

היכל הקודש ברסלב

הלימוד היומי

בי"ת נצחי,
שנים מקרא ואחד תרגום,
נ"ך, רמב"ם

לעתיד בעולם הבא
מזכירין אותו כל מה שלמד
בעולם הזה
(שיחת הר"ן כח)

עַל יְהוָה
לִי מוֹד
שִׁיעוּרִים אֱלוֹ
אֲנִי נוֹתֵן
אֶת הַחֹמֶשׁ
וְאֶת הַזְּמֵשֶׁר
לְהַקְדֹּשׁ
בְּרוּךְ הוּא
(עצתו אמונה)

פרשת שופטים תשפ"ג

היכל הקודש ברסלב

181 Huschke Road, Liberty NY 12747

היכל הקודש

כארא פארק

**4801 11th Ave,
Brooklyn NY 11219
347.760.5924**

היכל הקודש

קרית יואל

**8 Premishlan Way.
Monroe NY 10950
845.243.0563**

היכל הקודש

מאנסי

**32 Dolson Road
Monsey NY 10952
347.733.7551**

היכל הקודש

כני ברק

**רחוב ירושלים 2
052.760.5715**

היכל הקודש

וויליאמסבורג

**27 Skillman Street
Brooklyn NY 11205
718.384.1652**

היכל הקודש

קרית יואל

**8 Hayes Ct.
Monroe NY 10950
845.467.5299**

היכל הקודש

בלומינגראוו

**24 Merriewold LN S
Monroe NY 10950
845.238.0804**

היכל הקודש

ירושלים

**רחוב רבי נחמן מברסלב 15
054.845.6150**

צו הערן די

הערליכע שיעורים
פונעם ראש ישיבה שליט"א
רופט:

קול ברסלב

212.444.9191

חיזוק פאר די אידישע שטוב

212.444.9169

ג'רפס ע"י

**קון הדפסה
היכל הקודש**

**2623 State Route 52
Liberty, NY 12754**

718.387.2691

www.BreslevCenter.com

הרי זו מנורשת - ומותרת לכל. מאי טעמא הרי קול - שחששו לו תחילה - שברו
עמו. ואלו קול - לא אשה פוריה בעיר. שם מונה - לגוי ולעבר שפוטלין אותה מן
הכרמא. ואלו חוששין לה - לאוסרה בלבושה. פריצותא בעלמא הוא דהוה לה - ששיחקה
בשוק, או מיעך בה בין דדיה. גירטה בלבוש - מוורית בלבושה - נשים
השותות בשוק לאור הלבושה. ודרכן לשוח שיתות
6 בטלות, ולדבר שחודש שבעיה. ואלו הנתח בו!
7 שיש ארביים גרמאיים קול לבוש, כרמם מונע.
8 בעולה - יצא על בתולה בעיר קול בעולה. אין
9 חוששין לה - לא אוסרה להוה גדול. ודלמא
10 פריצותא בעלמא חוה לה. דהא דתנן במקמינתין
11 דחוששין לקלא - היינו כדאמרנן למקמי שיהו
12 נרות דולקות בו? שהדברים ניכרים. נשואה -
13 יצא על פניה קול שהיא נשואה חזי מימיה, ואנו
14 מוחלים עליה בחוקת שיהא פגרה. אין חוששין
15 מאלו - דקלא 'לפלגני', ואלו נתקדשה חוה שאומרים 'היום
16 נתקדשה פלוגתי'. ארוסה - יצא עליה קול
17 שהיא ארוסה חזי מימיה. שלא 'לפלוגי' - יצא
18 עליו קול שנתקדשה היום, אבל לא הכיור
19 שהיה קולו 'לפלוגי', ולא נתקדשה סתם - אין
20 חוששין לה. בעיר אחרת - יצא כאן קול
21 'פלוגתי מתקדשת היום מבקוש פלוגתי'. במורת
22 יצא קול שהיא מנוורת, וקדוש פלוגי נכפיו
23 אין חוששין - לא אסור בכסוי עליו. נתקדשה חוה
24 - בהא הוא דחשו רבנן שלא תינשא, כדי שלא
25 יאמר: שהיא אשת אש. וירח דולקות -
26 בבית. כדרך שמתקדש שנהוגין שמחה ואור
27 נר. כדאמרנן בעלמא: אור זהו כבודו חיל -
28 בשעה שם (סנהדרין לבב). מתקדשת - תעידה
29 נתקדש קולו. אפרו רבי - פלוגתי נתקדשה
30 היום. זהו קול - שחוששין לו. חותמא -
31 ששבור את הקול, הא לא אפרו חוה - לא
32 אמרו 'נתקדשת' - לאו קול איכא ולא
33 אמתלא איכא לא אפוקי בו! - אמתלא איכא
34 מנשטתיה, ששבור את הקול - אפילו לא יצא
35 עם הקול אלא לאחר זמן יצא הוה אמתלא. קא
36 אמתלא לן - הכא: לא אמרו דבר - והו
37 אפילו לא. חבי קאמר: לא אמרו הדבר לדויעא
38 קול מקוים ששבור את הקול, אלא גמירא ששבור
39 הקול, כגון: נתקדשה פלוגתי בספק - הוא דהוי
40 אמתלא. אבל אמרו דבר מקיים ומסוים - ות
41 לא מדתיא אמתלא. מבטלינן קלא - שמענו קול
42 יצא מפי נשים ותנוקות - משתקין להו
43 לבטולי קלא, או לא משתקין להו? הואיל
44 ואמר: פלוגי שמע מפולתי בו, וליתנהו
45 לשתיליהו. אי נמי: חזרו אותן פלוגי ופלוגי
46 מנדינת היום אמתלא, לא היו זכרים מעולם -
47 מבטלינן או לא מבטלינן? מפי כשרים -
48 שיהוה מפלוגי שמענו, והוא הלך למדינת
49 הים. אילמא, אקילו רבנן במתלא. ושמע מינה
50 דאי ברקניה בתר הכי, ואשתבת שורם -
51 מבטלינן ליה, ומכריזין דלאו קלא הוא. ומנסבינן
52 לה. איתרוחא ניהו - חקירות חלוקין במנוגב.
53 מבציפא תרוחא - הם מותרים שלא ביטול כל
54 צרכם. ומכריזין אותן בתחולת - כלים העשויים
55 מכפת תמרים ומתבשלים קצת, ושכאובים
56 מנתן נשאר מן תאובל על הערעץ, שאינו נכד
57 ומנהו יצא. שמע שאינה מבוטלת. וההוא אובל
58 קרי ציפא. כדאמרנן ביבא 'טרוח' (חולין אבא)
59 כדעילין תלת קשייתא בציפא כדחוקא. וראח
60 למאכל ברומה. מינא רבי שפי - על המעיין
61 על אותו מקום. מינא אפרו - שנתנית לאחר,
62 לא יאמר: ראו אשת איש נטישה. דמינא אמרי:
63 עיני רבנן בההוא אציפא. ולא הוה ביה שוח
64 פרוטה. דסתמיה לא חשיב. דהא דלא מבטלינן קלא - אינו אלא מפני חשדה. וחבא ליכא חדה.

הרי זו מגורשת? מאי טעמא? קול ושוברו עמו. אמר
רבא: יצא לה שם מנה בעיר - אין חוששין לה; מאי
טעמא? פריצותא בעלמא הוא דהוה לה. בתנאי:
אכלה בשוק, גירטה בשוק, הניקה בשוק - בכולין רבי
מאיר אומר: תצא. רבי עקיבא אומר: משישאו ויהוה
בה מוורית בלבושה; אמר לו רבי יוחנן בן גוריון: אם כן,
לא הנהיגי בת לאברהם אבינו שישקבת תחת בעלה,
והתורה אומרת: "כי מצא בה ערות דבר", והלחן הוא
אומר: "על פי נשים עדים או על פי שלשה עדים
יקום דבר", מה להלן דבר ברור, אף פאן דבר ברור!
תנו רבנן: בעולה - אין חוששין לה, נשואה - אין
חוששין לה, ארוסה - אין חוששין לה, שלא לפלוגי
- אין חוששין לה, בעיר אחרת - אין חוששין לה,
ממוורת - אין חוששין לה, שפחה - אין חוששין לה;
הקדיש פלוגי נכסיו, הפקיר פלוגי נכסיו - אין חוששין
להן. אמר עופאי: לא ששמעו קול הברה, אלא כדי
שיהוה נרות דולקות ומפנות מוצעות, ובני אדם נכנסין
ויוציאין ואמרים "פלוגתי מתקדשת היום". -
מתקדשת היום! ולכאן לא אנדקשה! "פלוגתי
נתקדשה היום". וכן תני לוי: לא ששמעו קול הברה,
אלא כדי שיהוה נרות דולקות ומפנות מוצעות, ונשים
מוות לאור הנר ושמות לה, ואומרות "פלוגתי
מתקדשת היום". - מתקדשת! ולכאן לא אנדקשה!
אמר רב פפא, אימא: "פלוגתי נתקדשה היום". אמר
רבה בר בר הנה אמר רבי יוחנן: לא ששמעו קול
הברה, אלא כדי שיהוה נרות דולקות ומפנות מוצעות
ובני אדם נכנסין ויוצאין, אמרו דבר - זה הוא קול,
לא אמרו דבר - זהו אמתלא. - לא אמרו! והא לא
אמרו ולא כלום! - לאפוקי מדרבה בר רב הונא,
דאמרו: אמתלא שאמרו - אפילו מכאן ועד עשרה

אבלה בשוק גירטה בשוק - אמר רבינו יצחק. דאריי רשפי בקלא דקודם שישואין, שרצא
עליה קול זה ומדברות עליה לעו קודם שנשאת לבחן. אמר לו רבי יוחנן בן ברוקה:
אם כן לא יתקדש בת לאברהם אבינו וישבת תחת בעלה כהן, שהיו רוצים הוא יודע במה
שדברו עליה הנהגה. ומה זה לו לעשות? בעולה - אין חוששין לה - פירש בקונטרס: משום
בעולה לבחן גדול. ולעיל נמי פירש: יצא לה שם
מונה בעיר - כגון שנעלה לגוי או לעבר, ופוטלין
ביבאי. והכי נמי בעולה לגוי ופירש חז"ל ביריות.
ורבינו יצחק אומר: דסתם בעילה דנות שאין ידוע
ממי - פסולה לכוונה. והרי היא בחוקת בעילה
לנתן ולמסור. דהשתבי אדא דבריה.
כדאמרנן בפרק פומא פקא (דא, דא) דאן אשה
בדקת מנתה. ואפילו לרבן גמליאל דאמר: נאמנת
- היינו היבא דאמרה 'לכשר בעלתי', אבל היבא
דאמרה 'לא בעלתי', או אינה יודעת ממי -
אפילו רבן גמליאל מודה.
ארוסה אין חוששין לה - לא מביעיא נשואה,
דאם אמת היה הדבר - היה מתפרסם.
אלא אפילו ארוסה, דאין מתפרסם כל דבר - אין
חוששין. ועד שמועתי דלבר ברור - מסתמא לא
פליג רבי אבא אעולא דלעיל, ואברייא דליה. וכן
שמענו, גדול קאמר: ורבי אבא אמר. לא לעיל,
דאיכא מרסא לדרב - לא בעינן שיגע לעבר
ברור. אבל בהא, דליכא רגלים לדרב - בעינן
שיגע לדרב ברור. וקול דלעיל לא שייך אלא
בקדושין, ודך דקלא אין גבורינן כמו בקדושין.
מבטלינן קלא או לא מבטלינן? נראה
כפירוש שני שבקונטרס: כגון
שחזרו פלוגי ופלוגי מנדינת הים, אמרה לא היו
זכרים מעולם. כן אמרנן למקן אילמא לב
גמליאל דקדושין קמאי לאו קדושין - מבטלינן קלא.
ופירוש ראשון אין נראה. וימית ראהו מאמר רב
חסדא: עד שישמענו מפי הכשרים - שמע מינה
מבטלינן קלא. כיון שאין חוששין במדרה לקול.
עד שישמענו מפי הכשרים בו - אף על בג דאמר
לעיל: ונשים אמורתו נתקדשה -
שגזו משום הדתם איכא רגלים לדרב. ואית
ספירם גרסי: ובני אדם נכנסים ויוצאין, ולא
גרסין ונשים. דיוצאין דהוה קלא לא
הוה אמתלא - לישנא דשמענו דסבר כרבי יוחנן,
ופלגי אדרבה בר רב הונא. דאמר: אמתלא
שאמרו - אפילו מיכן ועד עשרה ימים.
והלכתא

ימים, קא משמע לן: לא אמרו הוא דהוה אמתלא, הא אמרו - לא הוה אמתלא. אמר רבי
אבא אמר רב הונא אמר רב: לא ששמעו קול הברה, אלא כדי שאמרו: פלוגי מהיכן שמעו?
מפלוגי, ופלוגי מפלוגי, ובדקוין והלכוין עד שמעוין דלבר הברור. - דבר הברור, עדות
מועליתא הוא! אלא, פי אהא רב שמואל בר יהודה, אמר רבי אבא אמר רב הונא אמר רב:
לא ששמעו קול הברה, אלא כדי שאמרו: פלוגי מהיכן שמעו? מפלוגי, ופלוגי מפלוגי, והלכו
להם למדינת הים. אמר ליה אבוי לרב יוסף: מבטלינן קלא או לא מבטלינן? אמר ליה:
מדיאמר רב חסדא: עד שישמענו מפי הכשרים, שמע מינה: מבטלינן קלא. אמר ליה: אדרבה,
מדיאמר רב ששת: אלא מפי נשים היו קול, שמע מינה: לא מבטלינן קלא! אמר ליה:
אחריותא ניהוה, בספורה מבטלי קלא, בגהירא דאע"פ קלא. התיא דנפק עליה קלא
דיאנדקשה לרב בי רב, איתיה רב חמא אבבוח, אמר ליה: אימא לי היכי הוה עובדא? אמר
ליה: על הנאי קדיש, אדעקתא דלא אזיל לבי חזאי, ואזיל. אמר ליה: פיון דבעידנא דהוה
קלא לא הוה אמתלא, לאו כל פמינד דמחוקתא אמתלא. התיא דנפק עליה קלא דיאנדקשה
באציפא דתוחלא בעינא דבי שפי, שלחה רב אידי בר אבין לקפיה דאבוי: פי האי גוונא
מאי? אמר ליה: אפילו למאן דאמר לא מבטלינן קלא, בהא מבטלינן קלא, מימר אמרי: עיינו
בהו רבנן בקדישה ולא הוה בהו שוה פרוטה. התיא דנפק עליה קלא דיאנדקשה
לחך

והלכתא לא חיישין - ומעשה לא לפני רבינו תם באשה אחת שיצא עליה קול אחר נישואיה, שנתקדשה לאחר, והיה אותו האיש שיצא עליו קול בחופתה שנישאת לשני, ואמר רבינו תם: שאין צריכה זה מן הראשון, ומותרת לשני. הוא - ודקלא דבתר נישואין לא חיישין, ועוד - דכין שנתקדשה לבית הנישואין - שריא. חזקה אין אשה מעושה פניה בפניו. וכבר הבננו המונטא קיימא לן,

ומפריך מניה התלמוד בכל דוכתי. ובפרק שני דהכותבות (בבב) אקמה: לימא דרב המונטא תנאי הדין? - לא, דכולי עמא לית ליה דרב המונטא. ואף על גב דבפסוק נדרים (כא.ד.) דחי רבה ראיית רב המונטא דיימית מינה - מכל מקום בן הלכה, ורבה נמי אפשר דלפי האמת סובר כרב המונטא. **ובנהרדעא** לא מבטלי קלא - אף על גב דהוה **בי רב** ששלחו לשמואל ליה תלמידי דרב, ובסורא מבטלי קלא - מכל מקום לא היה מורה ליה ולא כנפשיה.

ויאידך רב איתמר דרב המונטא גמיל גבניו - ואם תרמי: וכו' לרב דתני ר' הורא דרב המונטא אפילו שלא בפניו? הן תאן בהדיא בפרק שני דכותבות (בבב.) דאם יש ערש שדיתה אשת איש - אינה נאמנת לומר "גרשה אני" ויש לומר: הדיא רב איתמר לא אידיד אלא רב המונטא אכל להחמיר להצריכה גט משני סבר רב המונטא דנאמנת אפילו שלא בפניו. והא דאמר בפרק שני דכותבות (בבב.) גט סבר שלא בפניו נמי אינה מעושה - היינו דנאמנת גט מיגו שהיה לה.

אמר רב הונא מגרש ראשון ונשוא שני - אבל במצוא דבר על ברייה - פשיטא לרב הונא דלא יגרש שני וישא ראשון. וכיון דהוה קדשה ראשון ומקדשתו של לשני לרב הונא, כיון שפשטה ידה וקיבלה - אם כן חיישין שגירשה ראשון, ואם יגרש שני וישא ראשון - היה עליה מחזיר גרשתו מן הארוסין. אבל בלא העמידו על ברייה, דאין כן אבובא לרב קודיש ראשון - היה אמנא דמותר לשני לגרש, ולישא ראשון, קא משמע לן דאפילו כיוי לא יגרש שני כו'.

אם הוה מגרש כו' - אליבא דרב הונא קאמר. וכן אמיתר דפסוק הדימא ומותרת לשניהם - לרב הונא קאמר. ואומר הרב רבי אלחנן: דמשמע הילכתא כרב הונא.

והלכתא

אתריה דשמואל הוא ולא מבטלי קלא? **אלא,** דאי מויליא מילתא דקדושי קמא קדושי מעליא ניהו, לא צריכה גט משני. **ופליגא דרב הונא,** דאמר רב הונא: **אשת איש שפשטה ידה וקיבלת קדושי - מאחר - מקדשתה, מקדשתה, מקדשתה,** דאמר רב הונא: **האשה שאמרה לבעלה "גוישתיני" - נאמנת, חזקה אין אשה מעושה פניה בעלה.** - ואידך? - מהו **אתמר דרב המונטא - בפניו, שאלה בפניו מעושה מעושה.** לא מצינא דרבי על ברייה, מהו **אמר רב הונא: מגרש ראשון ונשוא שני, אבל מגרש שני ונשוא ראשון - לא; ממי מעמא? אתי למימר מחזיר גרושתו מן הארוסין, רב שנינא בריה דרב אידי אמר: אף מגרש שני ונשוא ראשון, מימר אמרי: עייני רבנן בקדושי, וקדושי מעושה הוה. יצא עליה קול מזה ומזה, מהו? אמר רב פפא: אף זו, מגרש ראשון ונשוא שני. אמיתר אמר: מותרת לשניהם.**

לחד מבני פלניא, אמר רבא: אפילו למאן דאמר לא מבטלינן קלא, בהא מבטלינן קלא מימר אמרי: עייני בהו רבנן בקדושי, וקדושי קטן הוה. היהא דנפק עליה קלא דאינרשה לקטן הנראה כנדול, אמר ליה רב מרדכי לרב אשי: הוה עובדא, ואמרו: עייני לא היגע לפלגות ראונו, שנינאמר: "לפלגות ראונו גדולים תקרי לכו". ובלבד שלא תהא שם אמתלא. אמר רבה בר רב הונא: **אמתלא שאמרו - אפילו מקאן ועד עשרה ימים, רב זביד אמר: במקום אמתלא חיישין לאמתלא. איתביה רב פפא לרב זביד: ובלבד שלא תהא שם אמתלא? אמר ליה: במקום אמתלא אקמה. אמר ליה רב הונא לרב פפא: אף לא תסבירא? והתנן: נתקדשה ואחר כך בא וקלה - מותרת לחזור, לאו משום דאיתנין על תנאי קדושי? - שאני התם, דאית בעל וקא מערער. - אי הכי, נישאת נמי! - נישאת דעקדה איסורא - קנסותה רבנן, נתקדשה דלא עקדה איסורא - לא קנסותה רבנן. אמר רב אשי: **פל קלא דלא איתחוק כבי דינא לאו קלא הוא. ואמר רב אשי: פל קלא דבתר נישואין לא חיישין ליה; הא דבתר ארוסין חיישין ליה. רב חיבא אמר: אפילו דבתר ארוסין נמי לא חיישין ליה. והלכתא: לא חיישין ליה. אמר רב יומיה בר אבא, שלחו ליה מבי רב לשמואל: ולמדנו רבינו, יצא עליה קול מראשון, ובא אחר וקדשה קדושי תורה, מהו? שלח ליה: תצא, והעמידו הדבר על ברייה והודיעוני. מאי "העמידו הדבר על ברייה?" אילימא דאי מויליא מילתא דקדושי דקמא לאו קדושי מעליא ניהו מבטלינן קלא? והא נהרדעא דאי מויליא מילתא דקדושי קמא קדושי דיה וקיבלת קדושי - מאחר - מקדשתה, מקדשתה, מקדשתה, דאמר רב הונא: **האשה שאמרה לבעלה "גוישתיני" - נאמנת, חזקה אין אשה מעושה פניה בעלה.** - ואידך? - מהו **אתמר דרב המונטא - בפניו, שאלה בפניו מעושה מעושה.** לא מצינא דרבי על ברייה, מהו **אמר רב הונא: מגרש ראשון ונשוא שני, אבל מגרש שני ונשוא ראשון - לא; ממי מעמא? אתי למימר מחזיר גרושתו מן הארוסין, רב שנינא בריה דרב אידי אמר: אף מגרש שני ונשוא ראשון, מימר אמרי: עייני רבנן בקדושי, וקדושי מעושה הוה. יצא עליה קול מזה ומזה, מהו? אמר רב פפא: אף זו, מגרש ראשון ונשוא שני. אמיתר אמר: מותרת לשניהם.******

והלכתא:

לחד מבני פלניא - ולא היו אומרים אליהו מהם. לקטן - בשנים, שנראה גופו כנדול, והיו מכריזו בו. עייני לא היגע לפלגות ראונו - כלומר: אין חכמה לקטן בשנים וחקרי לב בדרכיהם. גדולים הוא דאית ליה חקרי ליה, ואף על פי שגופו ארוך - ניכר הוא לבריות במעשיו שהיו קטן בשנים, וכשתניסבי לאחר - מימר אמרו: עייני רבנן בקדושיה וקטן בשנים הוא? אמר: **אמתלא** חוששין לאמתלא - אפילו אין אמתלא, אלא מקום ופתח שי לרבר שנוכל ללמוד שם אמתלא - חוששין שאמתלא פלוגת שי לרבר, והקול טבל. ולבד שם תהא שם אמתלא - אלמא: אמתלא בהדיא בעינן. הכי גרסינן: אמר ליה במקום אמתלא אף אמר. ואמנתיהן קאי הא תירוצא. אמר ליה רב פהא לרב פפא ואת לא תסבירא - דאם יש חתא לממונא אמתלא - דסמכין ומנסבין ליה? והתנן: אשה שהלך בעלה למדינת הים, ובא עד אחד ואמר לה: 'מת' - חזרה לראשון ולא צריכה גט משני? הרי אין לך חזרת לראשון? ותקדשה - ומותרת לחזור לראשון, ואילו בני גיטת קנהי התם תצא גמול ומהו, ואף על גב דאנוסה היא שהרי בית דין הוריה לינשא, משום חששא דלא לימרו גירש ראשון ונשא שני, ועבשוי ותי חזרת לה משני. אמר אבי גבי שני, וקדושינן ותיכבי - מאי טעמא חזרת לראשון ולא צריכה גט משני? הרי אין לך יצא שמה בעי מקדשתה גדולה מזה, ודיא ידעו כולם שנתקדשה, לאי משום - דיש כן אבא אמתלא לשמיה, שלא היה מחזיר לה לבא. אלמא אמרי: ודאי יש פתח לדבר, שעל תנאי קדשה שני, שאם בא בעלה שגירשה ממדינת הים - שיהיו קדושיה טליין. שהיה בעלה תביב לה, אלא כדן גרשה, שלא היה יכול לבא. אלמא אף על גב דלא יצא אמתלא זה מעולם - סמכין עליה. שאני - הבא דאית בעל וקאי, ומימר אמרי: מעולם לא יגרשה בעלה, אלא היתה קדושה שמת, ונתקדשה ואית קדושי. אי הכי - דלא מסקי אדעתיהו לומר גירש ראשון ונשא שני, ומנצאת אשת איש ויצאה בלא גט. ניסת נמי - אמאי תנן התם: צריכה גט משני ותי חזרת לראשון ולא אתא בעלה וקאי, וכו' נישואין הוו אלא משום דאית למימר גירשה זה ונשא זה. כדאמרין ביבמות, ובנישואין אין פתח מקום אמתלא לומר: על תנאי שגאה. קנסותה רבנן - ודאי דשרייה בהתראת עד אחד - משום עיגוא אקילו בה, והיא גופה תידוק בדילתא אפישי - קנסותה כדאמרין התם. מתוך חומרי שהתמרות עליה בסופה - אקלה עליה בתחילתה. דלא איתחוק כבי דינא - שלא ברקו בית דין אתרוי שלא תהא שמיעת קול הברה. לא חיישין ליה - אלא אם כן ידעו בית דין היגר כפי צרכי הקול: פלוגי מחזיק שמע בו, וגורו שחושבו לקול זה. דבתר נישואין - ניסת הוים, ואחר כך יצא קול שדוים היא נתקדשה לאחר קודם נישואין - לא חיישין ליה לאוסרה על בעלה, ולא להצריכה גט מבעל הקול, שאם

רש"י

1 מותרת לשניהם - כלומר, אף מגרש שני נושא ראשון. ואפילו רב הזנא מודה בזה.
 2 פשה הקריחה - שרפה. או על ידי אור, שקורין אדורש"ר, או מגלות. כמו: "כי אש קודחה
 3 באפי" (דברים לב). קרית לב. לבית ה'לל משמע לה: או ערה או שאר דבר סרוחן. רבי
 4 דאמר: אפילו לא מצא בה לא ערה ולא דבר. וביא משום דבר הגאש - והוצאת
 5 מבעלה מפני דבר, ולא מפני ערה - הוא
 6 דקאמר רחמנא מותרת לישא לאחא, כדכתיב:
 7 "והיא לאיש אחר", אבל הוצאת משום ערה -
 8 היתה אסורה לכל. ובית שמאי הוא דבר מאי
 9 עבדי ליה בן - דהא קרא דוקא בערה לחוד
 10 איידי, ואם כן "ערה דבר" - מבעי ליה, כלומר:
 11 ערה בעדים. אם נאן בעדים - ברוחם, אינה
 12 נאסרת עליו משום ערה אלא בעדות ברוה. ו
 13 ובית הלל - דהא על כרדתי האי "דבר" מפקיתו
 14 ליה לעדות, כדמפרש רבי אוהלי. מי כתיב ערה
 15 "דבר" - דמשמע: המצא בה ערה בעדים
 16 ברוחם. ובית הלל - נמי דהאי מבעי עליו להכי,
 17 לענין לבוסף להוציא, ולא כייפינן ליה להוציא
 18 אלא בערות ברוה. מיהו, להכי כתיב "ערת
 19 דבר" ולא כתיב "ערה דבר", ולא כתיב נמי "או
 20 ערת או דבר" - כי היכי לדורשהו בתרויהו.
 21 דמשתמע ערה או דבר, ומשמע נמי ערה דבר.
 22 כי משמש בארבע לשונות - במקום ארבע
 23 לשונות הללו נכתב "בית הלל", במקום "איש"
 24 במקום "פן", במקום "אלא", במקום "אשר"
 25 במקום "אם" - כמו: "כי מוצא בקרבך", "כי יקרא"
 26 "כי תראה אחר", "כי נפגע" - כולו משמע
 27 לכשיאשר. כלומר: אם היה קר, וכן רובן במקום
 28 "אלא" - לשתר דבר האמור למעלה, לומר: אינו
 29 קר כאן. כמו: "ויאמר לא כי זקחת" - אינו כן
 30 כדריך, אלא זקחת. וכן "אם תפתח לו ידך כי
 31 פתח תפתח לו" - אלא פתח תפתח לו, וכמו
 32 "לא כי ברחוב נליך" - לא נסור אל ביתך אלא
 33 ברחוב נליך, וכן הרבה. במקום "פן" - כי תאמר
 34 בלבך רבינו וגו' לא תירא מהם, וגו' אתה
 35 תוכל לפרש משמע אש, ולא: אם נאמר בלבך
 36 וגו' לא תירא מהם - הא את לא תאמר תירא
 37 מהם, אין זה נכון. ולא לשון "אלא", אבל גרש
 38 אתה בלשון פן. לומר: לא תאמר, כן ובתמידי
 39 נדרש, כלומר: כי תאמר בלבך רבינו וגו'
 40 האלה תירא מהם? וכן: "כי תאמר מה נרדף לו"
 41 - לעולם לא תשיבו אל לבבכם לומר מה נרדף
 42 לו. וכן ב"י הסמוכין לאיך, "אף כי תאמר לא
 43 תשתור" - אף כי נאני אבננו" - כן כולן נדרשין
 44 בלשון תימה. הלכך סוף פירוש מלמדן פן תאמר
 45 כן, ועוד משמע בלשון "הדינו אשר" או
 46 "מפני", כלומר ליתן טעם, ליישב דבר שמעלה
 47 הדינו. כמו: "אם זקחת כי יראה" - כמו אשר
 48 יראה, כלומר מפני שיראה. וכן "מדעת אתה יושב
 49 לבדך, כי יבא אלי העם" - מפני שבא אלי העם,
 50 שחכם בא אלי. וכן "כי זה משח האיש" - כי
 51 אמרתי: מי תגלו את בנותיך" - כי אמרתי: ראי קר
 52 יראת אלהים" - כולן נדרשין כמו "אשר" -
 53 כלומר: "אף כי יגת אהיה" וכו' הדרשה

1 **והלכתא:** מותרת לשניהם. **משנה** בית שמאי
 2 **אומרים:** לא יגרש אדם את אשתו אלא אם כן מצא
 3 בה דבר ערוה, שגאמר: "כי מצא בה ערות דבר";
 4 **ובית הלל אומרים:** אפילו הקדיחה תבשילו, שגאמר:
 5 "כי מצא בה ערות דבר"; רבי עקיבא אומר: אפילו
 6 מצא אחרת נאה הימנה, שגאמר: "והיה אם לא
 7 שפאי: ותלא כבר נאמר "דבר"! אמרו להם בית
 8 **שמאי:** ותלא כבר נאמר "ערות"! אמרו להם בית
 9 **הלל:** אם נאמר "ערות" ולא נאמר "דבר", הייתי
 10 אומר: משום ערוה תצא, משום דבר לא תצא, לךך
 11 נאמר "דבר", ואילו נאמר "דבר" ולא נאמר "ערות",
 12 הייתי אומר: משום דבר הנשא לאחר, ומשום ערוה
 13 לא תנשא לאחר, לךך נאמר "ערות". ובית שמאי האי
 14 "דבר" מאי עבדי ליה? - נאמר כאן "דבר" ונאמר
 15 להלן "דבר" - על פי שני עדים או על פי שלשה
 16 עדים יקום דבר, מה להלן בשני עדים, אף כאן בשני
 17 עדים. ובית הלל: מי פתחי "ערוה דבר"? - ובית
 18 שפאי: מי פתחי "או ערוה או דבר"? - ובית הלל:
 19 להכי פתחי "ערות דבר", דמשמע הכי ומשמע הכי.
 20 "כי עקיבא אומר: אפילו מצא אחרת". במאי קא
 21 מפליגי? בדריש לקיש, דאמר ריש לקיש: "כי משמש
 22 סברי: "והיה אם לא מצא חן בעיניו פי מצא בה
 23 ערות דבר" - דהא מצא בה ערות דבר, ורבי עקיבא
 24 סבר: "כי מצא בה ערות דבר" - אי נמי מצא בה
 25 ערות דבר. אמר ליה רב פפא לרבא: לא מצא בה
 26 לא ערוה ולא דבר, מהו? אמר ליה, מדגלי רחמנא
 27 גבי אוגס: "לא יוכל לשלחה כל ימיו" - כל ימיו
 28 בעמוד והחזיר קאי, התם הוא דגלי רחמנא. אכל הכא
 29 מאי דעבד עבד. אמר ליה רב מישאי לרבא: אם
 30 לבו לרשה והיא וישבת תחתיו ומשמשתו, מהו? קרי עליה: "אל תחרש על רגך רעה והוא
 31 יושב לבטח אתך". תניא, היה רבי מאיר אומר: משם שהדעות במאכל, כך דעות בגשמים;
 32 יש לך אדם שגובב נופל לתוך כוסו וזרקו ואינו שותהו, וזו היא מדת פפוס בן יהודה, שהיה
 33 נוטל בפניו אשתו ויוצא; ויש לך אדם שגובב נופל לתוך כוסו וזרקו ושותהו, וזו היא מדת
 34 כל אדם, שמדברת עם איהו וקוריהו ומוניהו; ויש לך אדם שגובב נופל לתוך תמחיו, ומצונו
 35 ואוכלו, זו היא מדת אדם רע, שרואה את אשתו ויוצאה ורואה פרוה, וטוהר בשוק,
 36 ופרכה

בלשון שאי נאני עם

1 מותרת לשניהם - כלומר, אף מגרש שני נושא ראשון. ואפילו רב הזנא מודה בזה.
 2 פשה הקריחה - שרפה. או על ידי אור, שקורין אדורש"ר, או מגלות. כמו: "כי אש קודחה
 3 באפי" (דברים לב). קרית לב. לבית ה'לל משמע לה: או ערה או שאר דבר סרוחן. רבי
 4 דאמר: אפילו לא מצא בה לא ערה ולא דבר. וביא משום דבר הגאש - והוצאת
 5 מבעלה מפני דבר, ולא מפני ערה - הוא
 6 דקאמר רחמנא מותרת לישא לאחא, כדכתיב:
 7 "והיא לאיש אחר", אבל הוצאת משום ערה -
 8 היתה אסורה לכל. ובית שמאי הוא דבר מאי
 9 עבדי ליה בן - דהא קרא דוקא בערה לחוד
 10 איידי, ואם כן "ערה דבר" - מבעי ליה, כלומר:
 11 ערה בעדים. אם נאן בעדים - ברוחם, אינה
 12 נאסרת עליו משום ערה אלא בעדות ברוה. ו
 13 ובית הלל - דהא על כרדתי האי "דבר" מפקיתו
 14 ליה לעדות, כדמפרש רבי אוהלי. מי כתיב ערה
 15 "דבר" - דמשמע: המצא בה ערה בעדים
 16 ברוחם. ובית הלל - נמי דהאי מבעי עליו להכי,
 17 לענין לבוסף להוציא, ולא כייפינן ליה להוציא
 18 אלא בערות ברוה. מיהו, להכי כתיב "ערת
 19 דבר" ולא כתיב "ערה דבר", ולא כתיב נמי "או
 20 ערת או דבר" - כי היכי לדורשהו בתרויהו.
 21 דמשתמע ערה או דבר, ומשמע נמי ערה דבר.
 22 כי משמש בארבע לשונות - במקום ארבע
 23 לשונות הללו נכתב "בית הלל", במקום "איש"
 24 במקום "פן", במקום "אלא", במקום "אשר"
 25 במקום "אם" - כמו: "כי מוצא בקרבך", "כי יקרא"
 26 "כי תראה אחר", "כי נפגע" - כולו משמע
 27 לכשיאשר. כלומר: אם היה קר, וכן רובן במקום
 28 "אלא" - לשתר דבר האמור למעלה, לומר: אינו
 29 קר כאן. כמו: "ויאמר לא כי זקחת" - אינו כן
 30 כדריך, אלא זקחת. וכן "אם תפתח לו ידך כי
 31 פתח תפתח לו" - אלא פתח תפתח לו, וכמו
 32 "לא כי ברחוב נליך" - לא נסור אל ביתך אלא
 33 ברחוב נליך, וכן הרבה. במקום "פן" - כי תאמר
 34 בלבך רבינו וגו' לא תירא מהם, וגו' אתה
 35 תוכל לפרש משמע אש, ולא: אם נאמר בלבך
 36 וגו' לא תירא מהם - הא את לא תאמר תירא
 37 מהם, אין זה נכון. ולא לשון "אלא", אבל גרש
 38 אתה בלשון פן. לומר: לא תאמר, כן ובתמידי
 39 נדרש, כלומר: כי תאמר בלבך רבינו וגו'
 40 האלה תירא מהם? וכן: "כי תאמר מה נרדף לו"
 41 - לעולם לא תשיבו אל לבבכם לומר מה נרדף
 42 לו. וכן ב"י הסמוכין לאיך, "אף כי תאמר לא
 43 תשתור" - אף כי נאני אבננו" - כן כולן נדרשין
 44 בלשון תימה. הלכך סוף פירוש מלמדן פן תאמר
 45 כן, ועוד משמע בלשון "הדינו אשר" או
 46 "מפני", כלומר ליתן טעם, ליישב דבר שמעלה
 47 הדינו. כמו: "אם זקחת כי יראה" - כמו אשר
 48 יראה, כלומר מפני שיראה. וכן "מדעת אתה יושב
 49 לבדך, כי יבא אלי העם" - מפני שבא אלי העם,
 50 שחכם בא אלי. וכן "כי זה משח האיש" - כי
 51 אמרתי: מי תגלו את בנותיך" - כי אמרתי: ראי קר
 52 יראת אלהים" - כולן נדרשין כמו "אשר" -
 53 כלומר: "אף כי יגת אהיה" וכו' הדרשה

1 מותרת לשניהם - כלומר, אף מגרש שני נושא ראשון. ואפילו רב הזנא מודה בזה.
 2 פשה הקריחה - שרפה. או על ידי אור, שקורין אדורש"ר, או מגלות. כמו: "כי אש קודחה
 3 באפי" (דברים לב). קרית לב. לבית ה'לל משמע לה: או ערה או שאר דבר סרוחן. רבי
 4 דאמר: אפילו לא מצא בה לא ערה ולא דבר. וביא משום דבר הגאש - והוצאת
 5 מבעלה מפני דבר, ולא מפני ערה - הוא
 6 דקאמר רחמנא מותרת לישא לאחא, כדכתיב:
 7 "והיא לאיש אחר", אבל הוצאת משום ערה -
 8 היתה אסורה לכל. ובית שמאי הוא דבר מאי
 9 עבדי ליה בן - דהא קרא דוקא בערה לחוד
 10 איידי, ואם כן "ערה דבר" - מבעי ליה, כלומר:
 11 ערה בעדים. אם נאן בעדים - ברוחם, אינה
 12 נאסרת עליו משום ערה אלא בעדות ברוה. ו
 13 ובית הלל - דהא על כרדתי האי "דבר" מפקיתו
 14 ליה לעדות, כדמפרש רבי אוהלי. מי כתיב ערה
 15 "דבר" - דמשמע: המצא בה ערה בעדים
 16 ברוחם. ובית הלל - נמי דהאי מבעי עליו להכי,
 17 לענין לבוסף להוציא, ולא כייפינן ליה להוציא
 18 אלא בערות ברוה. מיהו, להכי כתיב "ערת
 19 דבר" ולא כתיב "ערה דבר", ולא כתיב נמי "או
 20 ערת או דבר" - כי היכי לדורשהו בתרויהו.
 21 דמשתמע ערה או דבר, ומשמע נמי ערה דבר.
 22 כי משמש בארבע לשונות - במקום ארבע
 23 לשונות הללו נכתב "בית הלל", במקום "איש"
 24 במקום "פן", במקום "אלא", במקום "אשר"
 25 במקום "אם" - כמו: "כי מוצא בקרבך", "כי יקרא"
 26 "כי תראה אחר", "כי נפגע" - כולו משמע
 27 לכשיאשר. כלומר: אם היה קר, וכן רובן במקום
 28 "אלא" - לשתר דבר האמור למעלה, לומר: אינו
 29 קר כאן. כמו: "ויאמר לא כי זקחת" - אינו כן
 30 כדריך, אלא זקחת. וכן "אם תפתח לו ידך כי
 31 פתח תפתח לו" - אלא פתח תפתח לו, וכמו
 32 "לא כי ברחוב נליך" - לא נסור אל ביתך אלא
 33 ברחוב נליך, וכן הרבה. במקום "פן" - כי תאמר
 34 בלבך רבינו וגו' לא תירא מהם, וגו' אתה
 35 תוכל לפרש משמע אש, ולא: אם נאמר בלבך
 36 וגו' לא תירא מהם - הא את לא תאמר תירא
 37 מהם, אין זה נכון. ולא לשון "אלא", אבל גרש
 38 אתה בלשון פן. לומר: לא תאמר, כן ובתמידי
 39 נדרש, כלומר: כי תאמר בלבך רבינו וגו'
 40 האלה תירא מהם? וכן: "כי תאמר מה נרדף לו"
 41 - לעולם לא תשיבו אל לבבכם לומר מה נרדף
 42 לו. וכן ב"י הסמוכין לאיך, "אף כי תאמר לא
 43 תשתור" - אף כי נאני אבננו" - כן כולן נדרשין
 44 בלשון תימה. הלכך סוף פירוש מלמדן פן תאמר
 45 כן, ועוד משמע בלשון "הדינו אשר" או
 46 "מפני", כלומר ליתן טעם, ליישב דבר שמעלה
 47 הדינו. כמו: "אם זקחת כי יראה" - כמו אשר
 48 יראה, כלומר מפני שיראה. וכן "מדעת אתה יושב
 49 לבדך, כי יבא אלי העם" - מפני שבא אלי העם,
 50 שחכם בא אלי. וכן "כי זה משח האיש" - כי
 51 אמרתי: מי תגלו את בנותיך" - כי אמרתי: ראי קר
 52 יראת אלהים" - כולן נדרשין כמו "אשר" -
 53 כלומר: "אף כי יגת אהיה" וכו' הדרשה

עם בני אדם סלקא דעתך - פירש בקונטרס: אם כן רגלים לדבר שזונה היא, ואסורה לה, חובה לגרשה ולא מצוה. וקשה: דהא טוהה בשוק וירצאה וראשה פרוה נמי חובה לגרשה ולא מצוה, דבעיא היא בסוטה (כה"א) אי עוברת על דת יהודית מותר לקיימה או לא, ולא איפשיטא. ואמאי לא פריך נמי עלה? ויש לומר: דכיון דבעיא בסוטה לא היא אלא

מדרבנן - קאמר שפיר דמצוה לגרשה, אבל זו -

1 חובה לגרשה מן התורה. ועוד יש לפרש: רוחצת

2 עם בני אדם סלקא דעתך? אפילו אדם רע אינו

3 טובל זה מאשתו, או אפילו קלה שבקלות אינה

4 עושה כן.

5 קרא אחר - מיתוקמא אפילו בבית

6 הלל, ואי ערות" קאי.

10

11

הדרן עלך המגרש

1 ופרומה משני צדדיה, ורוחצת עם בני אדם. עם בני
2 אדם סלקא דעתך? אלא במקום שבני אדם רוחצין.
3 זו - מצוה מן התורה לגרשה, שנאמר: "כי מצא בה
4 ערות וגו' ושלחה מביתו... והלכה והיתה לאיש אחר",
5 הכתוב קראו "אחר", לומר, שאין זה בן זוגו לראשון,
6 זה הוציא רשעה מביתו וזה הכניס רשעה לתוך ביתו.
7 וזה שני - שלחה, שנאמר: "ושנאה האיש האחרון",
8 ואם לאו - קוברתו, שנאמר: "או כי ימות האיש

9 האחרון", כדאי הוא במיתה, שזה הוציא רשעה מביתו וזה הכניס רשעה לתוך ביתו. "כי שנא שלח" - רבי יהודה אומר: אם
10 שנאתה שלח, רבי יוחנן אומר: שנאו המשלח. ולא פליגי: הא בוגג ראשון, הא בוגג שני, דאמר רבי אלעזר: כל המגרש אשתו
11 ראשונה - אפילו מזובח מזויד עליו דמעוות, שנאמר: "וזאת שנית תעשו פסות דמעוה את מזובח ה' כבי ואנקה מאין עוד פנות אל
12 המנחה ולקחת רצון מידכם, ואמרתם על מה על פי ה' העיד בינד ובין אשת נעוריד אשר אתה בגרמתה בה והיא חכרתך ואשת
13 ברתך".

הדרן עלך המגרש וסליקה לה מסכת גיטין

1 ופרומה משני צדדיה - אצל אצולי ידה, כדרך אדומיות שבצפת שבשין נראה
2 מצדיהן. עם בני אדם סלקא דעתך - אם כן רגלים לדבר שזונה היא, ואסורה לה. במקום
3 שבני אדם רוחצים - והיא נכנסת לעניהם לאחר יציאתן, כשהן לובשין בגדיהן. כי שנא
4 שלח - פסוק הוא בנבואת מלאכי. אם שנאתה שלח - כרבי עקיבא. אם שנאה היא
5 לפני המקום שלח - בבית שמאי. ואית דגרסי:
6 שני המשלח. וזו שמעתה: שני המשלח לפני
7 המקום, ואפילו לבית הלל, נהי דלא כייפין
8 שלא להוציא, מיהו שני הוא. וזו ראשון -
9 אשת נעורים, ובה משתעי קרא כדכתיב בתריה:
10 "אשת נעוריד", וכתיב: "ונשמרתם ברוחכם
11 ובאשת נעוריד אל יבגוד".

הדרן עלך המגרש

קידושין. האשה נקנית – פרק ראשון דף ב עמוד א – מתוך מהדורת "אבן שראל – פטיינזולץ" (תוספות)

האשה נקנית – הבא תני בהיא, וכן בכמה דוכתין גבי איש ואשה קתני בהיא, כמו
 "האשה שחלה" (במות קיד.), "האשה שהלך בעלה" (שם פ.ב.), "האשה
 שנתארמלה" (כתובות טו.ב.), "זאיש מקדש" (קדושין מא.א.), וקשה: דבההיא דתנן "בתולה"
 נשאת" (כתובות ב.א.) אמאי לא תני "דבתולה נשאת"? ויש לומר: דהבא אקרא קאי, כלומר:
 האשה המבוררת בנפסקו, דאשכחנא אשה
 מבוררת בקרא גבי נשואין, דכתיב "כי יקח איש
 אשה", אבל בתולה לא קאי אקרא, דלא אשכחנא
 בשום דוכתא בתולה בקרא מפורש גבי נשואין.
 אלא קשה: לקמן (ד.ד.) דתנן "עבד בערי", "עבד
 כנעני" (כ.ב.), "אמה בעירה" (ד.ד.) אמאי לא תני
 בהם ה"א? דהא מבוררין בנפסקו ניתוח ושמן בהני
 עבד ואמה אין נפל בהן לשון ה"א, שאין מבוררין
 כל כך, לפי שצריך לפרש בהן בודי מנייהו – אי
 בעברי אי בכנעני וא בעבירה וא בכנענית. דהא
 גבי יבמה קתני "דימנה", ואין לחוש כל כך, שבכל
 מקש שונה תלמוד שאנו לחיטות לו בפה. דכן במצני
 משק מקומות ששונה המעשה קודם משנן כי
 דהכא, וכן: "בתולה נשאת ליום דבריע", "אתרוג
 שוה לאלילן בשלש דרכים" ו"הותרה נקית
 ברבעים ושמונה דברים" (אבות פקד ו משנה ח)
 ויש מקומות ששונה תלמוד קודם שבו "בידשה
 מאמרות" (שם פקד ה משנה א), "אור לארבעה
 עשר בודקין" (פסחים כ.א.), "שבעת ימים קודם
 הכורים" (יומא ב.א.), "שבעה דרכים בודקין את
 הזב" (פסח ב משנה ב), "שלשה ימים שוה
 גיטי נשים לשחרורי עבדים" (גיטין ט.א.),
בית ד שמואי אומרין דנייר – במסכת עריות
 (פרק ד משנה ז) תני ליה גבי קוליל בית שמואי
 דהומרי בית הלל, ואף על גב דאי קבלה בידשה
 מאחר דהו בית שמואי לחומרא – מיהו לא לאחיבי
 לענין עוג מלך תבשן. **כפרוטה** ובושה

הָאִשָּׁה

נְקִיטָה בְּשָׁלֹשׁ דְּרָכִים, וְקוּנָה אֶת עֲצָמָה בְּשֵׁיטָה דְּרָכִים.
נְקִיטָה בְּכֶסֶף, בְּשֵׁטֶר, וּבְבִיאָה. בְּכֶסֶף, בֵּית שְׂמַאי
אוֹמְרִים: בְּדִינָה וּבְשֵׁוּה דִינָה, וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים:
בְּפְרוּטָה וּבְשֵׁוּה פְרוּטָה, וְכִמְהוּ הוּא פְרוּטָה – אֲחֵד
מִשְׁמֹנָה בְּאִיפֶר הַאיטָלְקִי. וְקוּנָה אֶת עֲצָמָה בְּנֵט
וּבְמִיתָה בְּעַל. הִכְיֹמָה נְקִיטָה בְּבִיאָה, וְקוּנָה אֶת
עֲצָמָה בְּחִלְיָה וּבְמִיתָה הִיכָּם. גְּמָרָא "הָאִשָּׁה
נְקִיטָה: מַאי שְׂאָנָה הָכָא דִּתְנִי "הָאִשָּׁה נְקִיטָה", וּמַאי
שְׂאָנָה הָתָם דִּתְנִי "הָאִשָּׁה מְקִיטָה"?! – לְמַשּׁוּם דְּקָא בְּעֵי
לְמִיתָה בְּכֶסֶף, וּבְכֶסֶף מְנָא לָן – גְּמַר קִיחָה קִיחָה
כְּשֵׁרָה עֲפָרוֹן; וְכִתִּיב הָכָא "כִּי יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה"
וְכִתִּיב הָתָם "נָתַתִּי כֶסֶף הַשְּׂדֵהָ קַח מִמֶּנִּי". וְקִיחָה
אִיִּקְרִי קוּנָה, וְכִתִּיב "הַשְּׂדֵהָ אֲשֶׁר קָנָה אֲבָרְהָם."

פרטה – תימה דלא היה ליה למיתני אלא "בשוה פרטה" כדתנן ב"הוהב" (בבא מציעא נה.א.) חמשה פרטות הן: יהודא בשוה פרטה, והאשה מתקדשת בשוה פרטה ויש לומר: משום
 דתנא כגון "בכסף" מפרש באיזה כסף, דינר לבית שמואי ופרטה לבית הלל. ולפי שלא נטעה לומר כסף דוקא ולא שוה כסף, כדיליף קידה קידה משדה עפרון דכתיב ביה "כסף", מפרש שוה
 כסף. ואם תאמר: ומנא לן דשוה כסף בכסף? דהא לקמן (טו.א.) מצינן ליה קרא גבי עבד בערי: "ישבי" – לרבות שוה כסף בכסף. ופיחין הובן דכתיב ביה "כסף", ואמר לקמן (ח.א.) דרב הונא
 שקל שוקדש בפדיון, ומנא לן דשוה כסף בכסף? ומיהו, בפרק קמא דשבועות (ד.ב.) דריש כלה ופרט וכלל, אבל גבי ערבך דכתיב ביה "כסף", וקדושך נמן (ערכב כז.א.) גבי מקדשי
 שדוה שוקדש פדה כסף בבושה כסף, מנלן דשוה כסף בבושה כסף, ובקדושת נמי מאפשר איצטריך מיהו, דאיש כלה ופרט וכלל, דהא תני קדוש נפדה בקרקע, דכתיב ביה "הוהב" (בבא מציעא נ.א.)
 דרי אמרו וי קדוש מתחיל על גבי קרקע, דרומנא אמר "ונתן הכסף וקם לו", ולקמן (ה.א.) נמי אמרינן דאין פרוין הקדש ומעשר שני בשטר. אבל גבי קדושין וערבין מנלן דשוה כסף בכסף?
 ויש לומר: דלפינן מעבד בערי, ואם תאמר: והא גבי נזיקין נמי כתב קרא "כסף שיבד לבעליה ודרשנין בפרק קמא דבבא קמא (א.א.) "ישבי" – לרבות שוה כסף בכסף, ואם כן הוה נזיקין ועבד
 עברי שני כתובין בהאין כאחד, ואין מלמדוין ויש לומר: דתרווייהו זכרי, דאי כתב עבד גירדא – לא מצי למילף נזיקין מניה, לפי שמיצניו שהקפיד הכתוב לענין מיטב, וסלקא דעתך אמאינא
 נמי כסף דוקא ולא שוה, לחבי איצטריך "כסף ישבי" ובגבי עבד עברי איצטריך "כסף ישבי" ונזיקין, ובגבי עבד עברי איצטריך "כסף ישבי" ונזיקין, ודעה אמאי עבד דלמילף נזיקין ואם מניקע לזיבע מיטב, לכך
 איצטריך תרווייהו, אי נמי, יש לומר: אי כתב עבד – הוה אמאינא דדן הוה שנקל עליו דיכול לפדות עצמו אפילו בשוה כסף, כרי שלא יטמעה בין הגוים, אבל גבי נזיקין, דלא שייך למימר
 כך – לא אמאינא הכי, ואי כתב מילתא גירדא – לא מצי למילף על דמינא, וסלקא דעתך ללא היה שוה כסף בכסף בעבד, לפי שגם הוא גורם לו לימכר על ששאל ונתן פירות שבטנית,
 וכריבי ויסי רבינא דלמקן ואם סלקא דעתך דנתמי עליו דזבא דמיטב וכל שוה, והא דאיצטריך קרא לפדיון הובן הקדש שוה כסף בכסף, ולא לילף מנזיקין ועבד עברי – לפי
 שבא למעט בקדושת ושטרות שאין פרוין בהן כבוד אדם וקדושות.

וכמה היא פרטה – הא דלא מפרש כמה הוא דינר – משום דינר היו יודעין כמה היה, שהוא אחד מעשרים וארבעה דינר של זהב, כדאמרינן בריש "הוהב" (בבא מציעא מד.ב.) אבל
 פרטה, איבא מלונתא בגמרא לקמן (יב.א.) דימנין דודילי ויחנן דייקרי, ועוד: דדברי בית הלל, וקיימא לן כותחיה, איבעי ליה לפרושי נפיי. **אחר** משמונה באיסי – כשואסתיסי
 כנים. אבל כשואסתיסי – אחד משהו, כדאמרינן בגמרא (שם) **אימלך** – מפרש רבינו תם: על שם אימלא, ויש לומר: דאשכחנא (עורא ד: א) שושביא
 על שם ששן. **האבות** נקיתין בו – תימה: דלא תני משהו כסף אקרי קנין, דכתיב "נתתי כסף שהדה קנין בדרך אדון וקונה עצמה בשני דברים" (ויקרא א.א.) ויש לומר: דכתיב "אין סני, ודני
 נמי למעוטי; דרישא למעוטי כסף ושטר, כדדריש לקמן (ד.א.) ביאה גמר ואין כסף ושטר גומרין בה. ומניינא דסיפא – למעוטי גם כן דלא נילף קח דחומר מאשה, כדאמרינן בגמרא (שם)
 דרשנין: "על" – אין, מדיי אתרינא לא ויש לומר: דהבא מילתא אין לשנות מניינא. ואף על גב דגבי אתרוג נתן ששוה לאלילן בשלשה דרכים וליקח בדרך אחת – ההם בא לפרש דברים
 החלוקים בו. ומאחר דלא תנא מניינא ביבמה – לא חש לשנות מניינא בעבד עברי ובנעני. אי נמי, משום דלא איצטריך למיתני בהם מניינא למעוטי מידי. **מאי** שנא הבא דתנן האשה
 נקית – והא מצי למימר: אבב ודבעי למיתני סיפא "וקונה את עצמה", דלא שייך להם לשון קדושין, ודלא שייך להם לשון קדושין, ודלא שייך להם לשון קדושין, ודלא שייך להם לשון קדושין
 דרכים, דגבי קדושין שייך לשון היתר.

משום דלעוטי למיתני כסף – והבא לא אמר: למיתני: ותנא תרתא אטו חזאי: כדפרקי לקמן, דלשון קנין שייך נמי בשוה וביאה, אבל תנא הגמור על לשון קנין, ולא משום דלמקן אמר:
 דשקו קדושין והבא כסף – אי נמי, בשטר נמי אשכחן כסף קנין, דכתיב "ואקמ את ספר המקנה" (דמיהו לו ב.ב.) **וכסף** מנלן קנין קידה קידה משדה עפרון – אלא שנתא
 ומה צריך לכל? ולא היה צריך לומר אלא כסף אקרי קנין, דכתיב "נתתי כסף שהדה קנין בדרך אדון וקונה עצמה בשני דברים" (ויקרא א.א.) ויש לומר: דכתיב "אין סני, ודני
 דכסף שהדה אקרי קנין – כסף דאשה לא אקרי קנין, לכן צריך להביא ראיה דאדוות כסף דגמרינן אשה מיניה אקרי קנין. **וכתיב** "הם נתתי כסף שהדה קנין ממני" – אינו חושש אלא
 שנתנא לשון קידה, אף על גב דלא דמי, וקידה דהבא קיימא אבסך של שדה, וקידה דאשה לא קיימא אבסך של אשה, אלא אאשה עצמה. ואם תאמר: וליתני "האשה נקחה", שהוא לישנא
 דקרא טפי, דכתיב "כי יקח", ותנן נמי עירובין (כו.ב.) "הכל נקח בכסף מעשר", וביאה שייך נמי לשון קידה, דכתיב (ויקרא כ) "זאיש אשר יקח, את אחותו! ויש לומר: דלא שייך למיתני סיפא
 "ולקוחת עצמה בשני דרכים".

משנה האשה נקנית – לבעלה, בשלש דרכים – כדמפרש ואזיל, והיא "שלש" לשון
 נקבה הוא. ובגמרא בעי: אמאי תנא לשון נקבה? וקונה את עצמה בשתי דרכים גרסינן.
 וקונה את עצמה – להיות ברשותה להנשא לאחר. **בכסף ובשטר** – מפרש בבביתא
 בגמרא (קדושין ה.ב.) נתון לה כסף או שוה כסף, ואומר לה: הרי את מקודשת לי. שטר –
 כותב לה על הגמר, אף על פי שאינו שוה
 פרטות: הרי את מקודשת לי. ביאה – בא עליה,
 ואמר: התקדשי לי בביאה זו, וכולו ליקח
 מקראי. טעמא דבית שמואי מפרש בגמרא
 (א.א.) פרושה – על נשאת. **איפר האיטלקי** –
 על כסף, דרמיין שמונה פרטות. היתבמה נקנית –
 ליבם. **בביאה** – להיות כאשתו לכל דבר, שאם
 לא לגרשה אחר כך – אינה צריכה הימנו
 החליצה, אלא גט. אבל שטר וכסף אין מועילין
 בהן מן התורה, אבל סמך, דהרמב"ן, דתקון דרמזיני בה
 מאמר, כדאמרינן ביבמות (א.א.). אבל אינו גומר
 בה להיות ורשה, ומיטמא לה, ולא לפוטרה מן
 החליצה, אלא לפוסלה על שאר אדוה.
גמרא ומאי שנת אה – בפרק שני דקדושין
 (מ.א.) דתנא: האיש מקדש בו ובשלוחו – ניתני
 הכא: האשה מתקדשת משום קדשני למיתני
 בכף – בהני קנינין, ואמרינן לקמן (ו.ב.) כסף
 מנלן דנקיתין בו? ומפרשינן דגמרינן "קידה"
 "קידה" משדה עפרון דאיקרי קנין, הלכך תנא
 הכא קנין, ובכף מנלן – לאו הכא קני בעי לה
 אלא לקמן (ג.ב.) והבא האי מתרץ קאמר לה
 לכולא מילתא: משום דקא בעי למיתני כסף
 ובכף מנלן לפינן ליה לקמן (ו.ב.) מ"קידה",
 ו"קידה" לשון קנין הוא, והלכך תני "האשה
 נקנית".

ונתני

א נמי שדות בכסף יקנו - ואה דלא מייתי קנין שנכתב בתורה 'מכסף מקנת' (ויקרא כז)
 ב משום דבעי לאתויי קנין דשרה. וקשה: אם כן הוה ליה לאתויי 'השדה אשר קנה
 אברהם' ושי לומר: מדהייא ליכא למידק, דאיכא למימר: השדה אשר קנה אברהם בחוקה
 או בשטר, והא לא כתיב 'השדה אשר קנה בכסף'. **דאמר** לה אבולי עלמא כחאשד
 ג ורזיה יתן מקודשת לה כל שומר ליה להיות לה

מקודשת לעולם בשבילי. כמו (דרים מהא.) 'הרי
 דן מקודשין לשימים' - להיות לשימים. ופשטא
 דהמלתא: מקודשת לי - מיוחדת לי ומקודשת לך.
 גמלתא, אם אהי אומר 'שולית זו מקודשת לי' - אין
 נראה שיעילי, דבני אשה, במה דמתדחת להיות
 לו - היא נאסרת לכל, אבל בכבר וטלית - לא
 שייך למימר הכי.

א ורזיה קנה הוה אימאנ בעל כרחיה - ואף על
 גב דתני 'האיש מקדש' דמשמע בעל כרחיה,
 היינו משום דכבר אשמועינן הכא דבעל כרחיה
 לא. הא דתני 'היבמה נקנית', ולא תני 'היבם
 קונה', בעל כרחיה, שדרי אקניתי 'האשה נקנית'
 תני נמי סיפא 'היבמה נקנית', ד'נקנית' משמע
 מדעתה ומשמע בעל כרחיה.

ליתני - שלשה - פירושו: משום דכל התורה
 כולה בלשון זכר נמשכה. **קשו** קראי
 אהדידי - אף על גב דמצנינו כמה דברים
 שנקראים בלשון זכר ונקבה, דכתיב (יוקאל
 ב.) 'אני שלוחה אלי ונתנה בו מגילת חסד', וכן
 'שמעם באה' (בראשית טז.) 'שמעם צאי' (שם
 טז) 'המחנה האחת והבחר' (שם לב.) וכן בלשון
 הכהנים מציונו (שבת כא.) בני 'נר שבתה אין
 זקוק לה' (נר שבתה' שם טז.) 'הלכה המורך
 טרפין' (סנהדרין לג.) 'השוכר את החמור
 הבריקה והוליכה בחר' (בבא מציעא עהא.)
 'לא הספיק בעל הפרה למשוך את החמור עד
 שמת החמור' (כתובות עא.) וכמהו רבות. מידו,
 היכא דאיכא לשוני - משנינו. ובקראי (שם
 יב) שום דרשנה. אי נמי: לפי שראה המשניות
 ששנינו לשונם אחריו שני הפסוקים, היה רוצה
 לתת בהם טעם ודקדוק עליהם. **הכא** דבתורה
 קאי ותורה איקרי לשון נקבה - ואם תאמר:

מלחמה נמי איקרי לשון נקבה, דכתיב (שמואל
 א. לא): 'ותכבד המלחמה אל שאול', 'ותסוף
 (עוד) המלחמה' (שם טז.) ועוד כי היכי דקאמר
 דרכו של איש לממדת לשון נקבה - היכי
 נמי דרכו של איש ללמוד תורה ולא אשה? ויש
 לומר: דלא שייך דמי, והכא בתורה גופיה קאי, דקרי
 הכתוב בשלש דמי, ולא קאי בלמודיה. וכתוב
 'יצאו אליך' (ברבים חו) - אנאשני מלחמה קאי.
 חס האנשים שדרכם לעשות מלחמה.
] **מפני** מה אמרה תורה 'כי יקח' וכו' -
 פירושו דמשמע בעל כרחיה, ולא כתיב
 'כי תלקח' דמשמע מדעתה וסופת שנינו.

אחרון שיה לאילן בשלושה דרכים - פירש
 בקונטרו: לערלה ולרבעי ולשביעית. ולענין
 מהבא למאן דאמר. תני כרם רבעי, בריש 'כיצד מברכין'
 דלא מצי למתני אל פליגי עליה. ולא אילתיה לומר
 המשניות דסוף מסכת מעשר ויש ובשאר דוכתי,
 אי במאן דסבר (שם) נטע רבעי, אי במאן דסבר
 מודה בשאר אילנות מדרבנן נהוג. והכא מדרבנן קאמר.
 ויש לנו נפקותא ברב. דאי פליגי, דמאן דתני כרם
 רבעי דוקא, אבל בנטע אין רבעי כלל אפילו מדרבנן,
 גמיקל בארץ - הלכה כמותו בחוצה לארץ, ואם
 כן עכשיו בחוצה לארץ אין רבי ענין דתני כרם
 נהוג מדרבנן. והה שפירש בקונטרס: לשביעית אולינן
 בתר תנאה נהוג, ולא בתר לקיטה כירק. משמע
 מתוך פירושו דביקא אולינן בתר לקיטה לענין
 שביעית. ולא קד, דבבבסכת שביעית
 (פרק ט משנה ג) תנן: כל הפסחים מותרין,
 חוץ מפסחי כרוב. והקשה רבינו נסים: דברפר
 'מקום שנהגו' (פסחים גא.) תני איפכא? ותיירי:
 דבהאי דבבסכת שביעית דקתני כל הפסחים
 מותרין - מיירי פסחיהם של ערב שביעית
 שנכנסו שביעית. וכוון שגורלו רובן בשביעית
 הם בשל ששית. ומותרין אף לסחורה.
 חוץ מפסחי כרוב שום אסורין לסחורה
 קודם שביעית, או אחר הבעיר
 אבילה, דמפרשטין בירושלמי: דכל ירק
 אהה יוכל לעמוד עליו בין חדש
 בין שני. אבל פסחי כרוב שירבו לגרול
 אמהות אמהות, ויש עלין שהם גרלין
 שביעית, ושמן יקחין שן העלין שן
 האומר: מן האמהות לקחת. והוא
 דרבעי (שם) דרבעי: כל הפסחים אסורין -
 שום פסחים שגורלו בשביעית, ויש
 עובדין דרבי עקיבא, ודרשי: וכו'
 מאחר

ונתני **הא הא** איש קונה - כי היכי דתני בלישנא
 דרבנן 'האיש מקדש', ונתני - הכא,
 'האיש קונה בשלוש דרכים. ומקנה -
 אותה לעצמה בשתי דרכים', ומשני:
 משום דאיכא בהוהו שתי דרכים מיתה
 הבעל. וקנינא את הוב - במאכל,
 במשנה, בחול, במשא, בקפיצה,
 ומראה, והרחוק, שמא מחמת
 אחר מן דא. ואנוס הוא וטורח.
 דרחמנא אמר (ויקרא טו) 'במשכר' וכלא
 מחמת אשה.

והאשה באונס נמי משמאה, כדאמר
 בפרק 'בנות כותים' (נדה לגב):
 כשהוא אומר 'כי יובי זוב דמה' -
 הרי אונס אשור, ופריקנן: **מאי מעמא**
 ונתני - שלש - משום 'דרכים'
 קאמרי: יותני דברים ונתני
 שלשה - כי אורחא דגמרא. ונתני
 תרתי משום חיא - בתמידי:
 שניה לשון ספק ושטר משום
 ביאה? היה לו לילך אחריו הרוב
 הא מני - דתני לשון 'דריך'
 קאמרי אשה - רבי שמעון
 היא דאמר אורחא דארעא שייך
 בהו. אביהו - אחת מצלעותיה,
 בשלישת דרכים ערלה ורבעי
 נהוג בו כאילו, ולענין שביעית
 הולכין בפירותיו אחר התנאה
 אהו, ולא אית לקיטה כירק.
 ולידק בדרך אהו - שביעית לקיטתו
 עשורו, שאין הולכין בו לענין
 מעשרות אחר חנטה כשאר
 אילנות, אלא אחר שנה נשלקט
 בו, כירק. כדמפרש טמיה לקמן,
 המעשרות משנתו כסדר
 השנים; שנה ראשונה
 של שמיטה - מעשר ראשון
 ושני, וכן בשניה - מעשר
 ראשון ומעשר עני. ואם חנט
 בשניה בשלישית, ובשאר
 אילנות - אחר חנטה,
 ובאתרוג - אחר לקיטה, כירק.

והתם **התם** 'האיש קונה'!
 - מעיקרא תני לישנא דאורייתא,
 ולכפוף תני לישנא דרבנן.
 ומאי לישנא דרבנן? דאמר
 לה אבולי עלמא כחאשד. ונתני
 הכא 'האיש קונה'!
 - משום דקא בעי למיתנא סיפא
 'ויקונה את עצמה',
 בדידה - תנא נמי רישא
 בדידה. ונתני 'האיש
 קונה ומקנה'!
 - משום דאיכא מיתה הבעל,
 דלאו איהו קא מקנינ,
 מן שמאנא הוא דמקנינ לה.
 ואי בעית אימא: אי תנא
 'קונה' - תהו אמאינא אפילו
 בעל כרחיה, תנא 'האשה
 נקנית', דמדעתה - אי,
 שלא מדעתה - לא. ומאי
 אירא דתני 'שליש', ליתני
 'שלישה'!
 - משום דקא בעי למיתני
 'דרך'; ו'דרך' לשון
 נקבה הוא, דכתיב 'והודעת
 להם את הדרך לכבו כה'
 - ואלא הא דתניא: בשבעה
 דרכים בודקין את הוב,
 נתני 'שבעה'!
 - משום דקא בעי למיתני
 'דרך', ואשפחן 'דרך'
 דאיקרי לשון זכר, דכתיב
 'בדרך אחר יצאו אלוד
 ובשבעה דרכים ונסו לפינד'.
 - אי הכי קשו קראי
 אהרדי, וקשיא נמי מתניתין
 אהרדי! - קראי אהרדי
 לא קשינו, הכא דבתורה
 קאי, ותורה איקרי לשון
 נקבה, דתני 'התם דבמלחמה
 קאי, ודרכו של איש לעשות
 מלחמה ואין דרבה של אשה
 לעשות מלחמה - פתב
 לה בלשון זכר. מתניתין
 אהרדי לא קשינו, הכא דלגבי
 אשה קאי, ותני 'התם דלגבי
 איש קאי, ודרכו של איש
 ליבדק את דרבה של אשה
 ליבדק, דהא אשה נמי
 באונס מיפמאה - תני לשון
 זכר. - מאי מעמא תני 'שליש'
 - משום 'דרכים', ונתני
 'דרכים', ונתני 'שלישה'!
 - משום דקבעי למיתני
 ביאה, וביאה איקרי
 'דרך', דכתיב 'וירד
 גבר בעלמה פן דרך אשה
 מנאפת'. - הא תינה
 ביאה, כסף וקטור
 מאי איכא למימר? - משום
 ביאה. - ותני תרתני
 אמוי דהא? - הך נמי צורך
 ביאה ניהו. ואי בעית
 אימא: הא מני - רבי שמעון
 היא. דתנינא, רבי שמעון
 אומר: מפני מה אמרה
 תורה 'כי יקח איש אשה'
 ולא פתב 'כי תלקח אשה
 לאיש' - מפני שדרכו של
 איש לחזר על אשה, ואין
 דרבה של אשה לחזר על איש.
 מישל לאדם שאבדה לו
 אבדה, מי חוזר על מי?
 בעל אבדה מחזר על אבדתו.
 - והא דתנן: בשבעה
 דרכים בודקין את הוב,
 ליתני 'דרכים'!
 - התם הא קא משמעין
 לו: דדרבא דמכילא ותירא
 לאתויי לדי זיבה, ודרבא
 דמשתמי ותירא לאתויי
 לדי זיבה. - והא דתנן:
 אחרון שיה לאילן בשלושה
 דרכים, ליתני 'דרכים'!
 - משום דבעינן מתני
 סיפא 'וילרך בדרך אחר'.
 - סיפא נמי נתני 'דבר'!
 התם

בקונטרו: לערלה ולרבעי ולשביעית. ולענין
 מהבא למאן דאמר. תני כרם רבעי, בריש 'כיצד מברכין'
 דלא מצי למתני אל פליגי עליה. ולא אילתיה לומר
 המשניות דסוף מסכת מעשר ויש ובשאר דוכתי,
 אי במאן דסבר (שם) נטע רבעי, אי במאן דסבר
 מודה בשאר אילנות מדרבנן נהוג. והכא מדרבנן קאמר.
 ויש לנו נפקותא ברב. דאי פליגי, דמאן דתני כרם
 רבעי דוקא, אבל בנטע אין רבעי כלל אפילו מדרבנן,
 גמיקל בארץ - הלכה כמותו בחוצה לארץ, ואם
 כן עכשיו בחוצה לארץ אין רבי ענין דתני כרם
 נהוג מדרבנן. והה שפירש בקונטרס: לשביעית אולינן
 בתר תנאה נהוג, ולא בתר לקיטה כירק. משמע
 מתוך פירושו דביקא אולינן בתר לקיטה לענין
 שביעית. ולא קד, דבבבסכת שביעית
 (פרק ט משנה ג) תנן: כל הפסחים מותרין,
 חוץ מפסחי כרוב. והקשה רבינו נסים: דברפר
 'מקום שנהגו' (פסחים גא.) תני איפכא? ותיירי:
 דבהאי דבבסכת שביעית דקתני כל הפסחים
 מותרין - מיירי פסחיהם של ערב שביעית
 שנכנסו שביעית. וכוון שגורלו רובן בשביעית
 הם בשל ששית. ומותרין אף לסחורה.
 חוץ מפסחי כרוב שום אסורין לסחורה
 קודם שביעית, או אחר הבעיר
 אבילה, דמפרשטין בירושלמי: דכל ירק
 אהה יוכל לעמוד עליו בין חדש
 בין שני. אבל פסחי כרוב שירבו לגרול
 אמהות אמהות, ויש עלין שהם גרלין
 שביעית, ושמן יקחין שן העלין שן
 האומר: מן האמהות לקחת. והוא
 דרבעי (שם) דרבעי: כל הפסחים אסורין -
 שום פסחים שגורלו בשביעית, ויש
 עובדין דרבי עקיבא, ודרשי: וכו'
 מאחר

התם הא קמשמע לן – דעמם דאולנין ביה אחר לקיטה משום אורחא דמילתא הוא. פני שרבי לניגל על כל המים – שמעשק אורח במים שאובין כירק. דהיינו טעמא דירק, כדברא בראש השנה (ד,א). דאין יוקב כתיב גבי מעשר "כדון מן הגורן כו", מה גורן יוקב מיוחדת שגדלן על רוב מים, דהיינו גשמים, ומתעשרין אחרי השנה שעברה. כדאמרין בראש השנה (בבב) דאולנין ביה שנה שנה שחיבאי

שליש בה, ולא אחר לקיטתה, וילפינן לה מקראי א – אף על שגדלן על רוב מים, דהיינו אילנות – מתעשרין לשבער, ואף על גב דמעשר דידהו דרבנן הוא – ואסמכינוהו אקראי. יצאו ירוקת שגדלן על כל מים – מתעשר לשהה הבאת. כו – ספק היה ספק בהמה. יש בו דרכים כו – דכיון דמטסקא לו, נידול כו – לחומרא. שיה ליה – וטען כוספי דם. ולבהמה – הילכו אסור. ושנה לבהמה וזה – טען שחיטה. שאין שיה לא ליה ולא לבהמה – אסור הרבעה עם בהמה וזהו. וזאת מן הרחבים – שמטביא טו או חסרה. וממדינת הים צריך שיאמרו: בפני כתב ובפני נתנם, בפרק קמא גיטין. דאיכא פלוגתא – חילוק בדרכיה: בדרך זו הוא דומה לבאב, ובדרך זו אינו דומה. כגון מנתינין' בשלשה דרכים – למעוטי חופה דלא קניא, הדוב – הכי הוא דהוי אונס לזיבה, ולא אונס אתו. ודרגסן – באלו שדה, ולא באומר "תנו זה לא אחשוי ושטר שחרורו זה לעבד", הדוחו בגט ואינו תור ששרורו, ודין כל לאדם שלא בפניו. דיקא נמי – דהדיב דלא הוי ליה פלוגתא תנא "ככל דבר" מנינא וירישא – שלשה דרכים. פלוגתא דסיפא – וקונה את עצמה בשתי דרכים. למעוטי חופה – שאם מסרה לה אביה לחופה לשם קדושין – אינה מקודשת בכך. ולרב הונא ב"ז – לקמן בפשטתן (ה,א). חליפין – קנין סודר. מה שדה פקמיא בחליפין – וכתבין (רות ד) "ושלשן נעלו", והתם שדה הואי. חליפין איתנהו בפחות משוה פירוטה – דקיימא לן בפרק "הודוב" (בבא מציעא מ,א). קונן כבלי אף על פי שאינו שיה פירוטה.

לא

כל מים, כדאיחא בשמעתן, ואפילו הכי אמרינן ששדה לאילן לענין שביעית לילך בה חנטה ושומא יש לומר: דא דאולנין בתר בהו חנטה לשביעית – היינו דקא לחומרא. כגון אם חנט בשביעית ונקלט בשמנתו. אי נמי, יש לומר: אף על גב דאחריו גזל על כל מים אף על גב דאילנות לענין שביעית, כיון דלענין עילה רובעי לא לחלקו תורה משאר אילנות. ודרשה דגורן יוקב – לירקות אתא ולא לאחריו. ומכל מקום, לענין מעשר שזואו דרבנן קטני הכמים אחר לקיטתו עשירו, הואיל וגזל על כל מים כירק, ואם תאמר: אמאי לא חשיב שהאחרון לאילן – כדאיכא בלכא, שזואו כלאים בברם, וליחשב דשואו לאילן בארבע דרכים: שיה לומר: לא תני אלא דשואו לאילן לילך בתר חנטה. וקשה: דהיי אחריו שגדל על רוב לא חשיב ששדה לירק כגלי דרכים, שזואו לענין פיהא, ולא מייחב אחריו פיהא משום אחר: דלענין פיהא בעינן לקיטתו כאחד, ומחאי טעמא ממשענין תאניה פהא "כלל גדול" (שבת סח,א) ובפרק "מקום שנהגו" (פסחים ג,ב). ובידק נמי אי פיהא מתנהגת, דאנו בכלל דבר המתקיים, כדאיחא התם: וש לומר: כיון דאיכא אילנות טובא שאן חייבין בפיהא, כגון דאוגו החורבים, השומים במסכת פיהא (פרק אילנותו משום ח) – לא שייך למינני שיה לירק, ומחאי טעמא נמי לא קאמר שיה לירק שלקא בירורים – שאין ביכורים אלא משבעה מינין, כדאיחא בספרי, אם כן נמי לא שאר אילנות. לא אלא חלה לבדמה – פירושו: לענין הרבעה. משום דמטסקא על אי מן חיה אי מן בהמה הוא. הקשה הרב אליעזר: למאן דאמר (תולין פ,א). אם בריה בפני עצמו הוא – מחאי אילנותו משום דמטסקא על כו' אפילו ידעין דחיה הוא לא מרביעין עליה חיה אחרת, דאין מרביעין איל על צביו שיה לומר: דהיינו דאיתא במאן דאמר (שם) כי זה הוא מן החיים ומן הדבביה, ומטסקא לן אי חוששין לרע האב או לא. דאי היה אמר דאין חוששין – היינו מרביעין עליה צב.

ואשה

בפחות חליפין פירוטה לא מקניא נפש – פירש בקונטרס: משום דגאי הוא לא הילכך ביטל לה הורת חליפין, קדושין ואפילו כבלי שיש בהן פירוטה, אי יהיב לה בנתיב דרבי ינאי דקדונו אנפשיהו ולא מקדשין בפחות מרובקא ודינרי כו' כי יהיב דפרך לקמן (א,א). אמליתיה דרבי שמאי: ועד קשה. כיון דסלקא דעתך השתא לכתוב קניי אשה מקניי שדה – אם כן אשה נמי תקני בחוקה, כמו שדה: ועוד, דלקמן (ה,א) בעי בגמרא: בשטר מנלן, ומאי בעי? ליגמר משדה: לכך נראה לרבינו תם, דגרסינן: בפחות משוה פירוטה לא מקניא. ויהי גרס "נפשה", ולא בפירוט תליא מילתא, אלא היינו טעמא: משום דגמ' "קידה" "קידה" משדה פירון דכתיב ביה כסף, כפחות משוה פירוטה לא מקרי כסף, כפחות משוה פירוטה חלילה: ואמת הכי נמי, בשטר ויחוק לא הקשה – אלא פשיטא דלא גמרינן "קידה" לעשות אשה ככל עניני שדה. ולהכי מביעין לן לקמן: בשטר מנלן? דלא גמרינן משדה אלא לכסף ודקא, דכתיב ביה "קידה", ולא משוה אלא משום דהוי כעין כסף ודקא. יש בתם שדה פירוטה. ולכך פירושו: אימא הכי נמי שתקנה אשה בחליפין, באוהם חליפין שדה פירוטה, כעין כסף ודקא, טפי משטר שיש בו שדה פירוטה דאין צריך שישעה השטר פירוטה, כדאמרין גיטין (ב,א). כתבו על איסורי הגאה – כשר. אבל חליפין דשוח פירוטה וזוהי חליפין חליפין איתנהו בפחות משוה פירוטה, הוא איהו מטעם כסף, אלא קנין אחר הוא. ואם תאמר: דאין סלקא דעתך גילוף משדה פירון שתקנה אשה בחליפין? ודאין שיה עפרון גופא לא מקניא בחליפין, דאין מצויה חליפין לנכרי, דאין אמרינן בכבודות (ג,א). ומירישא חזקא נכרי נמי בחזאי: דאין שיה לומר: דהיינו לבר בחליפין, דומיא דשראל חזקא. והכי קאמר: מירישאל חזקא – קנין חושי, בר חליפין שדום בשניהם. וכן היה רגיל רבנו תם לשלוח הרשאה ביד נכרי, וזיה מקנה בחליפין, ומיהו, מה צריך ליהדר שלא לתבון וכלים, ומאי ניהו – חליפין, שמע מינה דשרא דברים נקנין בחליפין לנכרי, וכן היה רגיל רבנו תם לשלוח הרשאה ביד נכרי, וזיה מקנה בחליפין, ומיהו, מה צריך ליהדר שלא לתבון "וקניא מינה" – דאין שליחות חזקה לנכרי, כדאמרין בפרק וחמישי: דבבא מציעא (ע,א,ב). אלא "וקנה הנכרי" כתבין, ואם תאמר: אם כן, כיון דפשיטא לן דאשה לא מקניא בחליפין, אמאי

מאחר שלא נורע מהיכן אסופין? אלא לימד על הספחים שזן אסורים אפילו לאכילה, וכל שכן לסחורה. וסבר דספחים אסורין בשביעית מדאורייתא, ואפילו קודם זמן הביעור, וכשיצאו למוצאי שביעית – אסור מדרבנן כבדי עישוי כיוצא בהן, וקסברי: כל שאר ספחים אסורים במוצאי שביעית, אבל ספחי כרוב כיוצא בהן בריקות משדה – לא מילתא. ומה שמשום שאר ספחים, דהיינו מילתא, לא מילתא. ומה שגידול אבותה – הרי היא של שביעית, ואסור. ומה שלא הגיע – הרי הוא של מוצאי שביעית, ושירי, ומאן דחי רובא אינש דאבל ספחיו כרוב למוצאי שביעית – לא אתי למיכל שאר ספחים, דהא שאני משאר ספחים, ולא גורנין היתירא משום איסורא. מכל מקום שנוע מינה דלא איתא ביה בירק בתר לקיטה, אלא בתר רוב גידולים, ומרשי פסחי שיתת שבכנסו לשביעיתו וש לומר: דהני דהיתאי לא אולנין בתר לקיטה מכל מקום בתר חנטה נמי לא אולנין, אלא הגזל באיסור. אסור, בחירו – מומר. כן שאן קן בחארוג ושאר אילן דאולנין לגמרי בתר חנטה: דאם חנט באיסור, אפילו מה שגדל בחיורא אחר כך – אסור, וחסתא, שביעית שיה לאילן, דאי היה כיון – הוה אולנין בתר רוב גידול.

מה ירק דרכו ליגדל על כל מים – טעמא דירק תמיש בפרק קמא דראש השנה (ד,ד). גורן יוקב תיב גבי מעשר "כדון מן הגורן כו", מה גורן יוקב מיוחדת שגדלן על רוב מים – מתעשרים לשהה שביעית, יצאו ירוקת שגדלן על כל מים. ואף על גב דמעשר ירק מדרבנן, הדיאן ערשה בנא אב מריר שהוה מדרבנן – אסמכתה רבנא אקרא, כדפריש בקונטרס. ורבינו יצחק פירש: מאי ענין לעמער – תנחו ענין לשביעית, שנוהה בירק מן התורה. דעיקר דרשה איתא לשביעית לענין ירק, דהיי דאורייתא – כדאיתא בין באילנות. כדאמרין בראש השנה (ט,ב).

אמינא לך מעשר חרובין – דרבנן, ואמרת לי שביעית רבנות שוח – דאורייתא: והוא הדין בירוקת דהוה דאורייתא מסתמא, ככל דבר שהוא אוכל וגשמו כו', כדתנן במסכת שביעית (פרק משנה א): כלל גדול אמרו שביעית כו'. והכי קאמר: מה גורן יוקב שגדלן על רוב מים, ואולנין בתר שנה שעברה לנבי שביעית – אף כל כו', וקשה: דהיי אחריו שגדל על

לא

כל מים, כדאיחא בשמעתן, ואפילו הכי אמרינן ששדה לאילן לענין שביעית לילך בה חנטה ושומא יש לומר: דא דאולנין בתר בהו חנטה לשביעית – היינו דקא לחומרא. כגון אם חנט בשביעית ונקלט בשמנתו. אי נמי, יש לומר: אף על גב דאחריו גזל על כל מים אף על גב דאילנות לענין שביעית, כיון דלענין עילה רובעי לא לחלקו תורה משאר אילנות. ודרשה דגורן יוקב – לירקות אתא ולא לאחריו. ומכל מקום, לענין מעשר שזואו דרבנן קטני הכמים אחר לקיטתו עשירו, הואיל וגזל על כל מים כירק, ואם תאמר: אמאי לא חשיב שהאחרון לאילן – כדאיכא בלכא, שזואו כלאים בברם, וליחשב דשואו לאילן בארבע דרכים: שיה לומר: לא תני אלא דשואו לאילן לילך בתר חנטה. וקשה: דהיי אחריו שגדל על רוב לא חשיב ששדה לירק כגלי דרכים, שזואו לענין פיהא, ולא מייחב אחריו פיהא משום אחר: דלענין פיהא בעינן לקיטתו כאחד, ומחאי טעמא ממשענין תאניה פהא "כלל גדול" (שבת סח,א) ובפרק "מקום שנהגו" (פסחים ג,ב). ובידק נמי אי פיהא מתנהגת, דאנו בכלל דבר המתקיים, כדאיחא התם: וש לומר: כיון דאיכא אילנות טובא שאן חייבין בפיהא, כגון דאוגו החורבים, השומים במסכת פיהא (פרק אילנותו משום ח) – לא שייך למינני שיה לירק, ומחאי טעמא נמי לא קאמר שיה לירק שלקא בירורים – שאין ביכורים אלא משבעה מינין, כדאיחא בספרי, אם כן נמי לא שאר אילנות. לא אלא חלה לבדמה – פירושו: לענין הרבעה. משום דמטסקא על אי מן חיה אי מן בהמה הוא. הקשה הרב אליעזר: למאן דאמר (תולין פ,א). אם בריה בפני עצמו הוא – מחאי אילנותו משום דמטסקא על כו' אפילו ידעין דחיה הוא לא מרביעין עליה חיה אחרת, דאין מרביעין איל על צביו שיה לומר: דהיינו דאיתא במאן דאמר (שם) כי זה הוא מן החיים ומן הדבביה, ומטסקא לן אי חוששין לרע האב או לא. דאי היה אמר דאין חוששין – היינו מרביעין עליה צב.

בפחות חליפין פירוטה לא מקניא נפש – פירש בקונטרס: משום דגאי הוא לא הילכך ביטל לה הורת חליפין, קדושין ואפילו כבלי שיש בהן פירוטה, אי יהיב לה בנתיב דרבי ינאי דקדונו אנפשיהו ולא מקדשין בפחות מרובקא ודינרי כו' כי יהיב דפרך לקמן (א,א). אמליתיה דרבי שמאי: ועד קשה. כיון דסלקא דעתך השתא לכתוב קניי אשה מקניי שדה – אם כן אשה נמי תקני בחוקה, כמו שדה: ועוד, דלקמן (ה,א) בעי בגמרא: בשטר מנלן, ומאי בעי? ליגמר משדה: לכך נראה לרבינו תם, דגרסינן: בפחות משוה פירוטה לא מקניא. ויהי גרס "נפשה", ולא בפירוט תליא מילתא, אלא היינו טעמא: משום דגמ' "קידה" "קידה" משדה פירון דכתיב ביה כסף, כפחות משוה פירוטה לא מקרי כסף, כפחות משוה פירוטה חלילה: ואמת הכי נמי, בשטר ויחוק לא הקשה – אלא פשיטא דלא גמרינן "קידה" לעשות אשה ככל עניני שדה. ולהכי מביעין לן לקמן: בשטר מנלן? דלא גמרינן משדה אלא לכסף ודקא, דכתיב ביה "קידה", ולא משוה אלא משום דהוי כעין כסף ודקא. יש בתם שדה פירוטה. ולכך פירושו: אימא הכי נמי שתקנה אשה בחליפין, באוהם חליפין שדה פירוטה, כעין כסף ודקא, טפי משטר שיש בו שדה פירוטה דאין צריך שישעה השטר פירוטה, כדאמרין גיטין (ב,א). כתבו על איסורי הגאה – כשר. אבל חליפין דשוח פירוטה וזוהי חליפין חליפין איתנהו בפחות משוה פירוטה, הוא איהו מטעם כסף, אלא קנין אחר הוא. ואם תאמר: דאין סלקא דעתך גילוף משדה פירון שתקנה אשה בחליפין? ודאין שיה עפרון גופא לא מקניא בחליפין, דאין מצויה חליפין לנכרי, דאין אמרינן בכבודות (ג,א). ומירישא חזקא נכרי נמי בחזאי: דאין שיה לומר: דהיינו לבר בחליפין, דומיא דשראל חזקא. והכי קאמר: מירישאל חזקא – קנין חושי, בר חליפין שדום בשניהם. וכן היה רגיל רבנו תם לשלוח הרשאה ביד נכרי, וזיה מקנה בחליפין, ומיהו, מה צריך ליהדר שלא לתבון וכלים, ומאי ניהו – חליפין, שמע מינה דשרא דברים נקנין בחליפין לנכרי, וכן היה רגיל רבנו תם לשלוח הרשאה ביד נכרי, וזיה מקנה בחליפין, ומיהו, מה צריך ליהדר שלא לתבון "וקניא מינה" – דאין שליחות חזקה לנכרי, כדאמרין בפרק וחמישי: דבבא מציעא (ע,א,ב). אלא "וקנה הנכרי" כתבין, ואם תאמר: אם כן, כיון דפשיטא לן דאשה לא מקניא בחליפין, אמאי

קידושין האשה נקנית - פרק ראשון דף ד עמוד א - מותן מהדורת "אבן ישראל - (שטיינזלץ) קצה
רש"י

יציאה דכוותה קא מנעט - יציאת אירוסין דומיא דיצאת אמה קא ממעט מדין אמה, ולמימר דיש כסף בה. ומה יציאת אמה העבריה אף כסף לארדן דנפקא מרשותיה קאמר קרא - אף מינעט שיש כסף, דקא דייק ליציאת אירוסין - יש כסף למי שיעצא הימנא קאמר, והיינו אב. וואל לא ידעא - יציאת אירוסין ליציאת אמה, הדיכי קאמרתי דיצאת אמה אירוסין קא מנעט? ויצאתי להא לא דכוותה היא.

דבתי לא נפקא מרשותיה דאב למעשה ידיה
 1 ירושתה, עד שתנכס לתופסו בתפרת גרויס
 2 מיהא נפקא ליה מרשותיה - שאינו יכול להפר
 3 לברו. ויצאת חנם - ולא פירש מתי תנא. ולא
 4 ימי בגרות - שהיא משתנה מנערות להיות
 5 בגורת. אין כסף - אלא דבר אחר מוציאה -
 6 אלו ימי נערות. ולקמיה פריך: מכי נפקא לה
 7 בעגרות. ונערת מאי בעדידתה? אין כסף - בלא
 8 יוד, כדכתיב "מאן יבמו". מגלן דרדישען - יוד
 9 ד"אין? כי האי גונא, כאמרי נפשיה. ורע אין לה
 10 אל יל - שיעבע על בה כח בה ולאכול בלומיה
 11 אלא ורעה מרשעל. ורע ורעה מגיב לתורה
 12 אין לה עיין עליה - שאם בה מנה ויש לה בן -
 13 אף הוא מעכבה. ורע פסול - כגון ממור. בני
 14 בניס הדי הם כנתיב - נפקא לן במסכת יבמות
 15 בפרק "הבא על בנימין" (פ.מ.ב.) ותנא נסתא
 16 ליה - דמשמע ליה אין בלא יוד. מאן בלעם -
 17 אין ברעוה לילך עמו. ויאצטרך למכתב מעשה
 18 ידיה איתיה - דיקולף לעיל מיאת בתו לאמה.
 19 דקא מתנא - ורעיה: ורע מעשה ידיה
 20 דשכיחא. דמעלמא קא אתי לה - ולא היתה
 21 דעוה לעילום ליהנה בשבילם. מא זה וליפר על
 22 זה - מתוך שלא פירש שנתן ממזקא. אלא
 23 מאלויל הוא למה, שאין לנו דבר אחר לתלות
 24 יציאתו בו - הוצרך לכתוב שניהם. דאי כתב
 25 חד, הוה אמנאי: בגרות הוא דאשמועינן קרא.
 26 אבל נערות - לא מפיק לה, בא חבירו ולמד
 27 עליו: על כרחך דין מייניה נלעוהו אחת. מדי
 28 היהו אתושב ושכיר - דהתיב גבי תרומה,
 29 למידרש בהי "תושב" - האמורא אצל תרומה
 30 'תושב כהן ושכיר לא יאכל קדש'. זה קנין
 31 עולם - עבד עביר הוצרע כדי כהן, ואף על פי
 32 כן אין גופו פירי כי כשאר עבדים כנענים, לאכול
 33 בתרומה. קנין שנים - שלא הגיע לו עדיין שש
 34 שנים. בא שכיר ולימד על תושב - דעל כרחך
 35 חד מיידידו לרצעו דאחא. ואחר ששכנתו
 36 שניהם - משמעוהו דרצעו מ'תושב' אחיא,
 37 שהוא מושב אצלנו ויחרן מן הקניי לשש שנים.
 38 ההם תרי גופי גינהו - נרצעו שבתיהו נרצעו על
 39 גופים הם, ואפשר להיות שניהם שבתיהו של כהן.
 40 דכי נמי בתה רחמנא כו' - כלומר, ואפילו פירש
 41 הכותב: נרצעו לא יאכל, ויהו ופירש על שאינו
 42 נרצעו, ואף על פי שלא הוצרך לכתוב - הייתי
 43 יכול לתקן לו: ומר: אף על גב דהוי שכיר מילתא
 44 דאתאי בקל וחומר - טרח וכתב לה קרא.
 45 לפיכך שכתבוהו חתם יש בו: אמה זה ולימד על
 46 זה, ואין לן להקשות: יכתוב נרצעו בפירוש, ולא
 47 יכתוב שכיר. אבל חמא - דאפקא קרא
 48 מרשותיה בעגרות, לא משכתח לה אמה
 49 ויצאה בגרות, הדיכי כתב לן קרא מידי דלא
 50 הוי: לכתוב נערות בחדיא. ותו לא אילוני: לא
 51 אין לה סימני נערות. ואשמועינן קרא שיוציאה
 52 ימי בגרותה כשהיא אב - דעשרים שנה. שאין
 53 מוציאין מרשות אב - כדאמרינן לעיל,
 54 משעוהו ידיה לאביה. בגרות מרשות מרשות
 55 אב - דלא אשכתנא דוכי לה קרא אלא נערות,
 56 דכתיב (ברם כס) 'לבי העדה'. אנו דין בו'
 57 - ולקמיה פריך: דא אמר: מילתא דאתאי בקל וחומר טרח וכתב לה קרא? לא נצרכה - קרא דבגרות אלא ללמדנו שהאילונית נמכרת בקטנותה כשאר בגרות.

יציאה דכוותה קא מנעט. - והא לא דמיא האי
 1 יציאה להאי יציאה; התם - נפקא לה מרשות ארדן
 2 למגרי, והכא - אפתי מחפרא מסירה לחופאי -
 3 בהפרת גרויס מיהא נפקא לה מרשותיה. דתנן:
 4 נערה המאורסה אביה ועקלה מפרין גרתי. - ותאי
 5 'ווציאה חנם' להכי הוא דאיתא? הא מפעי ליה
 6 לברתיה, דתניא: 'ווציאה חנם' - אלו ימי בגרות,
 7 'אין כסף' - אלו ימי נערות! - אמר רבנאי: אם בן
 8 לימא קרא 'אין כסף' מאי 'אין כסף' - אין כסף
 9 לארדן זה, אבל יש כסף לארדן אחר, ומאן נהו -
 10 אב. ומומאי דרדישען הכי - דתניא: 'וורע אין לה',
 11 אין לי אלא ורעה, ורע ורעה מינו? תלמוד לומר
 12 'וורע אין לה' - עיין לה. ורעוה אין אלא ורע פשר,
 13 ורע פסול מינו? תלמוד לומר 'וורע אין לה' - עיין
 14 לה. - והא אפיקותיה לרע ורעה! - 'וורע ורעה' לא
 15 איצטרך קרא, דבני גנים הרי הן כגנים. פי איצטרך
 16 קרא - לרע פסול. - ותנא גופיה מגליה דרדיש
 17 הכי? - אמרי: פתיב 'מאן בלעם' ו'מאן רבמו'
 18 דלא פתיב בהו יוד, והכא פתיב ביה יוד - שפע
 19 מינה לרדישא הוא דאתא. ואיצטרך למכתב קידושיה
 20 לאביה, ואיצטרך למכתב מעשה ידיה לאביה; דאי
 21 פתיב רחמנא קידושיה לאביה - הוה אמניא: משום
 22 דלא מרחא בהו, אבל מעשה ידיה דקא מרחא בהו
 23 - אימא דידה הוה. ואי אשמעינו מעשה ידיה - דקא
 24 מתננא מיניה, אבל קידושיה דמעלמא קאמי לה -
 25 אימא דידה הוה, צריכא. ופוא: 'ווציאה חנם' - אלו
 26 ימי בגרות, 'אין כסף' - אלו ימי נערות. ולכתוב
 27 רחמנא נערות ולא פעי בגרות! - אמר רבה: קא
 28 זה ולמד על זה, מידי דהוה אתושב ושכיר. דתניא:
 29 'תושב' - זה קנין עולם, 'שכיר' - זה קניי
 30 קנין שנים. ואמר תושב ולא אמר שכיר, ואני אכול
 31 קניי קנין עולם - אינו אוכל, קניי קנין שנים לא אמר
 32 שכן? - אילו בן הייתי אומר: 'תושב' - זה קניי
 33 קנין שנים, אבל קניי קנין עולם - אמר. בא שכיר
 34 ולמד על תושב שאף על פי שקניי קנין עולם -
 35 אינו אוכל. - אמר ליה אביו: מי דמי? התם - תרי גופי גינהו, דכי נמי פתיב רחמנא
 36 תושב נרצעו לא יאכל, וחדר פתיב ארדן - הוה שכיר מילתא דאתאי בקל וחומר, ומילתא
 37 דאתאי בקל וחומר - מרח וכתב לה קרא. אלא הכא - חד גופא היא, פי נפקא לה
 38 בעגרות - בגרות מאי פעיא גביה? אלא אמר אביו: לא נצרכה אלא לכגרי דאילונית,
 39 סלקא דעתך אמניא: בעגרות - תיפוק, בבגרות - לא תיפוק, קא משמע לן - מתקרי
 40 לה מר בר רב אשי: ולא קל וחומר הוא? ומה סימניו, שאין מוציאין מרשות אב -
 41 מוציאין מרשות ארדן, בגרות שמוציאה מרשות אב - אינו דין שמוציאה מרשות ארדן?
 42 אלא אמר מר בר רב אשי: לא נצרכה אלא לעיקר זבינא דאילונית. סלקא דעתך אמניא:
 43 דאתאי סימני נערות - הוי זבינא, דלא אתאי סימני נערות - לא הוי זבינא זבינא,
 44 ייעד אם ערה.

יציאה דכוותה קא מנעט - פירש רבינו הנגלא: יציאת אמה העבריה מארדן, שהוא עת
 1 נערים, אף כאן נערה. מיהו, סוגיא לא משמע כלל שהוא צריך ללמוד דביום
 2 נערות מיידי, אלא מגלן דכסף דאביה הוי. ונראה לפרש יציאה דכוותה - כגון ברשות ארדן,
 3 אלא היה שם כסף - או היה נותן לארדן יציאתו ממנו. כמו כאן שיש כסף ביציאתה מרשות
 4 אחיה הוי כסף - וכן משמע לעיל הקושיא. ורע
 5 פסול מגין - אמור רבינו יצחק: ורע ורעה פסול
 6 קאמר. דהא אין כסף בעגלה לפסול לה - פסלה מן
 7 הכהונה, ולא תאכל עד תרומה. והלכך ליבא
 8 לפרש דרע פסול מעלה, אלא ורע זעה. בא
 9 ולימד על זה - פירשו: אי לא כתב אלא חד -
 10 הוי מוקמי ליה בנראה יותר. דהיינו בגרות. ואם
 11 תאמר: ולמה לא 'ווציאה חנם' ללמוד על 'אין
 12 כסף' הא על כרחך לא הוי מעינן דקאמרי 'אין
 13 כסף' בבגרות אלא בעגרות, דהא מיניה דרשינן
 14 כן, על כרחך האי קרא אימרי בגרות, דאילו
 15 בבגרות - אין האב כאן מעינן דרעוה שגברה
 16 אין לאביה רשות בהו ואומר הרב רבינו משה: דאי
 17 לאו 'ווציאה חנם' - הוה מוקמינן 'אין כסף'
 18 ויתורא דידה דאמר רבינא - חד לעגרות וחד
 19 לנערות. ורדישען רבין לארדן לה - לא הוה
 20 דרדישען, להכי איצטרך 'ווציאה חנם'.
 21 שמוציאה מרשות אבא כו' - ואם
 22 תאמר: מיתת אבא כותיה, שמוציאה
 23 מרשות אבא ואינה מציאה מרשות ארדן - אף
 24 אני אביאוי ויש לומר: דאיכא למפרך: מה למיתת
 25 האב - שכן לא נשתנה הגוף. תאמר בבגרות
 26 ששנתה הוה.
 27 ויצאה חנם אלו ימי בגרות אין כסף אלו ימי
 28 נערות - ואם תאמר: ברישא הוה ליה
 29 למוקט אלו ימי נערות, הודר ימי בגרותו ויש
 30 לומר: משום ד'אין כסף' צריך לאקומיה לימי
 31 נערות, כדאמר לעיל: אבל יש כסף לארדן קרא
 32 דהיינו ימי נערות, דאין האב זכאי בקדושי בתו
 33 בהיה.
 34 דלא תימני נערות לא וזבינה זבינא -
 35 ואם תאמר: ובקטנות אין נרע שלא הביא
 36 סימני נערות? דסימני אילונות היינו כשהיא בת
 37 עשרים ולה הביאה עשרות. כדאתא פרק
 38 'הערל' (בבמות פ.ב.) ואף על פי שיש סימני
 39 אילונות שאפשר להכיר בטנותה, בשן סימן
 40 דקולה עבה ואין שפילי מעיה כנשים - הא
 41 ומסתמא וזה הוה באילונית זה לומר: דהוי
 42 קאמר: לא הוי זבינה זבינא. ורביך הארדן לחיוב
 43 מעשה, והאב חיידר הבסק. וגם אין שייך בה דין
 44 ייעד אם ערה.
 45 מעיקרא
 46
 47

שטר שאין פודין בו הקדשות - אם כתב לגובר שטר על מעות פודין הקדש - אין הקדושו פדוי, דבעינן 'נתן הכסף וקם לו', האי שפרא לחוד והאי שפרא לחוד - בזה כתוב לשון כניסה, וזה מפרש לשון יציאה. האי כסף לחוד - כשהוא נוטנו מפרש על מנת מה הוא נוטנו. וזה אינו נזכר בתוכו כי להוציא אם להכניס. קאי בגירושין וממעט בירושין - בתומה. ולרבי יוסי הגלילי - דמפיק ליה להאי וכתב לדרשא אחריני - פברק שני גיטין (כא.ב.) לרבי ברתא - שיהא הספר מבדיל, לא יט שיהא בו היתא אהרונג. אין זה ביריותו - שכל מינה הוא נאגנת בו לקיים תנאי זה ומתמתו. הרי זה ביריותו - אפילו מיד - דהיא תקיים תנאי ותלך, שאפשר דברים - הדלו מצא ליהי הבדלה. מירבת "ביריותו" - הוה לבי לשיבת "ספר מרת" דמשמע ספר כורתה. ודך דרשא אחריני - מיתורא ליהטנא. היא מרדא לא אחריני כו' - הכי קשא ליה. האי תנא דלעיל דפרך בבולחו "והלא דין הוא" חדר - דלא אטא מדינא, וארעביה קרא - למנה לי קרא בבולח? נהי דהוא מחדא לא אחריני, תיתי דהא מותרת, במה מצונה בחודש השנה שבהן, שקונין בעלמא כתיב, אף אני אביא את הקדשות, שהרי קולקט קונים במקום אחר. כסף ושטר - קונה באמה העבריה; בדלקמן (יד.ג.) ביאה - קונה ביבמה. כסף וביאה שנתן מרובה - אבל שטר אירוסין אין בו לה חוב, והוא שריה אין כתוב בו אל"א "הרי את מקדשת לי". קנינן מרובה - שקונין קרקעות ועבדים. בעל בורחא - ביאה קונה ביבמה בעל כורחה, דנפקא לן ביבמות (ט.א.) מ"ויבמה". וכן שטר מציא את התרומה בעל כורחה ממעלה. באמה העבריה בעל בורחא - שאביה מוכרה שלא מדעתה. כסף שאינו מאביל בתרומה - אם נתארסה לכהן, כדנתן בכחכותו (מ.ג.) אין אשת אובלת בתרומה עד שתכנס לחופה. שאינו נזכר - להוציאה מרשות אביה למעשה ידיה ולירושתה.

אף

ומניין שאף בשטר - ומקל וחומר דאמה העבריה שאין נקנית בביאה ונקנית בשטר ליבא למימר; חדא - משום דאמה גופה מדאיתקש לאחרת נפקא לן לקמן (ט.א.) ואפילו לרב הסדר דליף לה מילא תנא בעצת העבדים" אבל נקית היא בקנין העברים - איכא למיפרך בדלעיל; שכן יציאה בכסף. ועוד: דכתיב וקרא חדא את כתובו - והוא מלמך באשה שאינה נקנית בזה הענין, להעביל כתובו.

שכן פודין בו הקדשות ומעשר - ואם התמר: כל זה אישם בקל דומרי: ומה כסף שאף על פי שפודין בו הקדש ומעשר ואינו מציא - ואפילו לרב מנכיס, שטר שאף על פי שאין פודין בו הקדש מציא - אינו דין שכיבטי? יש לומר: דחומרא הכתובה פסוקא אין להכניס בקל דומרי. דדאי חומרא על סברא ונתנה לחשימ בקל דומרי, אבל הכתובה - יש לה לומר שיהא הגורמת מעלה. ואם התמר: ונימא קל דומרי מקרקעות שאינן מציאות - אפילו הכי מנכיסות פירוש: דאדם יכול לקדש אשה בקרקע, ואינה מתגוררת בקרקע, והדמא ליכא למיפרך "שכן פודין בו הקדש" ויש לומר, דאיכא למיפרך מה לקרקע - שכן קונין מטלטלין אגבן, התמר בשטר. ואם התמר: מטלטלין ידכוח, שאין קונין אגבן ואינו מציאות מנכיסות - אם אני אגבן שטריו ויש לומר: מה למטלטלין - שכן פודין בו הקדש. **מה** היה בכסף אף יציאתה בכסף - ולענין ביאה ליבא לעומר מה היה בביאה אף יציאתה בביאה - דהתם ליכא למיפרך מנכיסות. יציאתה בביאה - דהתם ליכא למיפרך מנכיסות. ועוד: משום שמצא בה ערות דבר רגיל לגרשה, ואז יש לו לפרוש.

קטני יעשה קטניו - ואם התמר: אם כן דוכי לאמה העבריה שכן יציאה בכסף, ודין הוא שתהא נקנית בכסף. אורבא, גירעיתא - דהיא קטניו נעשה קטניו? ויש לומר: דבאמה העבריה ליבא למימר הכי, לפי שמתחלה שאביה מוכרה לשפוחת הוא מקבל הכסף מן האדון, אם כן, כשהוא רוצה לפדותה - דין הוא שיקבל האדון הכסף. אבל איש שמקדש אשה - חול על כל עדי, אף הקדושיין בין הגירושין, דהתם שריך מירוסת: יאמרו כסף מנכיס וכו'.

קאי בגירושין ממעט גירושין - ואין סברא לומר: קאי בכתיבה וממעט בכתיבה - דפשטא דקרא משמע שבא לומר דוקא בכתיבה, דקאמר יאם לא תמצא חן בעיניו וכתב לה/ משמע - דוקא בזה הענין. **על** מנת תלכי לבית אבך לעולם אין זה גט - פירש בקונטרס: שכל מיהא נאגרת לקיים תנאי זה ומתמתו. ואם התמר: אמאי לא אמר דהו גט, שחרי אם מת אביה - יכולה היא לכנס לבית, ושבו אינה נאגרת בו. ולאחר מיתת אביה לא חשיב "בית אבתי" כדבריו גירושין (מו.א.) קום לביתך שאינו נכנס, מת או מכר - מותרו ויש לומר: "דבית אבתי" קריים כל יוצאי יוסי הגלילי מירבת" כיריתא נפק" - תנא: דברק "המגוש" (גיטין פ.ב.) קאמר על רבנן דרבי אליעזר בן עזריה - "ברת" "ביריתו" לא דרשי, ורבי יוסי הגלילי בכלל דרבנן, והכא אמר רבי יוסי הגלילי דרש "ברת" "ביריתו" ויש לומר: ולא קאמר לא משמע ליה, אלא דלא דרשי. פירוש, להווא דרשא דהתם, דרמביע ליה לדרשא דהכא. **שכן** ישנן בעל כורחה - פירש בקונטרס: ביאה ביבמה, שטר בורושין, כסף באמה העבריה. וקשה לרבינו עובד: לא זה חשבו בעל כורחה מה שאמר סברא את בתו בעל כורחה - אם כן מאי קרא רב הונא לקמייהו? כסף באישות: מהא לא אשכחן בעל כורחה. ולא האב מקדש שטר קטנה בכסף בעל כורחה! ואומר רבי תם: כיון דאב מנקוט בת קאי - אין זה חשבו בעל כורחה. כיון שהוא מדעתו על אב. אם באישות: מהא לא אשכחן בעל כורחה? והבי ר' פרידך: כיון שאיתא באמה בעל כורחה, כיון שאדאון קמייהו את העבריה בכסף מקנתה בעל כרחו לא אבעל כורחה על ש. תת. דלא דאמר לקמן (ט.א.) "אשר לא יעדה" - שצריך ליעדה - לא שצריך לעשות מרצונה, אלא שצריך להודיעה שלשם קידושין מיעדה. ואף על גב דאמר לקמן: באישות מיהא לא אשכחנא, וככי האי גונא שמיעד היה אישות. מכל מקום, בתחילה לא בא הכסף בשביל אישות. ויש מיישבים פירוש הקונטרס: ודאי: זה קרי בעל כורחה - מכירה של אמה העבריה. שרוב הוה לו, ואם היתה בת דעת - לא היתה מתרצית. אבל קידושי קטנה - לא חוב הוא לה כמו מכירה, וסופה עומדת לינשא. אם היתה בת דעת - היתה מתרצית, ולא חשיב על כורחה.

ומניין שאף בשטר? ודין הוא: ומה כסף שאין מוציא מנכיס, שטר שמוציא - אינו דין שמוכניס? - מה לכסף שכן פודין בו הקדש ומעשר שני, התמר שטר שאין פודין בו הקדש ומעשר שני, דכתיב "ונתן הכסף וקם לו" אמר קרא "ויציאה והיתת" - מן קושי הויה ליציאה, מה יציאה בשטר - אף הויה נמי בשטר. - ואקושי נמי יציאה לחויה, מה הויה בכסף - אף יציאה בכסף? - אמר אבוי: יאמרו: כסף מנכיס כסף מוציא, סניגור יעשה קטניו? - אי הכי, ישטר נמי יאמרו: שטר מוציא שטר מנכיס, קטניו יעשה קטניו? - מילי דהאי שטר לחוד, ומילי דהאי שטר לחוד. - הכא נמי - האי כסף לחוד והאי כסף לחוד! - מביבא מיהא חד הוא. רבא אמר: אמר קרא "וכתב לה" - בכתיבה מתגורשת ואינה מתגורשת בכסף. - ואימא: בכתיבה מתגורשת ואינה מוקדשת בכתיבה! - הא כתיב "ויציאה והיתת" מוקדש וכו', - ומה ראיית? - מסתברא: קאי בגירושין - ממעט גירושין, קאי בגירושין וממעט קידושין! - ולרבי יוסי הגלילי דאפיק ליה להאי קרא לדרשא אחרנא, שאינה מתגורשת בכסף מנא ליה? - אמר קרא "ספר בירית" - ספר פורתה, ואין דבר אחר פורתה. ורבנן: האי "בירית" מאי עברי ליה? - מיבעי ליה לדרב הבורת בינו לבינה. פרתנא: "הרי זה גיפוד על מנת שלא תשתי יין" "על מנת שלא תלכי לבית אבך לעולם" - אין זה ביריותו. "כל שלשים יום" - הרי זה ביריותו - ורבי יוסי הגלילי: "מירבת" "בירית" קא נפקא ליה. - ורבנן: "ברת" "בירית" לא משמע להו. הדי מחדא לא אחריני, תיתי חדא מתרתי! - הרי תיתי? לא ליכתוב רחמנא בשטר ויתיה מהנד - מה להנד שכן הנאתו מרובה. לא ניתוב רחמנא בביאה ויתיה מהנד - מה להנד שכן קנינן מרובה. לא ניתוב רחמנא בכסף ויתיה מהנד - מה להנד שכן פלע פרתה, ובי תימא: כסף נמי פלע פרתה - באמה העבריה - באישות מיהא לא אשכחן. אמר רב הונא: חופה קונה מהא מקל וחומר: ומה כסף שאינו מאביל בתרומה? קונה, חופה שמואכלת בתרומה - אינו דין שתקנה? ומה אינו מאביל? והאמר עולא: דבר תורה אויבית בת ישראל אובלת בתרומה, שאנאמר "וכינן" ויש יקנה נפש קנין כסף" - והאי קנין כסף הוא. ומה פלע אמרו אינה אובלת - גזירה שמוא ימוגו לה כוס בבית אביה ותשקנו לאחיה ולאחותיה? - אף פרוך הכי: ומה כסף שאינו גומר - קונה, חופה

1 שטר שאין פודין בו הקדשות - אם כתב לגובר שטר על מעות פודין הקדש - אין
2 הקדושו פדוי, דבעינן 'נתן הכסף וקם לו', האי שפרא לחוד והאי שפרא לחוד - בזה
3 כתוב לשון כניסה, וזה מפרש לשון יציאה. האי כסף לחוד - כשהוא נוטנו מפרש על
4 מנת מה הוא נוטנו. וזה אינו נזכר בתוכו כי להוציא אם להכניס. קאי בגירושין
5 וממעט בירושין - בתומה. ולרבי יוסי הגלילי -
6 דמפיק ליה להאי וכתב לדרשא אחריני -
7 פברק שני גיטין (כא.ב.) לרבי ברתא - שיהא
8 הספר מבדיל, לא יט שיהא בו היתא אהרונג. אין
9 זה ביריותו - שכל מינה הוא נאגנת בו לקיים
10 תנאי זה ומתמתו. הרי זה ביריותו - אפילו מיד -
11 דהיא תקיים תנאי ותלך, שאפשר דברים -
12 הדלו מצא ליהי הבדלה. מירבת "ביריותו" -
13 הוה לבי לשיבת "ספר מרת" דמשמע ספר
14 כורתה. ודך דרשא אחריני - מיתורא
15 ליהטנא. היא מרדא לא אחריני כו' - הכי קשא
16 ליה. האי תנא דלעיל דפרך בבולחו "והלא דין
17 הוא" חדר - דלא אטא מדינא, וארעביה קרא
18 - למנה לי קרא בבולח? נהי דהוא מחדא לא
19 אחריני, תיתי דהא מותרת, במה מצונה בחודש
20 השנה שבהן, שקונין בעלמא כתיב, אף אני
21 אביא את הקדשות, שהרי קולקט קונים במקום
22 אחר. כסף ושטר - קונה באמה העבריה;
23 בדלקמן (יד.ג.) ביאה - קונה ביבמה. כסף וביאה
24 שנתן מרובה - אבל שטר אירוסין אין בו לה
25 חוב, והוא שריה אין כתוב בו אל"א "הרי את
26 מקדשת לי". קנינן מרובה - שקונין קרקעות
27 ועבדים. בעל בורחא - ביאה קונה ביבמה בעל
28 כורחה, דנפקא לן ביבמות (ט.א.) מ"ויבמה". וכן
29 שטר מציא את התרומה בעל כורחה ממעלה.
30 באמה העבריה בעל בורחא - שאביה מוכרה
31 שלא מדעתה. כסף שאינו מאביל בתרומה -
32 אם נתארסה לכהן, כדנתן בכחכותו (מ.ג.) אין
33 אשת אובלת בתרומה עד שתכנס לחופה.
34 שאינו נזכר - להוציאה מרשות אביה למעשה
35 ידיה ולירושתה.

קידושין האשה נקנית - פרק ראשון דף ה עמוד ב - מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזלץ)

תוספות

חופה שגומרת אינו דין שתקנה - ואם תאמר: נימא "דיר" אסוף דרינא? דמדוכא מיייתת דחופה קונה, משום דגומרת - דיו לכא מן הדין להיות כנדה; מה הלך אחר כסף - אף כאן לאחר כסף ויש לומר: דתאמי כרבי סרפון, דאמר בבבא קמא כהא, וכתב המפרש לך דחומר לא דחומר לא אמר "דיר", וכתב אי אמר "דיר" - מפרשך קל דחומר, דלאחר כסף לא איצטרך. וכן תאמר: וכן דאמר דחופה אינה קונה - נימא דכסף גומרת אחר כסף גמל דחומר דחופה: מה חופה אינה קונה - נמלת כסף שקונה - אינו דין שיגמורו ויש לומר: דלא מצי לאוכוחי שיגמורו אלא אחר כסף בחופה, ומאי אולמיה האי כסף מהאי כסף? **אף** אני אביא חופה שקונה בעלמא וקונה כהן, מה להצד השוה שבהן שכן קונן בעל כרחו - ואף על פי שמוסר בתו להקטנה לחופה בעל כרחו, כיון דבמקום בתו קאי - לא חשיב בעל כרחו, ואם תאמר: אבתי אשכחא חופה בעל כרחו, ידעתי לא שיושק עשה, ונמצא שאחר ידעתי נכנס האדון לחופה כדכתיב דבא ויש לומר: אף על פי שהידעתי ככול לעשות ולא כרחו דאב - דחופה מירא לא אשכחא **ורב** חופה כסף באישות מיהא לא אשכחא בעל כרחו - ואף על פי שהאב מקדש בתו קטנה בעל כרחו, מכל מקום, כיון שהיא מדעת האב - לא קרי בעל כרחו. (בתוספות יעוד: בחופה נמי אשכחא כפי היא גונא (במחברות מו.א) שהיא מוסר את בתו קטנה לחופה. **הא** הוא ואמרה היא כו' - מה שלא הוכיח כלל נתנה היא ואמר הוא - משום דלא פסיקא ליה, דפעמים מקודשת, באדם חשוב, בדאמר לקמן (קדושין ד.א).

הא לאו הכי לא אלמא קסבר דים שאין מוכיחות לא דהויין ידים - ואם תאמר אמאי לא משני לדלעיל דהויין ידים, והתם דקאמר "אהא" אפילו דים שאין מוכיחות לא דהויין ידילמא "אהא תבעניה" קאמרו ויש לומר: דספ משמע "אהא" לשון נדירות מלשון תעניה, ד"אהא" משמע מיד, ופעמים שאלו לא מצי למימר "אהא תבעניה" עד למחר. דלא בגי נדירות - מיד יכול להתחיל נדירותו אם ירצה. **הכא** במאי עסקין דאמר לך - משמע דמיסק הבא לשמואל דדיים שאין מוכיחות לא דהויין ידים. והתמה דבריש מסכת נדרים (א.ב) אמר: האדון לחבירו "מודרני מנך" - ו"מורשני מנך" - מרחוקני מנך" - שאיני אוכל לך" - שאיני טועם לך, אסור. וקאמרין עלה בגמרא א"ר אבהו, אמר שמואל: בבבלי עד שיאמר "שאיני אוכל לך" - שאיני טועם לך. ומסקין מאי טעמא - דילמא "מודרני מנך" - דלא משתניא הדין משמע, "מורשני מנך" - דלא בעינא משע ומתן הדין שדמע. ו"מרחוקני" - דלא קאינא בארבע אמות דידך משמע. ומפרך (שם ה.ב.) לימא דסבר שמואל דים שאין מוכיחות לא דהויין ידים? ומשני: שמואל מוקי מתניתין כרבי יהודה, דאמר: דים שאין מוכיחות לא דהויין ידים. ומרחוקני מנך, מוכיחות לא דהויין ידים - מכלל דאיהו לא סבירא ליה כותיה, אלא סבירא ליה דהויין ידים וכן לפרש שמואל מוקי מתניתין כרבי יהודה וסבירא ליה כותיה, ומאמר בתר הכי: נדון דהוקיע דשמואל לאוקא מתניתין כרבי יהודה; ומאי קשיא? אמאי דהוקי מוקי מתניתין כרבי יהודה - משום דסבר ליה כותיה, לכך מוקי כרבי יהודה

חופה שגומרת אינו דין שתקנה? - מה לכתב - שפון פודין בו הקדשות ומעשר שני - ביאה תוכיה. - מה לביאה שפון קונה ביבמה, - כסף יוכיח. והורו הדין; לא ראי זה פראי זה, ולא ראי זה פראי זה, היצד השוה שבהן: שקונין בעלמא וקונין פאן. אף אני אביא חופה - שקונה בעלמא וקונה פאן. - מה לצד השוה שבהן - שפון הנאתן מרובה, - שטר יוכיח. - מה לשטר - שפון מוציא בבת ישראל - כסף וביאה יוכיחו. והורו הדין; לא ראי זה פראי זה, ולא ראי זה פראי זה, היצד השוה שבהן - שקונין בעלמא וקונין פאן. אף אני אביא חופה - שקונה בעלמא וקונה פאן. - מה להצד השוה שבהן שפון ישגן בעל כרחו? ורב הונא: כסף מיהא באישות לא אשכחא בעל כרחו. אמר רבא: שתי תשובות בדבר; חדא - ד"שליש" תנו ו"ארבע" לא תנו. ועוד: כלום חופה גומרת - אלא על ידי קדושין. וכי גמרינן חופה שלא על ידי קדושין מחופה שעל ידי קדושין? - אמר ליה אבאי: הא דקאמרתי: "שליש" תנו ו"ארבע" לא תנו - תנא, מילתא דכתבינא בהדיא קתני, מילתא דלא פתיבא בהדיא - לא קתני. ודקאמרתי: כלום חופה גומרת אלא על ידי קדושין? - רב הונא נמי הכי קאמר: ומה כסף שאינו גומר אחר כסף - קונה, חופה שגומרת אחר כסף - אינו דין שתקנה? תנו רבנן: כיצד בכסף? נתן לה כסף או שוה כסף, ואמר לה "הרי את מקודשת לי" - הרי את מאורסת לי" - הריני לאינתו" - הרי זו מקודשת. אבל היא שנתנה, ואמרה היא "הריני מקודשת לך" - הריני מאורסת לך" - הריני לך לאינתו" - אינה מקודשת. - מתקורף לה רב פפא: מעמא - דנתן הוא ואמר הוא, הא נתן הוא ואמרה היא - אינה מקודשת. היא - אינה מקודשת. ואמרה היא, אבל היא שנתנה לו ואמרה היא - לא הוו קדושין. מעמא - דנתנה היא ואמרה היא, הא נתן הוא ואמרה היא - הוו קדושין. ר' ירמיה - דיקא, סיפא - פדי נסבה. - ותני סיפא מילתא דסתרית לה לרישא? - אלא הכי קרישא: נתן הוא ואמרה היא - אינה מקודשת. הוו קדושין, ואי בעית אימא: נתן הוא ואמרה היא - נעשה כמו שנתנה היא ואמרה היא, ולא הוו קדושין. נתן הוא ואמרה היא - אינה מקודשת. נתן הוא ואמרה היא - ספקא היא. ותנישין מדרבנן, אמר שמואל: בקדושין; נתן לה כסף ושוה כסף, ואמר לה "הרי את מקודשת לי" - הרי את מאורסת לי" - הריני לאינתו" - הרי זו מקודשת. הרי את מקודשת" - הרי את מאורסת" - הרי את פאן בית מוחש. וכן בגירושין; נתן לה ואמר לה "הרי את משולחת" - הרי את מגורשת" - הרי את מותרת לכל אדם" - הרי זו מגורשת. "איני אישך" - "איני בעליך" - "הריני ארוסיך" - אין פאן בית מוחש. אמר ליה רב פפא לאבבי: למימרא דסבר שמואל דים שאין מוכיחות הויין ידים? והתנן: האומר "אהא" - הרי זה גזיר. והויין בה: ודילמא "אהא תבעניה" קאמר? ואמר שמואל: והוא שיהיה נזיר עובר לפניו. מעמא - דנזיר עובר לפניו, הא לאו הכי - לאו - הכא במאי עסקינן דאמר "לי". - אי הכי מאי קמשמע לך? - הני לישני

אף אני אביא חופה שקונה בעלמא - שגומרת לירשה ולהפטר נדריה, יקנה נמי כאן בלא איורסין, שכן ישנו בעל כרחו - שקונה בעלמא. ביאה ביבמה, ושטר בגירושין, וכסף באמה העבירה. כסף באישות מיהא לא אשכחא בעל כרחו - ואפילו הכי קונה כאן, ואף על כרחו. כגון אב מקבל קדושין לבת קטנה, אף אני אביא חופה. שתי תשובות בדבר - למה דאמרת: חופה קונה בלא כסף ועוד כלום חופה נומרת - דקאמרתי: חופה שגומרת כו' ויכין שאינה נומרת אלא לאחד קדושין - היאך אתה בא לרזן גומרת שלא על ידי קדושין מחופה של ידי קדושין? והיך את מקודשת לי - או "הרי את מאורסת לי", ותנא סיפא מילתא דסתרית לרישא - בתמיה וכי אמרין בכל דוכתא "וכי נסבה" - מיד דלא איצטרך לחופה ותנייה בסבדי" אבל סיפא דסתרית לרישא - לא תני תנא. הכי קאמר - סיפא: אבל סינה ממה שאמרנו, כגון שנתן הוא ואמרה היא - נעשה כאילו נתנה היא ואמרה היא ואינה מקודשת, דבעינן "כי יקח איש" נתן הוא - דמי ליכי יקח איש", ואמרה היא - דמי לתקח אשה לאיש. ותנישין מדרבנן - שאם בא אחד וקדשה עריבה גט משניהם, שמא לא היו של הראשון קדושין וחלו קדושי שני. או שמא של ראשון קדושין, ולא של שני. בקדושין נתן לה כו' - משום דקא בעי למימר סיפא בגירושין "נתן לה כו'" נקט כי היא לכאנן (נתן). הרי את מקודשת - ולא רסינן "לי", אין כאן מיוחש - אין כאן אפילו ספק קדושין. ד"כי יקח" כתיב, ולא יסחק עצמנו לה. ודגירושין אין כאן בית מוחש - ולא לפוסלה לבתונה. דים שאין מוכיחות - בית די, אחיות הדבר, אף על פי שאינו מוכיח אחיות לשון גמור. כי הבא, דקאמר "הרי את מקודשת" לא קאמר למאן. ויחיין דים הוא ואמר לדרידה קדשה. אהא - אהא. שהיה נזיר עובר לפניו - דודאי אהא איהו אבא כהן. קאמר, אלמא בעינן הכחכה. לישני

שגומרת אינו דין שתקנה - ואם תאמר: נימא "דיר" אסוף דרינא? דמדוכא מיייתת דחופה קונה, משום דגומרת - דיו לכא מן הדין להיות כנדה; מה הלך אחר כסף - אף כאן לאחר כסף ויש לומר: דתאמי כרבי סרפון, דאמר בבבא קמא כהא, וכתב המפרש לך דחומר לא דחומר לא אמר "דיר", וכתב אי אמר "דיר" - מפרשך קל דחומר, דלאחר כסף לא איצטרך. וכן תאמר: וכן דאמר דחופה אינה קונה - נימא דכסף גומרת אחר כסף גמל דחומר דחופה: מה חופה אינה קונה - נמלת כסף שקונה - אינו דין שיגמורו ויש לומר: דלא מצי לאוכוחי שיגמורו אלא אחר כסף בחופה, ומאי אולמיה האי כסף מהאי כסף? **אף** אני אביא חופה שקונה בעלמא וקונה כהן, מה להצד השוה שבהן שכן קונן בעל כרחו - ואף על פי שמוסר בתו להקטנה לחופה בעל כרחו, כיון דבמקום בתו קאי - לא חשיב בעל כרחו, ואם תאמר: אבתי אשכחא חופה בעל כרחו, ידעתי לא שיושק עשה, ונמצא שאחר ידעתי נכנס האדון לחופה כדכתיב דבא ויש לומר: אף על פי שהידעתי ככול לעשות ולא כרחו דאב - דחופה מירא לא אשכחא **ורב** חופה כסף באישות מיהא לא אשכחא בעל כרחו, מכל מקום, כיון שהיא מדעת האב - לא קרי בעל כרחו. (בתוספות יעוד: בחופה נמי אשכחא כפי היא גונא (במחברות מו.א) שהיא מוסר את בתו קטנה לחופה. **הא** הוא ואמרה היא כו' - מה שלא הוכיח כלל נתנה היא ואמר הוא - משום דלא פסיקא ליה, דפעמים מקודשת, באדם חשוב, בדאמר לקמן (קדושין ד.א).

שגומרת אינו דין שתקנה - ואם תאמר: נימא "דיר" אסוף דרינא? דמדוכא מיייתת דחופה קונה, משום דגומרת - דיו לכא מן הדין להיות כנדה; מה הלך אחר כסף - אף כאן לאחר כסף ויש לומר: דתאמי כרבי סרפון, דאמר בבבא קמא כהא, וכתב המפרש לך דחומר לא דחומר לא אמר "דיר", וכתב אי אמר "דיר" - מפרשך קל דחומר, דלאחר כסף לא איצטרך. וכן תאמר: וכן דאמר דחופה אינה קונה - נימא דכסף גומרת אחר כסף גמל דחומר דחופה: מה חופה אינה קונה - נמלת כסף שקונה - אינו דין שיגמורו ויש לומר: דלא מצי לאוכוחי שיגמורו אלא אחר כסף בחופה, ומאי אולמיה האי כסף מהאי כסף? **אף** אני אביא חופה שקונה בעלמא וקונה כהן, מה להצד השוה שבהן שכן קונן בעל כרחו - ואף על פי שמוסר בתו להקטנה לחופה בעל כרחו, כיון דבמקום בתו קאי - לא חשיב בעל כרחו, ואם תאמר: אבתי אשכחא חופה בעל כרחו, ידעתי לא שיושק עשה, ונמצא שאחר ידעתי נכנס האדון לחופה כדכתיב דבא ויש לומר: אף על פי שהידעתי ככול לעשות ולא כרחו דאב - דחופה מירא לא אשכחא **ורב** חופה כסף באישות מיהא לא אשכחא בעל כרחו, מכל מקום, כיון שהיא מדעת האב - לא קרי בעל כרחו. (בתוספות יעוד: בחופה נמי אשכחא כפי היא גונא (במחברות מו.א) שהיא מוסר את בתו קטנה לחופה. **הא** הוא ואמרה היא כו' - מה שלא הוכיח כלל נתנה היא ואמר הוא - משום דלא פסיקא ליה, דפעמים מקודשת, באדם חשוב, בדאמר לקמן (קדושין ד.א).

1 וידן ד' יהוי ליכי מניא? – הוא גופו של גט. ופליגי רבנן עליה, ושמואל סבר כרבנן; וש
2 לומר: ד'יהוי את מקודשת' ולא אמר 'לי' – לא משמע כלל דנקודשת לי קאמר, דאדם
3 עשוי לקדש אשה לחבירו, וידים שאין מוכיחות כלל בי בני – דראי קאמר שמואל לא הויין
4 ידים. אבל בהאי גדרים – הוו מוכיחות טפי. וכן הוואו רובאכו טוספי גיטין – הוו מוכיחות

5 דאין אדם מגרש אשת חבירו. אך בריש מסכת
6 נזיר (ב.ב.) ש' שפרים דגרסי: האומר "אתא?" – הרי
7 נזיר. אמר שמואל: אדאם שהיה נזיר עובר לפניו.
8 וקא אמר: ואתא ספרים דגרסי: לימא קסבר שמואל
9 מוכיחות לא הויין ידים. אין, משום הכי כי נזיר
10 עובר לפניו – הוי ידים מוכיחות, והמני. אבל אין
11 עובר לפניו – הוי ידים שאין מוכיחות, ולא
12 מהני. ואית ספרים דגרסי: לימא קסבר שמואל
13 ידים שאין מוכיחות לא הויין ידים, ומשני: עובר
14 לפני הויין ידים שאין מוכיחות. לכל הפחות, אבל
15 אין עובר לפניו – מפלו שאין מוכיחות לא הוי.
16 **עצורתי** מהו – אמר רב קונטרס: אף משנה דעזרת
17 שתהא נאספת עמי בבית. ורבותי
18 מפרשי: לשון 'כי אשה עצורה לנו'. ולא נהירא
19 דהווא – עצורה ממנו קאמר, דהא אחזקאך אמר
20 לו לודד – עצורה ממנו קאמר, דהא אחזקאך אמר
21 אהדר ליה "אשה עצורה לנו" והגנו טהורים, עד
22 כאן לשוננו. ורבינו יצחק מיישב לשונא דקרא
23 כפרוש רבותיו, דהכי פירשה: כי אשה שהיתה
24 אצלנו – ממולו שרינו בהויה הוה, אבל בעשוי
25 אגמנו טהורים. ונתיא, דכל אלו הלשונות השתא
26 ליגשא דקרא.

27 **משום** שנאמר ודאי פסחה נחרפת לאיש –
28 וסבר דקראי בחיבה פסחה ונתיא
29 בת חורין המאורסת לעבד עברי, וכמאן דאמר
30 ב'הישלח' (גיטין מג.א.) דקידושין תופסין בה.
31 **שכן** ביהודה קורין לארסה חרופה – דוקא
32 ביהודה, אבל בעלמא לא. דקסבר
33 דבשפחה כנענית הכתוב מדבר, שאין קידושין
34 תופסין בה. לא ידא לו עסק ממנו – פירש
35 קונטרס: לא ידא ליה איהו דברב, משום תירי איסור
36 ערוה. והוה עיוות שאינו יבול תלמן. והרב רבי
37 עזריאל פירש: שלא ידבר עם הנשים על עסק
38 קידושין לקדש, שפעמים שתהא מקודשת
39 באמירתם או בנתנתם ולא יבין. וקשה: הינח
40 בקידושין, בגירושין מה בכך אם יסבור שאינה
41 (מגורשת?) ושנא איכא למיחש לכהן, מיהו,
42 ליגשא דקראי לא משמע הכי, דאין אדם יכול
43 ליתן גט אשה לא משמע עיה. ועוד: דלגמן בפרקין (ג.א.)
44 משמע שיש חשש איסור אשת איש, דאמר: וקסין
45 לעולם מדור הגבול. ומיהו, יש לומר: דאיכא
46 למיחש אם פשעה ידה וקבלה קידושין מאחר.
47 **אפילו** לא שמיע ליה – פירשה: אדם שנתימנה
48 אנטיקו קידושין צריכין אנו לתדעיה הא דרב
49 יהודה אמר שמואל, שלא יכשל בה, דשכיחא. או
50 דילמא: ליכא למיחש לחיבי, דלא שכיחא כולי
51 האי. וכן משמע מתוך פירוש קונטרס.
אשה

לישני בתראי – דקאמר בהו "אין כאן בית מיוחד" בין קידושין בין גירושין. ליתנינהו
בתיא – למה לו למינני "מקודשת" "מקודשת" תרי זימני? פיוחת – לשון "הוה לבער
אחד" (בראשית ב.) מיעדת – לשון "אשר לא יערה" (שמות כא) שהוא לשון קידושין
באמה העברית. קורתי נגדתי – לשון "אנעה לו עור כנגדו" (בראשית 8) מגרתי – לשון
"ויסגר בשר" (סו.ס.) עצורתי – לשון עצרת,
שתהא נאספת עמי בבית. ורבותי אמרו לשון 'כי
אשה עצורה לנו' (שמואל א. כא.) ולא אהירא
דהווא – עצורה ממנו קאמר. דהא אחזקאך
אמר לו לודד "אם נשמרו הנערים אך מאשה/
והדו אהדר ליה "אשה עצורה לנו" והגנו
טהורים. ויהודה ועוד לקרא – וכי המקרא צריך
סיוע ממנה שביהודה? לשון ביהודה 'כי' – אבל
מקרא ליכא למילף, דהווא יחוד בעלמא הווא.
שהוי בשפחה כנענית הכתוב מדבר, שאין
קידושין תופסין בה. ומעיקרא הווא סלקא דעתיה
כמאן דאמר בריה (ג.מ.א.) חזביה פסחה ונתיא
בת חורין הכתוב מדבר, דשייכי בה צד קידושין.
במאי עסקינן – בהך לישני דקא מייבטי לן אי
הוה קידושין או לא. דהכי דמי? אי בשאין מדבר
עמה קודם לכן על עסק קידושין, וכן בהך
לישני דגירושין שלא היה מדבר עמה על עסק
גיטה. מנא ידעך הו' – כלומר, אפילו הוה הך
לישני לשון קידושין דהכי מקדשה? אי לא
ידעה מהו קאמר לה, שנתרעה להתקדש לו
ולא במדבר – מה לי אי לא הוה לשון
קידושין, אפילו לא אמר לה מדיי נמי, אלא
שנתן לה קימאן לן דהוה קידושין, כרבי יוסי.
גיטין וקידושין? או גיטא או קידושין, הכי נמי
– דמקדשה כרבי יוסי, דאמרין: מסתמא לשם
קידושין נתן, והיא בקלמם לכהן. אבל השתא
דפירש הך לישני, אם לשון קידושין הו' –
נתקדשה, ואם לשון לבוא לגשות מלאכה הו'
– הרי גילה בדעתו שאינו חפץ לקדשה עכשיו.
והוא שיעסקין בו – הוה אדאם דעסק קידושין עד
הוה שהיו עוסקים דברבו עסקין וקידושין עד
שעת נתינה. מנא ידעך – כיון דבשעת נתינה
לא עוסקין דברבו הקידושין, מנא ידעה שלשם
קידושין הוא נתנחם לה שנתרעה? ואף על פי
דשרבי כרבי בכך – הרי פסקו אהוה עסק. מענין
לענין – שפסקו מלדבר בקידושין ממש. והוי
מדברים דברים אחרים. ומיהו, לדבר צרכי
זיווגם היה. כמו במה יש דנוניא, וכמה שדות
יש לך להתפרנס מהם. כמיני גיטין –
בלכותיהן. לא ידא לו עסק עמהן – להיות דין
דברב. שנא תירי איסור ערוה. והוה עיוות שאנו
יכול תלמן. אפילו לא שמיע ליה – אה דהלכה
כרבי יוסי, נימא נא דלא יתא לו עסק עמהם.
כלומר, מני כתיבא הוא לא כתיבא שידא
אדם נתון גט או קידושין לאשה ואינו מפרש?
וכן בגירושין – כמו אמר רב וכן בגירושין בו,
פשיטא – בניחורא. לא

40 **מאי קאמר לה?** – אמר אבוי: מענין לענין פאותו ענין. אמר רב הונא אמר שמואל: הלכה כרבי יוסי. אמר ליה רב יוסף לרב אשי:
41 ואלא הא דאמר רב יהודה אמר שמואל: פל שאינו יודע במיב גיטין וקידושין לא ידא לו עסק עמהם, אפילו לא שמיע ליה הא
42 דרב הונא אמר שמואל? – אמר ליה: אין הכי נמי. וכן בגירושין, נתן לה גיטא ואמר לה "הרי את משולחת", "הרי את מגורשת",
43 "הרי את מותרת לכל אדם" – הרי היא מגורשת. פשיטא, נתן לה גיטא ואמר לה לאשתו "הרי את בת חורין"
לא

אשה דלא קני ליה נפח ללא שבין - אף על גב דבני "הורי את בת חורין" לא מנחי מקל חומר, ודינו משום דלא שכי חירות באשה, ועל אידך לבן דחומר לראא מלשונות דרשיכי כהו דבא. **כשתברכה** ממנו - כלומר, מן הנכרי. אבל אינו רוצה לומר: כשתברך ממני מעבשיו אין לי עסק בך - ולא יוכל ליקימו בבית הנכרי - ונמצא שרע לו מה שכותב עליו אונן. **דארווח** לה זמנא - פירש בקוביא: שהיתה חיבת לה, ונתן לה זמן, ואמר לה: התקדשי לי בתנאה זו, שאת היית נותנת לאדם פרוטה שפיסני עך בך, ואם פירשתי לא רבית ממך - והערמת רבית הוא הנכרי, ולא רבית ממך - דלא קץ לה, ולא מדי שקל מינה. וכל שכן אם מחל לה כל המזונה, ואמר לה: התקדשי לי בתנא מחילה זו - מקודשת. אבל כי מקודשה בעיקר הבטח - לאו מדי ידוב לה, שכבר הם שלה וברשותה. ומה שפירש דרבית קצונה לא הוי, כיון שאין האשה נותנת לאיש כלום - לא נתיירא. כיון שהוא נתן לה כל פרוטה בקדושיה, ולא נתן לה כלום - הוי אבלו כולה לו פרוטה ממש, והוי רבית ממך. וכי הדיא (בבא מציעא כ"ב) דמנא אין לה חסין במנא של יו - שייך לקרות הערמת רבית, משעמיס, והוי אגר נטר ליה. לבן פירש רבינו ע"ה, ואיירי דבא שהיתה חיבת מעת לאדם אחר, הרגיע זמנו לפרוע, ובא זה ונתן למזלח פרוטה לאירווח לה זימנא וקדישה במונה הגאון. א"ת תאמר: אמאי אסור לעשות כן באותו הערמת רבית? הלא אמר בפרק 'איחודו נשך' (שם ט"ב), שרי ליה לאיניש למימר להבריה שקול ארבעה וזיו ואחפי לפלוני וזיו, רלא אסרה תורה אלא רבית הבאה מלוח למלוח? ויש לומר: היינו שאין אלוה נתון כלל לנתון, אבל אם היה נתון - היה נראה כשלוחו, ואסור. דכי נמי אמרינן היום ב' איחודו נשך (שם); שרי ליה לאיניש למימר להבריה שקול ארבעה וזיו ואמרו לפלוני ולחופו - היינו בשאין מקובל נתון כלום למלוח, כי אם מדיה נתון - היה נראה כשלוחו, ואסור. ולא אמרו: אמאי מוקף לה בארווח? והתחילת הלואה היא יכול להעמיט, דבהנאת מלוח מקודשת, הנין שתמקדש נתון למלוח פרוטה להלוות לה מעות, ובאותה פרוטה מקודשה עליו כבד. **לא** החזיר לא יצא - ואם התאמר: אמאי לא יצאה זה לא היה תנאי כפול? ויש לומר: דאיכא תנאי דלא בעי כפול, שכן נבדקה שהיה דעתו שייכר בחזרו על אחרונן. ולא נהגה מזאת אמרה (קדושין ט"ב). ההוא גברא דובק נכסיה איתרעא למשק לארעא דירשאל, ופירש ואל מדי, וסוף לא סליק. בעי למיהדר, ואמר רב תנאי: הוי דברים שבלב. ואינם דברים. אם כן משמע דקא משום דלא פירש, אבל אם פירש - הוי תנאי, אף על גב דא

לא אמר ולא כלום. אמר לה לשפתחו "הרי את מותרת לכל אדם" - לא אמר ולא כלום. אמר לה לאשתו את לעצמך? מהו? מי אמרינן - למלאכה קאמר לה, או דילמא - למגרי קאמר לה? אמר ליה רבינא לרב אשי: תא שמע, דתנאי: אהוה של גמ שחרור: "הרי אתה בן חורין" "הרי אתה לעצמך. השתא, ומה עבד נבעני דקני ליה גופיה, כי אמר ליה "הרי אתה לעצמך" - למגרי קאמר לה, אשה דלא קני ליה גופיה - לא כל שפן? אמר ליה רבינא לרב אשי: אמר לעבדו "אין לי עסק בך" מהו? מי אמרינן: אין לי עסק בך - למגרי קאמר לה, או דילמא - למלאכה קאמר לה? אמר ליה רב נחמן לרב אשי, המוכר עבדו לנכרי - יצא לחירות, ויצרד גמ שחרור מרביו ראשון, אמר רבן שמעון בן גמליאל: במה דברים אמורים - שלא כתב עליו אונן, אבל כתב עליו אוננו זהו שחרורו. היכי דמי אוננו? אמר רב ששת: דכתב ליה "קשתברכה ממנו אין לי עסק בך", אמר אביי: המקדש במלוה - אינה מקודשת, בהנאת מלוה - מקודשת, ואסור לעשות כן מפני הערמת רבית. האי הנאת מלוה היכי דמי? אילימא דאוקפה, דהנאת לה ארבע במתשה - הא רבית מעלייתא הוא, ועוד: היינו מלוה! - לא צריכא, דארווח לה זימנא. אמר רבא: הילך מנה על מנת שתחזירוהו לי, במקרה - לא קנה, באשה - אינה מקודשת, בפדיון תפן - אין בנו פדיו, בתרומוה - יצא ידו נתניה, ואסור לעשות כן מפני שצריך פתחו המסייע בביית התנות. מאי קסבר רבא? אי קסבר מתנה על מנת להחזיר שמה מתנה - אפילו בלוהו נמי, ואי קסבר לא שמה מתנה - אפילו נמי לא! ועוד, הא רבא הוא דאמר: מתנה על מנת להחזיר - שמה מתנה! אמר רבא: "הילך אתרוג זה על מנת שתחזירוהו לי", וטלו והחזירו - יצא, ואם לאו - לא יצא. - אלא אמר רב אשי: כפולוהו קני, לרב מאשה, לפי שאין אשה נקנית בחליפין, אמר ליה רב הונא מר בריה דרב נחמיה לרב אשי: הכי אמרינן משמיה דרבא פותיך. אמר רבא: "תן מנה לפלוני ואקדש"

לא אמר כלום - להנרשאה, אם כתב לשון זה גמט - שאין זה לשון גירושין. הרי את מותרת - לעבור גירושין לך, ולא לשון שחרור דשפתח. דאי בת חורין משוה לה - אינה מותרת לעבור. אבל לשון זה הוא לאשה. שחרוריה לכל, שיהיה אסורה לו על ידו. למגרי - אפילו להנשא. למלאכה - שיהא מעשה ידיה שלה. לעבדו - כנעני. לגמרי - אפילו ואחר גופו, ומותר בבת חורין. יצא לחירות - אף על גב דתנאי (ג' גיטין ד"א) קונטין אורח לפדותו מן הנכרי עד עשרה בדמיא, דאפקיעה מנמנות. ויצרד גמ שחרור - להחזירו בבת חורין. משום דנוכרי גופו לא קני, דכתיב "מהם תקני" - אתם קונין מהם, ולא הם קונים מהם, ולא הם קונים את זה את זה (שם ת"א). כבא דברים אמורים - שצריך גמ שחרור - שלא כתב עליו אונן כשמכרו לנוכרי. אונן - לשון שטר. להשתברכה ממנו - מן הנוכרי. אין לי עסק בך - אלמא אוקף שחרורו ויהי המקדש במלוה דאבמי: התקדשי לי במלוח שהלוחיתך - פקודשת - דקחה משוה עפרון גמרינן, דהויב מדי שעת קידושין. ומלוח להוצאת ניתוח, וכבר הן שבת, ואמרי אחרים היא חיבת לו. בתנא מלוה - מפרש לה ואילו. אילמא דאוקפה - מעיקרא ארבעה בחמשה, והשתא אמר לה: התקדשי לי בזה חמישי. רבית מעלייתא הוא - ואמאי קני ליה הערמת רבית? הכי גיטין: ועוד יתני מלוה - שאף חזון היה כבר מחוייבת ועמדת, לא צריכא דארווח לה זמן - ולא תאותו. ואמר לה: התקדשי בתנאה זו, שאת היית נותנת פרוטה לאדם שפיסני עך בך, או לי. ואפילו אלא נמי לראי כלל. שאף חזון היה לה כן - מקודשת. והערמת רבית הוא הדויה. ולא רבית ממך, דלא קץ לה מדי, ולא מדי שקל מינה. וכל שכן אם מחל לה כל המזונה, ואמר לה: התקדשי לי בתנא מחילה זו - דהשתא הוא דקא ידוב לה חך פרוטה דהנאת מלוה. אבל כי מקדש לה בעיקר הבטח - לא שריה ידוב לה, שכבר הם פרוטה, והם של. כבבר לא קנת - כגון קדקע, ודקמיא לו לקמן (ב"א) שהיא נקנה בכסף - אינו נקנה בכך, דלאו מדי ידוב ליה. יצא ידו נתניה - ומותרת לבכתיים, והדימם שלה. ולקמן פריך: ממה נפשך, ואסור לעשות כן - לפי שבעשר לו נתן לו נשך. תרומותיו, והוי האי כחן בקונה תרומה בשכרו, ומסייע בבית הערנות שיחנו לו התרומה. ותנא בכבורות (ב"ב): כהניס המסייעי בבית הערנות, אין נותנין להם תרומה ומעשרות ושביתא ואם עשו כן - חללו, ועלייה הכתוב אומר (מלאכי א') "שתחם ברכת הלוי". לא החזירו לא יצא - הדיה הלוה גול למרע. אלא אמר רב אשי - דאי נבכלוהו אמר רבא לקדנה, רבא משא כו. והאי לחליפין דמי כקנין בסודר, דאינו מלא אחוז בה ומחזירו.

טהור, אָפְלוּ כָּל שֶׁהוּא – צָרִיךְ לְהַחְזִיר בְּדִמְאֵי. אָבֵל בְּדִמְאֵי, בֵּין טָמֵא בֵּין טָהוֹר, בֵּין רוֹב בֵּין מוֹעַם – צָרִיךְ לְהַחְזִיר:

הַלְּבָה ה' מִתְּנִי – בְּרִשְׁיָנִי תְרוּמָה – מֵאֲכִילִין אוֹתָן לְבַחֲמָה וְלַחֲיָה וְלַתְּרַנּוּגְלוּיָן. יִשְׂרָאֵל שֶׁשָׁכַר פָּרָה מִכֶּהֱנָן – מֵאֲכִילָה בְּרִשְׁיָנִי תְרוּמָה. וְכֵהֱנָן שֶׁשָׁכַר פָּרָה מִיִּשְׂרָאֵל, אַף עַל פִּי שֶׁמִּזְוֹנֹתֶיהָ עָלְיוּ – לֹא יֵאֲכִילָנָה בְּרִשְׁיָנִי תְרוּמָה. יִשְׂרָאֵל שֶׁשָּׂם פָּרָה מִכֶּהֱנָן – לֹא יֵאֲכִילָנָה בְּרִשְׁיָנִי תְרוּמָה. וְכֵהֱנָן שֶׁשָּׂם פָּרָה מִיִּשְׂרָאֵל – מֵאֲכִילָה בְּרִשְׁיָנִי תְרוּמָה.

מִדְּלִיקוֹן שֶׁמֶן שֶׁרָפָה בְּבִתֵּי כְּנָסִיּוֹת וּבְבִתֵּי מִדְּרָשׁוֹת, וּבְמִבּוֹאוֹת אֶפְלִיךְ, וְעַל גְּבֵי הַחֻלִּים, בְּרִשְׁוֹת כֶּהֱנָן.

בֵּת יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּשְׂאֵת לְכֶהֱנָן וְהִיא לְמוֹדָה לְבֵא אֶצֶל אֲבִיהָ – אֲבִיהָ מִדְּלִיק בְּרִשְׁוֹתֶיהָ. מִדְּלִיקוֹן בְּבֵית הַמִּשְׁתָּה, אָבֵל לֹא בְּבֵית הָאֶבֶל; דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: בְּבֵית הָאֶבֶל, אָבֵל לֹא בְּבֵית הַמִּשְׁתָּה. רַבִּי מֵאִיר אוֹסֵר כֵּאֵן וְכֵאֵן, וְרַבִּי שְׁמַעוֹן מֵתִיר כֵּאֵן וְכֵאֵן:

גְּמֵרָא מִזִּין לְפָרְתוֹ שֶׁל כֶּהֱנָן שֶׁהִיָּתָה שׁוּמָא אֶצֶל יִשְׂרָאֵל – שְׂאִינָה מֵאֲכִילָה בְּתְרוּמָה? תִּלְמוּד לומר

וְכֵהֱנָן כִּי יִקְנֶה קִנְיָן כְּסָפוֹ וְגו'. יְכוּל לֹא יֵאֲכִילָנָה בְּכַרְשִׁינִי? תִּלְמוּד לומר: הֵם.

[דף נ"ח ע"א]

אֵית תְּנִי תְנָא: יְכוּל לֹא תֹאכַל בְּכַרְשִׁינִין וּבְתַלְתָּנָן. רַבִּי חֻזְקִיָּה, רַבִּי יְרֻמְיָה, רַבִּי הֵיָא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחֲנָן: לֵית כֵּאֵן תַּלְתָּנָן, תַּלְתָּנָן דְּכַר תּוֹרָה.

לֹא כֵּן תְּנִי: מִזִּין לְכֶהֱנָן שֶׁקָּנָה עֶבֶד וְלִישְׂרָאֵל כּוּ שֶׁתְּפוֹת אֶפְלוּ אֶחָד מִמָּאָה כּוּ, שְׂאִינוּ מֵאֲכִילוּ בְּתְרוּמָה? תִּלְמוּד לומר: וְכֵהֱנָן כִּי יִקְנֶה. תְּנִי כֵּר קִפְרָא: אֶחָד זוֹ וְאֶחָד זוֹ – לֹא תֹאכַל בְּתְרוּמָה.

מִדְּלִיקוֹן שֶׁמֶן שֶׁרָפָה בְּבִתֵּי כְּנָסִיּוֹת וּבְבִתֵּי מִדְּרָשׁוֹת כּוּ. שְׁמַעוֹן כֵּר בֵּא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחֲנָן: כֵּן הִיא מִתְּנִיתָא, וְעַל גְּבֵי הַחֻלִּים בְּרִשְׁוֹת כֶּהֱנָן, הִיא מִתְּנִיתָא קַדְמִייתָא, אֶפְלוּ שְׂלֵא בְּרִשְׁוֹת כֶּהֱנָן.

תְּנִי רַבִּי הֵיָא: בְּקוֹר הַחֻלִּים – אֵין לוֹ שְׁעוֹר. אָמַר רַבִּי הֵיָא כֵּר אֲדָא: מִתְּנִיתָא אֲמָרָה כֵּן, וְעַל גְּבֵי הַחֻלִּים בְּרִשְׁוֹת כֶּהֱנָן!

רַבִּי יְרֻמְיָה בְּעָא קוּמֵי רַבִּי זְעִירָא: עַד כְּדוֹן בְּתְרוּמָה שֶׁנִּפְלָה לוֹ מִבֵּית אָבִי אִמּוֹ כֶּהֱנָן, וְאֶפְלוּ בְּתְרוּמָת גּוֹרְנוֹ? אָמַר לֵיהּ: מֵאֵן יִימַר לָךְ בְּתְרוּמָת גּוֹרְנוֹ? רַבִּי יוֹנָה וְרַבִּי יוֹסִי. רַבִּי יוֹנָה – כְּרַבִּי יְרֻמְיָה, וְרַבִּי יוֹסִי – כְּרַבִּי זְעִירָא. מֵאֵן דְּאָמַר בְּתְרוּמָת גּוֹרְנוֹ נִחְלַק וְאֲתִי, אֲתִי. לְמֵאֵן דְּאָמַר בְּתְרוּמָה שֶׁנִּפְלָה לוֹ מִבֵּית אָבִי אִמּוֹ כֶּהֱנָן, בְּלֵא כֵּן אֵינוֹ צָרִיךְ זְכִיָּה. אָמַר לֵיהּ: בְּמִזְבֵּה לוֹ עַל יְדֵי אַחֵר.

תְּנִי: יִשְׂרָאֵל וְכֵהֱנָן שֶׁהִיוּ שֶׁתְּפִין בְּחֻנוֹת – מִמְּלֵא יִשְׂרָאֵל אֵת הַנֵּר שֶׁמֶן שֶׁרָפָה, וְעוֹלָה לְעֹלֶיהָ, וְיִוֹרֵד

לְחִנּוּת לַעֲשׂוֹת צָרְכָיו שֶׁל בְּהֵן, אֲבָל לֹא שֶׁל יִשְׂרָאֵל. בְּהֵן שָׂבָא אֲצֵל יִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת עִמּוֹ הַשְּׁבוּן וְהַדְּלִיק עַל גִּבּוֹי שְׁמֹן שְׂרָפָה,

[דף נ"ח ע"ב]

אִם עַל פִּי בֶן זְבִית. אָמַר לְהֵן: בְּמוֹצֵה לְהֵן עַל יְדֵי אַחֵר.

תַּנּוּי: בֵּת יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּכְנְסָה לַעֲשׂוֹת צָרְכָיו שֶׁל בְּהֵן, אֲבָל לֹא שֶׁל יִשְׂרָאֵל. תַּנּוּי: בֵּת יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּכְנְסָה לְהַדְּלִיק מִכְּהֻנָּתָהּ, מוֹבְלָת פְּתִילָה שְׁמֹן שְׂרָפָה וּמְדַלְקָתָהּ. רַבִּי הוּנָא בְּשֵׁם דְּבֵי רַבִּי יַצְנָאי: שְׁעַת מוֹשְׁלַחַת זְאֵבִים הִתְתָּה, וְלֹא עָמַד בֵּית דִּין וּבִפְלֵא. בְּמַח דְּתִימָר תַּמָּן לֹא עָמַד בֵּית דִּין וּבִפְלֵא, אִם הִכָּא לֹא עָמַד בֵּית דִּין וּבִפְלֵא.

בְּקָרוֹ שֶׁל בְּהֵן שֶׁהִיא מֵאֲכִיל אֲצֵל יִשְׂרָאֵל, וְכֵן בְּגֵדוֹ שֶׁל בְּהֵן שֶׁהִיא נֶאֱרָג אֲצֵל יִשְׂרָאֵל – מְדַלֵּק עַל גִּבּוֹי שְׁמֹן שְׂרָפָה וְאֵינוֹ הוֹשֵׁשׁ. בְּהֵן שָׂבָא לַעֲשׂוֹת הַשְּׁבוּן עִם יִשְׂרָאֵל וְהַדְּלִיק עַל גִּבּוֹי שְׁמֹן שְׂרָפָה, וְעָמַד לוֹ וְהִלֵּךְ לוֹ – אִם עַל פִּי בֶן אֵין מְחִיבִין אוֹתוֹ לְכַבּוֹתוֹ עַד שִׁיִּכְבֶּה מֵאֲלִיו.

רַבִּי חֲנַנְיָא בַר עֲכָבְרֵי הָוָה עָבַד עֲכִידְתָּא גַבֵּי רַבִּי הִיא צִיפּוֹרְיָא, מִי אֲזִיל לִיהָ, מְלִי לִיהָ בּוֹצִינָא שְׁמֹן שְׂרָפָה. וְלֹא בֶן שְׂבָקִין מֵימָר: לַעֲשׂוֹת צָרְכָיו שֶׁל בְּהֵן, אֲבָל לֹא שֶׁל יִשְׂרָאֵל! אָמְרִין, דִּי לֹא הָוָה עֲכִיד לִיהָ בֶן לֹא הָוָה אֶתִּי. סְבָרִין מֵימָר כִּד יִמְטִי בִּיתִיהָ הָוָה מְטָפִי לָהּ, אָמַר רַבִּי חֲנַנְיָא: עַל יְדֵי בֶן הָוָה שֶׁהָרַח וְעַל יְדֵי בֶן הָוָה קָרִין.

אֲדָא שְׁמַשָּׂא שָׂאל לְרַבִּי אֵימִי: בְּגִין דְּאָנָּא צְבַע פְּתִילָה מִן חוּלָא, אָמַר לִיהָ: בְּטַל הוּא עַל גַּב פְּתִילוֹת. חוּרֵי רַבִּי יוֹדָא בֶן פְּזִי לְאִילִין דְּבֵי נְחֻמְיָה בֶן. רַבִּי אֵימִי נָסַב פְּתִילָה. רַבִּי אֵילָא לֹא נָסַב פְּתִילָה. לִית לִיהָ לְרַבִּי אֵילָא הִדָּא דְרַבִּי אֵימִי? סְבַר רַבִּי אֵילָא מוֹשִׁים גָּזַל. וּבִלְאִ מִן הַדִּין, שְׁמַשָּׂא מְכַבֵּזָא בְּהָ קְדוּשָׁתָהּ.

גְּמַלְיָאֵל זִוְגָא שָׂאל לְרַבִּי יִסָּא: מַהוּ לְהוֹסִיף שְׁמֹן חֵלִין וְלְהַדְּלִיק? אָמַר לִיהָ: לֹא תַנּוּי רַבִּי הוֹשְׁעִיָה אֵלָא אֵין מְחִיבִין אוֹתוֹ לְמוֹצוֹתוֹ. אָמַר רַבִּי אַבְהוּ: שָׁנָה לִי יוֹנְתָן בֶּן עַכְמָאִי, בֵּת בְּהֵן שֶׁהִתְתָּה עוֹמְדַת עָרַב שְׁבֵת עִם הַשְּׂכָחָה וּבְקִדָּה נָר וּבְתוֹכוֹ שְׁמֹן שְׂרָפָה – הָרִי זֶה מוֹסַפְתָּ לְתוֹכוֹ שְׁמֹן שֶׁל חֵלִין וּמְדַלְקָתָהּ. אָמַר לִיהָ רַבִּי זְעִירָא: מַה טְבִיבְיָה? אָמַר לִיהָ: אָדָם גְּדוֹל הָיָה וּבָקִי בְּמִשְׁנֵיתֵינוּ הָיָה. פְּרָשִׂיָה רַבִּי הִיא דְּכַפֵּר תְּחוּמִין קוּמֵי רַב, וּמְנִיתִיהָ חֲפִים.

[דף נ"ט ע"א]

מְדַלְקִין בְּבֵית הַמִּשְׁתָּה, אֲבָל לֹא בְּבֵית הָאֲבָל; דְּבָרֵי רַבִּי יוֹדָא. רַבִּי יוֹסִי אָמַר: בְּבֵית הָאֲבָל, אֲבָל לֹא בְּבֵית הַמִּשְׁתָּה. רַבִּי מֵאִיר אָוֶסַר פָּאן וְכָאן. וְרַבִּי שְׁמַעוֹן מֵתִיר פָּאן וְכָאן.

מה טעמא דרבי יהודא? בבית המושטה, על ידי דמניהון נקיים – לא מתעסקין ביה. בבית האבל, על ידי דמניהון צואין – מתעסקין ביה.

מה טעמא דרבי יוסי? בית האבל, על ידי דאינון בניעין – לא מתעסקין ביה. בית המושטה, על ידי דאינון פהיוון מתעסקין ביה.

מה טעמא דרבי מאיר? בבית האבל על ידי דמניהון צואין מתעסקין ביה. בית המושטה, על ידי דאינון פהיוון מתעסקין ביה.

מה טעמא דרבי שמעון? בית האבל, על ידי דאינון בניעין – לא מתעסקין ביה. בית המושטה, על ידי דמניהון נקיים – לא מתעסקין ביה.

אמרין דבי רבי ינאי: הלכה כרבי שמעון. רבי יעקב בר אהא בשם רבי יאשיה: הלכה כרבי שמעון. רבי יוסי צירניא בעי קומי רבי ירמיה: דלא כו, מזה אנון אמרין? רבי מאיר ורבי שמעון – אין הלכה כרבי שמעון? אמר ליה: של בית קודמין היא. והא רבי יהודה אומר מעין שניהון, ורבי יוסי אומר מעין שניהון, ורבי יהודא ורבי יוסי – הלכה כרבי יוסי!

מהו להדליק שמן שריפה בתנופה? אמרין דבי רבי ינאי: מדליקין בשמן שריפה בתנופה. אמר רבי ניסא: אָנא – לא אָנא חכים לאבא, איפוא הוה אמרה לי: אבוך הוה אמר: מי שאין לו שמן של חילין – מדליק שמן שריפה בתנופה!

הדרן עלה אין נותנין דבילה וסליקא לה מסכת תרומות

הדרן עלה מסכת תרומות, והדרן עלן. דעתן עלה מסכת תרומות, ודעתן עלן. לא נתנשי מנח מסכת תרומות, ולא תתנשי מנח, לא בעלמא הדיו ולא בעלמא דאתי: (ג' פעמים)

יהי רצון מלפניך וי אלהינו ואלהי אבותינו, שתהא תורתך אמנותנו בעולם הזה, ותהא עמנו לעולם הבא.

תנינא בר פפא, רמי בר פפא, נחמן בר פפא, אחאי בר פפא, אבא מרי בר פפא, רפרם בר פפא, רכיש בר פפא, סורקב בר פפא, אדא בר פפא, דרו בר פפא:

הערב נא וי אלהינו את דברי תורתך בפנינו ובפיפיות עמך בית ישראל, ונהיה פלנו אנהנו ונאצאינו ונאצאי עמך בית ישראל פלנו יודעי שמך ולומדי תורתך:

מאבי תחכמי מצותך, כי לעולם היא לי: יהי לפי תמים בחקיך, למען לא אבוש: לעולם לא אשכח פקודיך, כי כם חיינתי: ברוך אתה וי, למדני חקיך: אמן אמן אמן סלה ועד:

מודים אנחנו לפניך וי אלהינו ואלהי אבותינו, ששמת חלקנו מיושבי בית המדרש, ולא שמת חלקנו מיושבי קרנות. שאנו משפיעים והם משפיעים, אנו משפיעים לדברי תורה והם משפיעים לדברים בטלים. אנו צמלים והם צמלים, אנו עמלים ומקבלים שכר והם צמלים ואינם מקבלים שכר. אנו רצים והם רצים, אנו רצים לחיי העולם הבא, והם רצים לבאר שחת, שנאמר ואתה אלהים תורידם לבאר שחת, אנשי דמים ומרמא לא יחצו ימיהם, ואני אבטח בך.

יהי רצון מלפניך וי אלהי, בשם שעזרתני לסיים מסכת תרומות, בן מעורני להתחיל מסכתות וספרים אחרים ולסיים, ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקום את כל דברי תלמוד תורתך באהבה. וזכות כל התנאים ואמוראים ותלמידי חכמים, נעמוד לי ולדורי, שלא תמוש התורה מפני ומפי זרעי וזרע עולם. ותתקום בי, בהתהלכה תנחה אתך, בשקבך תשמר עליך, וחקיצות היא תשיחך: כי בי ירבו ימיה, ויוסיפו לך שנות חיים: אורך ימים בימינה, בשמאלה עשר וכבוד: וי עז לעמו יתן, וי יכרך את עמו בשלום:

מִסְכַּת מַעְשָׂרוֹת

פֶּרֶק רֵאשִׁיֹן

[דף א' ע"א]

מתני' בָּלָל אָמְרוּ בַּמַּעְשָׂרוֹת: כֹּל שֶׁהוּא אוֹכֵל, וְנִשְׁמַר, וְגִידוּלָיו מִזֶּן הָאָרֶץ – חַיִּיב בַּמַּעְשָׂרוֹת.

וְעוֹד בָּלָל אַחַר אָמְרוּ: כֹּל שֶׁתְּחִילָתוֹ אוֹכֵל וְסוּפוֹ אוֹכֵל, אֵף עַל פִּי שֶׁשִּׁימְרוּ לְהוֹסִיף אוֹכֵל – חַיִּיב קָמֵן וְגָדוּל. וְכֹל שֶׁאִינִי תְּחִילָתוֹ אוֹכֵל, אֲבָל סוּפוֹ אוֹכֵל – אִינִי חַיִּיב עַד שֶׁיַּעֲשֶׂה אוֹכֵל.

גמרא בָּלָל אָמְרוּ בַּמַּעְשָׂרוֹת כּו'. כְּתִיב: עֶשֶׂר תַּעֲשֶׂר אֶת כָּל תְּבוּאֹת זְרַעְךָ, הֵייתִי אוֹמֵר: כֹּל הַדְּבָרִים יְהִי חַיִּיבִין בַּמַּעְשָׂרוֹת, תִּלְמוּד לֹאמַר: אֶת כָּל תְּבוּאֹת זְרַעְךָ, רִיבָה. וְרִיבָה שְׂאֵר זְרַעוֹנֵי גִינְהָ שֶׁאִינִי נֶאֱבָלִין?

כְּתִיב: ¹תְּבוּאֹת זְרַעְךָ, וְכְתִיב: הֵיבֵא הַשְּׂדֵה שְׁנָה שְׁנָה, הֲאֵל בִּיצֵד? טוֹל מִבְּנֵתִים דְּבָר שֶׁהוּא אוֹכֵל וְנִשְׁמַר.

אֵית דְּבָעֵי מִשְׁמַעֲיָנָה מִזֶּן הָאָרֶץ: עֶשֶׂר תַּעֲשֶׂר – בָּלָל, אֶת כָּל תְּבוּאֹת זְרַעְךָ – פְּרֹט, בָּלָל וּפְרֹט – אִינִי בְּבָלָל אֵלָא מַה שְׁבִפְרֹט. אִינִי לִי אֵלָא תְּבוּאָה. קִימְנִית מְנִיין? תִּלְמוּד לֹאמַר: וְכֹל מַעֲשֵׂר הָאָרֶץ מִזְרַע הָאָרֶץ מִפְּרֵי הָעֵץ, לֵה' הוּא. לְרַבּוֹת זְרַע שׁוֹם, שְׁחֵלִים וְגַרְגַּר.

אוּ יְכוּל שְׂאֵנִי מְרַבָּה לֹחַף הַעֲלִיזִין וְזַרַע בְּרִישֵׁי, זְרַע בְּצֵלִים, זְרַע לְפֶת וְצִנּוֹנוֹת, וְשְׂאֵר זְרַעוֹנֵי גִינְהָ שֶׁאִינִי נֶאֱבָלִין? תִּלְמוּד לֹאמַר: מִזְרַע הָאָרֶץ – וְלֹא כֹל זְרַע הָאָרֶץ.

פְּרֵי הָעֵץ – לְרַבּוֹת כֹּל פִּירוֹת הָאֵילָן. יְכוּל שְׂאֵנִי מְרַבָּה חֲרוּבָה שִׁיטָה וְצִלְמוֹנָה וְחֲרוּבֵי גְדִירָה? תִּלְמוּד לֹאמַר: מִפְּרֵי הָעֵץ וְלֹא כֹל פִּירוֹת.

[דף א' ע"ב] הָאֵילָן.

יִרְקוֹת מְנִיין? תִּלְמוּד לֹאמַר: וְכֹל מַעֲשֵׂר הָאָרֶץ. אִינִי בֵּן יְהוּדָא אוֹמֵר: הַמַּעְשָׂרוֹת לִירְקוֹת – מוֹדְבְּרִיָּהֶם.

רַב הַסְּדָא אוֹמֵר: הַבְּקִיר קָמַה וְחִזּוֹר וְזָכָה בָּהּ, וְעֵבֶר וְהַפְּרִישׁ מִמֶּנָּה תְּרוּמָה – הָרִי זֵו תְּרוּמָה. הַבְּקִיר שְׁבָלִים וְחִזּוֹר וְזָכָה בָּהֶן, וְהַפְּרִישׁ מִהֶן תְּרוּמָה – אִינִי תְּרוּמָה.

¹ (דברים יד, כב) עֶשֶׂר תַּעֲשֶׂר אֶת כָּל תְּבוּאֹת זְרַעְךָ הֵיבֵא הַשְּׂדֵה שְׁנָה שְׁנָה:

מה בין קמה לשיבלין? קמה, עד שלא הבקירה עבר והפריש ממנה תרומה - אינה תרומה. שיבלין עד שלא הבקירן עבר והפריש מהן תרומה - הרי זו תרומה.

רב חיננא בשם רב הסדא: אף בהקדש - בן. מיליהון דרבנין פליגי! דאמר רבי יוחנן בשם רבי ינאי: **ובא הלוי כי אין לו חלק ונחלה עמך**. ממה שיש לך ואין לו - את תניב ליתן לו. יצא לקט שידך וידו שווין בו. היא לקט, היא שכחה, היא פיאה, היא הבקר.

אמר רבי יוחנן: תבורה הנה מקשה: הרי הקדש, הרי אין ידך וידו שווין בו כמו שידך וידו שווין בו! אמר רבי איילא: מה נן קנימין? אם בשנתמרח הפרי ברשות ההבקר ובכרשות ההקדש, אמרה תורה: **ראשית דגנך - ולא של הבקר, ראשית דגנך - ולא של הקדש!**

אלא פי נן קנימין: בשתבקר שיבלין, ותור וזכה בהן, בהבקר - פטור, ובהקדש - תניב. בהבקר פטור, מן הדין דאמר רבי יוחנן בשם רבי ינאי: **ובא הלוי כי אין לו חלק ונחלה עמך**. במה שיש לך ואין לו - את תניב ליתן לו. יצא הבקר שידך וידו שווין בו.

בהקדש תניב, מן הדין, הקדיש קמה ופדה קמה - תניב. מה בין הבקר מה בין הקדש? הבקר - יצא ידי בעלים. הקדש -

[דף ב' ע"א]

לא יצא ידי הגזבר. אמר רבי אבין: אפילו ידי בעלים לא יצא. מאחר שאמר לו "פדה את ראשון!" רבי זעירא, רבי יסא בשם רבי לעזר, הזרע שדה הבקר - תניב בפעשרות. רבי יונה מפיק לישנא בזכה בשדה הבקר וגדוליה.

רבי הויה בר אדא בעי קומי רבי יוחנן: כמהין ופטריית מהו שיהיו תיבין בפעשרות? אמר ליה רבי יוחנן בשם רבי יסאי, כתיב: **עשר תעשר את כל תבואת זרעך**. דבר שהוא נזרע ומצמיח, יצאו כמהין ופטריית - שאינן נזרעות ומצמיחות.

רבי יונה מפיק לישנא, מפני שהארץ פולטתן.

אף על פי שהוא שומרו להוסף אוכל - תניב קטן וגדול. הא אם אינו שומרו להוסף אוכל - אינו תניב קטן וגדול. רבי אימי בשם רבי שמעון בן לקיש: זו להוציא מדברי רבן גמליאל. דתנינן תפון: רבן גמליאל אומר: תמרות של תלתן ושל חרדל ושל פול הלכן - תיבבות בפעשרות.

אמר רבי יוסי: וכי מחמת האוכל רבן גמליאל מתיב? מעתה, אפילו ירקן! אלא, רבן גמליאל אומר: תשובות הן לאוכל. ורבנן אמרי: אין תשובות לאוכל.

ועוד מן הדא דתנינא, אמר רבי יהושע, מימי לא מלאני לבי לומר לאדם: "צא ולקוט לך תמרות של תלתן ושל חרדל ושל פול חלבן ושלוק לפומרון מן הפעשרות.

תני: כל שתחילתו אוכל ואין סופו אוכל. מה אית לך? בהדא דתנינא: המקנים מלאה של אכרוע לזרע – במלה דעתו. קלחים יהידין – לא במלה דעתו.

אמר רבי יונה: והוא שליקט ירק. אבל לא ליקט ירק, כך אנו

[דף ב' ע"ב]

אומרים: עצים – היבין בפעשרות? וכל שאין תחילתו אוכל אבל סופו אוכל – אינו הייב עד שיעשה אוכל.

מה אית לך? בהדא דתנינן דבתרה: מאימתי פירות הייבים בפעשרות? התאנים – משיבחילו.

הלכה ב' מתני' מאימתי הפירות הייבים בפעשרות? התאנים – משיבחילו. והענבים והבאושין – משהבאישו. האוג והתותים – משיאדימו. וכל האדמים – משיאדימו.

תרמונים – משימפו. התמרים – משיטילו שאור. הפרסקי – משיטילו גידים. והאגוזים – משיעשו מגורה. רבי יהודה אומר: האגוזים והשקדים – משיעשו קליפה.

התרובין – משינקידו. וכל השחורים – משינקידו. והאגוזים והפרסקומלין, והפרישין, והחרדין – משיקרחו. וכל חלבנים – משיקרחו. התלתן – כדי שתצמח. התבואה והזיתים – משיכניסו שלישי.

גמרא משיבחילו – בחילו. רבי הווא בר ווא אומר: היתה. כמה דתימר: וגם נפשם בחלה בי.

רבי אבא בר יעקב בשם רבי יוחנן: משיאדימו פניהם.

וכל התאנים פניהם מאדימות? רבי תנחום בר מריון בשם רבי יוחנן: לוקח אחת ומניח, אם בשלה בתוך כדי מעת לעת – היבות. ואם לאו – פטורות.

הענבים והבאושין – משיבאישו. רבי זעירא בשם רבי יסא – משיקראו באישה. רבי איבו בר נגרי, רבי תנחום בר עילאי בשם רבי נחום בר סימאי: והוא שתהא הרצנה שלחן נראית מבחוץ.

אמר רבי יוחנן: רכיב חוינא על כתפי דסבי ושמעית קליה דרבי שמעון בן אלעזר יתיב מתני: מכניסין במעי מלפפון, ואין מכניסין במעי אבטיח.

מה בין מעי מלפפון למעי אבטיח? אמר רבי שמעון בר ברסנא: מעי מלפפון – לאכילה. מעי אבטיח – לזריעה. אם את אומר בן – נמצאת מכבד את הקרקע בשבת.

כל האדומין – משיאדימו. מיישא תני: רימון שניקרה בו אפילו פרידה אחת – בולח

[דף ג' ע"א]

חיבור למעשר. אשכול שבישל בו אפילו גרגיר יחידי – כולו חיבור למעשרות. אמר רבי הנינא: פשטו הוא לן כל אותה הגפן כל אותו הרמון, חזרו ופשטו לן, כל אותה הרוח. רבי יוסי בי רבי בון אומר: כל אותו הפרס.

היה פרס קטן ועשאו גדול, או שהיה גדול ועשאו קטן. פרס אחד ועשאו שנים, שנים ועשאו אחד. שמואל אמר: דלעת שניקרה בבית אביה – כל אותה הגומא אסורה. אף במכבדות תמרה כן? אמר רבי יוסי: שאל יונתן בן הרשא איש גינוסר את רבן גמליאל וחכמים ביבנה, ניקורי רטב באביהן מה הן? אמרו לו: כל אותו הדקל אסור. אמר רבי יוסי: לכן צריכה בלשניקרו כולן. שלא תאמר: הואיל ואין דרך הנחש לעשות כן, אני אומר ענן של ציפורים שכן עליהן וניקרו.

רבי יונה בשם רבי שמעון הסידיא: ניקורי רטב באביהן – אסור, והרבים נהגו בהן היתר ואינן ניווקין.

הרימונים – משנימפו. רבי זעירא בשם רבי יסא: משיתמעד האוכל תחת ידיו. רבי יודה בר פוי בשם רבי יהושע בן לוי: משייבניסו מן הצה. רבי יונה בעי: דילקא מן רבנין דאגדתא הוא שמע לה (דברים א, כח) אחינו המסו את לבבנו – פלגין לקבינו.

התמרים משניטילו שאור. רבי היא בר ווא אמר: משיתמלא התרין.

רבי יונה בעי: מה זן קנימין? אם בשיתמלא התרין – נובלת היא! אם משתפרוש גרעינה מתוף האוכל – בשלה היא כל צורכה! רבנין דקיסרין אמרו: משישטחם ויהיו יפות לאכילה.

הפרסקין – משניטילו גידים. רבי זעירא בשם איסי: משניטילו גידים אדומים.

האגוזים והשקדים – משניעשו מוגורה. רבי יודה אומר: האגוזים והשקדים משניעשו קליפה. אמרו: בקליפה התחתונה שהיא סמוכה לאוכל. מודים חכמים לרבי יודה באלצרין ובאיפסקטין ובאיצטרובילין – משניעשו קליפה.

תני רבי הנינא בר פפא: חרובין, שילשולין – היא הנמן.

ובל השחורין, כגון ענבי הדס וענבי סנה – משנינקידו. תני רבי הנינא בר פפא: משניעשו נקודות נקודות שחורות.

הפרישין – איספרגליו. ולמה נקרא שמן פרישין? שאין לה מין אילן שהוא פריש לקדירה אלא זה בלבד.

וְכָל הַלְבָנִים, בְּגוֹז אֵילָיִן מִרְפְּיֵיתָהּ – מְשִׁיקְרִיחוּ. רַבִּי חִינְנָא בַר פֶּפְאָה אָמַר: מִשְׁיַעֲשׂוּ קַרְחוֹת קַרְחוֹת לְבָנוֹת.

תַּנִּי רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחִי: מִשְׁיַזְחִילוּ מוּם. אֲתָא עוֹבְדָא קוּמֵי רַבִּי חִינְנָא, וּבָעָא לְמֵיעַבַד בְּרַבִּי חִינְנָא בַר פֶּפְאָה. חֲזַר וְאָמַר: וְכִי מִחֲמַת הָאֹכֵל הֵן מְקַרְיָחוֹת? לֹא מִחֲמַת הַתּוֹלַעַת שְׂיֵשׁ בְּהֵן?

הַתְּלַתָּן – מִשְׁתַּצְמִיחַ. בִּינֵי מִתְנִיתָא: כְּדֵי שְׁתַּזְרַע וְתַצְמִיחַ.

כִּיצַד הוּא

[דף ג' ע"ב] בּוֹדֵק? רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחֲמָן בְּשֵׁם רַבִּי יוֹנָתָן: נוֹמֵל מִלֵּא קוּמְצוּ וְנוֹתְנָן לְתוֹדַת הַסֶּפֶל שֶׁל מוּם. אִם שָׁקַע רוּבָה – תֵּיבָתָהּ. וְאִם לֹא – פְּטוּרָה.

רַבִּי יוֹנָה בְּעֵי: מַעֲתָהּ, מַה שְׁשִׁיקַע – יְהֵא תֵיב, וּמַה שְׁלֵא שִׁיקַע – יְהֵא פְטוּר! אֲלֵא בְרוּב כָּל פְּרִידָה וּפְרִידָה אִיתְאָמְרַת. אָמַר רַבִּי יוֹסִי בִּי רַבִּי בּוֹן: וְכִינֵי בְרוּב כָּל פְּרִידָה וּפְרִידָה אִיתְאָמְרַת.

אָמַר רַבִּי זְעִירָא: בְּתֵיב (דברים יד, כב) עֶשֶׂר תֵּעָשֶׂר אֵת כָּל תְּבוּאֹת זְרַעְךָ – דְּבַר שֶׁהוּא נִזְרַע וּמְצַמִּיחַ. יֵצֵא פָחוֹת מִשְׁלִישׁ – שְׂאִינּוּ נִזְרַע וּמְצַמִּיחַ.

רַבִּי חִינְנָא בְּשֵׁם רַבִּי: זֵיתִים וְעֵנָבִים שְׁלֵא תְבִיאוּ שְׁלִישׁ, אִף הַפּוֹשְׁקִין הַיּוֹצֵא מֵהֶן לְהַכְשִׁיר – אֵינָן מְכֻשָּׁרִים.

רַבִּי הֵיידָה בְּשֵׁם רַבִּי חִינְנָא: זֵיתִים מְאִימְתֵי תֵיבוֹת בְּמַעֲשָׂרוֹת? מִשְׁיַבְכַּר צְמִייא קְיִיטָא. לֹא בִיבְר צְמִייא קְיִיטָא – מִשְׁבִּיבְרוּ בְּנוֹת שָׁבַע. לֹא בִיבְרוּ בְּנוֹת שָׁבַע – מִשְׁיִזְרוּ מְרִיזוֹת, שְׁנִייה שְׁבַמְוֹקְצָה.

רַבִּי לְעֶזֶר בִּי רַבִּי יוֹסִי בְּשֵׁם רַבִּי תַנְחוּם בַּר חֵייא: מִשְׁיַבְכַּרוּ בְּנוֹת שָׁבַע לְבָנוֹת. אָמַר רַבִּי יוֹסִי בִּי רַבִּי בּוֹן: וּבְלֶבֶד בְּנוֹת שָׁבַע שְׁבָאוֹתוֹ מְקוּם.

הַלְבָּה ג'

מתני' וּבִירָק, הַקִּישׁוּאִינִי, וְהַדְּלוּעִינִי, וְהַאֲבִטִיחִינִי, וְהַמְלַפְפוֹנוֹת. הַתְּפוּחִים, וְהָאֲתָרוּגִים – תֵּיבִים גְּדוֹלִים וְקַטְנִים. רַבִּי שְׁמַעוֹן פּוֹטֵר אֵת הָאֲתָרוּגִים בְּקוּטְנָן.

הַתֵּיבִי בְּשָׂקְדִים הַפְּרִים – פְּטוּר מִן הַמְּתוּקִים. הַתֵּיבִי בְּמְתוּקִים – פְּטוּר מִן הַפְּרִים.

גמרא תַּמָּן תַּנְיִנָן: הַלּוֹקַח שְׂדֵה יָרֵק בְּסוּרְיָא, עַד שְׁלֵא בָּאוּ לְעוֹנַת הַמַּעֲשָׂרוֹת – תֵּיב. מִשְׁבָּאוּ לְעוֹנַת הַמַּעֲשָׂרוֹת – פְּטוּר וְלֹקַט כְּדַרְבּוֹ וְלֹקַח. וְכֹא אֵת אָמַר הַכִּינִי!

הַזְקִיחָה אָמַר: בְּשָׂדֵה שֶׁל קִישׁוּאִין וְשֶׁל דִּלוּעִין הִיא מִתְנִיתָא. אָמַר רַבִּי זְעִירָא: אֲפִילוּ תִימַר בְּשָׂדֵה יָרֵק עֲצָמוּ, עוֹד הוּא יֵשׁ לוֹ גְּבוּל, מִשְׁיַבְיָא שְׁלֵשׁ פְּתִילוֹת.

נהוראי בר שיניא אומר משום רבי שמעון: תפוחים קטנים – פטורים. תפוחים גדולים – חייבים. תפוחי מילי מילה בין גדולים בין קטנים חייבים.

ודא מתניתא מה היא? מאן דאמר קטנים – במחלוקת. מאן דאמר תפוחי מילי מילה – דברי הכל. אתרוג הבוסר, רבי עקיבה אומר: אינו פרי. והכמים אומרים: פרי. רבי אילא, רבי יסא בשם רבי לעזר: אתיא דרבי שמעון בשיטת רבי עקיבה רבו. כמה דרבי עקיבה אומר: אינו פרי, בן רבי

[דף ד' ע"א]

שמעון אומר: אינו פרי. אומר רבי יוסי: כל שהוא בשר ללולב – חייב במעשרות, וכל שאינו בשר ללולב – אינו חייב במעשרות.

התיבון: הרי המנומר, הרי גדל בטפוס, הרי עשוי בכדור – הרי הוא פסול ללולב וחייב במעשרות! מסתברא, רבי שמעון יודי לרבי עקיבה, ורבי עקיבה לא יודי לרבי שמעון. רבי שמעון יודי לרבי עקיבא: דכתיב (ויקרא כג, ט) פרי, ואינו פרי. רבי עקיבא לא יודי לרבי שמעון, הרי המנומר, הרי גדל בטפוס, הרי עשוי בכדור – הרי הוא פסול ללולב וחייב במעשרות.

החייב בשקדים הפרים – פטור במתוקים. קטנים.

החייב במתוקים – פטור בפריים. גדולים.

תני רבי ישמעאל בי רבי יוסי משום אביו: שקידים הפרים – הרי אלו פטורין. ומתוקים אינן חייבים עד שתפרוש קליפתן החיצונה. הורי רבי חנינא בציפורין כהדא דרבי ישמעאל בי רבי יוסי. כמה הורי? ציפוראי אמרי: בפרים. רבי זעירא אומר במתוקים. אומר רבי יוחנן: ירדו לכאן – נתחייבו. עלו – כבר נפטרו.

הורי רבי פינחס: בין שראה שלשה שפירשה קליפתן החיצונה – שהוא תורם את כל הקופה. אומר רבי מנא: ובלבד שלא יתרום מקופה על חבירתה.

הלכה ד'

מתני' ואיזהו גורנן למעשרות? תשואין והדלועין – משויפקיסו. ואם אינו מפפם – משיעמיד ערימה.

אכסית – משוישלק. ואם אינו משלק – עד שיעשה מוקצה.

ירק הנאגד – משוינגד. ואם אינו אוגד – משוימלא את הכלי. ואם אינו מומלא את הכלי – משוילקומא כל צורפו.

הבלבלה - משיחפה. אם אינו מחפה - משימלא את הכלי. ואם אינו ממלא את הכלי - משילקוט כל צורכו.

במה דברים אמורים? במוליד לשוק. אבל במוליד לביתו - אוכל מהן עראי עד שהוא מגיע לביתו. הפרד, והצמוקין, והחרובין - משיעמיד ערימה.

הבצלים - משיפקילו. ואם אינו מפקל - משיעמיד ערימה.

התבואה - משימרת. ואם אינו ממרת - משיעמיד ערימה. הקטניות - משיכבור. ואם אינו כבך - עד משימרת. אף על פי שמירת - נוטל מן הקוטעים ומן הצדדים וממה שבתוך התבן ואוכל. תיזן - משיקפה. אף על פי שקיפה - קולט מן הנת העליונה ומן הצינור ושותה.

השמן - משיירד לעוקה. אף על פי שירד - נוטל מן העקל ומן הפמל ומבין הפצים, ונותן להמיטה ולתוף התמחוי, אבל לא יתן ללפס ולקנירה כשהן מרותחים. רבי יהודה אומר: לכל הוא נותן, חוץ מדבר שיש בו חומץ וציר.

גמרא מאן די גרים פקסויה, מאן די גרים שלקוקיה.

היה מפקס ראשון ראשון, משלק ראשון ראשון - לא נמבלו עד שייפקס כל

[דף ד' ע"ב] צורכו, וישלק כל צורכו.

פיקס ושלק ברשות הקדוש ופדיו - פטור.

אוגדו צינוק גדול לשדה, אבל אם אגדו צינוק קטן לשוק - נמבל.

רבי זעירא בעי: אדיין לא נגמרה מלאכת השדה, ואת אמר הבין? אלא ביני: אוגדו צינוק גדול בשדה, והוא עתיד לאוגדו צינוק קטן לשוק - נמבל.

היתה בבללה אחת, ובדעתו למלאות את הציה, בין שמילא הציה - נמבלה. בדעתו למלאות את בולה - לא נמבלה עד שימלא את בולה.

היו שתים, ובדעתו למלאות שתיהן - לא נמבלו עד שימלא את שתיהן. במה דברים אמורים? במוליד לשוק. אבל במוליד לביתו - אוכל מהן עראי עד שהוא מגיע לביתו.

מה בין המוליד לשוק מה בין המוליד לביתו? בשעה שהוא מוליד לביתו - בדעתו הדבר תלוי. ובשעה שהוא מוליד לשוק - לא בדעתו הדבר תלוי, בדעת הלכות הדבר תלוי, שפא ומצא לקוחות ונמבלו מיד.

תַּנִּי: מִשְׁנֵעֵמִיד עֲרִימָה. בְּרֹאשׁ גָּגוּ. רַבִּי יוֹנָה בְּעֵי: הָא בְּשֻׁדָּה – לֹא? אָמַר רַבִּי חִינְנָא דְרוּבְנָה: אֲתָא מִימֹר לָךְ, אֲפִילוּ מִשְׁנֵעֵמִיד עֲרִימָה בְּרֹאשׁ גָּגוּ.

הַבְּצֻלִים מִשְׁנֵימִילוּ. מִן דְּו יָרִים פּוֹדְגָרָה.

תַּבּוּאָה מִשְׁנֵימֶרְחָ. רַבִּי חִנְנָא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: מִן דְּו יִשְׁפַר אִפּוּי דְכַרְיָה. וְהָא תַּנִּי רַבִּי יַעֲקֹב פֵּר סִיסִין: מֵאִימְתִי הוּא

[דף ה' ע"א]

תוֹרֵם אֵת הַגּוֹרָז? מִשְׁתֵּיעַקֵר הָאֵלֶּה. כָּאן – בְּשֵׁיז בְּדַעְתּוֹ לְמַרְחָ. וְכֵאן בְּשֵׁאִין בְּדַעְתּוֹ לְמַרְחָ.

תַּנִּי: אָבֵל כּוֹבֵר הוּא מְקַצָּת, וְתוֹרֵם מִן תְּכַבּוֹר עַל שְׂאִינוֹ כְּבוֹר. אָמַר רַבִּי אֵילָא: שְׁכֵן דְּרַךְ בְּעַלֵי בְּתִים לְהִיזֵת מְכַנְסִין לְתוֹד בְּתִיָּהוּ. מֵאִי טַעְמָא? (ישעיה ל, כד) וְהָאֵלֶּפִים וְהָעֵרִים עֲבָדֵי הָאֲדָמָה, בְּלִיל חֲמִיץ יֹאכְלוּ.

כְּבֵר בְּרִשׁוֹת תִּתְקַדֵּשׁ וּפְדִי, מֵאַחַר שֶׁהוּא יֹכֵל לֹכֵל מִפְּנֵי עֲרָאֵי, וְעַכְשָׁיו אֵינוֹ יֹכֵל לֹכֵל מִפְּנֵי עֲרָאֵי – כְּמוֹ שֶׁעָשָׂה מַעֲשֵׂה בְּרִשׁוֹת תִּתְקַדֵּשׁ וְהוּא חַיִּב.

הַחַיִּב רַבִּי חִינְנָא: וְהַתַּנִּי: שִׁילָה וְקִיפָה בְּרִשׁוֹת תִּתְקַדֵּשׁ – פְּטוֹר. אָמַר רַבִּי יוֹדָן: תַּמּוֹן – אֵי אִיפְשָׁר לֹא שְׂלָא יִכְבוֹשׁ וְשְׂלָא לְשֻׁלֹק. בְּרֵם חָכָא אִיפְשָׁר לֹא שְׂלָא לְמַרְחָ. דְּאָמַר רַבִּי אֵילָא: וְהָאֵלֶּפִים וְהָעֵרִים וְגוֹמֵר.

תַּנִּי: אָבֵל קוֹלֵט הוּא מִתַּחַת תְּכַבְּרָה וְאוֹכֵל. רַב חֲסֵדָא אָמַר: שְׁהֵן מְחוּסְרִים לְרוּחַ. רַבִּי אֵילָא בְּשֵׁם רַבִּי יֵסָא: שְׁהֵן מְחוּסְרִים

[דף ה' ע"ב] גִּיחָה. וְהַתַּנִּינֵן: תִּינֵן – מִשְׁיִקְפָּה! מֵאִן דְּאָמַר שְׁהֵן מְחוּסְרִים גִּיחָה – גִּיחָה. מֵאִן דְּאָמַר שְׁהֵן מְחוּסְרִים לְרוּחַ – מְחוּסֵר הוּא בְּשִׁמְרֵיו.

הַחַיִּב רַבִּי בְּנִימֹן פֵּר גִּידֵל: וְהַתַּנִּינֵן: הַשְּׂמֹן – מִשְׁיִרְד לְעוֹקָה. מֵאִן דְּאָמַר שְׁהֵן מְחוּסְרֵין גִּיחָה – גִּיחָה. מֵאִן דְּאָמַר שְׁהֵן מְחוּסְרֵין לְרוּחַ – מְחוּסֵר הוּא לְחֻצֵיל.

תִּיה אֹכֵל וְחִשִּׁיכָה לִילֵי שַׁבָּת, אוֹ שְׁנַתְנֹ לְאָדָם אַחַר – לֹא נִטְבָּלוּ. רַבִּי יִרְמְיָה סִבֵּר מִימֹר: בְּנִתּוֹן בְּחִמִּיטָה וּבְתִמְחוּי. אָבֵל בְּנִתּוֹן בְּצִלוֹחִית – נִטְבָּל.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי: אֲפִילוּ בְּנִתּוֹן בְּצִלוֹחִית – לֹא נִטְבָּל. אָמַר לִיה רַבִּי יִרְמְיָה: וְאִין שַׁבָּת טוֹבְלַת? אָמַר לִיה: וְאִין מְקַח טוֹבְלַת? אָמַר לִיה: כִּתְחִיא דְּאָמַר רַבִּי יוֹסִי בְּשֵׁם רַבִּי זְעִירָא, רַבִּי יוֹנָה, רַבִּי זְעִירָא בְּשֵׁם רַבִּי זְעוּרָ: אַף מַח שְׁבֻלְגִין – לֹא נִטְבָּל מִפְּנֵי שֶׁהוּא עֲתִיד לְתַחְזוּרוּ, בְּדָבָר שְׂלָא נִגְמָרָה מִלְּאֲכָתוּ.

תְּיִלִּיהָ דְרַבִּי יִרְמְיָהּ מִן הַדָּא: וְעוֹד אָמַר רַבִּי לִיעֲזָר: עוֹמֵד אָדָם עַל הַמוֹקֶצֶה עָרַב שַׁבַּת בְּשַׁבְּעִיעִית, וְאוֹמֵר: "מִיָּפוֹן אֲנִי אוֹכֵל לְמַהֲרָא". לֹא אָמַר אֲלֵא בְּשַׁבְּעִיעִית, הָא שְׂאָר שְׁנֵי שַׁבְּעֵי – לֹא.

מַה עָבַד לִיה רַבִּי יוֹסֵי? לְהַחְזִירוֹ לְמִקוֹמוֹ אִי אֶתָּה יָכוֹל, שֶׁהוּא עוֹשֶׂה מוֹקֶצֶת. לְפִיכָד נִטְבַּל.

מִתְנִיתָא פְּלִיגָא עַל רַבִּי יוֹסֵי אִין עָרָא לְשַׁבַּת! פְּתַר לָהּ: וּבִלְבָד דְּבַר שְׂוִישׁ לֹא מוֹקֶצֶת.

עַל דְּעַתִּיהָ דְרַבִּי יִרְמְיָהּ לֹא שְׁנִיָּא, הִיא דְּבַר שְׂוִישׁ לֹא מוֹקֶצֶת, הִיא דְּבַר שְׂוִישׁ לֹא מוֹקֶצֶת.

רַבִּי מְנָא בְּעֵי: הֵיתָה צְלוּהִית מְלִיאָה וְנִתְנָה בֵּין פְּצִים לְחִבְרִי – נִטְבְּלָהּ? אוּ מֵאַחַר שֶׁהִיא נִתְנָה בְּמִקוֹם שְׁלֵא נִגְמְרָה מְלֵאכְתָּו – לֹא נִטְבְּלָהּ?

עַד הֵיכָן? רַבִּי יוֹדָה בַּר פְּזִי, רַבִּי סִימוֹן בְּשֵׁם רַבִּי יוֹסֵי בַר חֲנִינָא: עַד כְּדִי שְׂוִישׁא נִתּוֹן יָדוֹ לְתוֹכָהּ וְהִיא נִבְּוִית. הַבַּל מוֹדִים

[דף ו' ע"א]

בְּכָלִי שְׁנֵי – שֶׁהוּא מוֹתֵר. מַה בֵּין כְּלִי רֵאשׁוֹן מַה בֵּין כְּלִי שְׁנֵי? אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בִי רַבִּי בּוֹן: כָּאֵן – תֵּיד שׁוֹלְטָת, וְכָאֵן – אִין תֵּיד שׁוֹלְטָת.

אָמַר רַבִּי יוֹנָה: כָּאֵן וְכָאֵן אִין תֵּיד שׁוֹלְטָת. אֲלֵא עָשׂוּ הִרְחֵקָה לְכָלִי רֵאשׁוֹן, וְלֹא עָשׂוּ הִרְחֵקָה לְכָלִי שְׁנֵי.

אָמַר רַבִּי מְנָא: הֵהִיז פִּינְכָא דְאוֹרִיזָא – מְסִייעַ לְאַבָּא. הֵהִיז פִּינְכָא דְגָרִיסָא – מְסִייעַ לְאַבָּא. דֵּאתָּ מְפַנֵּי לִיה מִן אֶתֶר לְאַתָּר, וְעַד כְּדוֹן הוּא רֵתַח.

מַהוּ לִיתֵּן תְּבָלִין מְלִמְטָן, וְלִעְרוֹת עֲלֵיהֶן מְלִמְעֵלָן? רַבִּי יוֹנָה אָמַר: אָסוּר, וְעִירוֹי – בְּכָלִי רֵאשׁוֹן הוּא. תְּיִלִּיהָ דְרַבִּי יוֹנָה מִן הַדָּא: אֶחָד שְׁבִישַׁל בּוֹ, וְאֶחָד שְׁעִירָה לְתוֹכוֹ רוֹתַח. וְכָא הוּא אָמַר חֲכִין.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: תַּמּוֹן – כְּלִי תָרַם בּוֹלְעַ. תְּבָלִין – אִינֵן מִתְבַּשְׁלִין.

הַתִּיב רַבִּי יוֹסֵי בִי רַבִּי בּוֹן: וְהֵתְנִי: אַף בְּכָלִי נְחוּשֶׁת כְּזֵי! אֵית לָךְ מִימַר כְּלִי נְחוּשֶׁת בּוֹלְעַ?

מַהוּ לְעָרוֹת עִם חֲקִילוּתָא? אָמַר רַבִּי חֲנִינָה בְּרִיה דְרַבִּי הֵלֵל: מִחְלוּקַת רַבִּי יוֹנָה וְרַבִּי יוֹסֵי.

רַבִּי יִצְחָק בַּר גּוֹפְתָה בְּעֵי קוּמֵי רַבִּי מְנָא: עָשָׂה בֵּן בְּשַׁבַּת – תְּיִיב מִשּׁוּם מְבַשְׁלָא? עָשָׂה בֵּן בְּכִשְׁרָ וְחֵלֵב – תְּיִיב מִשּׁוּם מְבַשְׁלָא? אָמַר לִיה: כִּי דְאָמַר רַבִּי זְעִירָא: אִיזוּ חֲלוּט בְּרוּרָ? כֵּל שְׁהָאוּר מְחַלְדָּ תַחְתָּיו. וְכָא, אִיזוּ תְּבַשְׁלִיל בְּרוּרָ? כֵּל שְׁהָאוּר מְחַלְדָּ תַחְתָּיו.

עַל דְּעַתִּיהָ דְרַבִּי יוֹדָה, מַלְחָ – בְּצִיר. יֵין – בְּחוּמִין.

הַלְכָה ה' מִתְנִי' – מִשְׁיחְלִיקָנוּ.

מִסְכַּת פְּרָה פָּרָק שִׁישִׁי

א. ההולך לקדש - הרי זה נוטל מפתח ופותח, וקרדם וחופר, וסלם ומוליך ממקום למקום - כשר, מפני שהוא עוסק עם הקדוש. ואם משהוציא את האפר, הגיף את הדלת אחריו - פסול, מפני שעושה עמה מלאכה. קרסם עלי זית, אם בשביל שיכניס בשפופרת - כשר. אם בשביל שלא תחזיק אפר הרבה - פסול. זקפה בארץ או שנתנה לעומדין בצדו, אם יש שם שומרים - כשר. אם אין שם שומרים - פסול. נטל את האפר וראוהו שהוא מרבה, והחזירו - כשר. נתן את האפר, וראוהו שהוא מרבה - נוטל הימנו והולך ומקדש למקום אחר. נשבה הרוח את האפר ונתנו על גבי המים, מנגב ומקדש בו - כשר. נתנה לקדש; רבי מאיר ורבי שמעון אומרים: מנגב ומקדש. וחכמים אומרים: כל שנגע במים - אין מקדשין בו.

ב. זלף בידו וברגלו ובחרסין של שקת - פסול, מפני שלא נתמלא בכלי. אבל חבית שנשברה וזלפה בידו וברגלו, ובחרסין של שקת - כשר, מפני שנחמלא בכלי. נתן את האפר ואחר כך נתן את המים - פסול ורבי שמעון מכשיר. ומודה רבי שמעון, שאם נתן את המים ואחר כך נתן את האפר, וראה שהוא מרבה, והוסיף עליו מים אחרים - צריך קדוש שני, שאין מי חטאת עושין מי חטאת אלא עם מתן אפר.

ג. היה עומד ומקדש והרתיח, או שעף, או שדחאו חברו, או שדחתו הרוח, וכא אחר וקדש - הרי זה פסול, שנאמר (במדבר יט, יז): "ולקחו לטמא" - עד שיהא מתכוון למלוי לקדוש ולהזאה. מלא לעצמו באחת ידו, ועשה מלאכה באחת ידו; קדש לעצמו באחת ידו ועשה מלאכה באחת ידו - פסול. מלא לאחר באחת ידו, ועשה מלאכה באחת ידו - פסול. קדש לאחר באחת ידו ועשה מלאכה באחת ידו - כשר. אמר רבי שמעון: אימתי? בזמן שיש שם שומרים! אין שם שומרים - קדוש לאחרים כקדוש לעצמו.

מלא לעצמו בשתי ידיו כאחת, בקדוש אחד - כשר. בשני קדושין - פסול. קדש לעצמו בשתי ידיו כאחת, בקדוש אחד - כשר. ובשני קדושין - פסול. מלא וקדש, קדש ומלא בשתי ידיו כאחת - שניהן פסולין. מלא לאחר בשתי ידיו כאחת, בקדוש אחד - כשר. בשני קדושין - פסול. קדש לאחר בשתי ידיו כאחת, בין בקדוש אחד בין בשני קדושין - כשר. מלא וקדש, קדש ומלא בשתי ידיו כאחת - הקדוש כשר והמלוי פסול. זה הכלל: כל מלאכה שיש עמה מלוי, בין לו ובין לאחר - פסול. וכל מלאכה שאין עמה מלוי - שלו פסול ושלא אחר כשר.

ד. כל דבר שבידו ועשה מלאכה, בין שיש שם שומרים ובין שאין שם שומרים - פסול. כל דבר שבידו ולא עשה מלאכה, אם יש שם שומרים - כשר. אין שם שומרים - פסול. מלא לו ולאחר בשתי ידיו כאחת - בלן פסולין. קדש לו ולאחר בשתי ידיו כאחת, שלו - פסול. ושל חברו - כשר. קדש לו ומלא לאחר בשתי ידיו כאחת - שניהם פסולין. מלא לו וקדש לאחר בשתי ידיו כאחת - שלו פסול ושל אחר - כשר. מלא לעצמו בשתי ידיו זה אחר זה, הראשון - פסול. והשני - כשר. קדש לעצמו בשתי ידיו זה אחר זה, הראשון - כשר. והשני - פסול. קדש ומלא לעצמו בשתי ידיו, זה אחר זה - שניהם כשרין. מלא וקדש לעצמו בשתי ידיו, זה אחר זה - שניהם פסולין. מלא לאחר בשתי ידיו, זה אחר זה, קדש לאחר בשתי ידיו זה אחר זה, מלא וקדש, קדש ומלא לאחר בשתי ידיו זה אחר זה - בלן כשרים. מלא לו ולאחר בשתי ידיו זה אחר זה, שלו - פסול. ושל חברו - כשר. ושל אחר, קדש לו ולאחר בשתי ידיו זה אחר זה - שניהן כשרין. מלא לו וקדש לאחר בשתי ידיו, זה אחר זה, שלו - פסול. ושל חברו - כשר. קדש לו ומלא לאחר בשתי ידיו, זה אחר זה - שניהן כשרין.

תחלה ואתר כף מלא את של חטאת, בין שמלא את של חטאת תחלה ואתר כף מלא את שלו - שלו כשר. נותן שלו לאחריו ושל חטאת לפניו, ואם נתן של חטאת לאחריו - פסול.

ד. המוליך את החבל לבעלים, כדרכו - כשר. ושלא כדרכו - פסול. הלכה זו עלו עליה בני אסיא שלשה רגלים ליבנה, ברגל השלישי הכשירו להן. אמר להן רבי יוסי: לא לזה הורו, אלא ל'מעלה את החבל וחזר וכננו באחרונה' הורו לו, שהוא כשר לשעבר, ופסול לעתיד לבא.

ה. מי שהיה הוא ומימיו באהל המת ומימיו מקפין צמיד פתיל, הוא בפנים ומימיו מבחוץ, כשם שהוא טמא - כף מימיו טמאין. הוא מבחוץ ומימיו מבפנים, כשם שהוא טהור - כף מימיו טהורין. אמר רבי שמעון: ולזה אומרין: 'שמור עצמך! שיהו מימך טהורין'.

ו. מי שהיו מימיו על כתפיו - ומאנה בפניו, וחלצה בפניו, והרצה סלע לאחר, והראה דרך לאחר. אם עמד - פסול. אם לא עמד - כשר. אמר רבי יהודה: זה הכלל: דבר שהוא משום מלאכה, בין שעמד ובין שלא עמד - פסול. דבר שאינו משום מלאכה: עמד - פסול. לא עמד - כשר.

ז. רבי אליעזר אומר: המוסר את מימיו לטמא, ועשו בעלים מלאכה - פסולין. רבי יהודה אומר משמו: עשה טמא מלאכה - כשרין, מפני שהן ברשות הבעלים. עשו הבעלים מלאכה - פסולין, מפני שהן ברשות הטמא.

ח. רבי יוסי אומר: הפורץ על מנת לגדר, והתנה עמו, אף על פי שגדר - כשר. וכן היה רבי יוסי אומר: האוכל על מנת לקצץ, והתנה עמו, אף על פי שקצץ - כשר.

ט. השורף את הפרה, ופרים, והמשלח את השעיר - מטמאין בגדים. פרה ופרים ושעיר המשתלח עצמן - אין מטמאין בגדים. אבל

ה. מלא לי ואמלא לך - האחרון כשר. קדש לי ואקדש לך - הראשון כשר. מלא לי ואקדש לך - שניהם פסולין. קדש לי ואמלא לך - שניהם כשרים. מלא לי ואמלא לך. קדש לי ואקדש לך - כלן פסולין. מלא לי ואמלא לך. אקדש לך וקדש לי - הראשון והאחרון פסולין, והאמצעים - כשרין. קדש לי ואקדש לך, מלא לי ואמלא לך, הראשון והאחרון - כשר. והאמצעים - פסולים. קדש לי ואקדש לך, אמלא לך ומלא לי. הראשון והאחרון - כשר. והאמצעים - פסולין. מלא לי ואקדש לך. קדש לי ואמלא לך - אינו כשר אלא האחרון. מלא לי ואקדש לך. אמלא לך וקדש לי - כלן פסולין. קדש לי ואמלא לך. מלא לי ואקדש לך - אין כשר אלא ראשון. קדש לי ואמלא לך. אקדש לך ומלא לי - כלם כשרים. ואם יש שם שומרין - כלן כשרים.

מסכת פרה פרק שביעי

א. מלא חמש חביות לקדש לאחר, היתה מוציא כל אחת ואחת ושופך, אם משהוציא הגיף את הדלת אחריו - פסול, מפני שעושה עמו מלאכה. ואם יש שם שומרים - לא פסל אלא מה שבירדו בלבד. לקדשם חמשה קדושין, היתה מוציא לכל אחד ואחד, ושופך את האחרונה והגיף את הדלת אחריו, בין יש שם שומרין בין אין שם שומרין, זו שהגיף את הדלת עמה - פסולה, וזו שלא הגיף את הדלת עמה - כשרה.

ב. היתה חביתו מנחת לפניו, ואמר לו חברו: תן לי, ונתן לו - שניהן פסולין. ואם אמר לו: 'טול לך!' שלו - פסול. ושל חברו - כשר. היו לפניו שתי חביות, ואמר לו לחברו: 'תן לי!' ונתן לו, שלו - פסול. ושל אחר - כשר. ואם אמר לו: 'טול לך' - שניהן כשרין.

ג. הממלא לו ולחטאת, ממלא את שלו תחלה ואתר כף ממלא את של חטאת. היתה מבקש לשתות, ואי אפשר לו אלא אם כן היו שניהן באיסל, בין שמלא את שלו

אִפְלוּ הוּא טְהוֹר וְהֵן טְהוֹרִין - טַמְאוּהוּ וְנִטְמְאוּ. הֲרִי זֶה אוֹמֵר: טַמְאֲנִי וְטַמְאֲתִיו:

ה. וַיֵּשׁ כֵּאֵן שֶׁהוּא אוֹמֵר: טַמְאֲנִי וְטַהַרְתִּיו. כִּיצַד? מְטִילִת שְׁטִלְאָה עַל הַקֶּפֶה מְטַמְאָה אֶחָד וּפּוֹסְלֵת אֶחָד. הַפְּרִישָׁה מִן הַקֶּפֶה - הַקֶּפֶה מְטַמְאָה אֶחָד וּפּוֹסְלֵת אֶחָת, וּמְטִילִת טְהוֹרָה. הֲרִי זֶה אוֹמֵר: טַמְאֲנִי וְטַהַרְתִּיו:

מִסְכַּת פְּרָה פָּרָק שְׁמִינִי

א. יֵשׁ כֵּאֵן שֶׁהוּא אוֹמֵר: מְטַמְאִיךָ לֹא טַמְאוּנִי וְאַתָּה טַמְאֲתַנִּי. כִּיצַד? גִּסְטְרָא שֶׁהִיא מְלֵאָה מִשְׁקִין טְהוֹרִים, וְגִסְטְרָא טַמְאָה כְּפוּיָה עַל פִּיהָ, צָפוּ מִשְׁקִין מִן הַתַּחְתּוֹנָה, נִטְמָא בְּאוֹרֵי הָעֲלִיּוֹנָה, וְחִזְרוּ וְטַמְאוּ אֶת הַתַּחְתּוֹנָה, הֲרִי זֶה אוֹמֵר: מְטַמְאִיךָ לֹא טַמְאוּנִי וְאַתָּה טַמְאֲתַנִּי:

ב. זָב שֶׁיֵּשֵׁב עַל גְּבִי אֶבֶן מְסָמָא, אוֹכְלִין וּמִשְׁקִין שֶׁתַּחְתּוּ - טְהוֹרִין. מִשְׁכַּב וּמוֹשָׁב שֶׁתַּחְתּוּ - טַמְאִים. הֲרִי זֶה אוֹמֵר: מְטַמְאִיךָ לֹא טַמְאוּנִי וְאַתָּה טַמְאֲתַנִּי:

ג. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: יֵשׁ כֵּאֵן שֶׁהוּא אוֹמֵר: מְטַמְאִי מְטַמְאִיךָ לֹא טַמְאוּנִי וְאַתָּה טַמְאֲתַנִּי. כִּיצַד? קַעֲרָה וְאַחֲרוּרֵי טַמְאִין, וְנִתְּנָה עַל גְּבִי טַבְּלָא, וְכִפְרָה שֶׁל תְּרוּמָה עַל גְּבִי הַטַּבְּלָא, וְצָפוּ מִשְׁקִין מִתּוֹכָהּ וְנִגְעוּ מְאַחֲרוּרֵיהָ, נִטְמְאוּ וְתַחְתִּיהָ וְטַמְאוּ אֶת הַכִּפְרָה, הֲרִי זֶה אוֹמֵר: מְטַמְאִי לֹא טַמְאוּנִי וְאַתָּה טַמְאֲתַנִּי. יֵשׁ כֵּאֵן שֶׁהוּא אוֹמֵר: טַמְאֲנִי וְטַמְאֲתִיו. כִּיצַד? טְבוּל יוֹם שֶׁהִיָּה בִּידוֹ קִמַּח שֶׁל תְּרוּמָה, וּמִשְׁקִין שֶׁל חֲלִין טְהוֹרִין, וּבִלְלֵן זֶה בְּזָה - טַמְאִין, הֲרִי זֶה אוֹמֵר: טַמְאֲנִי וְטַמְאֲתִיו:

ד. קִדְרָה שֶׁהִיא מְלֵאָה מִשְׁקִין טְהוֹרִין וְתַרְמוּסִין טַמְאִין פְּחוּתִין מִכְּבִיצָה נְתוּנִין בְּתוֹכָהּ. נִפְתְּחוּ וְנִעֲשׂוּ כְּבִיצָה - טַמְאִין. הֲרִי זֶה אוֹמֵר: טַמְאֲנִי וְטַמְאֲתִיו. טְהוֹר שֶׁנִּפְלַע עַל רֵאשׁוֹ וְעַל רַבּוֹ שֶׁלְּשָׁה לּוֹגִין מִים שְׂאוּבִין,

ו. וַיֵּשׁ כֵּאֵן שֶׁהוּא אוֹמֵר טְהַרְנִי וְטַמְאֲתִיו. כִּיצַד? מְקַנָּה שֵׁישׁ בֵּה אַרְבָּעִים סָאָה מְכּוּנּוֹת, יָרֵד וְטָבַל בְּתוֹכָהּ - הוּא טְהוֹר, וּמְקַנָּה - טַמָּא. הֲרִי זֶה אוֹמֵר: טְהַרְנִי וְטַמְאֲתִיו.

ז. יֵשׁ כֵּאֵן שֶׁהוּא אוֹמֵר: טְהַרְנִי וְטַהַרְתִּיו. כִּיצַד? תְּבָה שֶׁהִיא טַמְאָה מִדְּרַס, וְהִבִּיא מִסְמֵר שֶׁהִיָּה טַמָּא, וּקְבַעוּ בָּהּ - טְהוֹרָה הַתְּבָה וְטְהוֹרָה הַמִּסְמֵר, הֲרִי זֶה אוֹמֵר: טְהַרְנִי וְטַהַרְתִּיו: טְהוֹר שֶׁהִיָּה עַל הַטַּמָּא - טְהוֹר הַמִּזְהָה וְנִטְהַר הַטַּמָּא, הֲרִי זֶה אוֹמֵר: טְהַרְנִי וְטַהַרְתִּיו. שְׁלֹשָׁה מְקַנְאוֹת, בְּזָה עֲשָׂרִים סָאָה, וּבְזָה עֲשָׂרִים סָאָה, וּבְזָה עֲשָׂרִים סָאָה מִים שְׂאוּבִין, וְשְׂאוּבִין מִן הַצֵּד, יָרְדוּ שְׁלֹשָׁה וְטָבְלוּ בָּהֶן וְנִתְעַרְבוּ - הַמְקַנְאוֹת טְהוֹרִין וְהַטְּבוּלִין טְהוֹרִין, הֲרִי זֶה אוֹמֵר: טְהַרְנִי וְטַהַרְתִּיו:

מִסְכַּת פְּרָה פָּרָק תְּשִׁיעִי

א. כָּל הַנְּהָרוֹת כְּשֵׁרִין לְקַדֵּשׁ בָּהֶם מִי חֲטָאֵת. וּמוֹדָה רַבִּי יְהוּדָה בְּמַעְיָן הַיּוֹצֵא מִמְּקוֹם אֶחָד, וּמִתְפָּרֵד לְשֵׁנֵי מְקוּמוֹת, וְחִזְרוּ וּמִתְעַרְבּ בְּמְקוֹם אֶחָד - כָּשֵׁר. וְכֵן הִיָּה רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מְמַלָּא אָדָם חֲבִית מִמַּעְיָן זֶה, וְחֲבִית מִמַּעְיָן זֶה, וְנִתְּנָן בְּשִׁקְתָּ אֶחָת וּמְקַדֵּשׁ. וְכֵן הִיָּה רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מְמַלָּא אָדָם צְלוּחִית מְחִבִּית זֶה וְצְלוּחִית מְחִבִּית זֶה, וְנִתְּנָן בְּשִׁקְתָּ אֶחָת וּמְקַדֵּשׁ. וְכֵן הִיָּה רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: יוֹרְדַת הַצְּלָמִין - פְּסוּלָה, מִפְּנֵי

שְׂכֻזְבָּה בַשַּׁעַת פּוֹלְמוֹס. אָמְרוּ לוֹ: וְהֵלֵא כָּל מִימֵי בְרֵאשִׁית כְּזָבוּ בַשַּׁעַת פּוֹלְמוֹס. שְׁלוּחַ הֵיטָה נִמְלָה מֵהִלְכַת בּוֹ. מֵעֵין שְׁהִיָּה יוֹצֵא בְשָׁנָה זוֹ מִצַּד זוֹ וְשָׁנָה אַחֲרַת מִצַּד זֶה, אוֹ שֶׁהוּא רַבָּה מִימּוֹת הַגְּשָׁמִים וּמִתְמַעֵט בִּימּוֹת הַחֶמְדָּה - כָּשֶׁר:

ב. הַכֹּל שׁוֹיֵן בְּבֵאֵר שִׁירָד לְתוֹכָהּ שִׁטְףָּה שֶׁל מִימֵי גְשָׁמִים, שֶׁהוּא צָרִיף לְהִמָּתִין עַד שִׁיחְזֹרוּ הַמַּיִם לְכַמּוֹת שֶׁהָיוּ. מֵעֵין שִׁיִּצֵּא בַתְּחִלָּה, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: צָרִיף לְבָרֵר. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: אֵין צָרִיף לְבָרֵר. הֵיטָה חִבִּיתוֹ מִנְחַת לִפְנֵי וִירָד לְתוֹכָהּ שִׁטְףָּה שֶׁל מִימֵי גְשָׁמִים - פְּסוּלָה. (יָרַד לְתוֹכָהּ טַל - פְּסוּל). יָרַד לְתוֹכָהּ טַל בְּלִילָה, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: יִגִּיחָהּ בַחֲמָה וְהֵטַל עוֹלָה. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: אֵין הֵטַל עוֹלָה אֶלֶּא מִן הַפְּרוֹת בְּלִבָּד:

ג. מִי חֲטָאת שֶׁנִּפְּלוּ לְתוֹכָן מִי מֵעֵין וּמִי מִקְוֵה וּמִי פְרוֹת, אִם רוֹב מִי חֲטָאת - מְטַמְּאִין בַּמַּשָּׂא, אִם רֹב מִי פְרוֹת - אֵין מְטַמְּאִין בַּמַּשָּׂא, מַחְצָה עַל מַחְצָה - מְטַמְּאִין בַּמַּשָּׂא. בֵּין כֶּף וּבֵין כֶּף - פְּסוּל לְהִזּוֹת מִהֶן. אָמַר רַבִּי: אִם כְּדַבְּרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הִזָּאָה כָּל שֶׁהוּא - כְּשֶׁרָה, חֲצִיָּה מִן הַכֶּשֶׁר וְחֲצִיָּה מִן הַפְּסוּל - הִזָּאָה מִטְהַרֵּת בְּכֹל שֶׁהוּא:

ד. נָפַל לְתוֹכָן עֶכְשׁוֹב, שׁוֹבְאִי, כּוֹבְאִי, דָּג, וְצַפְרָדַע, וְנִתְבַקְּעוּ וְנִשְׁתַּנּוּ מִרְאֵיהֶן - פְּסוּלִין. לֹא נִתְבַקְּעוּ וְלֹא נִשְׁתַּנּוּ מִרְאֵיהֶן - כְּשֶׁרִין. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִתְבַקְּעוּ וְלֹא נִשְׁתַּנּוּ מִרְאֵיהֶן - פְּסוּלִין, מִפְּנֵי שֶׁהֵן מוֹרְרִין. וְהַכֹּל מוֹדִים בַּחֲגֹב - שֶׁהוּא פְּסוּל, שֶׁהוּא מוֹרֵר. וְהַכֹּל מוֹדִים בְּבִקְעֵינָה - שֶׁאֵינָה פּוֹסְלָת. רַבִּי יוֹסִי וְרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמְרִים: נִרְאִין דְּבָרֵי רֶבֶן גְּמִלְיָאֵל בְּנַחֲשׁ, וְכַדְּבָרֵי אֲנּוּ מוֹרִים. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: וְהֵלֵא אֵין דְּבָרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּפָרָה אֶלֶּא לְהַקֵּל, שְׂרַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: כְּשֶׁרָה, וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: כְּשִׁישְׁתָּה - פְּסוּל מִפְּנֵי מִשְׁקָה פִּיו, וְאִם גִּרְגֵר - כָּשֶׁר:

ה. מִי חֲטָאת שֶׁנִּשְׁתַּנּוּ מִרְאֵיהֶן מִחֲמַת עֲצָמַן - כְּשֶׁרִין. נִשְׁתַּנּוּ מִרְאֵיהֶן מִחֲמַת עֵשֶׂן, אוֹ שֶׁנִּפְּל לְתוֹכָן סָטִיס, קוֹץ, וּפּוּאָה - פְּסוּלִין. זֶה הַכֹּל: כָּל הַפּוֹסֵל בְּשָׁנׁוּי מִרְאֵה בַמַּעֲיָן - פּוֹסֵל בְּצִלוּחִית. אַפֶּר חֲטָאת שֶׁנִּשְׁתַּנּוּ מִרְאֵיהֶן מִחֲמַת עֲצָמַן וּמִחֲמַת עֵשֶׂן - כָּשֶׁר. נִשְׁתַּנּוּ מִחֲמַת אֶבֶק, אוֹ שֶׁנִּפְּל לְתוֹכָן סִיד וְגַפְסִית - פְּסוּל. מִי חֲטָאת שֶׁהִגְלִידוּ וְחִזְרוּ וְנִמּוּחוּ - כְּשֶׁרִים. הַמְּחֵן בְּאוֹר - פְּסוּלִין. וּבַחֲמָה - כְּשֶׁרִין. אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּרַבִּי צְדוּק: דְּבַר שְׁמִטְמִינִים בּוֹ לְשַׁבַּת - כְּשֶׁרִין, וְדְבַר שְׁאִין מְטַמְּינִים בּוֹ לְשַׁבַּת, לְחֲטָאת - פְּסוּלִין. הַמַּיִם הַנִּמְשָׁכִין - כְּשֶׁרִין. וְהַנְּזָרְקִין - פְּסוּלִין:

ו. לֹא יִטּוֹל אָדָם מִי חֲטָאת וְאַפֶּר חֲטָאת וְהוּא רוֹכֵב עַל גְּבֵי חִבְרוֹ, אוֹ עַל גְּבֵי בְהֵמָה, מְקוֹם שֶׁאֵין רִגְלָיו נּוֹגְעוֹת בְּאַרְץ. אֲבָל מֵעֵבֶרֶן הוּא בְּגֶשֶׁר וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ. אֶחָד הֵיירָדן וְאֶחָד כָּל הַנְּהַרּוֹת. חֲנִינָא בֶן עַקְבִּיא אוֹמֵר: לֹא אָמְרוּ אֶלֶּא בִירְדָן לְבַד.

מִסְכַּת פְּרָה פָּרָק עֶשְׂרִי

א. מִי חֲטָאת וְאַפֶּר חֲטָאת הַמְּקַדְּשִׁין, בֵּין טְמֵאִין וּבֵין טְהוֹרִין - מְטַמְּאִין אֶת הַיָּדִים לְתַרוּמָה, בְּמַגֵּעַ וּבַמַּשָּׂא. רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי אָמַר: מִי חֲטָאת שֶׁנִּטְמָאוּ - הָרִי הֵן כְּאַפֶּר מַקְלָה. אַפֶּר כָּשֶׁר שֶׁנִּתְעַרַב בְּמַיִם פְּסוּלִין - מְטַמְּאִין אֶת הַכֶּהֵן וְאֶת הַתְּרוּמָה. רַבִּי יַעֲקֹב אוֹמֵר: מְטַמְּאִין הֵן מִשׁוּם מִשְׁקָה.

ב. כָּל הָרְאוּי לִיטְמָא טְמֵא מַת, אֶפְלוּ טְמֵא - אֵינוֹ מַדְף, וְכָל שֶׁאֵינוֹ מַדְף לְתַרוּמָה - אֵינוֹ מַדְף לְחֲטָאת. וְלֹא חֲדָשׁוּ טְמֵאָה בַחֲטָאת; דְּבָרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. מַעֲשֵׂה בַשְּׁמַעִיָּה אִישׁ כָּפַר עוֹתָנִי, שְׁהִיָּה בִידּוֹ לִגִּין מְלֵא מִי חֲטָאת, וְהִגִּיף אֶת הַדֶּלֶת שֶׁמִּפְתַּח טְמֵא טְמֵא-מַת תְּלוּיָהּ בָּהּ, וּבָא וְשָׂאֵל אֶת רֶבֶן יוֹחָנָן בֶּן זְכַאִי, וְאָמַר לוֹ: שְׁמַעִיָּה! צֵא וְהִזָּה אֶת מִימֵיךָ. וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: אֶפְלוּ טְהוֹר יֵשׁ לּוֹ מַדְף. וּמַעֲשֵׂה בְרַבִּי יִשְׁמַעֵאל שְׁהִיָּה מְהַלֵּךְ בְּדֶרֶךְ אַחֵר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, אָמַר לוֹ: הִטְהוֹר לְחֲטָאת שֶׁהִסִּיט אֶת הַמִּפְתָּח שֶׁהוּא

ה. קָלַל שֶׁל חֲטָאת וְלָגִין שֶׁל תְּרוּמָה שֶׁנִּגְעוּ זֶה בְּזֶה - שְׁנִיחֵן טְהוּרִין. בִּשְׁתֵּי יָדָיו - שְׁנִיחֵן טְמֵאִין. בִּשְׁנֵי נִירוֹת - שְׁנִיחֵן טְהוּרִין. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אָמַר: שֶׁל חֲטָאת - טְמֵא, שְׂרָבִי יְהוֹשֻׁעַ אָמַר: זֶה הַכֶּלֶל, כָּל הַמְטֵמָא מִי חֲטָאת בְּמַגֵּעַ - מְטֵמָא בְּמִשָּׂא, וְכָל שְׂאִינוּ מְטֵמָא מִי חֲטָאת בְּמַגֵּעַ - אִינוּ מְטֵמָא בְּמִשָּׂא:

מִסְכַּת פָּרָה פָּרָק אֶחָד עָשָׂר

א. אָזוּב הַמְכָשֵׁר וְכֻלִּים הַטְּהוּרִים לְחֲטָאת - נִצּוּלִין בְּצִמִּיד פְּתִיל. כָּל סִפְק טְהוּר לְתְרוּמָה - טְהוּר לְחֲטָאת. כָּל הַתְּלוּי לְתְרוּמָה - נִשְׁפָּךְ לְחֲטָאת. וְאֵם עָשָׂה עַל גְּבִיו טְהוּרוֹת תְּלוּיוֹת, חוּץ מִן הַיָּדַיִם, מִפְּנֵי שֶׁסִּפְק מִים - טְהוּר. הִרְעָדוֹת - טְהוּר לְתְרוּמָה וְטֵמָא לְחֲטָאת. הִרְפָּפוֹת - טְהוּרוֹת לְקֹדֶשׁ לְתְרוּמָה וְלְחֲטָאת. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אָמַר: הִרְעָדוֹת - טְמֵאוֹת לְחֲטָאת וְטְהוּרוֹת לְקֹדֶשׁ וְלְתְרוּמָה. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: אִף אֲנִי כִּף אֲמַרְתִּי, אָבַל חֲבָרִי גָזְרוּ עָלַי שְׂאֵהִיהָ מוּדָה בְּהֵם בְּטְהָרָה:

ב. דְּבִלָּה שֶׁל תְּרוּמָה שֶׁנִּפְלָה לְתוֹךְ מִי חֲטָאת, נִטְלָה וְאֶכְלָה, אִם אֵין בָּהּ כִּפְיָצָה בֵּין טְהוּרָה בֵּין טְמֵאָה - טְהוּר. אִם יֵשׁ בָּהּ כִּפְיָצָה, בְּטֵמָאָה - טְמֵא, וּבְטְהוּרָה - טְהוּר, שְׂאֵם כֵּן אֵין טְהָרָה לְחֲטָאת, שְׂאֲנִי אָמַר: נְטֵמָא הַמְזָה בְּמִים וְחִזֵּר הַמְזָה וְטֵמָא אֶת הַמִּים. נְטֵמָא הָאָזוּב וְחִזֵּר הָאָזוּב וְטֵמָא אֶת הַמִּים. אָמַר רַבִּי מְאִיר: בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּזִמְן שֶׁתְּחַבֵּה בְּכוּשׁ אוּ בְּקִיסָם, אָבַל נִטַּל בִּידוֹ - נְטֵמָא וְטֵמָא אֶת מִי חֲטָאת. רַבִּי יוֹסִי שְׁמַעוֹן אָמַר: אֵין הַטְּהוּר לְתְרוּמָה מְטֵמָא אֶת מִי חֲטָאת, וְאֶת אֶפְרַח חֲטָאת, וְאֶת הַמְזָה מִי חֲטָאת:

ג. כָּל הַטְּעוֹן בִּיאַת מִים, בֵּין מַדְבְּרֵי תוֹרָה בֵּין מַדְבְּרֵי סוּפְרִים, קֹדֶם לְבִיאַתוֹ בְּמִים - מְטֵמָא אֶת מִי חֲטָאת, וְאֶת אֶפְרַח חֲטָאת, וְאֶת הַמְזָה מִי חֲטָאת בְּמַגֵּעַ וּבְמִשָּׂא. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אָמַר מִשּׁוּם רַבִּי טַרְפוּן: נוֹטַל טְמֵא כְּלָיִם הַטְּהוּרִים לְחֲטָאת בְּאֶסֶל וְאִינוּ חוֹשֵׁשׁ:

טְהוּר לְתְרוּמָה, מַהוּ, טְמָא אוּ טְהוּר? אָמַר לוֹ: טְמָא. לְמָה? שְׂמָא הֵיִתְהָ בְּהַ טְמֵאָה יִשְׁנָה, אוּ שְׂמָא יִשְׁכַּח וְיִסִּיט אֶת הַדְּבָר הַטְּמֵא. אָמַר לוֹ: וְכִי אִינוּ אֶלָּא שְׁהֵסִיטוּ, אָבַל נִרְאִין דְּבָרִיךְ בְּדָבָר הָרְאוּי לְטֵמָא מְדָרְס, שְׂמָא הֵיִתְהָ בְּהַ טְמֵאָה יִשְׁנָה, אוּ שְׂמָא יִשְׁכַּח וְיִסִּיט אֶת הַדְּבָר הַטְּמֵא. הַשִּׂיאוּ לְדָבָר אַחֵר, אָמַר לוֹ: יִשְׁמַעְאֵל אַחִי! הַיֵּאָךְ אַתָּה קוֹרָא "כִּי טוֹבִים דוּדִיךְ מִיָּין" (שִׁיר הַשִּׁירִים א, ב), אוּ "כִּי טוֹבִים דוּדִיךְ מִיָּין".

אָמַר לוֹ: טוֹבִים דוּדִיךְ מִיָּין. אָמַר לוֹ: אֵין הַדְּבָר כֵּן, שְׁהָרִי חֲבָרוּ מִלְּמַד עָלָיו - "לִרְיַח שְׁמִנְיָךְ טוֹבִים". וְחֻכְמִים אֲמַרִים: הַטְּמָא - מְדָךְ, וְהַטְּהוּר - אִינוּ מְדָךְ. הַטְּמָא שְׂאֲמָרוּ טְמָא מֵת, וְלֹא טְמָא מְדָךְ, טְמָא טְמָא מֵת וְלֹא מְדָךְ. רַבִּי אָמַר: טְהוּר לְחֲטָאת שְׁהֵסִיט אֶת רְקוּ וּמִימֵי רִגְלָיו שֶׁל טְהוּר לְתְרוּמָה - טְמָא. הֵסִיט אֶת דָּמוֹ - טְהוּר. הֵסִיט אֶת הַשֶּׁרֶץ וְאֶת שִׁכְבַּת זֶרַע, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מְטַהֵר וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ מְטַמָּא:

ג. קָלַל שֶׁל חֲטָאת שֶׁנִּתְּנוּ עַל גְּבֵי הַשֶּׁרֶץ, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מְטַהֵר וְחֻכְמִים מְטַמְּאִין. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּזִמְן שְׂאֵם יִנְטַל הַשֶּׁרֶץ וְהַקָּלַל מִסִּיט, אָבַל אִם יִנְטַל הַשֶּׁרֶץ וְהַקָּלַל עוֹמֵד, וְאֶפְלוּ מֵת וּנְבִלָה נִגְעֵין מֵאַחֲרָיו - טְהוּר. נִתְּנוּ עַל גְּבֵי מִשְׁכָּב וּמוֹשָׁב, וְעַל גְּבֵי חֶרֶס הַטְּמָא - טְמָא. נִתְּנוּ עַל גְּבֵי אוֹכְלִין וּמִשְׁקִים, אוּ עַל גְּבֵי סִפְר תוֹרָה, רַבִּי יוֹסִי מְטַהֵר וְחֻכְמִים מְטַמְּאִין. הַעֲבִירוּ עַל גְּבֵי תְנוּרָה וְעַל גְּבֵי נְבִלָה וְעַל גְּבֵי הַשֶּׁרֶץ, רַבִּי עֲקִיבָא מְטַמָּא. וּמוּדָה רַבִּי עֲקִיבָא הִזָּהָה שְׁהַעֲבִירָה עַל גְּבֵי כְּלֵי חֶרֶס - טְמָא, אוּ עַל גְּבֵי מִשְׁכָּב וּמוֹשָׁב - טְמָא, שְׁהִיא טְהוּרָה, שְׂאֵין לָךְ דְּבָר שְׁמֵטֵמָא מִלְּמַעְלָה כָּל מְטָה אֶלָּא כְּזִית מִן הַמֵּת וּשְׂאָר כָּל הַמֵּאֵהִילִין:

ד. קָלַל שֶׁל חֲטָאת וְקָלַל שֶׁל תְּרוּמָה שֶׁנִּגְעוּ זֶה בְּזֶה - שְׁנִיחֵן טְהוּרִין. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אָמַר: שֶׁל חֲטָאת טְמָא. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּשֶׁל אֲבָן, אָבַל בְּשֶׁל חֶרֶס הַכֶּל מוּדִים בְּשֶׁל חֲטָאת שְׁהוּא טְמָא:

ד. אַזּוֹב שֶׁל אֲשֶׁרָה וְשֶׁל עֲבוּדַת כּוֹכְבִים וְשֶׁל עִיר הַנְּדֻחַת - פְּסוּל. וְשֶׁל תְּרוּמַה טְמֵאָה - לֹא יָדָה, וְאִם הִזָּה - פְּסוּל. וְשֶׁל תְּרוּמַה טְהוֹרָה - לֹא יָדָה, וְאִם הִזָּה - כָּשֶׁר. אֵינן מִזִּין, לֹא בַתְּמֵרוֹת, לֹא בִיּוֹנְקוֹת, וְאִם הִזָּה בִּיּוֹנְקוֹת וְנִכְנַס לְמִקְדָּשׁ - פְּטוּר. בַּתְּמֵרוֹת וְנִכְנַס לְמִקְדָּשׁ - חַיֵּב; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: בַּתְּמֵרוֹת וְנִכְנַס לְמִקְדָּשׁ - פְּטוּר. בִּיּוֹנְקוֹת וְנִכְנַס לְמִקְדָּשׁ - חַיֵּב. אֵלּוּ הֵן הַיּוֹנְקוֹת: גְּבֻעוּלִין שְׁלֹא גָמְרוּ. תְּמֵרוֹת שְׁלֹא הִנְצוּ כָּל עֵקֶר; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: תְּמֵרוֹת גְּבֻעוּלִין שְׁלֹא גָמְרוּ, וַיּוֹנְקוֹת שְׁלֹא הִנְצוּ כָּל עֵקֶר. לֹא נִחְלְקוּ עַל הַלְכָה אֶלָּא עַל הַלְשׁוֹן (שְׂרָבִי אֲלֵיעֶזֶר אוֹמֵר: שׂוֹרְפִין עֲלֵיהֶן אֶת הַתְּרוּמָה וְאֵינן חַיִּבִּין עֲלֵיהֶן עַל טְמֵאָת מִקְדָּשׁ). הַנִּלְקָט לְחֻטָּאת כְּנִלְקָט לְאוֹכְלִין; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה (וְרַבִּי יוֹסִי) וְרַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמְרִים: כְּנִלְקָט לְעֵצִים:

מִסְכַּת פָּרָה פָּרָה פָּרָה שְׁנַיִם עָשָׂר

א. אַזּוֹב, אֵימָתִי כְּשֶׁר לְהַזּוֹת? מִשִּׁישִׁיר אֶת נֶצוּ. הַזָּה בּוֹ עַד שְׁלֹא הִשִּׁיר אֶת נֶצוּ, רַבִּי פּוֹסֵל, וְרַבִּי אֲלֵעֶזֶר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן מְכַשִּׁיר. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: אַזּוֹב שֶׁתַּחֲלָתוֹ שְׁנַיִם וּשְׁיָרָיו אַחַד - הוּא פְּסוּל:

ב. גֵּרְדוּמֵי אַזּוֹב - כְּשִׁרִין. וְגֵרְדוּמֵי צִיצִית - כְּשִׁרִין. יָרַד וְטָבַל וְעָלָה, אִם יֵשׁ עָלָיו שֵׁטֶף שֶׁל מֵימֵי גְשָׁמִים וְהִזָּה - הַזָּאתוֹ פְּסוּלָה. וְאִם יֵשׁ עָלָיו מִשְׁקָה טוֹפַח - הַזָּאתוֹ כְּשֶׁרָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִם יֵשׁ עָלָיו מִשְׁקָה מְרַגְלִיּוֹת וְהִזָּה - הַזָּאתוֹ פְּסוּלָה. אַזּוֹב שֶׁהִטְבִּיל עֲצוֹ עִם גְּבֻעוּלִין, אִף עַל פִּי שְׁמֵזָה וְהַמֵּים שׁוֹפְעִים מִן הָעֵץ לְגֻבְעוּל - כְּשֶׁר כְּדָרְכּוֹ, וְאֵינּוּ חוֹשֵׁשׁ שְׁמָא מִן הָעֵץ יֵצֵא. אַזּוֹב שֶׁהִטְבִּיל מִקְצָתוֹ, רַבִּי יְהוּדָה מְכַשִּׁיר, שְׂרָבִי יְהוּדָה אוֹמֵר: מִטְבִּיל קֶצֶתוֹ וְחוֹזֵר מִטְבִּיל עָלָיו עַד שִׁיטְבַל אֶת כְּלוֹ. הִטְבִּיל אֶת כְּלוֹ - לֹא יָדָה מִמֶּנּוּ הַזָּאָה שְׁנִיָּה, עַד שִׁינְגַב:

ג. צְלוּחִית שְׂפִיָּה צָר, מִזִּין הֵימְנָה הַזָּאָה רֵאשׁוֹנָה, אֲבָל לֹא הַזָּאָה שְׁנִיָּה, מִפְּנֵי שֶׁהַמֵּים

נִסְחָטִין; דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה. שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים אָמַר רַבִּין שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל מִשּׁוּם רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן כְּהֵנָא: מִימֵיהֶן שֶׁל כְּהֵנִים לֹא נִמְנְעוּ מִלְּהַזּוֹת בְּאִזּוֹב הַנְּטָבֵל וּבְצֻלוּחִית שְׂפִיָּה צָר. וּפּוֹעֲצֵין אֲגוּזִים שֶׁל תְּרוּמָה בְּמִטְלִית בְּיָדִים מְסוּאָבוֹת, וְלֹא חָשׂוּ לְהֵן חֻכְמִים מִשּׁוּם טְמֵאָה:

ד. הָאוֹמֵר לְחֻבְרוֹ: הַזָּה עָלַי וְאִזָּה עָלֶיךָ, רַבִּי עֲקִיבָא מְטַמֵּא, וְחֻכְמִים מְטַהְרִין. הַמְשַׁמֵּר מִי חֻטָּאת אֶפְלוּ עַד עֲשֶׂרָה יָמִים - הָרִי הֵן בְּחֻזְקָתָן וְאֵינן צָרִיד טְבִילָה:

ה. הַכֹּל כְּשִׁרִין לְהַזּוֹת, חוּץ מִחֻרֵשׁ שׁוֹטֵה וְקָטָן; דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה, שְׂרָבִי יְהוּדָה מְכַשִּׁיר בְּאִשָּׁה וּפּוֹסֵל בְּקָטָן. רַבִּי יִשְׁמַעְיָאל בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוּקָא אוֹמֵר: חֻרֵשׁ שׁוֹטֵה וְקָטָן שֶׁהִזּוּ וְאַחֲרֵים רוֹאִין אוֹתָן - הַזָּאתָן כְּשֶׁרָה:

ו. נִתְכַּוֵּן לְהַזּוֹת לְאַחֲרָיו, וְהִזָּה לְצַדִּדִּין שְׁלֹא אַחֲרָיו - הַזָּאתוֹ כְּשֶׁרָה. מִזִּין עַל הָאָדָם וְעַל חֻבְרָיו, בֵּין עַר בֵּין יִשָּׁן, וְעַל הַכְּלָיִם בֵּין מִתּוֹכָן וּבֵין מֵאַחֲרֵיהֶם, חוּץ מִמוּסָף יוֹרֵה שֶׁל שׁוֹלְקֵי זֵיתִים שֶׁהוּא מְטַמֵּא אֶת הַהַזָּאָה בְּאוֹיר, כְּנִגְדַּת הַמוּסָף שְׁמִזִּין עָלָיו מֵאַחֲרָיו. טָבַל אֶת הָאִזּוֹב לְשֵׁם דָּבָר שֶׁהוּא רָאוּי לְהִזָּיָה, וְהִזָּה עַל דָּבָר שְׂרָאוּי לְהִזָּיָה, מִים הַנוֹטְפִים - טְמֵאִים וְכַשֵּׁרִים לְהַזּוֹת, וְאִם יֵשׁ בְּאִזּוֹב - יִשְׁנָה. לְשֵׁם דָּבָר שֶׁהוּא רָאוּי לְהַזָּאָה, וְהִזָּה עַל דָּבָר שְׂאִין רָאוּי לְהַזָּאָה, עַל הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים וְעַל הַבְּהֵמָה, וְעַל עֲרֻבָה שֶׁל אֶבֶן, הַמֵּים הַנוֹטְפִין - טְמֵאִים. וּפְסוּלִים לְהַזּוֹת. וְאִם יֵשׁ בְּאִזּוֹב - לֹא יִשְׁנָה. לְשֵׁם דָּבָר שְׂאִינוּ רָאוּי לְהַזָּאָה, וְהִזָּה עַל דָּבָר שְׂרָאוּי לְהַזָּאָה, הוּאִיל וְהַתְּחַלַּת טְבִילָתוֹ - פְּסוּלָה, כִּדְּהַזָּאתוֹ - פְּסוּלָה. הִזָּה רַבִּין גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אוֹמְרִין לוֹ לְמִזְזָה: פָּרַשׁ מֵאַחֲרֶיךָ, שְׁמָא תִּטְמָא. אָמְרוּ לוֹ: וְהֵלֵא מִחֻלִּיקִין הָיוּ בְּפָנֶי חִלוּן שֶׁל רַבִּים, דוֹרְסִין וְלֹא נִמְנְעִין, מִפְּנֵי שְׂאֵמְרוּ: מִי חֻטָּאת שְׁעָשׂוּ מְצוֹתָן אֵינן מְטַמְּאִין. וְכִמָּה יֵהָא בְּמֵים וְיֵהָא בְּהֵן כְּדִי הַזָּאָה? כְּדִי שִׁיטְבִיל רֵאשִׁי גְבֻעוּלִין וְיָדָה

חוץ מזה שהאזוב בולע. רבי יהודה אומר: רואין כאלו הן על האזוב של נחשת שאינו בולע:

ז. טהור לחטאת שנטמאו ידיו - נטמא גופו. מטמא את חברו, וחברו את חברו, ואחורי לגין מטמא תוכו. לגין של חטאת שנטמא אורו - נטמא תוכו. מטמא את חברו, וחברו את חברו, ואת המזה, שאין אומרין בחטאת: זה ראשון וזה אחרון, אלא אפלו הן מאה - כלן תחלה, שאין מונין למי חטאת. עסות שנעשות על גב חטאת, ונגע השרץ באחת מהן, אפלו הן מאה - כלן תחלה, שאין מונין לחטאת:

ח. כוש של פשתן חבור לטמאה ולהזיה. הארבלי ושל פקיע - הרי זה לא יזה, ואם הזיה - מזה. כל ידות הכלים הפאות מבית האמן כגון יד המגל ויד הסכין - חבור לטמאה ולהזאה. כל הכלים הקדווחות - חבור. ורבי יוחנן בן נורי אומר: אף התרוקות. הצואה שעל הכסא - חבור להזאה ואין חבור לטמאה; דברי רבי יוסי הגלילי. רבי עקיבא אומר: כל שחבור להזאה חבור לטמאה. ויש חבור לטמאה ואין חבור להזאה. הקומקמין חבור לטמאה ולהזאה. כסוי המיחם המחבר בשלשלת בית שמאי אומרים: חבור לטמאה ואין חבור להזאה. ובית הלל אומרים: הזיה על המיחם - הזיה על הכסוי. הזיה על הכסוי - לא הזיה על המיחם. אומר רבי יוסי: אלו דברי בית שמאי. ובית הלל אומרים: כלן חבור אחד הוא:

ט. טבל את האזוב בלילה והזיה ביום - פסולה. לא שהמים פסולין, אלא שצריך להטביל שנים. הזיה בלילה - הזאתו פסולה, והמים טמאין משום מי חטאת:

שֹׁפְטִים וְשֹׁטְרִים תִּמְנֶינָן וּפּוֹרְעָנִין תִּמְנֶי לָךְ בְּכָל קְרוֹן תִּתְּנֶנָּה לָךְ בְּכָל-שְׁעָרֶיךָ אֲשֶׁר יִי אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ לְשֹׁטְטֶיךָ וְשֹׁפְטֵי אֶת-הָעָם מִשֹּׁפֵט צֹדֵק:

שֹׁפְטִים וְשֹׁטְרִים – שֹׁפְטִים, דִּינִים הַפּוֹסְקִים אֶת הַדִּין; וְשֹׁטְרִים, הַרֹדִין אֶת הָעָם אַחַר מִצְוַתָּם, שֹׁמְכִין וְכוֹפְתִין בְּמַקְל וּבַרְצוּעָה עַד שֶׁיִּקְבַּל עֲלֵיו אֶת דִּין הַשׁוֹפֵט. בְּכָל שְׁעָרֶיךָ – בְּכָל עִיר וְעִיר. לְשֹׁטְטֶיךָ – מוֹסֵב עַל תִּמְנֵן לָךְ: 'שֹׁפְטִים וְשֹׁטְרִים תִּתְּנֶנָּה לָךְ לְשֹׁטְטֶיךָ בְּכָל שְׁעָרֶיךָ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ'; מְלַמֵּד שְׂמוֹשִׁיבֵין דִּינֵין לְכָל שֹׁבֵט וְשֹׁבֵט וּבְכָל עִיר וְעִיר. וְשֹׁפְטֵי אֶת הָעָם וְגוֹמֵר – מִגַּד דִּינֵין מִמַּחִים וְצֹדִיקִים לְשֹׁפֵט צֹדֵק.

לֹא-תִטֶּה מִשֹּׁפֵט לֹא תִפִּיר פָּנִים וְלֹא-תִקַּח שֹׁחַד כִּי הַשֹּׁחַד יַעֲוֹר עֵינֶיךָ חֲכָמִים וְיִסְלַף דְּבָרֵי צִדִּיקִים:

לֹא תִטֶּה מִשֹּׁפֵט – כְּמִשְׁמַעוֹ. לֹא תִפִּיר פָּנִים – אַף בְּשַׁעַת הַטְּעוֹנוֹת. אֲזַהְרֶה לְדִינוֹ, שְׂלֵא יִהְיֶה רַף לְזָה וְקָשָׁה לְזָה, אֶחָד עוֹמֵד וְאֶחָד יוֹשֵׁב; לְפִי שֶׁשְׂרֹאָה זֶה שֶׁהִדִּין מִכְבֵּד אֶת חֲבֵרוֹ, מִסְתַּמְּיִן טַעְנוֹתָיו. וְלֹא תִקַּח שֹׁחַד – אִפְלוּ לְשֹׁפֵט צֹדֵק. כִּי הַשֹּׁחַד יַעֲוֹר – מִשֶּׁקֶבֶל שֹׁחַד מִמְּנוֹ, אִי אִפְשָׁר שְׂלֵא יִטֶּה אֶת לְבוֹ אֲצִלוֹ לְהַפֵּךְ בְּזַכּוֹתוֹ. דְּבָרֵי צִדִּיקִים – דְּבָרִים הַמְּצַדִּיקִים, מִשֹּׁפְטֵי אָמֵת.

צֹדֵק צֹדֵק תִּרְדֹּף לְמַעַן תִּחְיֶה וְיִרְשָׁתָּ אֶת-הָאָרֶץ אֲשֶׁר-יִי אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ: קוֹשֵׁטָא קוֹשֵׁטָא תִרְדֹּף בְּדִיל דְּתִיחֵי וְתִירַת יַת אֲרַעָא דִּי אֱלֹהֶיךָ יְהִיב לָךְ:

צֹדֵק צֹדֵק תִּרְדֹּף – הִלֵּךְ אַחַר בֵּית דִּין יָפֵה. לְמַעַן תִּחְיֶה וְיִרְשָׁתָּ – כִּדְאִי הוּא מְנוּי הַדִּינֵין הַכְּשָׁרִים לְהַחֲיוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל וּלְהוֹשִׁיבֵן עַל אֲדָמָתוֹ.

פְּרֻשַׁת דְּרָךְ עֲבוֹדַת ה'

ס

לֹא-תִטַּע לָךְ אֲשֶׁרָה כְּלַעֲץ אֲצֵל מִזְבַּח יִי אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה-לָךְ: לֹא תִצּוּב לָךְ אֲשִׁירַת כָּל אֵילָן בְּסִטֵּר מִדְּבַחָא דִּי אֱלֹהֶיךָ דַּתְעַבִּיד לָךְ:

לֹא תִטַּע לָךְ אֲשֶׁרָה – לְחִיבּוֹ עֲלֶיךָ מִשַּׁעַת נְטִיעָתָה; וְאִפְלוּ לֹא עֲבָדָה, עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה עַל נְטִיעָתָה. לֹא תִטַּע לָךְ אֲשֶׁרָה כָּל עֵץ אֲצֵל מִזְבַּח ה' אֱלֹהֶיךָ – אֲזַהְרֶה לְנוֹטַע אֵילָן וּלְבוֹנֵה בֵּית בַּהַר הַבַּיִת.

וְלֹא-תִקִּים לָךְ מִצֵּבָה אֲשֶׁר שָׁנֵא יִי אֱלֹהֶיךָ: וְלֹא תִקִּים לָךְ קִמָּא דְרַחֲמֵי יִי אֱלֹהֶיךָ: וְלֹא תִקִּים לָךְ מִצֵּבָה – מִצֵּבַת אֲבָן אַחַת לְהַקְרִיב עֲלֶיךָ, אִפְלוּ לְשָׁמַיִם. אֲשֶׁר שָׁנֵא – מִזְבַּח אֲבָנִים וּמִזְבַּח אֲדָמָה צְנוּה לַעֲשׂוֹת; וְאֵת זֶה שָׁנֵא, כִּי חָק הַיְהוָה לְכַנְעָנִים. וְאֵף עַל פִּי שֶׁהִתְמָה אֶהוּבָה לוֹ בַּיְמֵי הָאֲבוֹת, עֲכָשׁוּ שְׁנֵאָה, מֵאַחַר שֶׁעֲשָׂאוּהָ אֵלּוּ חָק לַעֲבוֹדָה זָרָה.

ס

לֹא-תִזְבַּח לִי אֱלֹהֶיךָ שׂוֹר וְשֵׂה אֲשֶׁר יִהְיֶה בּוֹ מוֹם כָּל דָּבָר רָע כִּי תוֹעֵבַת יִי אֱלֹהֶיךָ מוֹמָא כָּל מִדְּעָם בִּישׁ אַרִי מְרַחֵק קָדָם יִי אֱלֹהֶיךָ הוּא:

לֹא תִזְבַּח וְגוֹמֵר כָּל דְּבָר רָע – אֲזַהְרֶה לְמַפְגַּל בְּקִדְשֵׁימ עַל יְדֵי דְבוּר רַע. וְעוֹד נִדְרָשׁוּ בּוֹ שְׂאָר דְּרָשׁוֹת ב'שְׁחִיטַת קִדְשִׁים'.

כִּי-יִמָּצָא בְּקִרְבְּךָ בְּאֶתֶד שְׁעָרֶיךָ אֲשֶׁר-יִי אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ אִישׁ אֶחָד-אֶשָׁה אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֶת-הַרְעָה בְּעֵינֶיךָ יִי-אֱלֹהֶיךָ לַעֲבֹר בְּרִיתוֹ: אַרִי יִשְׁתַּכַּח בִּינְךָ בְּחֻדָּא מִן קְרוֹן דִּי אֱלֹהֶיךָ יְהִיב לָךְ גִּבֹר אוֹ אֶתָא דִּינְעַבִּיד יַת דְּבִישׁ קָדָם יִי אֱלֹהֶיךָ לְמַעַבֵּר עַל קִימִיָּה:

לַעֲבֹר בְּרִיתוֹ – אֲשֶׁר כָּרַת ה' אִתְּכֶם שְׂלֵא לַעֲבֹד עֲבוֹדָה זָרָה.

וְאִזְלֵךְ וּפְלַח לְטַעֲוֹת עַמְמֵיָא וּסְגִיד לַהֲוֹן וּלְשִׁמְשָׁא אוֹ לְסִיְהָרָא
אוֹ לְכָל חֵילֵי שָׁמַיָא דְלֹא פְקִידִית:

וְלִלְךָ וַיַּעֲבֹד אֱלֹהִים אֲחֵרִים וַיִּשְׁתַּחֲוֶה לָהֶם
וּלְשִׁמְשָׁא אוֹ לְיָרֵחַ אוֹ לְכָל־צַבָּא הַשָּׁמַיִם
אֲשֶׁר לֹא־צִוִּיתִי:

אֲשֶׁר לֹא צִוִּיתִי – לַעֲבֹדָם.

וַיִּתְחַנֵּא לָךְ וַתִּשְׁמַע וַתִּתְבַּע יָאוֹת וְהָא קוּשְׁטָא פִּינּוֹן פְּתַגְמָא
אַתְעֵבִידַת תּוֹעִיבַתָּא הָדָא בְּיִשְׂרָאֵל:

וַהֲגַדְתֶּךָ וְשִׁמְעַת וְדַרְשַׁת הַיֵּטֵב וְהִגַּה אִמַּת
נִכּוֹן הַדְּבָר נַעֲשֵׂתָה הַתּוֹעֵבָה הַזֹּאת בְּיִשְׂרָאֵל:

נִכּוֹן – מְכֻוֵן הַעֲדוֹת.

וַתִּפְיֵק יְת גּוּבְרָא הֵהוּא אוֹ יְת אַתְתָּא הֵהִיא דַּעֲבָדוּ יְת פְּתַגְמָא
בְּיִשְׁא הַדִּין לְתַרְע דִּינָךְ יְת גּוּבְרָא אוֹ יְת אַתְתָּא וְתַרְגְּמוּנּוֹן
בְּאַבְנֵיָא וַיִּמּוֹתוּן:

וְהוֹצֵאת אֶת־הָאִישׁ הַהוּא אוֹ אֶת־הָאִשָּׁה
הַהוּא אֲשֶׁר עָשׂוּ אֶת־הַדְּבָר הַרַע הַזֶּה אֶל־
שַׁעֲרֶיךָ אֶת־הָאִישׁ אוֹ אֶת־הָאִשָּׁה וּסְקַלְתֶּם
בְּאַבְנֵים וַמָּתוּ:

וְהוֹצֵאת אֶת הָאִישׁ הַהוּא וְגוֹמַר אֶל שַׁעֲרֶיךָ וְגוֹמַר – הַמְתַּרְגֵּם אֶל שַׁעֲרֶיךָ: "לְתַרְע בֵּית דִּינָךְ" – טוֹעָה, שָׁפָן שְׁנִינּוֹ: אֶל שַׁעֲרֶיךָ, זֶה שַׁעַר שַׁעֲבָד בּוֹ. אוֹ אִינוּ אֵלָא שַׁעַר שְׁנַדּוֹן בּוֹ? נֶאֱמַר שַׁעֲרֶיךָ לְמַטָּה וְנֶאֱמַר "שַׁעֲרֶיךָ" לְמַעְלָה; מֵה "שַׁעֲרֶיךָ" הָאִמּוֹר לְמַעְלָה – שַׁעַר שַׁעֲבָד בּוֹ, אַף "שַׁעֲרֶיךָ" הָאִמּוֹר לְמַטָּה, שַׁעַר שַׁעֲבָד בּוֹ; וְתַרְגּוּמוֹ "לְקַרְנֶיךָ".

עַל־פִּי | שְׁנַיִם עֵדִים אוֹ שְׁלֹשָׁה עֵדִים יוֹמַת
הַמַּת לֹא יוֹמַת עַל־פִּי עַד אֶחָד:
עַל מִימַר תְּרִין סְהַדִּין אוֹ תְּלַתָּא סְהַדִּין יִתְקַטִּיל דְּתֵיב קְטָלָא
לֹא יִתְקַטִּיל עַל מִימַר סְהִיד חַד:

שְׁנַיִם עֵדִים אוֹ שְׁלֹשָׁה – אִם מִתְקַיְמַת עֲדוֹת בְּשְׁנַיִם, לְמַה פְּרַט לָךְ שְׁלֹשָׁה? לְהַקִּישׁ שְׁלֹשָׁה לְשְׁנַיִם: מֵה שְׁנַיִם עֲדוֹת אַחַת, אַף שְׁלֹשָׁה עֲדוֹת אַחַת, וְאִין נַעֲשִׂין זִמְמִין עַד שְׁיִזְוִמוּ כָלָם.

יָדָא דְּסִהַדְיָא תְּהִי בֵּיה בְּקַדְמִיתָא לְמַקְטִילִיה וַיִּדָּא דְּכָל עַמָּא
בְּבַתְרִיתָא וְתַפְלִי עַבִּיד דְּבִישׁ מִבִּינָךְ:

יָד הַעֲדָיִם תְּהִי־בּוֹ בְּרֵאשִׁיטָה לְהַמִּיתּוֹ וַיִּדָּא
כָּל־הָעָם בְּאַחֲרָנָה וּבַעֲרַת הַרַע מִקֶּרְבֶּךָ:

פְּרֻשַׁת בֵּית דִּין הַגָּדוֹל

פ

אֲרִי יִתְפָּרַשׁ מִנָּךְ פְּתַגְמָא דְּדִינָא בִּין דָּם לְדָם בִּין דִּין לְדִין
וּבִין מַכְתָּשׁ סְגִירוֹ לְמַכְתָּשׁ סְגִירוֹ פְּתַגְמֵי פְּלוּגַת דִּינָא בְּקַרְנֶךָ
וְתַקּוּם וְתַסְק לְאַתְרָא דִּיתְרַעֵי יְיָ אֱלֹהֶיךָ בֵּיה:

כִּי יִפְלֹא מִמֶּךָ דְבָר לְמַשְׁפָּט בֵּין־דָּם | לְדָם
בֵּין־דִּין לְדִין וּבִין נִגְעַל לְנִגְעַל דְּבַרֵי רִיבַת
בְּשַׁעֲרֶיךָ וְקַמַּת וְעָלִית אֶל־הַמִּקְוֹם אֲשֶׁר
יִבְתֵּר יְיָ אֱלֹהֶיךָ בּוֹ:

כִּי יִפְלֹא – כָּל הַפְּלֹאָה – לְשׁוֹן הַבְּדִלָּה וּפְרִישָׁה, שֶׁהַדְּבָר נִבְדַּל וּמְכַסֶּה מִמֶּךָ. בִּין דָּם לְדָם – בִּין דָּם טָמֵא לְדָם טָהוֹר. בִּין דִּין לְדִין – בִּין דִּין זָכָאי לְדִין חֲטִיב. וּבִין נִגְעַל לְנִגְעַל – בִּין נִגְעַל טָמֵא לְנִגְעַל טָהוֹר. דְּבַרֵי רִיבַת – שְׁיִהְיוּ חֲכָמֵי הָעִיר חוֹלְקִים בְּדְבָר, זֶה מְטַמֵּא וְזֶה מְטַהֵר, זֶה מְחַיֵּב וְזֶה מְזַכֵּה. וְקַמַּת וְעָלִית – מְלַמֵּד שְׁבִית הַמִּקְדָּשׁ גְּבוּהַ מִכָּל הַמְּקוֹמוֹת.

וּבֵאתְ אֶל־הַפְּהַגִּים הַלְוִיִּם וְאֶל־הַשֹּׁפְטִים אֲשֶׁר
יִהְיֶה בְּיָמֵם הֵהֵם וְדַרְשַׁת וְהַגִּידוּ לָךְ אֵת דְּבַר
הַמִּשְׁפָּט:

וּבֵאתְ אֶל־הַפְּהַגִּים הַלְוִיִּם וְאֶל־הַשֹּׁפְטִים אֲשֶׁר
יִהְיֶה בְּיָמֵם הֵהֵם וְדַרְשַׁת וְהַגִּידוּ לָךְ אֵת דְּבַר
הַמִּשְׁפָּט:

הַפְּהַגִּים הַלְוִיִּם – הַפְּהַגִּים שְׁנֵיצָאוּ מִשְׁבֵּט לִוִּי. וְאֶל הַשֹּׁפְטִים אֲשֶׁר יִהְיֶה בְּיָמֵם הֵהֵם – אִפְלוּ אִינוּ כְּשָׂאָר שׁוֹפְטִים שֶׁהָיוּ לְפָנָיו, אַתָּה צָרִיךְ לְשַׁמַּע לּוֹ; אִין לָךְ אֵלָא שׁוֹפֵט שְׁבִימִיךָ.

וְעֲשִׂיתָ עַל־פִּי הַדְּבָר אֲשֶׁר נִגְיָדוּ לָךְ מִן־
הַמִּקְוֹם הַהוּא אֲשֶׁר יִבְתֵּר יְיָ וְשִׁמְרַת לַעֲשׂוֹת
כָּל־אֲשֶׁר יוֹרוּךְ:

וְעֲשִׂיתָ עַל־פִּי הַדְּבָר אֲשֶׁר נִגְיָדוּ לָךְ מִן־
הַמִּקְוֹם הַהוּא אֲשֶׁר יִבְתֵּר יְיָ וְשִׁמְרַת לַעֲשׂוֹת
כָּל־אֲשֶׁר יוֹרוּךְ:

עַל מִימַר אֲוִרִיתָא דִּילְפוּנָךְ וְעַל דִּינָא דִּימָרוּן לָךְ תַּעֲבִיד לֹא
תִּסְטִי מִן פְּתַגְמָא דִּיתוּוֹן לָךְ לִמְיָנָא וּלְשִׁמָּא לֹא:

עַל־פִּי הַתּוֹרָה אֲשֶׁר יוֹרוּךְ וְעַל־הַמִּשְׁפָּט
אֲשֶׁר־יֵאמְרוּ לָךְ תַּעֲשֶׂה לֹא תִסּוֹר מִן־הַדְּבָר
אֲשֶׁר־נִגְיָדוּ לָךְ נְמִין וּשְׁמָאל:

יָמִין וּשְׂמָאל – אָפְלוּ אוֹמֵר לָךְ עַל יָמִין שֶׁהוּא שְׂמָאל וְעַל שְׂמָאל שֶׁהוּא יָמִין, וְכָל שָׂפָן שֶׁאוֹמֵר לָךְ עַל יָמִין וְעַל שְׂמָאל שְׂמָאל.

וְהָאִישׁ אֲשֶׁר-יַעֲשֶׂה בְּזוֹן לְבַלְתִּי שְׂמַע אֶל-
הַפֶּהן הָעֹמֵד לְשָׂרֵת שָׁם אֶת-יְיָ אֱלֹהֶיךָ אוֹ
אֶל-הַשֹּׁפֵט וּמֵת הָאִישׁ הַהוּא וּבַעֲרַת הָרַע
מִיִּשְׂרָאֵל:

וְגוֹבֵרָא דִּיעֲבִיד בְּרִשְׁעָא בְּדִיל דְּלֵא לְקַבְּלָא מִן פְּהֵנָא דְקִדְּאִים
לְשִׁמְשָׂא תַּמָּן קָדָם יְיָ אֱלֹהֶיךָ אוֹ מִן דִּיעִינָא וְיִתְקַטִּיל גּוֹבֵרָא
הַהוּא וְתַפְלִי עֲבִיד דְּבִישׁ מִיִּשְׂרָאֵל:

וְכָל עֲמָא יִשְׁמְעוּן וְיִדְחִלוּן וְלֵא יִרְשְׁעוּן עוֹד:

וְכָל-הָעָם יִשְׁמְעוּ וְיִרְאוּ וְלֵא יִזְיָדוּן עוֹד:

וְכָל הָעָם יִשְׁמְעוּ – מִכָּאן שֶׁמִּמֵּתִינִין לוֹ עַד הָרַגְל וּמִמֵּתִין אוֹתוֹ בְּרַגְל.

פְּרִשְׁתַּת הַמֶּלֶךְ

שְׁנִי

אָרִי תִיעוֹל לְאַרְעָא דִּיעִי אֱלֹהֶיךָ יְהִיב לָךְ וּתִירַתְהָ וְתַתִּיב בֵּהּ
וְתִימַר אֲמִנִי עָלֵי מַלְכָּא פְּכָל עַמְמֵיָא דְבַסְחָרְנִי:

כִּי-תָבֵא אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְיָ אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ
וְיִרְשַׁתְהָ וְיִנְשַׁבְתָּהּ בֵּהּ וְאָמַרְתָּ אֲשִׁימָה עָלֵי
מֶלֶךְ פְּכָל-הַגּוֹיִם אֲשֶׁר סְבִיבְתִי:

מִנְּפִיָא תִמְנִי עָלְךָ מַלְכָּא דִּיתְרַעִי יְיָ אֱלֹהֶיךָ בֵּיהּ מִגּוֹ אַחַד תִּמְנִי
עָלְךָ מַלְכָּא לִית לָךְ רִשׁוֹ לְמִנְּפִיָא עָלְךָ גְּבַר נּוֹכְרָאִי דְלֵא אַחוּד
הוּא:

שׁוֹם תִּשְׂיִם עָלֶיךָ מֶלֶךְ אֲשֶׁר יִבְתֵּר יְיָ אֱלֹהֶיךָ
בּוֹ מִקְרָב אַחֲרֶיךָ תִשְׂיִם עָלֶיךָ מֶלֶךְ לֵא תּוֹכֵל
לְתַת עָלֶיךָ אִישׁ נְכָרִי אֲשֶׁר לֵא-אַחֲרֶיךָ הוּא:

לְחוּד לֵא יִסְגִי לִיהָ סוֹסָן וְלֵא יְתִיב יָת עֲמָא לְמַצְרִים בְּדִיל
לְאַסְגָּאָה סוֹסָן וְיִי אָמַר לְכוּן לֵא תִיִסְפוּן לְמַתְבַּ בְּאוֹרְחָא הָדָא
עוֹד:

רַק לֵא-יִרְבֶּה-לוֹ סוֹסִים וְלֵא-יִשְׁיִב אֶת-הָעָם
מִצְרַיִמָה לְמַעַן הַרְבּוֹת סוֹס וְיִי אָמַר לְכֶם לֵא
תִסְפוּן לְשׁוּב בְּדַרְךָ הַזֶּה עוֹד:

לֵא יִרְבֶּה לוֹ סוֹסִים – אֵלֵא קְדִי מְרַכְבְּתוֹ, שְׁלֵא יִשְׁיִב אֶת הָעָם מִצְרַיִמָה, שֶׁהַסּוֹסִים בָּאִים מִשָּׁם, כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר בְּשִׁלְמָה: "וְתַעֲלֶה וְתַצֵּא מִרְכָּבָה
מִמִּצְרַיִם בְּשֵׁשׁ מֵאוֹת קֶסֶף וְסוֹס בַּחֲמִשִּׁים וּמֵאָה".

וְלֵא יִסְגִי לִיהָ נָשִׁין וְלֵא יִטְעִי לְבִיָּה וְכִסְפָּא וְדַהֲבָא לֵא יִסְגִי
לִיהָ לְחֻדָּא:

וְלֵא יִרְבֶּה-לוֹ נָשִׁים וְלֵא יִסּוֹר לְבָבוֹ וְכִסְפָּא
וְדַהֲבָא לֵא יִרְבֶּה-לוֹ מְאֹד:

וְלֵא יִרְבֶּה לוֹ נָשִׁים – אֵלֵא שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה; שֶׁמִּצִּינוּ שֶׁהֵיוּ לוֹ לְדוֹד שֵׁשׁ נָשִׁים, וְנֶאֱמַר לוֹ: "וְאִם מִעַט וְאִסִּיפָה לָךְ כְּהֵנָּה וְכְהֵנָּה". וְכִסְפָּא וְדַהֲבָא
לֵא יִרְבֶּה לוֹ מְאֹד – אֵלֵא קְדִי לְתַן לְאַכְסִינָא.

וְיִהִי כְּמַתְבִּיָּה עַל פּוֹרְסֵי מַלְכוּתִיָּה וְיִכְתּוּב לִיהָ יָת פְּרִשְׁגֵּן
אוֹרִיתָא הָדָא עַל סְפָרָא מִן קָדָם פְּהֵנָּא לִינוּאִי:

וְהִיָּה כְּשִׁבְתּוֹ עַל פֶּסָא מִמְּלַכְתּוֹ וְכָתַב לוֹ אֶת-
מִשְׁנֵה הַתּוֹרָה הַזֹּאת עַל-סֵפֶר מִלְּפָנֵי הַכְּהֹנִים
הַלְוִיִּם:

וְהִיָּה כְּשִׁבְתּוֹ – אִם עָשָׂה כֵּן, קְדָאִי הוּא שֶׁתִּתְקַבֵּם מַלְכוּתוֹ. אֶת מִשְׁנֵה הַתּוֹרָה – שְׁתֵּי סְפָרֵי תּוֹרָה: אַחַת שֶׁהִיא מְנַחֵת בְּבֵית גְּנָזִיו, וְאַחַת
שֶׁנִּכְנָסֶת וְיוֹצֵאת עִמּוֹ. וְאוֹנְקְלוֹס תִּרְגַּם "פְּתִשְׁגֵּן", פֶּתַר מִשְׁנֵה לְשׁוֹן שְׁנוֹן וְדַבּוּר.

וְתִהִי עֲמִיָּה וְיִהִי קָרִי בֵּיהּ כָּל יוֹמֵי חַיֵּיהּ בְּדִיל דְּיִלְחַף לְמַדְחַל
קָדָם יְיָ אֱלֹהֶיךָ לְמַטַּר יָת כָּל פְּתַגְמֵי אוֹרִיתָא הָדָא וְיָת קִנְיָא
הָאֵלִין לְמַעַבְדְּהוֹן:

וְהִיָּתָה עִמּוֹ וְקָרָא בּוֹ כָּל-יְמֵי חַיָּיו לְמַעַן
יִלְמַד לִירְאֵה אֶת-יְיָ אֱלֹהֶיךָ לְשִׁמְרָא אֶת-כָּל-
דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת וְאֶת-הַחֻקִּים הָאֵלֶּה
לְעִשְׂתָּם:

דְּבָרֵי הַתּוֹרָה – כְּמִשְׁמַעוֹ.

בְּדִיל דְּלֵא יִירַם לְבִיָּהּ מֵאַחֲוֵיהּ וּבְדִיל דְּלֵא יִסְטִי מִן תַּפְקִידָתָא
לְיִמִּינָא וְלְשִׁמְאֵלָא בְּדִיל דְּיִוְרִיךָ יוֹמִין עַל מַלְכוּתִיָּה הוּא
וּבְנוּהִי בְּגוֹ יִשְׂרָאֵל:

לְבַלְתִּי רוּם-לְבָבוֹ מֵאַחֲוֵיו וּלְבַלְתִּי סוּר מִן-
הַמִּצְוָה יָמִין וּשְׂמָאוֹל לְמַעַן יִאֲרִיךָ יָמָיִם עַל-
מִמְּלַכְתּוֹ הוּא וּבְנָיו בְּקָרָב יִשְׂרָאֵל:

וּלְבַלְתִּי סוּר מִן הַמִּצְוָה – אָפְלוּ מִצְוָה קְלָה שֶׁל נְבִיא. לְמַעַן יִאֲרִיךָ יָמָיִם – מִכָּלֵל הֵן אֶתְהָ שׁוֹמֵעַ לָאו. וְכֵן מִצִּינוּ בְּשִׁאוֹל, שֶׁאָמַר לוֹ שְׁמוּאֵל:
"שְׁבַעַת יָמִים תּוֹחֵל עַד בּוֹאִי אֵלֶיךָ לְהַעֲלוֹת עוֹלוֹת", וְכַתִּיב: "וַיּוֹחֵל שְׁבַעַת יָמִים", וְלֵא שְׁמַר הַבְּטָחְתּוֹ לְשִׁמְרָא כָּל הַיּוֹם; וְלֵא הַסְפִּיק לְהַעֲלוֹת

העולה, עד שבא שמואל ואמר לו: "נספלת לא שמרת" וגומר "ועתה ממלכתך לא תקום"; הא למדת שבשביל מצוה קלה של נביא, גענש. הוא ובניו – מגיד שאם בנו הגון למלכות, הוא קודם לכל אדם.

פְּרִשְׁת מִתְּנוֹת פְּהֵנָה

שלישי

לֹא־יִהְיֶה לַפְּהָנִים הַלּוּיִם כָּל־שִׁבְט לֹא יְהִי לְכַהֲנֵי לְיוֹאֵי כָּל שִׁבְט דְּלוּי לְנִי חֵלֶק וְנַחֲלָה עִם־יִשְׂרָאֵל אֲשֵׁי יְיָ חוֹלֵק וְאַחְסָנָא עִם יִשְׂרָאֵל קוֹרְבָנֵי דְיְיָ וְנַחֲלָתוֹ יִאכְלוּן: וְאַחְסָנְתִּיה יִכְלוּן:

כל שבט לוי – בין תמימין בין בעלי מומין. חלק – בבהה. ונחלה – בארץ. אשי ה' – קדשי המקדש. ונחלתו – אלו קדשי הגבול, תרומות ומעשרות; אבל נחלה גמורה לא יהיה לו בקרב אחיו. ובספרי דרשו: "ונחלה לא יהיה לו, זו נחלת שאר. בקרב אחיו, זו נחלת חמשה". ואינו יודע מה היא. ונראה לי שארץ כנען שמעבר הירדן ואילף נקראת ארץ חמשה עמים, ושל סיחון ועוג – שני עמים, אמורי וכנעני; ונחלת שאר – לרבות קיני וקנזי וקדמוני. וכן דורש בפרשת מתנות שונאמרו לאהרן: "על כן לא יהיה ללוי" וגומר, להנהיר על קיני וקנזי וקדמוני. שוב נמצא בדברי רבנו קלונימוס, הכי גרסינו בספרי: "ונחלה לא יהיה לו, אלו נחלת חמשה. בקרב אחיו, אלו נחלת שבועה"; נחלת חמשה שבטים, ונחלת שבועה שבטים. ומתוך שמשע לא חלקו נחלה אלא לחמשה שבטים בלבד, שכן משה הנחיל לראובן וגד נחצי שבט מנשה, ויהושע הנחיל ליהודה ואפרים ולחצי שבט מנשה, ושבועה האחרים נטלו מאליהן אחרי מות יהושע – מתוך כך הזכיר חמשה לבד ושבועה לבד. כאשר דבר לו – "בארצם לא תנחל" וגומר "אני חלקה".

וְנַחֲלָה לֹא־יִהְיֶה־לּוֹ בְּקֶרֶב אַחֲיוּ יְיָ הוּא וְאַחְסָנָא לֹא יְהִי לִיהּ בְּגוֹ אַחוּהִי מִתְּנֵן דִּיהַב לִיהּ יְיָ אֲנִין נַחֲלָתוֹ פְּאַשֶׁר דְּבֶר־לוֹ: אַחְסָנְתִּיה כְּמָא דְמִלִּיל לִיהּ:

וְזֶה יִהְיֶה מִשְׁפֵּט הַפְּהָנִים מֵאַתְּ הָעַם מֵאַתְּ זְבַחֵי הַזֶּבַח אִם־שׁוֹר אִם־שֶׁה וְנָתַן לַפִּתָּן הַזֶּרֶע וְהַלְתָּנִים וְהַקֶּבֶה:

מאת העם – ולא מאת הפהנים. אם שור אם שיה – פרט לחיה. הזרע – מן הפרק של ארבעה עד פה של יד שקורין אשפלדו"ן. והלתנים – עם הלשון. דורשי רשומות היו אומרים: זרוע – תחת יד, שונאמר: "ניקח רמח בידו". לחנים – תחת תפלה, שונאמר: "ונעמד פינתם ויפלו". והקבה – תחת "האשה אל קבתה".

רֵאשִׁית דְּגָנְךָ תִּירְשֶׁךָ וַיִּצְהַרְךָ וְרֵאשִׁית גִּזְרֵי עֲבוּרְךָ חֲמֶרְךָ וּמִשְׁחֶךָ וְרֵישׁ גִּזְתָּ עֲנָה תַתִּין לִיהּ: צֹאנְךָ תִּתֶן־לוֹ:

ראשית דגנך – זו תרומה. ולא פרש בה שעור, אבל רבותינו נתנו בה שעור: עין קפה – אחד מארבעים, עין רעה – אחד מששים, בינונית – אחד מתששים. וסמכו על המקרא שלא לפחת מאחד מששים, שונאמר: "ששית האיפה מחמר החטים". ששית האיפה – חצי סאה; כשאתה נותן חצי סאה לכור – הרי אחד מששים, שהכור שלשים סאין. וראשית גז צאנך – כשאתה גוזז צאנך בכל שנה, תן ממנה ראשית לפנה; ולא פרש בה שעור. ורבותינו נתנו בה שעור, אחד מששים. וכמה צאן חיות בראשית הגז? חמש רחלות, שונאמר: "וחמש צאן עשויות". רבי עקיבא אומר: ראשית גז – שתיים; צאנך – ארבעה; תמן לו, הרי חמשה.

כִּי בּוֹ בָחַר יְיָ אֱלֹהֶיךָ מִכָּל־שִׁבְטֶיךָ לַעֲמֹד לְשֵׁרֶת בְּשֵׁם־יְיָ הוּא וּבָנָיו כָּל־הַיָּמִים: אַרְי בֵּיה אֲתַרְעִי יְיָ אֱלֹהֶיךָ מִכָּל שִׁבְטֶיךָ לְמָקָם לְשִׁמְשָׂא בְּשֵׁמָא דִּי הוּא וּבְנוֹהִי כָּל יוֹמֵי־אֵל:

לעמד לשרת – מכאן שאין שרות אלא מעמד.

רביעי

וְכִי־יָבֵא הַלּוּי מֵאַחַד שְׁעָרֶיךָ מִכָּל־יִשְׂרָאֵל וְאִשְׁר־הוּא גֵר וּבָא בְּכָל־אֲנַת נַפְשׁוֹ אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר־יָבִיט יְיָ:

כי יבא הלוי – יכול בכך לוי נדאי הכתוב מדבר? תלמוד לומר: ושרת; יצאו לויים, שאין ראויין לשרות. ובא בכל אנת נפשו וגומר ושרת – למד על הפנה, שבא ומקריב קרבנות נדבתו או חובתו, ואפלו במשמר שאינו שלו: עוד למד על הפהנים הבאים לרגל, שמקריבין ועובדין בקרבנות הבאות מחמת הרגל, כגון מוספי הרגל, ואף על פי שאין המשמר שלהם.

וְשָׂרַת בַּשֵּׁם יְיָ אֱלֹהֵיךָ כְּכָל-אֲחֵי הַלְוִיִּם
הַעֲמִידִים שָׁם לִפְנֵי יְיָ:
וְיִשְׁמֵשׂ בְּשֵׁם יְיָ אֱלֹהֵיךָ כְּכָל אֲחֵי לְוִיֵּי דְמִשְׁמֵשִׁין
תָּמֹד קָדָם יְיָ:

תִּלְקַח פֶּחֶלֶק יָאֵכְלוּ לְבַד מִמִּכְרֵי עַל-הָאָבוֹת:
אֲבֹתָא:
חֹלֶק פְּחֹלֶק יִיכָלוּן בְּרַ מִמִּשְׁרָתָא דִּיתָה שְׁבִתָא דְכִין אֲתִקִּינוּ

חלק פחלק יאכלו – מלמד שחולקין בעורות, ובבשר שעירי חטאות. יכול אף בדברים הבאים שלא מחמת הרגל, כגון תמידים ומוספי שבת ונדרים ונדבות? תלמוד לומר: לבד ממכריו על האבות; חוץ ממה שמכרו האבות, בימי דוד ושמואל, שנקבעו המשמרות ומכרו זה לזה, טל אתה שבתה ואני אטל שבת.

כִּי אַתָּה בָּא אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר-יְיָ אֱלֹהֶיךָ נָתַן
לָךְ לֹא-תִלְמַד לַעֲשׂוֹת כְּתוֹעֵבֹת הַגּוֹיִם הַהֵם:
אֲרִי אֶת עָלִיל לְאַרְעָא דִּי אֱלֹהֶיךָ יְהִיב לָךְ לֹא תִלְחַף לְמַעַבְד
כְּתוֹעֵבַת עַמִּמֵּי אֲנָנוּ:

לא תלמד לעשות – אבל אתה למד להבין ולהורות, לומר: להבין מעשיהם כמה הם מקלקליו, ולהורות לבניה: לא תעשה כך וכך, שזה הוא חק הגוים.

לֹא-יִמָּצֵא בָּךְ מַעֲבִיר בְּנוֹ-וּבֵתוֹ בְּאֵשׁ קֶסֶם
קֶסָמִים מְעוֹנֵן וּמְנַחֵשׁ וּמְכַשֵּׁף:
לֹא יִשְׁתַּכַּח בָּךְ מַעֲבִיר בְּרִיָּה וּבְרִתִּיהָ בְּנוֹרָא קֶסִים קֶסְמִין
מְעַנֵּן וּמְנַחֵשׁ וְחַרֵּשׁ:

מעביר בנו ובתו באש – היא עבודת המלך, עושה מדורות אש מכאן ומכאן ומעבירו בין שתיקה. קסם קסמים – איזהו קוסם? האוחז את מקלו ואומר: אם אלה אם לא אלה; וכן הוא אומר: "עמי בעצו ושאל ומקלו יגיד לו". מעונן – רבי עקיבא אומר: אלו נותני עונות, שאומרים: עונה פלונית יפה להתחיל; וחקמים אומרים: אלו אוחזי העינים. מנחש – פתו נפלה מפיו, צבי הפסיקו בדרך, מקלו נפל מידו.

וְחֹבֵר חֶבֶר וְשָׂאֵל אוֹב וַיִּדְעֹנֵי וְדַרְשׁ אֱלֹ-
הַמֵּתִים:
וְרִטִּין רִטִּין וְשָׂאֵל בְּבַדִּין וּבְזִכּוֹרוֹ וְתַבַּע מִן מִיתָא:

וחבר חבר – שמצרף נחשים ועקרבים או שאר חיות למקום אחד. ושאל אוב – זה מכשפות ששמו פיתום, ומדבר משחיו ומעלה את המת בבית השחי שלו. וידעני – מכניס עצם חיה ששמה נדוע לתוך פיו, ומדבר העצם על ידי מכשפות. ודרש אל המתים – כגון המעלה בזכרותו והנשאל בגלגלת.

כִּי-תוֹעֵבַת יְיָ כָּל-עֲשׂוֹת אֱלֹהִים וּבְגַלְלַת הַתוֹעֵבֹת
הָאֱלֹהִיִּם אֱלֹהֵיךָ מוֹרִישׁ אוֹתָם מִפְּנֵיךָ:
אֲרִי מִרְחַק קָדָם יְיָ כָּל עֲבִיד אֱלֹהִים וּבְדִיל תוֹעִיבַתָּה אֱלֹהִים יְיָ
אֱלֹהֶיךָ מִתְרִיד יִתְהוֹן מִן קְדָמָךְ:

כל עשה אלה – 'עושה כל אלה' לא נאמר אלא "כל עשה אלה", אפלו אחת מהן.

תָּמִים תִּהְיֶה עִם יְיָ אֱלֹהֶיךָ:
שְׁלִים תִּהְיֶה בְּדַחֲלָתָא דִּי אֱלֹהֶיךָ:

תמים תהיה עם ה' אלוהיך – התהלך עמו בתמימות ותצפה לו, ולא תחקר אחר העמידות, אלא כל מה שביא עליך קבל בתמימות, ואז תהיה עמו ולחלקו.

חֲמִישִׁי

כִּי הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אַתָּה יוֹרֵשׁ אוֹתָם
אֶל-מְעוֹנִים וְאֶל-קֶסָמִים יִשְׁמְעוּ וְאַתָּה לֹא כֹן
גִּתּוֹן לָךְ יְיָ אֱלֹהֶיךָ:
אֲרִי עַמִּמֵּי אֱלֹהִים דְּאֵת רִיתָ יִתְהוֹן מִן מְעוֹנֵיָא וּמִן קֶסְמֵיָא
שְׁמַעִין וְאַתָּה לֹא כֹן יְהִיב לָךְ יְיָ אֱלֹהֶיךָ:

לא כן גתון לך ה' אלוהיך – לשמע אל מעוונים ואל קוסמים; שהרי השרה שכניה על הנביאים ואורים ותמים.

נָבִיא מִקְרָבָךְ מֵאֲחֵיךָ כְּמִנֵּי יְקִים לָךְ יְיָ
אֱלֹהֶיךָ אֱלֹהֵיךָ תִּשְׁמָעוּן:
נָבִיא מִבֵּינָךְ מֵאֲחֵיךָ דְכֹתֵי יְקִים לָךְ יְיָ אֱלֹהֶיךָ מִגִּיהָ תִּקְבְּלוּן:

מקרבך מאחיה כמני – כמו שאני מקרבך מאחיה, יקים לך תחתי; וכן מנביא לנביא.

כָּל אֲשֶׁר-שָׁאַלְתָּ מֵעַם יְיָ אֱלֹהֶיךָ בְּחֹרֵב
בְּיוֹם הַקֶּהֱל לֹא-אָמַר לֹא אֶסֶף לְשַׁמֵּעַ אֶת-קוֹלִי
יְיָ אֱלֹהֵיךָ וְאַתָּה-הָאֵשׁ הַגְּדִלָה הַנְּזַאת לֹא-אֶרְאֶה
עוֹד וְלֹא אָמוֹת:
כָּל דְּשָׂאִילְתָּא מִן קָדָם יְיָ אֱלֹהֶיךָ בְּחֹרֵב בְּיוֹמָא דְקֶהֱלָא
לְמִימַר לֹא אוֹסִיף לְשַׁמֵּעַ יְתָ קוֹל מִימְרָא דִּי אֱלֹהֵי וְיָת
אִישְׁתָּא רַבְתָּא הָדָא לֹא אֶחְזִי עוֹד וְלֹא אָמוֹת:

ונאמר יי אלי היטיבו אשר דברו:

ונאמר יי לי אתקיבו דמלילו:

נביא אקים להם מקרב אחיהם פמוה ונתתי דברי בפיו ודבר אליהם את כל-אשר אצונו: נביא אקים להון מגו אחיהון פותה ואתינ פתגמי נבואתי בפומיה וימליל עמהון ית כל דאפקדניה:

והיה האיש אשר לא-ישמע אל-דברי אשר ידבר בשמי אנכי אדרש מעמו:

ויהי גוברא דלא יקביל לפתגמי דימליל בשמי מימרי יתבע מניה:

אך הנביא אשר יזיד לדבר דבר בשמי את אשר לא-צויתיו לדבר ואשר ידבר בשם אלוקים אחרים ומת הנביא ההוא:

ברם נביא דירשע למללא פתגמא בשמי ית דלא פקידתיה למללא ודימליל בשום טעות עממיא ויתקטיל נביא ההוא:

אשר לא צויתיו לדבר – אבל צויתיו לחברו. ואשר ידבר בשם אלוקים אחרים – אפלו פון את ההלכה, לאסר את האסור ולהתיר את המתיר. ומת – בחנק. שלשה מיתתו בידי אדם: המתנבא מה שלא שמע, ומה שלא נאמר לו ונאמר לחברו, והמתנבא בשם עבודה זרה. אבל הכובש את נבואתו, והעובר על דברי נביא, והעובר על דברי עצמו, מיתתו בידי שמים, שנאמר: "אנכי אדרש מעמו".

וכי תאמר בלבבך איכה נדע את-הדבר אשר לא-דברו יי:

וארי תימר בלבבך איכדין נדע ית פתגמא דלא מלליה יי:

וכי תאמר בלבבך – עתידין אתם לומר, קשיבא חנניה בן עזור ומתנבא: "הנה כלי בית ה' מושבים מבבלה עתה מהרה", וירמיהו עומד וצונח אל העמודים ועל הסם ועל יתר הפלים שלא גלו עם יכניה, "בבלה יובאו" עם גלות צדקיהו.

אשר ידבר הנביא בשם יי ולא-יהיה הדבר ולא יבא הוא הדבר אשר לא-דברו יי בזדון דברו הנביא לא תגור ממנו:

דימליל נביא בשמא דיי ולא יהי פתגמא ולא יתקיים הוא פתגמא דלא מלליה יי ברשע מלליה נביא לא תדחלון מניה:

אשר ידבר הנביא – ויאמר: דבר זה עתיד לבוא עליכם, ותראו שלא יבוא, הוא הדבר אשר לא דברו ה', והרג אותו. ואם תאמר: זו במתנבא על העתידות; הרי שבא ואמר: עשו כד נכה, ומפי הקדוש ברוך הוא אני אומר? כבר נצטוו שאם בא להדיחך מאחת מקל המצוות – לא תשמע לו, אלא אם פן ממחה הוא לה שהוא צדיק גמור; פגון אליהו בחר הפרמל, שהקריב בפמה בשעת אסור הפמות כדי לגדר את ישראל, הכל לפי צרף שעה וסיג הפרצה, לכך נאמר: "אליו תשמעו". לא תגור ממנו – לא תמנע עצמה מללמד עליו חובה, ולא תירא לענש עליו.

פי-יכרית יי אלוקיך את-הגולם אשר יי אלוקיך נתן לך את-ארצם וירשתם וישבת בעריהם ובבתיהם:

ארי ישיצי יי אלהך ית עממיא דיי אלהך יתיב לך ית ארעהון ומירתנון ותתיב בקרוניהון ובבתיהון:

שלוש ערים מבדיל לך בתוך ארצך אשר יי אלוקיך נתן לך לרשתה:

תלת קרויו תפריש לך בגו ארעך דיי אלהך יתיב לך למירתה:

תכין לך הדרך ושלשת את-גבול ארצך אשר נחילך יי אלוקיך והיה לנום שמה כל-רצח:

תתקין לך אורחא ותתלית ית תחום ארעך דיחסנך יי אלהך ויהי למערק לתמן כל קטול:

תכין לך הדרך – "מקלט מקלט" היה כתוב על פרשת דרכים. ושלשת את גבול ארצך – שיהא מתחלת הגבול עד העיר הראשונה של מקלט בשעור מהלך שיש ממנה עד השנייה, וכן משנייה לשלישית, וכן מן השלישית עד הגבול השני של ארץ ישראל.

ונה דבר הרצח אשר-ינום שמה וחי אשר יכה את-רעהו בבלי-לעת והוא לא-שנא לו מתמל שלשם:

ודין פתגם קטולא דיערוק לתמן ויתקיים דיקטול ית תבריה בלא מדעיה והוא לא שני ליה מאתמלי ומדקמוהי:

ואשר יבא את-רעהו בפער לחטב עצים ודייעול עם תבריה בחורשא למקץ אעין ותתמריג ידיה

בברזל לא למקציה אָעא וישתליף ברזל מן אָעא וישפח ית
תבריה וימות הוא יערוק לתדא מן קרנא האליו ויתקיים:

ונדחה ידו בגרון לכת העץ ונשל הפרזל
מן העץ ומצא את רעהו ומת הוא בנוס אל-
אחת הערים האלה וחי:

, ונדחה ידו – קשבא להפיל הגרון על העץ. ומרגומו: "ותמריג ידה", לשון 'ונשמה ידו' להפיל מפת הגרון על העץ. "פי שמו הבקר",
מרגם יונתו: "ארי מרגוהי תרניא". ונשל הפרזל מן העץ – יש מרבתינו אומרים: נשמו הפרזל מקתו; ויש מהם אומרים, שישל הפרזל
לחתיכה מן העץ המתבקע, והיא נתנה ותרנה.

דלמא ירדוף גאיל דמא בטר קטולא ארי ייתם לביה
וידבקניה ארי יסגי אורחא ויקטלניה נפש וליה לית חובת
דין דקטול ארי לא שני הוא ליה מאתמלי ומדקמוהי:

פון-ירדוף גאל הדם אתרי הרצח פיי-יחם
לבבו והשיגו פיי-ירבה הדרדו והפיהו נפש ולו
אין משפט-מות פי לא שגא הוא לו מתמול
שלושום:

פון ירדוף גאל הדם – לכך אני אומר להכין לה דרו, וערי מקלט רבים.

על פון אנא מפקיד לה למימר תלת קרויו תפריש לה:

על-פון אנכי מצוה לאמר שלש ערים תבדיל
לה:

ואם יפתי יי אלהה ית תחומה כמא דקיים לאבדהה ויתיו לה
ית כל ארעא דמליל למתו לאבדהה:

ואם-ירחיב יי אלוקה את-גבלה פאשר
נשבע לאבתיה ונתו לה את-פלה-ארץ אשר
דבר לתת לאבתיה:

ואם ירחיב – פאשר נשבע לתת לה ארץ קיני וקניזי וקדמוני.

ארי תטר ית כל תפקידתא הדא למעבדה דאנא מפקיד לה
יומא דין למרחם ית יי אלהה ולמהה באורתו דתקנו קדמוהי
כל יומיא ותוסיף לה עוד תלת קרויו על תלת אליו:

פיי-תשמר את-פלה-מצוה הזאת לעשתה
אשר אנכי מצוה היום לאהבה את-יי
אלוקיה וללכת בדרךיו פלה-ימים ונספת לה
עוד שלש ערים על השלש האלה:

וינספת לה עוד שלש – הרי תשע: שלש שבוער הדרדו, ושלש שבארץ כנען, ושלש לעמיד לבוא.

ולא ישפד דם נקי בקרב ארצה אשר יי
ויהי עלה חובת דין דקטול:

אלוקיה נתו לה נתלה והנה עליה דמים:

וארי יחי גבר שני לתבריה ויכמון ליה ויקום עלוהי
ויקטלניה נפש וימות ויערוק לתדא מן קרנא האליו:

וכי-יהנה איש שגא לרעהו וארב לו וקם
עליו והפיהו נפש ומת ונס אל-אחת הערים
האל:

וכי יהנה איש שגא לרעהו – על ידי שגאתו הוא בא לידי וארב לו. מפאן אמרו: עבר אדם על מצוה קלה, סופו לעבור על מצוה חמורה;
לפי שעבר על "לא תשגא", סופו לבא לידי שפיכות דמים. לכך נאמר: פי יהנה איש שגא לרעהו וגומר; שהנה לו לכתב: 'וכי יקום איש
וארב לרעהו והפיהו נפש'.

וישלחו זקני עירו ולקחו אתו משם ונתנו
אתו ביד גאל הדם ומת:

וישלחו סבי קרתיה וידברו יתיה מתמן וימסרו יתיה ביד
גאיל דמא וימות:

לא תחוס עינה עליו ובערת דם-הנקי
מישראל וטוב לה:

לא תחוס עינה עליו ובערת דם-הנקי
מישראל וטוב לה:

לא תחוס עינה – שלא תאמר: הראשון כבר נהרג! למה אנו הורגים את זה, ונמצאו שני ישראלים הרוגים?.

פרשת הסגת גבול

שישי

לא תסיג גבול רעה אשר גבלו ראשנים
בנחלתה אשר תנחל בארץ אשר יי אלוקה
בארעא דיי אלהה יחיב לה למירתה:

לא תסיג גבול רעה אשר גבלו ראשנים
בנחלתה אשר תנחל בארץ אשר יי אלוקה

נתנו לך לרשתה:

לא תסיג גבול – לשון "נסוגו אחור", כשמחזיר סימן חלקת הקרקע לאחור לתוך שדה חברו, למען הרחיב את שלו. ונהלא פבר נאמר: "ולא תגזל", מה תלמוד לומר לא תסיג? למד על העוקר תחום חברו שעובר בשני לאויו. יכול אף בחוץ לארץ? תלמוד לומר: בנתחלתה אשר נתחל וגומר. בארץ ישראל עובר בשני לאויו; בחוץ לארץ אינו עובר אלא משום "לא תגזל".

לא יקום עד אחד באיש לכל-עון ולכל-חטאת לא יקום סהיד חד בגבר לכל עניין ולכל חובין בכל חטא חטאת בכל-חטא אשר יחטא על-פי ו שני עדים או על-פי שלשה-עדים יקום דבר: יתקיים פתגמא:

עד אחד – זה בנה אב, כל "עד" שבתורה שנים, אלא אם כן פרט לה בו 'אחד'. לכל עון ולכל חטאת – להיות חברו נענש על עדותו, לא ענש גוף ולא ענש ממון. אבל קם הוא לשבועה; אמר לחברו: תן לי מנה שהלויתיה, אמר לו: אין לה בנדי פלום, ועד אחד מעידו שיש לו – חיב לשבע לו. על פי שנים עדים – ולא שיקטבו עדותם באגרת וישלחו לבית דין, ולא שיעמד תורגמן בין העדים ובין הדיינים.

כיי-יקום עד-חמס באיש לענות בו סרה: ארי יקום סהיד שקר בגבר לאסהדא ביה סטיא:

לענות בו סרה – דבר שאינו, שהוסר העד הזה מפל העדות הזאת. כיצד? שאמרו להם: ונהלא עמנו היתם אותו היום במקום פלוני.

ועמדו שני-האנשים אשר-להם הריב לפני יי לפני הפהנים והשפטים אשר יהיו בימים ההם: ויקומו תרין גובריא דילהון דינא קדם יי קדם פהניא ודיניא דיהון ביומיא האנון:

ועמדו שני האנשים – בעדים הכתוב מדבר. ולמד שאין עדות בנשים, ולמד שצריכין להעיד עדותן מעמד. אשר להם הריב – אלו בעלי הדין. לפני ה' – יהנה דומה להם כאלו עומדין לפני המקום, שנאמר: "בקרב אלוקים ישפט". אשר יהיו בימים ההם – יפתח בדורו כשמואל בדורו, צריך אמה לנהג בו כבוד.

ודרשו השפטים היטב והגה עד-שקר העד שקר ענה באחיו: ויתבעון דיניא נאות והא סהיד שקרא סהדא שקרא אסהיד באחיהי:

ודרשו השפטים היטב – על פי המזימין אותם, שבודקים וחוקרים את הבאים להזימם בדרישה ובחקירה. והגה עד שקר העד – כל מקום שנאמר "עד", בשנים הכתוב מדבר.

ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו ובערת הרע מקרבך: ותעבדון ליה כמא דחשיב למעבד לאחיהי ותפלי עביד דביש מבינד:

כאשר זמם – ולא כאשר עשה. מכאן אמרו: הרגו, אין נהרגין. לעשות לאחיו – מה תלמוד לומר לאחיו? למד על זוממי בת כהן גשואה, שאינם בשרפה, אלא כמיתת הבועל שהיא בחנק, שנאמר: "היא באש תשרף", היא ולא בועלה; לכה נאמר פאן לאחיו, "כאשר זמם לעשות לאחיו" – ולא כאשר זמם לעשות לאחותו. אבל בכל שאר מיתות השנה הכתוב אשה לאיש, וזוממי אשה נהרגין בזוממי איש, כגון שהעידה שהרגה את הנפש, שחללה את השבת, נהרגין במיתתה; שלא מעט פאן אחותו אלא במקום שיש לקום בהן הנזמה כמיתת הבועל.

והנשארים ישמעו ויראו ולא יספו לעשות עוד כדבר הרע הזה בקרבך: ודישתארוני ישמעון וידחלוון ולא ייספון למעבד עוד כפתגמא בישא הדין בינד:

ישמעו ויראו – מכאן שצריכין הכרזה: איש פלוני ופלוני נהרגין על שהוזמו בבית דין.

ולא תחוס עינך בנפש עין בעין שון בשון יד ביד רגל ברגל: ולא תחוס עינד נפשא חלה נפשא עינא חלה עינא שנא חלה שנא ידא חלה ידא רגלא חלה רגלא:

עין בעין – ממון; וכן שון בשון וגומר.

כיי-תצא למלחמה על-איבך וראית סוס ורכב עם רב ממך לא תירא מהם כיי-אלוקיה עמך המעלה מארץ מצרים: ארי תפוק לאגתא קרבא על בעלי דבבך ותחזי סוסון ורתפין עם סגי מנד לא תדחל מנהון ארי יי אלהך מימריה בסעדה דאסקה מארעא דמצרים:

פי תצא למלחמה – סמך הכתוב וציאת מלחמה לכאן, לומר לה שאין מחסר אבר יוצא למלחמה. דבר אחר, לומר לה: אם עשית משפט צדק, אמה מבטח שאם תצא למלחמה אמה נוצח; וכן דוד הוא אומר: "עשיתי משפט וצדק בל תניחני לעושקי". על איבך – יהיו בעיניך פאויבים; אל תרחם עליהם, פי לא ירחמו עליה. סוס ורכב – בעיני חשובים כלם פסוס אחד. וכן הוא אומר: "והפית את מדנין פאיש אחד";

וכן הוא אומר: "כי בא סוס פרעה". עם רב ממך – בעיניך הוא רב, אבל בעיני אינו רב.

והיה פקרבכם אל-המלחמה ונגש הפהו ויהי פמקרבכון לאגחא קרבא ויתקרב פהנא וימליל עם ודבר אל-העם: עמא:

פקרבכם אל המלחמה – סמוך לצאתכם מן הספר. ונגש הפהו – המשוח לך, והוא הנקרא "משוח מלחמה". ודבר אל העם – בלשון הקדש.

ואמר אלהם שמע ישראל אתם קרבים היום למלחמה על-איביכם אל-יך לבבכם אל-תיראו ואל-תחפזו ואל-תערצו מפניהם: וימר להון שמע ישראל אתון מתקרבין יומא דין לאגחא קרבא על בעלי דבביכון לא יזוע לבכון לא תדחלון ולא תתבעתון ולא תתברון מן קדמיהון:

שמע ישראל – אפלו אין בכם זכות אלא קריאת שמע בלבד, כדאי אתם שיושיע אתכם. על איביכם – אין אלו אחיכם; שאם תפלו בידם, אינם מרחמים עליכם. אין זו מלחמת יהודה עם ישראל, שנאמר: "ויקמו האנשים אשר נקבו בשמות ויחזיקו בשביה וכל מערמיהם הלבישו מן השלל וילבישום וינעילום ויאכילום וישקום ויטכום וינהלום בחמרים לכל כושל ויביאום ירחו עיר התמרים אצל אחיהם וישובו שמרון", אלא על איביכם אתם הולכים; לפיכך התחזקו למלחמה. אל ירד לבבכם אל תיראו ואל תחפזו ואל תערצו – ארבע אזהרות, כנגד ארבעה דברים שמלכי האמות עושים: מגיפין תריסיהם כדי להקישן זה לזה כדי להשמיע קול, שיתחזו אלו שפגדו ויגוסו; ורומסים בסוסיהם ומצהילין אותם, להשמיע קול ששטת פרסות סוסיהם; וצווחין בקולם; ותוקעין בשופרות ומיני משמיעי קול. אל ירד לבבכם, מצהלת סוסים; אל תיראו, מהגפת התריסין; ואל תחפזו, מקול הקרנות; ואל תערצו, מקול הצנחה.

כי יי אלוקיכם ההלך עמכם להלחם לכם עם-איביכם להושיע אתכם: ארי יי אלהכון דמדבר קדמיכון לאגחא לכון קרב עם בעלי דבביכון למפרק יתכון:

כי ה' אלוקיכם וגומר – הם באים בנצחונו של בשר ודם, ואתם באים בנצחונו של מקום. פלשתים באו בנצחונו של גלית, מה היה סופו? נפל ונפלו עמו. ההלך עמכם – זה מחנה הארון.

ודברו השטרים אל-העם לאמר מי-האיש אשר בנה בית-חדש ולא חנכו ילך וישב לביתו פנימות במלחמה ואיש אחר יחנכנו: וימללון סרכיא עם עמא למימר מן גוברא דבנא ביתא חדתא ולא חנכיה יתא דלמא יתקטיל בקרבא וגבר אחרן יחנכיה:

ולא חנכו – ולא דר בו; 'חנכו' – לשון התחלה. ואיש אחר יחנכנו – ודבר של עגמת נפש הוא זה.

ומי-האיש אשר-נטע פרם ולא חללו ילך וישב לביתו פנימות במלחמה ואיש אחר יחללנו: ומן גוברא דנצב פרמא ולא אחליה יתא דלמא יתקטיל בקרבא וגבר אחרן יחלליה:

ולא חללו – לא פדאו בשנה הרביעית, שהפרות טעונין לאכלן בירושלים, או לחללן בידים ולאכלן הדמים בירושלים.

ומי-האיש אשר-ארש אשה ולא לקחה ילך וישב לביתו פנימות במלחמה ואיש אחר יקחנה: ומן גוברא דארש אתתא ולא נסבה יתא דלמא יתקטיל בקרבא וגבר אחרן יסבנה:

פן ימות במלחמה – ישוב פן ימות; שאם לא ישמע לדברי הפהו, כדאי הוא שימות.

ויספו השטרים לדבר אל-העם ואמרו מי-האיש הנרא ורף הלבב ילך וישב לביתו ולא ימס את-לבו אחריו פלבבו: ותביר לבא יתא דלמא יתקטיל בקרבא וגבר אחרן יתביר ית לבא דאחזיה פלביה:

ויספו השטרים – למה נאמר כאן ויספו? מוסיפין זה על דברי הפהו. פהו מדבר ומשמיע מן "שמע ישראל" עד "להושיע אתכם"; ו"מי האיש" ושני ושלישי, פהו מדבר ושומר משמיע; וזה – שומר מדבר ושומר משמיע. הנרא ורף הלבב – רבי עקיבא אומר, כמשמעו: שאינו יכול לעמוד בקשרי המלחמה ולראות חרב שלופה. רבי יוסי הגלילי אומר: הנרא מעברות שבדוד; ולכך תלתה לו תורה לחזור על בית וכרם ואשה, לכסות על החוזרים בשביל עברות שבבידם, שלא יבינו שהם בעלי עברה; והראהו חוזר, אומר: שמא בנה בית או נטע פרם או ארש אשה.

והיה ככלת השטרים לדבר אל-העם ופקדו שרי צבאות בראש העם: ויהי כד שיצון סרכיא למללא עם עמא וימנון רבני חילא בריש עמא:

בלשון "דילמא": שָׁמָא הָאָדָם עֵץ הַשֵּׂדֶה לְהַכְנִס בְּתוֹךְ הַמְצוֹר מִפְּנֵיהּ, לְהַתְנַסֵּר בְּיַסּוּרֵי רַעַב וְצָמָא כְּאִנְשֵׁי הָעִיר? לְמָה תִּשְׁחִיתֶנּוּ?

רַק עֵץ אֲשֶׁר-תִּדְעַ כִּי-לֹא-עֵץ מֵאֲכָל הוּא לְחוּד אֵילָן דְּתִדְעַ אָרִי לֹא אֵילָן דְּמִיכַל הוּא יִתִּיה תַּחֲבִיל אֲתוּ תִשְׁחִית וְכָרַת וּבְנִית מְצוֹר עַל-הָעִיר אֲשֶׁר-הוּא עֹשֶׂה עִמָּךְ מִלְחָמָה עַד רִדְתָּה: דְּתַכְבְּשָׁה:

עד רדמתה – לשון רדוי, שמתהא בפופה לה.

כִּי-יִמְצָא חֵלֶל בְּאֲדָמָה אָרִי יִשְׁתַּכַּח קִטְלָא בְּאַרְעָא דִּי אֱלֹהֵךְ אֲשֶׁר יְיָ אֱלֹהֵיךָ נָתַן לָךְ לְרִשְׁתָּהּ נֶפֶל בַּשָּׂדֶה לֹא נוֹדַע מִי הִכָּהוּ: יְהִיב לָךְ לְמִירְתָּה רְמֵי בְּחַקְלָא לֹא יָדִיעַ מִן קִטְלֵיהּ:

וַיִּצְאוּ זַקְנֵיהּ וְשֹׁפְטֵיהּ וּמִדְדוּ אֶל-הָעָרִים וַיִּפְקֻן סָבִיב וַיִּזְיַנְהּ וַיִּמְשְׁחוּן לְקַרְנֵיָא דְבַסְחָרְנֹת קִטְלָא: אֲשֶׁר סְבִיבַת הַחֵלֶל:

וַיִּצְאוּ זַקְנֵיהּ – מִיְחֲדִים שְׁבֻזְמָנִיהּ, אֵלֹו סְנֵהֲדָרֵי גְדוּלָּה. וּמִדְדוּ – מִמְּקוֹם שֶׁהֵחֵלֶל שׁוֹכֵב. אֵל הָעָרִים אֲשֶׁר סְבִיבַת הַחֵלֶל – לְכָל צַד, לִידַע אִיזוֹ קְרוּבָה.

וַתִּהְיֶה הָעִיר הַקְּרֹבָה אֶל-הַחֵלֶל וְלִקְחוּ זַקְנֵי הָעִיר הַהוּא עֲגֻלַת בָּקָר אֲשֶׁר לֹא-עֵבֵד בָּהּ אֲשֶׁר לֹא-מְשַׁכָּה בְּעַל: וַתְּהִי קַרְתָּא דְקַרְיָבָא לְקִטְלָא וַיִּסְבּוּן סְבִי קַרְתָּא הַהִיא עֲגֻלַת תּוֹרִין דְּלֹא אֲתַפְּלַח בֵּיהּ דְּלֹא נִגְזַת בְּנִיר:

וְהוֹרְדוּ זַקְנֵי הָעִיר הַהוּא אֶת-הָעֲגֻלָּה אֶל-גִּנְחַל אֵיתָן אֲשֶׁר לֹא-יַעֲבֹד בּוֹ וְלֹא יִזְרַע וְעָרְפוּ-שָׁם אֶת-הָעֲגֻלָּה בְּגִנְחַל: וַיִּנְחֲתוּן סְבִי קַרְתָּא הַהִיא יַת עֲגֻלְתָּא לְגִנְחַל בְּנִיר דְּלֹא אֲתַפְּלַח בֵּיהּ וְלֹא יִזְדַּרַע וַיִּקְפוּן תַּמָּן יַת עֲגֻלְתָּא בְּגִנְחַלֵּא:

אֵל גִּנְחַל אֵיתָן – קִשָּׁה, שְׁלֹא נִעֲבַד. וְעָרְפוּ – קוּצְצִין עָרְפָּה בְּקוֹפִיץ. אָמַר הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא: תִּבְא עֲגֻלָּה בַת שְׁנַתָּה, שְׁלֹא עֲשִׂתָּה פִירוֹת, וְתַעֲרַף בְּמִקְוֵם שְׂאִינֹו עוֹשֶׂה פְרוֹת, לְכַפֵּר עַל הַרִיגָתוֹ שֶׁל זֶה, שְׁלֹא הִנִּיחֵהוּ לַעֲשׂוֹת פְרוֹת.

וַיִּתְקַרְבוּן כְּהֵנִיא בְּנֵי לְוִי אָרִי בְּהוֹן אֲתַרְעֵי יְיָ אֱלֹהֵךְ לְשַׁמְשׁוּתֵיהּ וּלְבָרְךָ בְּשֵׁם יְיָ וְעַל-פִּיָּהֶם יִהְיֶה כָּל-רִיב וְכָל-גִּנְעַ: וַיִּתְקַרְבוּן כְּהֵנִיא בְּנֵי לְוִי אָרִי בְּהוֹן אֲתַרְעֵי יְיָ אֱלֹהֵךְ לְשַׁמְשׁוּתֵיהּ וּלְבָרְכָא בְּשֵׁמָא דִּי וְעַל מִימְרֵהוֹן יְהִי כָּל דִּין וְכָל מַכְתָּשׁ סְגִירוֹ:

וְכָל זַקְנֵי הָעִיר הַהוּא הַקְּרֹבִים אֶל-הַחֵלֶל יִרְחֲצוּ אֶת-יְדֵיהֶם עַל-הָעֲגֻלָּה הָעָרוּפָה בְּגִנְחַל: וְכָל סְבִי קַרְתָּא הַהִיא דְקַרְיָבִין לְקִטְלָא נִסְחוּן יַת יְדֵיהוֹן עַל עֲגֻלְתָּא דְנִקִּיפָא בְּגִנְחַלֵּא:

וַעֲנוּ וְאָמְרוּ יְדִינוּ לֹא שִׁפְכָה שְׁפָכוּ אֶת-הַדָּם הַזֶּה וְעֵינֵינוּ לֹא רָאוּ: וַתִּיבּוּן וַיִּימְרוּן יְדִנָּא לֹא אֲשַׁדָּא יַת דָּמָא הַדִּין וְעֵינֵנָּא לֹא חִזָּא:

יְדִינוּ לֹא שִׁפְכָה – וְכִי עָלְתָה עַל לֵב שְׁזַקְנֵי בֵית דִּין שׁוֹפְכֵי דָמִים הֵם? אֵלָּא לֹא רָאִינוּהוּ וּפְטַרְנוּהוּ בְּלֹא מְזוֹנוֹת וּבְלֹא לִוְיָהּ. וְהַפְּהֵגִים אוֹמְרִים—

כִּפְרֹ לַעֲמִיךְ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר-פָּדִיתָ יְיָ וְאֶל-תַּתְּנִן דָּם נָקִי בְּקָרֵב עִמָּךְ יִשְׂרָאֵל וְנִפְסַר לָהֶם הַדָּם: כְּהֵנִיא יִימְרוּן כִּפְרֹ לַעֲמִיךְ יִשְׂרָאֵל דְּפָרְקִתָּא יְיָ וְלֹא תַתִּין חֹבֵת דָּם נָקִי בְּקָרֵב עִמָּךְ יִשְׂרָאֵל וְנִתְכַפֵּר לָהוֹן עַל דָּמָא:

כִּפְרֹ לַעֲמִיךְ יִשְׂרָאֵל – וְנִכְפַּר לָהֶם הַדָּם – הַפְּתוּב מִבְּשָׂרָם, שְׁמִשְׁעִשׂוּ כּוֹ, וְכַפַּר לָהֶם הָעוֹן.

וְאִתָּה תִבְעַר הַדָּם הַנָּקִי מִקְרָבָךְ כִּי-תַעֲשֶׂה הַיִּשָּׁר בְּעֵינֵי יְיָ: וְאִתָּה תִפְלִי אֲשַׁדֵּי דָם זַכָּאי מִבִּינְךָ אָרִי תַעֲבִיד דְכָשֶׁר קָדָם יְיָ:

וְאִתָּה תִבְעַר – מִגִּיד שְׂאֵם נִמְצָא הַהוֹרֵג אַחַר שְׁנַתְעָרְפָה הָעֲגֻלָּה, הָרִי זֶה יִתְרַג, וְהוּא הַיִּשָּׁר בְּעֵינֵי ה'.

כה ויהי בשנת התשיעית למלכו בחדש העשירי
 בעשור לחדש בא נבכדנאצר מלך-בבל הוא וכל-
 חילו על-ירושלם ויחן עליה ויבנו עליה דגק סביב:
 ותבא העיר במצור עד עשתי עשרה שנה למלך
 צדקיהו: בתשעה לחדש ויחנן הרעב בעיר ולא-
 היה לחם לעם הארץ: ותבקע העיר וכל-אנשי
 המלחמה הלילה דרך שער בין החמטים אשר על-
 גן המלך וכשדים על-העיר סביב וילך דרך הערבה:
 וירדפו חיל-כשדים אתר המלך וישגו אתו בערבות
 ירחו וכל-חילו נפצו מעליו: ויתפשו את-המלך
 ויעלו אתו אל-מלך בבל רבלתה וידברו אתו משפט:
 ואת-בני צדקיהו שחטו לעיניו ואת-עיני צדקיהו
 עור ויאסרהו בנחשתים ויבאהו בבל: ובחדש
 החמישי בשבעה לחדש היא שנת תשע-עשרה
 שנה למלך נבכדנאצר מלך-בבל בא נבונראדן רב-
 טבחים עבד מלך-בבל ירושלם: וישרף את-בית-
 יהוה ואת-בית המלך ואת כל-בתי ירושלם ואת-כל-
 בית גדול שרף באש: ואת-חומת ירושלם סביב
 גתצו כל-חיל כשדים אשר רב-טבחים: ואת יתר
 העם הנשארים בעיר ואת-הנפלים אשר נפלו על-
 המלך בבל ואת יתר ההמון הגלה נבונראדן רב-
 טבחים: ומדלת הארץ השאיר רב-טבחים לכרמים
 וליגבים: ואת-עמודי הנחשת אשר בית-יהוה
 ואת-המכנזות ואת-ים הנחשת אשר בבית-יהוה
 שברו כשדים וישאו את-נחשתם בבלה: ואת-
 הסירות ואת-היעים ואת-המזמרות ואת-הכפות ואת
 כל-כלי הנחשת אשר ישרתו-בם לקחו: ואת-
 המתות ואת-המזרקות אשר זהב זהב ואשר-כסף
 כסף לקח רב-טבחים: העמודים שנים הם האחד
 והמכנזות אשר-עשה שלמה לבית יהוה לא-הינה
 משקל לנחשת כל-הפלים האלה: שמונה עשרה
 אמה קומת העמוד האחד וכתרת עליו נחשת וקומת
 הכתרת שלש אמה אמות ושבכה ורמגים על-

הכתרת סביב הכל נחשת וכאלה לעמוד השני על-
 השבכה: וניקח רב-טבחים את-שריה פהן הראש
 ואת-צפניהו פהן משנה ואת-שלשת שמרי הסף:
 ומן-העיר לקח סריס אחד אשר-הוא פקיד על-
 אנשי המלחמה וחמשה אנשים מראי פני-המלך
 אשר נמצאו בעיר ואת הספר שר הצבא המצבא
 את-עם הארץ וששים איש מעם הארץ הנמצאים
 בעיר: וניקח אתם נבונראדן רב-טבחים וילך אתם
 על-מלך בבל רבלתה: וניקח אתם מלך בבל וימיתם
 ברבלה בארץ חמת ויגל יהודה מעל אדמתו: והעם
 הנשאר בארץ יהודה אשר השאיר נבוכדנאצר מלך
 בבל ויפקד עליהם את-גדליהו בן-אחיקם בן-שפן:
 וישמעו כל-שרי החילים המה והאנשים כי-
 הפקיד מלך-בבל את-גדליהו ויבאו אל-גדליהו
 המצפה וישמעאל בן-נתניה ויוחנן בן-קרח ושריה
 בן-תנחמת הנטפתי ויאנזלהו בן-המעכתי המה
 ואנשיהם: וישבע להם גדליהו ולאנשיהם ויאמר
 להם אל-תיראו מעבדי הכשדים שבו בארץ ועבדו
 את-מלך בבל ויטב לכם: ויהי בחדש השביעי בא
 ישמעאל בן-נתניה בן-אלישמע מזרע המלוכה
 ועשרה אנשים אתו ויפו את-גדליהו וימית ואת-
 היהודים ואת-הכשדים אשר-היו אתו במצפה:
 וניקמו כל-העם מקטן ועד-גדול ושרי החילים
 ויבאו מצרים כי יראו מפני כשדים: ויהי בשלשים
 ושבע שנה לגלות יהויכין מלך-יהודה בשנים עשר
 חדש בעשרים ושבעה לחדש נשא אויל מרדך מלך
 בבל בשנת מלכו את-ראש יהויכין מלך-יהודה
 מבית בלא: וינדבר אתו טבות ויתן את-פסאו מעל
 פסא המלכים אשר אתו בבבל: וישא את בגדי
 כלאו ואכל לחם תמיד לפניו פל-ימי תניו: וארתתו
 ארתת תמיד נתנה-לו מאת המלך דבר-יום ביומו כל
 ימי תניו:

ספר ישעיהו

ונמור אבוס בעליו ישראל לא ידע עמי לא התבונן:
 הוי גוי חטא עם כבד עון זרע מרעים בנים
 משחיתים עזבו את-יהוה גאצו את-קדוש ישראל
 נזרו אחר: על מה תפו עוד תוסיפו סרה כל-ראש

א חזון ישעיהו בן-אמוץ אשר חזה על-יהודה
 וירושלם בימי עזיהו יותם אחז יחזקיהו מלכי
 יהודה: שמעו שמים והאזיני ארץ כי יהוה דבר
 בנים גדלתי ורוממתי והם פשעו בי: ידע שור קנהו

לחלי וכל־לִבִּב דָּוִי: וּמִפְּהַר־רָגֵל וְעַד־רֹאשׁ אֵינֶן־בּוֹ
מִתָּם פָּצַע וְחַבּוּרָה וּמִפֶּה טָרִיף לֹא־זָרוּ וְלֹא חָפְזוּ
וְלֹא רִפְכָּה בַשֶּׁמֶן: יֵאָרְצְכֶם שְׂמֵמָה עֲרִיכֶם שְׂרָפוֹת
אֲשׁ אֲדַמְתֶּם לְנִגְדְכֶם זָרִים אֲכָלִים אֹתָהּ וּשְׂמֵמָה
כְּמִהַפְכַת זָרִים: וְנוֹתַרְהָ בַת־צִיּוֹן כִּסֵּה בַכָּרֶם
כְּמַלּוּנָה בְּמִקְנֵשָׁה כְּעִיר נְצוּרָה: לֹלֵל יְהוָה צְבָאוֹת
הוֹתִיר לָנוּ שָׂרִיד כְּמַעֲט כִסֵּדֶם הֵייוֹנוּ לְעַמְרָה דְמִינוּ:
וְשָׁמְעוּ דְבַר־יְהוָה קְצִינֵי סֶדֶם הֵאֲזִינוּ תוֹרַת אֱלֹהֵינוּ
עִם עַמְרָה: לְמָה־לִּי רַב־זְבַחֲכֶם יֹאמֶר יְהוָה שְׂבַעֲתִי
עֲלוֹת אֵילִים וְחֶלֶב מְרִיאִים וְדָם פָּרִים וּכְבָשִׂים
וְעִתוּדִים לֹא חִפְצָתִי: כִּי תִבְאוּ לְרֹאוֹת פָּנַי מִי־בִקְשׁ
זֹאת מִיָּדְכֶם רִמַּס חֲצָרָי: לֹא תוֹסִיפוּ הִבִּיא מִנְחַת־
שָׁוָא קִטְרַת תוֹעֵבָה הִיא לִי חֲדָשׁ וְשִׁבְתָּ קְרֹא מִקְרָא
לֹא־אוּכַל אֲנִי וְעַצְרָה: חֲדָשִׁיכֶם וּמוֹעֲדֵיכֶם שִׁנְאוֹהָ
נִפְשֵׁי הָיוּ עָלַי לְטָרַח גִּלְאִיתִי גָשָׂא: וּבִפְרָשְׁכֶם
כְּפִיכֶם אֵעֲלִים עֵינַי מִכֶּם גַּם כִּי־תִרְבוּ תִפְלֵה אֵינֶנִּי
שִׁמְעֵ יָדֵיכֶם דְּמִים מְלֹאוּ: רַחֲצוּ הַזְּכוֹת הַסִּירוּ רַע
מֵעַלְלֵיכֶם מִנְגֵד עֵינַי חֲדָלוּ הָרַע: לִמְדוּ הֵיטֵב דְרָשׁוּ
מִשְׁפָּט אֲשֶׁרוֹ חֲמוּץ שִׁפְטוֹ יָתוּם רִיבוֹ אֲלִמְנָה: לִכּוּ־
גֹּאֵ וּנְזַכְחָה יֹאמֶר יְהוָה אִם־יְהִיו חֲטָאֵיכֶם כְּשָׁנִים
כְּשִׁלְג יִלְפִינוּ אִם־יֵאֲדִימוּ כְּתוֹלַע כְּצֹמֶר יְהִיו: אִם־
תֵּאָבוּ וּשְׂמַעְתֶּם טוֹב הָאָרֶץ תֹּאכְלוּ: וְאִם־תִּמְאָנוּ
וּמְרִיתֶם חָרַב תֹּאכְלוּ כִּי כִּי יְהוָה דָּבָר: אֵיכָה הִיָּתַה
לְזוֹנָה קִרְיָה נְאֻמְנָה מְלֹאתִי מִשְׁפָּט צָדֵק יֵלִין בָּהּ
וְעַתָּה מִרְצָחִים: כִּסְפָּה הִנֵּה לְסִיגִים סְבֹאָה מִהוּל
בְּמִים: שָׂרִיד סוֹרְרִים וְחַבְרֵי גִנְבִים כְּלוֹ אֶהָב שִׁחַד
וְרִדָּה שְׁלֹמֹגִים יָתוּם לֹא יִשְׁפְּטוּ וְרִיב אֲלִמְנָה לֹא־
יָבוֹא אֲלֵיהֶם: לָכֵן נֹאֵם הָאֵלֹהִים יְהוָה צְבָאוֹת אֲבִיר
יִשְׂרָאֵל הוּא אֲנַחֵם מִצָּרֵי וְאֲנַקְמָה מֵאוֹיְבָי: וְאֲשִׁיבָה
יָדַי עָלֶיךָ וְאֲצַרְךָ כִּכָּר סִיגִיךָ וְאֲסִירָה כָּל־בְּדִילֶיךָ:
וְאֲשִׁיבָה שִׁפְטֶיךָ כְּבָרְאֲשֻׁנָה וְיַעֲצִיךָ כְּבַתְחִלָּה
אֲתַר־יָכוֹן יִקְרָא לְךָ עִיר הַצָּדֵק קִרְיָה נְאֻמְנָה: צִיּוֹן
בְּמִשְׁפָּט תִּפְדָּה וְשִׁבְיָהּ בְּצִדְקָה: וְשֹׁבֵר פְּשָׁעִים
וְחַטָּאִים יַחֲדוּ וְעֲזָבֵי יְהוָה יָכְלוּ: כִּי יִבְשׁוּ מֵאֵילִים
אֲשֶׁר תִּמְדַּתֶּם וְתִחַפְרוּ מִהַגְנוֹת אֲשֶׁר בְּתַרְתֶּם: כִּי
תִהְיוּ כְּאֵלֶה נִבְלַת עֲלָהּ וְכַגְנֵה אֲשֶׁר־מִים אֵין לָהּ:
וְיִהְיֶה הַחֶסֶן לְנִעֲרַת וּפְעָלוֹ לְנִיצוּץ וּבְעָרוֹ שְׁנִיָּהֶם
יַחֲדוּ וְאֵין מְכַבֵּה:

וּיְרוּשָׁלַם: וְהִנֵּה בְּאַתְרֵי־הַיָּמִים נִכּוֹן יִהְיֶה הָר בֵּית־
יְהוָה בְּרֹאשׁ הַהָרִים וּנְשֵׂא מַגְבְּעוֹת וְנִהְרוּ אֱלֹהֵי כָּל־
הַגּוֹיִם: וְהִלְכוּ עַמִּים רַבִּים וְאָמְרוּ לָכוּ וְנַעֲלֵה אֵל־
הַר־יְהוָה אֵל־בֵּית אֱלֹהֵי יַעֲקֹב וִירָנוּ מִדְרָכָיו וְנִלְכָה
בְּאַרְחֻתָיו כִּי מִצִּיּוֹן תֵּצֵא תוֹרָה וְדְבַר־יְהוָה
מִירוּשָׁלַם: וְשִׁפְטֵל בֵּין הַגּוֹיִם וְהוֹכִיחַ לְעַמִּים רַבִּים
וְכַתְּתוּ חֻרְבוֹתֶם לְאֹתִים וְחַנִּיתוּתֵיהֶם לְמַזְמוֹרוֹת לֹא־
יִשָּׂא גּוֹי אֵל־גּוֹי חֶרֶב וְלֹא־יִלְמְדוּ עוֹד מִלְחָמָה: בֵּית
יַעֲקֹב לָכוּ וְנִלְכָה בְּאוֹר יְהוָה: כִּי נִטְשָׁתָה עַמְּךָ בֵּית
יַעֲקֹב כִּי מְלֹאוּ מִקְדָּם וְעֲנָנִים כְּפִלְשֵׁתִים וּבְיַלְדֵי
נְכָרִים יִשְׁפִּיקוּ: וְתִמְלֵא אֶרֶצוֹ כֶּסֶף וְזָהָב וְאֵין קֶצֶה
לְאַצְרֹתָיו וְתִמְלֵא אֶרֶצוֹ סוֹסִים וְאֵין קֶצֶה לְמַרְכָּבֹתָיו:
וְתִמְלֵא אֶרֶצוֹ אֱלִילִים לְמַעֲשֵׂה יָדָיו יִשְׁתַּחֲוּוּ לְאֲשֶׁר
עָשׂוּ אֲצַבְעֹתָיו: וְיִשְׁעַת אֲדָם וְיִשְׁפַל־אִישׁ וְאֵל־תִּשָּׂא
לָהֶם: בּוֹא בְצוּר וְהִטְמֵן בְּעַפְרָה מִפְּנֵי פֶחַד יְהוָה
וּמִחֲדָר גְּאוֹנוֹ: עֵינַי גְּבַהוֹת אֲדָם שִׁפְלֵ וְשַׁח רוּם
אֲנָשִׁים וְנִשְׁגָּב יְהוָה לְבַדּוֹ בַיּוֹם הַהוּא: כִּי יוֹם
לִיהוָה צְבָאוֹת עַל כָּל־גְּאוֹהַ וְרוּם וְעַל כָּל־נְשֵׂא וְשִׁפְלֵ:
וְעַל כָּל־אֲרֻזֵי הַלְּבָנוֹן הַרְמִים וְהַנְּשֵׂאִים וְעַל כָּל־
אֲלוֹנֵי הַבְּשָׁן: וְעַל כָּל־הַהָרִים הַרְמִים וְעַל כָּל־
הַגְּבַעוֹת הַנְּשֵׂאוֹת: וְעַל כָּל־מַגְדָּל גְּבֵה וְעַל כָּל־
חוֹמָה בְּצוּרָה: וְעַל כָּל־אֲנָנוֹת תְּרַשִׁישׁ וְעַל כָּל־
שְׂכִינֹת הַחֲמֻדָּה: וְשַׁח גְּבַהוֹת הָאֲדָם וְשִׁפְלֵ רוּם
אֲנָשִׁים וְנִשְׁגָּב יְהוָה לְבַדּוֹ בַיּוֹם הַהוּא: וְהֵאֲלִילִים
כְּלִיל יַחֲלָף: וּבְאוֹר בְּמַעְרוֹת צָרִים וּבְמַחֲלוֹת עַפְרָה
מִפְּנֵי פֶחַד יְהוָה וּמִחֲדָר גְּאוֹנוֹ בְּקוֹמוֹ לְעַרְץ הָאָרֶץ:
בַּיּוֹם הַהוּא יִשְׁלִיךְ הָאֲדָם אֶת אֱלִילָיו כְּסָפוֹ וְאֶת
אֱלִילָיו זָהָב וְאֲשֶׁר עָשׂוּ־לוֹ לְהִשְׁתַּחֲוֹת לְחַפְרֵ פְרוֹת
וְלַעֲטָלְפִים: לָבוֹא בְּנִקְרוֹת הַצָּרִים וּבְסַעֲפֵי הַסְּלַעִים
מִפְּנֵי פֶחַד יְהוָה וּמִחֲדָר גְּאוֹנוֹ בְּקוֹמוֹ לְעַרְץ הָאָרֶץ:
חֲדָלוּ לָכֶם מִן־הָאֲדָם אֲשֶׁר נִשְׁמָה בְּאֶפֶס כִּי־בִמְהַ
נִחְשָׁב הוּא:

ג כִּי הִנֵּה הָאֵלֹהִים יְהוָה צְבָאוֹת מִסִּיר מִירוּשָׁלַם
וּמִיְהוּדָה מִשְׁעַן וּמִשְׁעֵנָה כָּל מִשְׁעוֹן־לְחֶם וְכָל
מִשְׁעוֹן־מִים: גְּבוּר וְאִישׁ מִלְחָמָה שׁוֹפֵט וְנָבִיא וְקֹסֵם
וְזָקֵן: שֶׁר־חֲמֻשִׁים וּנְשׂוֹא פָנִים וְיוֹעֵץ וְחֶכֶם תְּרַשִׁים
וְנָכוֹן לְחֵשׁ: וְנִתְתִי נְעָרִים שָׂרִיָּהֶם וְתַעֲלוּלִים
יִמְשְׁלוּ־בָם: וְנִגְשׁ הָעָם אִישׁ בְּאִישׁ וְאִישׁ בְּרֵעֵהוּ
יִרְהָבוּ הַנְּעָר בְּזָלוֹ וְהַנְּקֻלָּה בְּנִכְבֵּד: כִּי־יִתְפָּשׂ אִישׁ

באחיו בית אביו שמלה לכה קצין תהנה-לנו
והמכשלה הזאת תחת ידך: ישא ביום ההוא לאמר
לא-אהיה חבש ובביתי אין לחם ואין שמלה לא
תשימני קצין עם: כי כשלה ירושלם ויהודה נפל
כיי-לשונם ומעלליהם אל-יהוה למרות עני כבודו:
הפרת פניהם ענתה בם ותטאתם פסדם הגידו לא
כתדו אוי לנפשם כיי-גמלו להם רעה: אמרו צדיק
כיי-טוב כיי-פרי מעלליהם יאכלו: אוי לרשע רע
כיי-גמול ידיו יעשה לו: עמל נגשיו מעולל ונשים
משלו בו עמל מאשריך מתעים ודרך ארתתך בלעו:
ונצב לריב יהוה ועמד לדין עמים: יהוה במשפט
יבוא עם-זקני עמו ושגרו ואתם בערתם הפרם גזלת
העני בבתיכם: מלכם [מה-לכם] תדכאו עמי ופני
עניים תטחנו נאם-אדני יהוה צבאות: וינאמר יהוה
יעו כי גבהו בנות ציון ותלכנה נטוות נטויות גרון
ומשקרות עינים הלוד וטפה תלכנה וברגליהם
תעפסנה: ושפח אדני קדקד בנות ציון ויהוה פתחו
יערה: ביום ההוא יסיר אדני את תפארת העכסים
והשבבים והשהרגים: הנטפות והשירות
והרעלות: הפארים והצעדות והקשרים ובתי הנפש
והלחשים: הטבעות ונזמי האף: הממחצות
והמעטפות והמטפות והחריטים: והגליגים
והסדיגים והצניפות והרדידים: והנה תחת בשם
מק יהוה ותחת חגורה נקפה ותחת מעשה מקשה
קרחו ותחת פתיגיל מתגרת שק כיי-תחת יפי:
מתיד בתרב יפלו וגבורתך במלחמה: ונאנו ואכלו
פתחיה ונקתה לארץ תשוב:

ד והחזיקו שבע נשים באיש אחד ביום ההוא לאמר
לחמנו נאכל ושמלתנו גלבש רק יקרא שמך עלינו
אסף חרפתנו: ביום ההוא יהיה צמח יהוה לצבי
ולכבוד ופרי הארץ לגאון ולתפארת לפליטת
ישראל: והנה הנשאר בציון והנותר בירושלם
קדוש יאמר לו פלי-הכתוב לתים בירושלם: אם
רמץ אדני את צאת בנות-ציון ואת-דמי ירושלם
ידיח מקרבה ברות משפט וברות בער: וברא יהוה
על פל-מכון הר-ציון ועל-מקראה ענו יומם ועשן
ונגה אש להבה לילה כי על-פל-כבוד חפה: וספה
תהיה לצליומם מתרב ולמחסה ולמסתור מזרם
וממטר: האשירה נא לידידי שירת דודי לכרמו

פרם הנה לידידי בקרו בן-שמו: ויעזקהו ויסקלהו
ויטעהו שרק ניבן מגדל בתוכו וגם-יקב חצב בו
ויקו לעשות ענבים ויעש באשים: ועתה יושב
ירושלם ואיש יהודה שפטו-נא ביני ובין פרמי:
מה-לעשות עוד לכרמי ולא עשיתי בו מדוע קניתי
לעשות ענבים ויעש באשים: ועתה אודיעה-נא
אתכם את אשר-אני עשה לכרמי הסר משופתו
והנה לבער פרוץ גדרו והנה למרמס: ואשיתהו בתה
לא יזמר ולא יעדר ועלה שמיר ושית ועל העבים
אצוה מהמטיר עליו מטר: כי כרם יהוה צבאות בית
ישראל ואיש יהודה נטע שעשועיו ויקו למשפט
והנה משפח לצדקה והנה צדקה: הוי מגיעי בית
בבית שדה בשדה יקריבו עד אפס מקום והושבתם
לבדכם בקרב הארץ: באזני יהוה צבאות אם-לא
בתים רבים לשמה יהיו גדלים וטובים מאין יושב:
כי עשרת צמדי-כרם יעשו בת אחת ונרע חמר
יעשה איפה: הוי משפימי בבקר שגר ירדפו
מאתרי בנשף גיו ידליקם: והלה כנור ונבל תף
ותליל ונינו משתיהם ואת פעל יהוה לא יביטו
ומעשה ידיו לא ראו: לכו גלה עמי מבלי-דעת
וכבודו מתי רעב והמונו צתה צמא: לכו הרחיבה
שאל נפשה ופערה פיה לבלי-חק וירד הדרה
והמונה ושאוניה ועלו בה: וישח אדם וישפל-איש
ועיני גבהים תשפלנה: ויגבה יהוה צבאות במשפט
והאל הקדוש נקדש בצדקה: ורעו כבשים פדברם
ותרבות מחים גרים יאכלו: הוי משכי העון בתבלי
השוא וכעבות העגלה חטאה: האמרים מהר
תישא מעשהו למען נראה ותקרב ותבואה עצת
קדוש ישראל ונדעה: הוי האמרים לרע טוב ולטוב
רע שמים חשך לאור ואור לחשך שמים מר למתוק
ומתוק למר: הוי חכמים בעיניהם ונגד פניהם
נבנים: הוי גבורים לשתות גיו ואנשי-חיל למסך
שקר: מצדיקי רשע עקב שחד וצדקת צדיקים
יסירו ממנו: לכו פאכל קש לשון אש וחשש להבה
ירפה שרשם פמק יהוה ופרחם פאבק יעלה כי מאסו
את תורת יהוה צבאות ואת אמרת קדוש-ישראל
נאצו: על-פן חרה אפי-יהוה בעמו ויט ידו עליו
ויפיהו וירגזו הקרים ותהי נבלתם פסוקה בקרב
חוצות בכל-זאת לא-שב אפו ועוד ידו נטויה:

וַיִּשְׁאַגְגֶּס לְגוֹיִם מִרְחוֹק וַיִּשְׂרַק לוֹ מִקְצֵה הָאָרֶץ וְהִגִּיהַ
מִהֲרָה קֹל יְבוּאָה: «אִי־עֲנִיף וְאִי־כּוֹשֵׁל בּוֹ לֹא יָנוּם
וְלֹא יִישָׁן וְלֹא נִפְתַּח אָזְנוֹ תִּלְצִיּוּ וְלֹא נִתַּק שְׂרָוֹךְ
נַעֲלִיו: «אֲשֶׁר חֲצִיּוֹ שְׂנוּנִים וְכֹל־קִשְׁתָּתֵיּוֹ דְרָכוֹת
פְּרָסוֹת סוֹסָיו כַּפָּר נִחְשָׁבוּ וְגִלְגָּלִיו כְּסוּפָה: «שְׂאֲגָה
לוֹ פִלְגִיָּא וּשְׂאֲגַי יִשְׂאֲגַי כַּפְּפִירִים וַיִּגְהֹם וַיֵּאחֲזֵז טֶרֶף
וַיִּפְלִיט וַאֲיִן מִצִּיל: «וַיִּגְהֹם עָלָיו בַּיּוֹם הַהוּא כְּנֹהֶמֶת־
יָם וְנִבְטַט לְאָרֶץ וְהִגִּיהַ חֲשָׁד צָר וְאוֹר חֲשָׁד בַּעֲרִיפִיהָ:

וּבַשְּׁנַת־מוֹת הַמֶּלֶךְ עֲזַיְהוּ וְאַרְאָה אֶת־אֲדֹנָי יוֹשֵׁב
עַל־כִּסֵּא רָם וְנִשְׂאָ וְשׁוּלְיוֹ מְלֵאִים אֶת־הַהִיכָל:
שְׂרָפִים עֹמְדִים מִמַּעַל לוֹ שֵׁשׁ כְּנֹפִים שֵׁשׁ כְּנֹפִים
לְאַחַד בַּשְּׂתִיִּם יְכֹסֶה כְּנֹפֵי וּבַשְּׂתִיִּם יְכֹסֶה רִגְלָיו
וּבַשְּׂתִיִּם יַעֲוֹפֶה: גַּיְיָ וְקָרָא זֶה אֶל־זֶה וְאָמַר קְדוֹשׁ
קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ יְהוָה צְבָאוֹת מְלֵא כָל־הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ:
וַיִּגְעֹזוּ אַמּוֹת הַסְּפִיִּם מִקּוֹל הַקּוֹרָא וְהַבִּית יִמְלֵא עָשָׂן:
וַיֵּאמֶר אוֹי־לִי כִי־נִדְמִיתִי כִּי אִישׁ טָמֵא־שְׂפָתַיִם
אֲנֹכִי וּבַתוֹךְ עִם־טָמֵא שְׂפָתַיִם אֲנֹכִי יוֹשֵׁב כִּי אֶת־
הַמֶּלֶךְ יְהוָה צְבָאוֹת רָאוּ עֵינָי: וַיִּשְׁפָּה אֵלַי אֶחָד מִן־
הַשְּׂרָפִים וּבִידָו רִצְפָה בְּמִלְקָתָיִם לָקַח מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ:
וַיִּגְעַע עַל־פִּי וַיֵּאמֶר הִנֵּה נִגַּע זֶה עַל־שְׂפָתֶיךָ וְסָר עוֹנֶיךָ
וַחֲטָאתְךָ תִּכְפֹּר: «וַאֲשַׁמְעֵ אֶת־קוֹל אֲדֹנָי אֲמַר אֶת־מִי
אֲשַׁלַּח וּמִי יִלְדֶּנּוּ וַאֲמַר הַגִּנִּי שְׁלַחְנִי: «וַיֵּאמֶר לֵךְ
וְאִמְרַת לְעַם הַהֵנָּה שְׁמַעוּ שְׁמוֹעַ וְאַל־תִּבְיִנוּ וְרָאוּ רָאוּ
וְאַל־תִּדְעוּ: הַשְּׁמֹן לִבֵּי־הַעַם הִזָּה וְאַזְנֵינוּ הִכְבֵּד וְעֵינֵינוּ
הִשְׁעַ פֶּן־יִרְאֶה בְּעֵינָיו וּבְאָזְנוֹ יִשְׁמַע וּלְבָבוֹ יִבִּין
וְשֵׁב וּרְפֵא לוֹ: «וַיֵּאמֶר עַד־מָתִי אֲדֹנָי וַיֵּאמֶר עַד אֲשֶׁר
אִם־שָׂאוּ עָרִים מֵאִין יוֹשֵׁב וּבָתִּים מֵאִין אֲדָם
וְהֶאֱדָמָה תִּשְׂאָה שְׂמָמָה: «וְרַתַּק יְהוָה אֶת־הָאָדָם
וּרְבָה הַעֲזוּבָה בְּקִרְבֵּי הָאָרֶץ: «וַעֲזוּד בָּהּ עֲשִׂרְלֶיהָ וְשָׂבָה
וְהִיתָה לְבַעַר כְּאֵלֶּה וְכֵאלוֹן אֲשֶׁר בְּשִׁלְכָת מִצְבַּת פָּם
זָרַע קֹדֶשׁ מִצְבַּתָּה:

ז וַיְהִי בַיּוֹם הַהוּא בְּיָמֵי אֲחִזָּה בְּיָמֵי יְהוֹשֻׁעַ הַמֶּלֶךְ יְהוֹדָה
עָלָה רִצְיֹן מִלֶּדֶת־אֲרָם וּפָקַח בְּוֶרֶמְלִיָּהוּ מִלֶּדֶת־יִשְׂרָאֵל
יְרוּשָׁלַם לְמַלְחָמָה עָלֶיהָ וְלֹא יָכַל לְהִלָּחֵם עָלֶיהָ:
וַיִּגַּד לְבֵית דָּוִד לֵאמֹר גִּחַה אֲרָם עַל־אֲפָרַיִם וַיִּנְעַע
לְכָבוֹ וּלְכָבֵד עִמּוֹ כְּנֹעַ עֲצִי־יַעַר מִפְּנֵי־רוּחַ: «וַיֵּאמֶר
יְהוָה אֱלֹהֵי־יִשְׂרָאֵל צֹא־נָא לְקַרְאֵת אֲחִזָּה אֶתָּה וּשְׂאֵר
יָשׁוּב בְּגָד אֶל־קִצָּה תַעֲלֵת הַבְּרָכָה הַעֲלִיוֹנָה אֶל־

מִסְלַת שְׂדֵה כּוּבֵס: «וְאִמְרַת אֲלֵיו הַשְּׁמֵר וְהַשְׁקֵט אֶל־
תִּירָא וּלְבַבְךָ אֶל־יְרֹךְ מִשְׁנֵי נֹבְוֹת הָאוֹדִים הָעֲשָׂנִים
הָאֵלֶּה בְּחַר־יָאֵף רִצְיֹן וְאֲרָם וּבְוֶרֶמְלִיָּהוּ: «לָעַן כִּי־
יַעַץ עָלֶיךָ אֲרָם רָעָה אֲפָרַיִם וּבְוֶרֶמְלִיָּהוּ לֵאמֹר:
נַעֲלָה בִיהוּדָה וְנִקְיָצְנָה וְנִבְקַעְנָה אֲלֵינוּ וְנִמְלִיךְ מֶלֶךְ
בְּתוֹכָהּ אֶת בְּוֶרֶמְלִיָּהוּ: «כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוָה לֹא תִקּוּם
וְלֹא תִהְיֶה: «כִּי רֹאשׁ אֲרָם דְּמָשֵׁק וְרֹאשׁ דְּמָשֵׁק רִצְיֹן
וּבַעֲזוּד שִׁשִּׁים וְחֲמֵשׁ שָׁנָה יַתַּח אֲפָרַיִם מַעַם: «וְרֹאשׁ
אֲפָרַיִם שְׁמֵרוֹן וְרֹאשׁ שְׁמֵרוֹן בְּוֶרֶמְלִיָּהוּ אִם לֹא
תִאֲמִינוּ כִּי לֹא תִאֲמֵנוּ: «וַיִּוֹסֵף יְהוָה דְּבַר אֶל־אֲחִזָּה
לֵאמֹר: «שְׂאֵל־לֶךְ אֹת מַעַם יְהוָה אֱלֹהֶיךָ הַעֲמֵק
שְׂאֵלָה אוֹ הַגְּבִיחַ לְמַעַלָּה: «וַיֵּאמֶר אֲחִזָּה לֹא־אֲשַׁאֵל
וְלֹא־אֲנַסֶּה אֶת־יְהוָה: «וַיֵּאמֶר שְׁמַעוּ־נָא בֵּית דָּוִד
הַמַּעֲט מִכֶּם הַלְּאוֹת אֲנָשִׁים כִּי תִלְאוּ גַם אֶת־אֱלֹהֵי:
«לָכוֹ יִתֵּן אֲדֹנָי הוּא לָכֶם אֹת הַנֵּה הַעֲלָמָה הָרָה
וַיִּלְדֵת בֵּן וְקִרְאֵת שְׁמוֹ עֲמָנוּ אֵל: «חֲמָאָה וּדְבַשׁ יֵאֱכַל
לְדַעְתּוֹ מֵאוֹס בְּרַע וּבְחֹר בְּטוֹב: «כִּי בְטָרָם יִדַע הַנַּעַר
מֵאוֹס בְּרַע וּבְחֹר בְּטוֹב תַּעֲזֹב הָאֲדָמָה אֲשֶׁר אַתָּה לֵץ
מִפְּנֵי שְׁנֵי מְלָכִיהָ: «יָבִיא יְהוָה עָלֶיךָ וְעַל־עַמְּךָ וְעַל־
בֵּית אֲבִיךָ יָמִים אֲשֶׁר לֹא־יָבִאוּ לְמִיּוֹם סוּר־אֲפָרַיִם
מֵעַל יְהוּדָה אֶת מֶלֶךְ אַשּׁוּר: «וְהִנֵּה בַיּוֹם הַהוּא יִשְׂרָק
יְהוָה לְזָבוּב אֲשֶׁר בְּקִצָּה יֵאָרִי מִצְרַיִם וּלְדַבּוּרָה אֲשֶׁר
בְּאָרֶץ אַשּׁוּר: «וּבָאוּ וְנָחוּ כָלֶם בְּנַחֲלֵי הַבְּתוֹת
וּבְנִקְיָי הַסְּלָעִים וּבְכָל הַנְּעֻצוּצִים וּבְכָל הַנְּהַלְלִים:
«בַּיּוֹם הַהוּא יִגְלַח אֲדֹנָי בְּתַעַר הַשְּׂכִירָה בְּעַבְרֵי נְהַר
בְּמֶלֶךְ אַשּׁוּר אֶת־הָרֹאשׁ וְשַׁעַר הַרְגָּלִים וְגַם אֶת־
הַזָּקֵן תִּסְפֶּה: «וְהִנֵּה בַיּוֹם הַהוּא יִחְיֶה־אִישׁ עֲגֵלַת
בְּקָר וּשְׂתֵי־צֹאֵן: «וְהִנֵּה מִרְבַּע עֲשׂוֹת תֵּלֵב יֵאֱכַל
חֲמָאָה כִּי־חֲמָאָה וּדְבַשׁ יֵאֱכַל כָּל־הַנּוֹתָר בְּקִרְבֵּי
הָאָרֶץ: «וְהִנֵּה בַיּוֹם הַהוּא יְהִי כָל־מְקוֹם אֲשֶׁר
יְהִי־שֵׁם אֵלֶּף גָּפוֹן בְּאֵלֶּף כֶּסֶף לְשִׁמִּיר וְלִשְׂמִיר יְהִי:
«בַּחֲצִיִּים וּבְקִשְׁתֵּי יְבוּאָה שְׂמָה כִּי־שְׁמִיר וְשִׂית תִּהְיֶה
כָּל־הָאָרֶץ: «וְכָל הַהָרִים אֲשֶׁר בְּמַעַדֵּר יַעֲזְרוֹן לֹא־
תִּבּוֹא שְׂמָה יִרְאֵת שְׁמִיר וְשִׂית וְהִנֵּה לְמַשְׁלַח שׁוֹר
וּלְמַרְמֵס שִׂיה:

ח וַיֵּאמֶר יְהוָה אֵלַי קַח־לֶךְ גִּלְיוֹן גָּדוֹל וּכְתַב עָלָיו
בְּחֶרֶט אֲנֹשׁ לְמַתָּה שְׁלַל תֵּשׁ בְּזוֹ: «וַאֲעִידָה לִּי עֲדִים
וַאֲמַנְנִים אֶת אוֹרֵיָה הַפְּלֹן וְאֶת־זְכָרְיָהוּ בֶן יְבָרְכִיָּהוּ:
וְאֶקְרַב אֶל־הַנְּבִיאָה נְתַהֵר וְתִלְד בֶּן וַיֵּאמֶר יְהוָה אֵלַי

קרא שמו מהר שלל תש בז: כי בטרם ידע הנער
קרא אבי ואמי ישא את-חיל דמשק ואת שלל
שמרון לפני מלך אשור: וניסף יהוה דבר אלי עוד
לאמר: יען פי מאס העם הזה את מי השלח ההלכים
לאט ומשוש את-רצין וכוון-מליהו: ולכן הנה אדני
מעלה עליהם את-מי הנחר העצומים והרבים את-
מלך אשור ואת-פל-כבודו ועלה על-פל-אפיקיו
והלך על-פל-גדותיו: ותלה ביהודה שטף ועבר עד-
צואר גייע והיה מטות פנפיו מלא רתב-ארץ עמנו
אל: רעו עמים וחתו והאזינו כל מרחקי-ארץ
התאזרו וחתו התאזרו וחתו: עצו עצה ותפר דברו
דבר ולא ילום פי עמנו אל: כי כה אמר יהוה אלי
כחזקת היד ויסרני מלכת בדרך העם-הזה לאמר:
לא-תאמריון קשר לכל אשר-יאמר העם הזה קשר
ואת-מוראו לא-תיראו ולא תעריצו: את-יהוה
צבאות אתו תקדישו והוא מוראכם והוא מערצכם:
והיה למקדש ולאבן נגף ולצור מכשול לשני בתי
ישראל לפח ולמוקש ליושב ירושלים: וכשלו בם
רבים ונפלו ונשברו ונוקשו ונלכדו: צור תעודה
חתום תורה בלמדי: ותפיתל ליהוה המסתיר פניו
מבית יעקב וקויתי-לו: הנה אנכי והילדים אשר
נתן-לי יהוה לאתות ולמופתים בישראל מעם יהוה
צבאות השכן בקר ציון: וכי-יאמרו אליכם דרשו
אל-האבות ואל-הידוענים המצפצפים והמהגים
הלוא-עם אל-אלהיו ידרש בעד החיים אל-המתים:
לתורה ולתעודה אם-לא יאמרו כדבר הזה אשר
איו-לו שחר: ועבר בה נקשה ורעב והלה כי-ירעב
והתקצף וקלל במלכו ובאלהיו ופגה למעלה: ואל-
ארץ יביט והנה צרה וחשכה מעוה צוקה ואפלה
מנדח: כי לא מועף לאשר מוצק לה פעת הראשון
הקל ארצה זבלון וארצה נפתלי והאחרון הכביד
דרך היב עבר הירדן גליל הגוים:

ט העם ההלכים בחשך ראו אור גדול ישביל בארץ
צלמות אור נגה עליהם: הרבית הגוי לא לו הגדלת
השמחה שמתו לפניך כשמחת בקציר כאשר יגילו
בחלקם שלל: כי את-על סבלו ואת מטה שכמו
שבת הנגש בו החמת פיום מדין: פי כל-סאון סאון
ברעש ושמלה מגוללה בדמים והיתה לשרפה
מאכלת אש: כי-ילד ילד-לנו בן נתן-לנו ותתי

המשרה על-שכמו ויקרא שמו פלא יועץ אל גבור
אבי-עד שר-שלום: למרבה [למרבה] המשרה
ולשלום איך-קץ על-כסא דוד ועל-ממלכתו להכין
אתה ולסעדה במשפט ובצדקה מעתה ועד-עולם
קנאת יהנה צבאות תעשה-זאת: דבר שלח אדני
ביעקב ונפל בישראל: וידעו העם כלו אפרים
ויושב שמרון בגאונה ובגדל לבב לאמר: לבנים
נפלו וגזית גבנה שקמים גדעו וארזים נחליף:
וישגב יהנה את-צרי רצין עליו ואת-איביו יסכסך:
אךם מקדם ופלשתיים מאחור ויאכלו את-ישראל
בכל-פה בכל-זאת לא-שב אפו ועוד ידו נטויה:
והעם לא-שב עד-המפהו ואת-יהנה צבאות לא
דרשו: ויכרת יהוה מישראל ראש וזנב כפה
ואגמון יום אחד: יקו ונשוא-פנים הוא הראש
ונביא מורה-שקר הוא הזנב: ויניהו מאשרי העם
הזה מתעים ומאשריו מבלעים: על-פן על-בחוריו
לא-ישמח אדני ואת-יתמיו ואת-אלמנותיו לא
ירחם פי כלו חנה ומרע וכל-פה דבר נבלה בכל-זאת
לא-שב אפו ועוד ידו נטויה: פי-בערה כאש רשעה
שמיר ושית תאכל ותצת בסבכי הפער ויתאבכו
גאות עשן: בעברת יהנה צבאות נעתם ארץ ויהי
העם כמאכלת אש איש אל-אחיו לא נחמלו: ויגזר
על-ימין ורעב ויאכל על-שמאול ולא שבעו איש
בשר-זרעו יאכלו: מנשה את-אפרים ואפרים את-
מנשה יחדו המה על-יהודה בכל-זאת לא-שב אפו
ועוד ידו נטויה:

י הוי החקקים חקקי-און ומכתבים שכל כתבו:
להטות מדין דלים ולגזל משפט עגני עמי להיות
אלמנות שללם ואת-יתומים יבזו: ומה-תעשו ליום
פקדה ולשואה ממרתק תבוא על-מל תנוסו לעזרה
ואנה תעזבו פבודכם: בלתי כרע תחת אסיר ותחת
הרוגים יפלו בכל-זאת לא-שב אפו ועוד ידו נטויה:
הוי אשור שבת אפי ומטה-הוא בידם זעמי: בגוי
חנה אשליחנו ועל-עם עברתי אצונו לשלל שלל
ולבז בז ולשימו ולשומו מרמס פתמר חוצות: והוא
לא-כן ידמה ולבבו לא-כן יחשב פי להשמיד בלבבו
ולהכרית גוים לא מעט: פי יאמר הלא שרי יחדו
מלכים: הלא ככרפמיש פלנו אם-לא כארפל חמת
אם-לא כדמשק שמרון: כאשר מצאה ידי לממלכת

הָאֵלִיל וּפְסִילֵיהֶם מִירוּשָׁלַם וּמִשְׁמֶרֶן: «הֲלֹא פֹאֲשֶׁר עָשִׂיתִי לְשֶׁמֶרֶן וּלְאֵלִילֶיהָ כִּן אֲעֲשֶׂה לִירוּשָׁלַם וְלַעֲצָבֶיהָ: «וְהָיָה כִּי־יִבְצַע אֲדָנִי אֶת־כָּל־מַעֲשָׂהוּ בְּהַר צִיּוֹן וּבִירוּשָׁלַם אֶפְקֹד עַל־פְּרִי־גִדְלֵי לֵבָב מְלֹךְ־אֲשׁוּר וְעַל־תַּפְאֵרֶת רוּם עֵינָיו: «כִּי אָמַר בְּכַח יָדִי עָשִׂיתִי וּבְחֶכְמָתִי כִּי נִבְגַּנְתִּי וְאָסִיר גְּבוּלֹת עַמִּים וְעַתִּידִתִּיהֶם וְעַתּוֹדִתִּיהֶם שׁוֹשֵׁתִי וְאוֹרִיד כַּאֲבִיר יוֹשְׁבִים: «וְנִתְמַצָּא כְּקֹן יָדִי לְחֵיל הָעַמִּים וְכַאֲסֹף בִּיצִים עֲזוּבוֹת פְּלִי־הָאָרֶץ אֲנִי אֲסַפְתִּי וְלֹא הָיָה נִגְדַּךְ כְּנֶף וּפְצָה פֶה וּמַצְפָּצָה: «הִיתְפָּאֵר הַגְּרֹן עַל הַתַּצְבַּ בּוֹ אִם־יִתְגַּדֵּל הַמַּשׁוֹר עַל־מְנִיפּוֹ כַּהֲנִיף שֹׁבֵט וְאֶת־מְרִימָיו כַּהֲרִים מִטָּה לֹא־עָץ: «לָכוֹ יִשְׁלַח הָאֲדוֹן יְהוָה צְבָאוֹת בְּמַשְׁמָנֵי רָזוֹן וְתַחַת כַּבְדּוֹ נִקְדַּךְ יְקֹד כִּיקוֹד אֲשׁ: «וְהָיָה אֹר־יִשְׂרָאֵל לְאֵשׁ וּקְדוּשׁוֹ לְלִהָבָה וּבַעֲרָה וְאֶכְלָה שִׁיתוֹ וּשְׁמִירוֹ בַּיּוֹם אֶחָד: «וּכְבוֹד יַעֲרוּ וְכַרְמֵלוֹ מִנְפֶשׁ וְעַד־בָּשָׂר יִכְלָה וְהָיָה כַּמַּסַּס נֶסֶס: «וּשְׂאֵר עֵץ יַעֲרוּ מִסִּפֵּר יִהְיוּ וְנַעַר יִכְתְּבֵם: «וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא לֹא־יוֹסִיף עוֹד שְׂאֵר יִשְׂרָאֵל וּפְלִיטַת בֵּית־יַעֲקֹב לְהַשְׁעוֹן עַל־מַכְהוֹ וּנְשָׁעוֹן עַל־יְהוָה קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל בְּאֶמֶת: «שְׂאֵר יָשׁוּב שְׂאֵר יַעֲקֹב אֶל־אֵל גְּבוּר: «כִּי אִם־יִהְיֶה עִמָּךְ יִשְׂרָאֵל כְּתוּל הַיָּם שְׂאֵר יָשׁוּב בּוֹ פְלִיזוֹן תְּרוּץ שׁוֹטֵף צְדָקָה: «כִּי כָלָה וְנִחְרָצָה אֲדָנִי יְהוָה צְבָאוֹת עֲשֶׂה בְּקֶרֶב פְּלִי־הָאָרֶץ: «לָכוֹ כֹּה־אָמַר אֲדָנִי יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי־יִשְׂרָאֵל עִמָּי יֵשֵׁב צִיּוֹן מֵאֲשׁוּר בְּשֹׁבֵט יִפְכֶּה וּמִטָּהוּ יִשְׂאֵ־עֲלֵיךָ בְּדֶרֶךְ מִצְרַיִם: «כִּי־עוֹד מַעֲט מִזַּעַר וְכָלָה זַעַם וְאִפִּי עַל־תְּבִלִיתָם: «וְעוֹרֵר עָלָיו יְהוָה צְבָאוֹת שׁוֹט כַּמַּפֶּת מִדָּגוֹן בְּצוּר עוֹרֵב וּמִטָּהוּ עַל־הַיָּם וּנְשָׂאוֹ בְּדֶרֶךְ מִצְרַיִם: «וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא יָסוּר סִבְלוֹ מֵעַל שַׁכְמָךְ וְעָלוּ מֵעַל צוּאֲרָךְ וְחָבַל עַל מַסְנֵי־שִׁמּוֹן: «בֹּא עַל־עֵינַי עֹבֵר בְּמִגְדוֹן לְמַכְמָשׁ יִפְקִיד כְּלִיו: «עָבְרוּ מֵעַבְרָה גָּבַע מְלוֹן לָנוּ תִרְדֵּה הַרְמָה גְּבַעַת שְׂאוֹל גֶּסֶה: «צִהְלִי קוֹלְךָ בַת־גְּלִים הַקְּשִׁיבִי לִישָׁה עֹנִיָּה עֲנֹתוֹת: «גִּדְדָה מִדְּמִנָּה יִשְׁבִּי הַגְּבִים הַעֵיזוֹ: «עוֹד הַיּוֹם בְּנֹב לַעֲמֹד יִנְפֹף יָדוֹ הַר בֵּית בַּת־צִיּוֹן גְּבַעַת יְרוּשָׁלַם: «הִנֵּה הָאֲדוֹן יְהוָה צְבָאוֹת מְסַעֵף פֶּאֶרֶה בְּמַעְרָצָה וְרָמִי הַקּוֹמָה גְּדוּעִים וְהַגְּבִהִים יִשְׁפְּלוּ: «וְנִקְּףָה סִבְכֵי הַיַּעַר בְּבִרְזֵל וְהַלְבִּנוֹן בְּאֲדִיר יְפוֹל:

יא «וַיֵּצֵא חֹטֵר מִגִּזְעַי יִשְׂרָאֵל וְנִצַּר מִשְׁרָשָׁיו יִפְרָה:

וְנִתְחַה עָלָיו רוּחַ יְהוָה רוּחַ חֲכָמָה וּבִינָה רוּחַ עֲצָה וּגְבוּרָה רוּחַ דַּעַת וִירְאָת יְהוָה: «וְהָרִיחוּ בִירְאָת יְהוָה וְלֹא־לְמִרְאָה עֵינָיו יִשְׁפּוֹט וְלֹא־לְמַשְׁמַע אָזְנוֹ יוֹכִיחַ: «וְשִׁפְטָה בְּצִדִק דְּלִים וְהוֹכִיחַ בְּמִישׁוֹר לַעֲנוּי־אָרֶץ וְהִפְהֵ־אָרֶץ בְּשֹׁבֵט פִּיו וּבְרוּחַ שְׁפָתָיו יִמִּית רָשָׁע: «וְהָיָה צְדָק אֲזוּר מִתְּגִי וְהֶאֱמוּנָה אֲזוּר תְּלַצִּי: «וְגַר זָאֵב עִם־כֶּבֶשׂ וְנֹמֵר עִם־גְּדִי יִרְבֹּץ וְעַגֵּל וּכְפִיר וּמְרִיא יַחֲדוּ וְנַעַר קָטָן נִהְגָה בָּם: «וּפְרָה וְדָב תִּרְעִינָה יַחֲדוּ יִרְבְּצוּ יִלְדִיָּהוּ וְאֲרִיָּה כַּבָּקָר יֹאכְל־תְּבֹן: «וְשִׁשְׁשָׁע יוֹנֵק עַל־חֵר פֶּתוֹ וְעַל מְאוּרַת צְפֻעוֹנֵי גְמוּל יָדוֹ הָדָה: «לֹא־יִרְעוּ וְלֹא־יִשְׁחִיתוּ בְּכָל־הַר קְדָשִׁי כִּי־מִלֵּאָה הָאָרֶץ דַּעַה אֶת־יְהוָה כַּמִּים לַיָּם מְכַסִּים: «וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא שָׂרֵשׁ יִשְׂרָאֵל עֲמֹד לְגַם עַמִּים אֲלֵיו גּוֹיִם יִדְרָשׁוּ וְהִיָּתָה מְנַחֲתוֹ כְּבוֹד: «וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא יוֹסִיף אֲדָנִי שְׁנִית יָדוֹ לַקְּנוֹת אֶת־שְׂאֵר עַמּוֹ אֲשֶׁר יִשְׂאֵר מֵאֲשׁוּר וּמִמִּצְרַיִם וּמִפְתְּרוֹס וּמִפּוֹשׁ וּמֵעִילָם וּמִשְׁנַעַר וּמִחֲמַת וּמֵאֲנֵי הַיָּם: «וּנְשָׂא גֶסֶס לְגוֹלָם וְאָסַף גְּדַחֵי יִשְׂרָאֵל וּנְפֻצוֹת יְהוּדָה יִקְבֹּץ מֵאֲרָבַע כַּנְפוֹת הָאָרֶץ: «וְסָרָה קְנֻאָת אֶפְרַיִם וְצַרְרֵי יְהוּדָה יִכְרְתוּ אֶפְרַיִם לֹא־יִקְנֹא אֶת־יְהוּדָה וְיִהוּדָה לֹא־יִצַּר אֶת־אֶפְרַיִם: «וְעָפּוּ בְּכַתֵּף פְּלִשְׁתִּים לְמָה יַחֲדוּ יָבִיזוּ אֶת־בְּנֵי־קָדָם אֲדוֹם וּמוֹאָב מִשְׁלוֹחַ יָדָם וּבְנֵי עַמּוֹן מִשְׁמַעְתָּם: «וְהַחֲרִים יְהוָה אֶת לִשׁוֹן יַם־מִצְרַיִם וְהִנִּיף יָדוֹ עַל־הַנְּהַר בַּעֲרִים רוּחוֹ וְהִפְהִי לְשִׁבְעָה גְחָלִים וְהִדְרִיף בְּנַעֲלִים: «וְהִיָּתָה מְסֻלָּה לְשְׂאֵר עַמּוֹ אֲשֶׁר יִשְׂאֵר מֵאֲשׁוּר כַּאֲשֶׁר הִיָּתָה לְיִשְׂרָאֵל בַּיּוֹם עָלְתוֹ מֵאֲרֶץ מִצְרַיִם:

יב «וְאֶמְרָת בַּיּוֹם הַהוּא אוֹדֶךָ יְהוָה כִּי אֲנַפְתָּ בִּי יֵשֵׁב אֶפְסָךְ וְתִנְחַמְנִי: «הִנֵּה אֵל יִשׁוּעָתִי אֲבַטַח וְלֹא אֶפְחָד כִּי־עָנִי וְזַמְרַת נָה יְהוָה וַיְהִי־לִי לִישׁוּעָה: «וּשְׂאֲבַתְּ־מִים בְּשִׁשׁוֹן מִמַּעַיְנֵי הַיִּשׁוּעָה: «וְאֶמְרָתְּם בַּיּוֹם הַהוּא הוֹדוּ לַיהוָה קְרָאוּ בְּשִׁמּוֹ הוֹדִיעוּ בְּעַמִּים עֲלִילֹתֵינוּ הַזְכִּירוּ כִּי נִשְׁגַּב שְׁמוֹ: «זַמְּרוּ יְהוָה כִּי גֵאוֹת עֲשֶׂה מִיַּדְעַת מוֹדַעַת זָאת בְּכָל־הָאָרֶץ: «צִהְלִי וְרַנֵּי יוֹשְׁבַת צִיּוֹן כִּי־גִדְּלוּ בְּקֶרְבְּךָ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל:

יג «מִשָּׂא בְּבֵל אֲשֶׁר תִּזְהַר יִשְׁעִיהוּ בְּו־אֲמוּנָתִי: «עַל הַר־נִשְׁפָּה שְׂאוּ־גֶסֶס תִּרְיָמוּ קוֹל לְהֶם תְּנִיפוּ לָד וְיִבְאוּ פִתְתֵי גְדִיבִים: «אֲנִי צוֹנִיתִי לְמַקְדָּשִׁי גַם קָרָאתִי גְבוּרִי

לֹאֲפִי עֲלִיזֵי גְּאוֹנֹתַי: קוֹל הַמּוֹן בְּהָרִים דְּמוֹת עַם־רָב
קוֹל שְׂאוֹן מִמְּלָכוֹת גּוֹיִם נְאֻסָּפִים יְהוָה צְבָאוֹת מִפְקֹד
צָבָא מִלְחָמָה: בָּאִים מֵאֶרֶץ מִרְחָק מִקְצֵה הַשָּׁמַיִם
יְהוָה וְכִלְיָי זַעֲמוֹ לְתַבְּלָל פְּלִי־הָאָרֶץ: הִילִילּוּ כִּי קָרוֹב
יוֹם יְהוָה כְּשֶׁד מִשְׁעָדֵי יְבוּא: עַל־כֵּן כָּל־יְדָיִם תִּרְפִּינָה
וְכָל־לֵבָב אָנוּשׁ יִמָּס: וְנִבְהָלוּ אֲצִירִים וְתַבְּלִים יֵאֲחַזְוּ
כִּי־לָדָה יִחִילוּן אִישׁ אֶל־רַעְהוֹ יִתְמָהוּ פָּנָי לְהִבִּים
פְּנֵיהֶם: הִנֵּה יוֹם־יְהוָה בָּא אֲכַזְרִי וְעִבְרָה וְתִרְוֹן אֶף
לְשׁוֹם הָאָרֶץ לְשִׁמָּה וְחִטָּאֵיהָ יִשְׁמִיד מִמְּנָה: כִּי־
כּוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְכִסְיֵיהֶם לֹא יִהְיוּ אֹרְגָם חֲשָׁד
הַשְּׁמַיִשׁ בְּצִאֲתוֹ וְנִרְחַ לֹא־יִגְיֶה אֹרְוֹ: וּפְקֹדֹתַי עַל־
תַּבְּלָרָעָה וְעַל־רָשָׁעִים עֲוֹנָם וְהַשְׁבַּתִּי גְּאוֹן זָלִים
וְגְּאוֹנֹת עָרִיצִים אֲשַׁפִּיל: אֹקִיר אָנוּשׁ מִפֶּז וְאֲדָם
מִבְּתֵם אֹפִיר: עַל־כֵּן שָׁמַיִם אֲרַגִּיז וְתִרְעַשׂ הָאָרֶץ
מִמְּקוֹמָהּ בְּעִבְרַת יְהוָה צְבָאוֹת וּבְיוֹם תִּרְוֹן אֶפּוֹ:

וְהִנֵּה כַּצְּבִי מִדָּח וּכְצֹאן וְאִין מִקְבֵּץ אִישׁ אֶל־עַמּוֹ
יִפְּנוּ וְאִישׁ אֶל־אֶרְצוֹ יָנוּסוּ: כָּל־הַנְּמַצָּא יִדְקַר וְכָל־
הַנְּסֻפָּה יִפּוֹל בְּחָרָב: וְעַל־לֵיהֶם יִרְטָשׁוּ לְעֵינֵיהֶם
יִשְׁטוּ בְּתֵיהֶם וּנְשִׂיהֶם תִּשְׁגַּלְגַּל תִּשְׁכַּבְנָה: הַנְּנִי
מֵעִיר עַל־יָהֶם אֶת־מִדְּי אֲשֶׁר־כָּסֶף לֹא יִחְשְׁבוּ וְזָהָב
לֹא יִחְפְּצוּ־בוֹ: וְקִשְׁתוֹת נְעָרִים תִּרְטָשְׁנָה וּפְרִי־בֶטֶן
לֹא יִרְתְּמוּ עַל־בָּנִים לֹא־תִחוּס עֵינָם: וְהִי־תָה בְּכָל־
צְבִי מִמְּלָכוֹת תִּפְאַרַת גְּאוֹן כְּשֶׁדִּים כְּמַהֲפַכַת אֱלֹהִים
אֶת־סֹדֶם וְאֶת־עֲמֹרָה: לֹא־תִשָּׁב לְנֹצַח וְלֹא תִשְׁכַּן
עַד־דָּוָר וְדָוָר וְלֹא־יִהְיֶה שָׁם עָרְבֵי וְרָעִים לֹא־יִרְבְּצוּ
שָׁם: וְרַבְּצוּ־שָׁם צִיִּים וּמְלֹאוּ בְּתֵיהֶם אֲחִים וְשִׁכְנוּ
שָׁם בָּנוֹת יַעֲנָה וְשְׁעִירִים יִרְקְדוּ־שָׁם: וְעֵנָה אִיִּים
בְּאַלְמְנוֹתָיו וְתַנִּים בְּהִיכְלֵי עֲנָג וְקָרוֹב לְבוֹא עֲתָה
וְיָמִיָּה לֹא יִמָּשְׁכוּ:

הַלְכוּת שַׁבַּת פֶּרֶק ה'

גְּבִי מְנוּרָה, בֵּין עַל גְּבִי קֶרֶק; וְלֹא אָסְרוּ אֶלֶּא לַעֲשׂוֹתוֹת פְּתִילָה לְנֵר, בַּלְבָּד.

ה, ח שָׁמֶן שֶׁמֶדְלִיקִין בּוֹ לַשַּׁבָּת, צְרִיךְ שִׁיְהֵא נִמְשָׁךְ אַחֲרֵי הַפְּתִילָה; אֲבָל שְׁמָנִין שְׂאִין נִמְשָׁכִין אַחֲרֵי הַפְּתִילָה-כְּגֹון זָפֶת, וְשַׁעוּהָ, וְשָׁמֶן קִיקָ, וְאַלְיָה, וְחֶלֶב-אֵין מִדְלִיקִין בָּהֶן. וּמִפְּנֵי מַה אֵין מִדְלִיקִין בַּפְּתִילוֹת שְׂאִין הָאוֹר נִתְּלִית בָּהֶן, וְלֹא בְּשָׁמָנִים שְׂאִין נִמְשָׁכִים אַחֲרֵי הַפְּתִילָה-גְּזָרָה, שְׁמָא יִהְיֶה אוֹר הַנֵּר אֶפְלָא, וַיִּטָּה אוֹתָהּ, בְּשַׁעָה שִׁישְׁתַּמֵּשׁ לְאוֹרָהּ.

ה, ט חֶלֶב שֶׁהִתִּיכּוּ, וְקֶרֶבִי דְגִים שְׁנִמּוּחוּ-נוֹתֵן לְתוֹכָן שְׁמֹן כָּל שֶׁהוּא, וּמִדְלִיק; אֲבָל שְׁמָנִין שְׂאִין מִדְלִיקִין בָּהֶן-אֶפְלוּ עֶרְבָן בְּשָׁמֶן מִשְׁמָנִים שֶׁמֶדְלִיקִין בָּהֶן-לֹא יִדְלִיק, מִפְּנֵי שְׂאִין נִמְשָׁכִין.

ה, י אֵין מִדְלִיקִין בְּעֵטְרוֹן, מִפְּנֵי שְׂרִיחוֹ רַע-שְׁמָא יִנְיַחְנוּ וַיֵּצֵא, וְחוּבָה עֲלָיו לֵישֵׁב לְאוֹר הַנֵּר. וְלֹא בְּצָרִי, מִפְּנֵי שְׂרִיחוֹ טוֹב-שְׁמָא יִקַּח מִמֶּנּוּ, מִן הַנֵּר; וְעוֹד, מִפְּנֵי שֶׁהוּא עָף. וְלֹא בְּנֶפֶט לָבָן, וְאֶפְלוּ בַחֲל-מִפְּנֵי שֶׁהוּא עָף, וַיְבוֹא לִידֵי סַפְנָה.

ה, יא מִתֵּר לְהַדְלִיק לְכַתְּחֵלָה, בְּשָׂאֵר שְׁמָנִים-כְּגֹון שְׁמֹן צָנוֹן, וְשִׁמְשָׁמִין, וְלֶפֶת, וְכָל פְּיוּצָא בָּהֶן: אֵין אָסוּר אֶלֶּא אֵלוּ שְׁמָנוֹ חֲכָמִים, בַּלְבָּד.

ה, יב לֹא יִתֵּן אָדָם כְּלֵי מִנְקֵב מֵלֵא שְׁמֹן עַל פִּי הַנֵּר, בְּשִׁבִיל שִׁיְהֵא מְנוֹטָף, וְלֹא יִמְלֵא קַעְרָה שְׁמֹן וַיִּתְּנָהּ בְּצַד הַנֵּר וַיִּתֵּן רֹאשׁ הַפְּתִילָה לְתוֹכָהּ, בְּשִׁבִיל שֶׁתִּהְיֶה שׁוֹאֶבֶת-גְּזָרָה, שְׁמָא יִקַּח מִן הַשְּׁמֹן שֶׁבְּכֵלֵי: שֶׁהִרִי לֹא נִמְאָס בְּנֵר; וְאָסוּר לְהַנּוֹת בְּשַׁבָּת מִן הַשְּׁמֹן שֶׁהִדְלַק בּוֹ, וְאֶפְלוּ כְּבֵתָה הַנֵּר, וְאֶפְלוּ נִטְף מִן הַנֵּר-מִפְּנֵי שֶׁהוּא מִקְצָה מִחֲמַת אָסוּר. וְאִם חִבֵּר הַכְּלֵי שֵׁישׁ בּוֹ הַשְּׁמֹן אֶל הַנֵּר בְּסִיד, וּבְחֶרְסִית, וְכִיּוּצָא בָּהֶן-מִתֵּר.

ה, יג אֵין נוֹתְנִין כְּלֵי תַחַת הַנֵּר לְקַבֵּל בּוֹ שְׁמֹן בְּשַׁבָּת, שֶׁהִרִי מִבְּטֵל הַכְּלֵי מֵהַכְּנוֹ; וְאִם נִתְּנוּ מִבְּעוֹד יוֹם, מִתֵּר. וְנוֹתְנִין כְּלֵי תַחַת הַנֵּר בְּשַׁבָּת, לְקַבֵּל נִיצוּצוֹת-מִפְּנֵי שְׂאִין בָּהֶן מִמֵּשׁ, וְהִרִי לֹא בְּטָלוּ מִלְּטָלוּ; וְאָסוּר לְתַן לְתוֹכּוֹ מִים, וְאֶפְלוּ מֵעֶרֶב שַׁבָּת-מִפְּנֵי שֶׁהוּא מִקְרֵב אֶת כְּבוֹי הַנִּיצוּצוֹת.

ה, יד אֵין פּוֹלִין לְאוֹר הַנֵּר, וְלֹא קוֹרִין לְאוֹר הַנֵּר, וְאֶפְלוּ גְבוּהַ שְׁתֵּי קוֹמוֹת; וְאֶפְלוּ עֲשָׂרָה בְּתִים זֶה עַל גֵּב זֶה, וְהַנֵּר בְּעֵלְיוֹנָה-לֹא יִקְרָא וְלֹא יִפְלֵה לְאוֹרוֹ בְּתַחְתּוֹנָה, שְׁמָא יִשְׁפַּח וַיִּטָּה. וְאִם הִיוּ שְׁנַיִם קוֹרִין בְּעֵנִין אֶחָד, מִתְּרִין לְקִרוֹת לְפָנֵי הַנֵּר-שֶׁכָּל אֶחָד מֵהֶן מִזְפִּיר חִבְרוּ, אִם שָׁכַח; אֲבָל לֹא בְּשָׁנֵי עֵינָיו, שֶׁכָּל אֶחָד מֵהֶן טְרוּד בְּעֵינָיו.

ה, טו הַדְּלָקָת נֵר בְּשַׁבָּת אֵינָה רְשׁוּת, אִם רָצָה מִדְּלִיק וְאִם רָצָה אֵינּוּ מִדְּלִיק; וְלֹא מְצוּהַ שְׂאִינוּ חֵיב לְרַדֵּף אַחֲרֶיהָ עַד שִׁיעֵשְׁנָה, כְּגֹון עֵרוּבֵי חֲצוֹת אוֹ נְטִילַת יָדַים לְאֲכִילָה: אֶלֶּא חוּבָה. וְאֶחָד אֲנָשִׁים וְאֶחָד נָשִׁים, חֵיבִין לְהִיּוֹת בְּבִתְיָהֶן נֵר דְּלוּק בְּשַׁבָּת. אֶפְלוּ אֵין לוֹ מַה יֵּאֱכֹל-שׁוֹאֵל עַל הַפְּתָחִים, וְלוֹקַח שְׁמֹן וּמִדְּלִיק אֶת הַנֵּר: שְׂזָה בְּכָלֵל עֲנֵג שַׁבָּת הוּא. וְחֵיב לְכַרֵּךְ קֶדֶם הַדְּלָקָה, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וַיְצַוֵּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שַׁלְּשַׁבָּת-כְּדָרֵךְ שֶׁמְבָרֵךְ עַל כָּל הַדְּבָרִים שֶׁהוּא חֵיב בָּהֶם מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים.

ה, טז מִתֵּר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ לְנֵר הַשַּׁבָּת: וְהוּא, שֶׁלֹּא יִהְיֶה הַדְּבָר צְרִיךְ עֵיוֹן הַרְבֵּה; אֲבָל דְּבָר שֶׁצְּרִיךְ לְדַקְדָּק בְּרֵאשִׁיתוֹ, אָסוּר לְהַבְּחִינוֹ לְאוֹר הַנֵּר-גְּזָרָה, שְׁמָא יִטָּה.

ה, טז הַמִּדְּלִיק צְרִיךְ לְהַדְלִיק מִבְּעוֹד יוֹם, קֶדֶם שֶׁקִּיעַת הַחֲמָה. וְנָשִׁים מְצוּוֹת עַל דְּבָר זֶה, יוֹתֵר מִן הָאֲנָשִׁים, לְפִי שֶׁהֵן מְצוּיּוֹת בְּבִתִּים, וְהֵן הַעֲסָקוֹת בְּמִלְאֲכַת הַבַּיִת; וְאֵף עַל פִּי כּוֹן, צְרִיךְ הָאִישׁ לְהַזְהִיר וּלְבַדֵּק אוֹתוֹ עַל כֶּךָ, וְלוֹמַר לְאֲנָשֵׁי בֵיתוֹ עֶרֶב שַׁבָּת קֶדֶם שֶׁתַּחֲשֵׁךְ, הַדְּלִיקוּ אֶת הַנֵּר. סַפֵּק חֲשֵׁכָה וְנִכְנַס הַשַּׁבָּת, סַפֵּק לֹא נִכְנַס-אֵין מִדְּלִיקִין.

ה, טז מִשְׁתַּשְׁקַע הַחֲמָה עַד שִׁירָאוּ שְׁלוֹשָׁה כּוֹכְבִים בֵּינוֹנִיִּים, הוּא הַזְּמַן הַנִּקְרָא בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת בְּכָל מְקוֹם; וְהוּא סַפֵּק מִן הַיּוֹם, סַפֵּק מִן הַלַּיְלָה, וְדָנִין בּוֹ לְהַחְמִיר, בְּכָל מְקוֹם. וְלִפְיֵכֶךָ אֵין מִדְּלִיקִין בּוֹ; וְהַעוֹשֶׂה מְלָאכָה בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת שַׁבָּת וּבֵין הַשְּׁמָשׁוֹת בְּמוּצָאֵי שַׁבָּת, בְּשׁוּגַג-חֵיב חֲטָאת מִכָּל מְקוֹם. וְכוֹכְבִים אֵלוּ-לֹא גְדוֹלִים הַנִּרְאִים בַּיּוֹם, וְלֹא קִטְנִים שְׂאִין נִרְאִין אֶלֶּא בַּלַּיְלָה; וּמִשִּׁירָאוּ שְׁלוֹשָׁה כּוֹכְבִים אֵלוּ הַבֵּינוֹנִיִּים, הִרִי זֶה לַיְלָה וְדָאֵי.

ה, טז הַפְּתִילָה שֶׁמִּדְּלִיקִין בָּהּ לַשַּׁבָּת, אֵין עוֹשִׂין אוֹתָהּ מִדְּבָר שֶׁהוּא מִסְכָּסְכַת בּוֹ-כְּגֹון צְמֵר, וְשַׁעַר, וּמְשִׁי, וְצֵמֶר הָאָרֶז, וּפְשֵׁתָן שֶׁלֹּא נִפְץ, וְסִיב שֶׁלְּדַקֵּל, וּמִינֵי הָעֵץ הַרְפִּים, וְכִיּוּצָא בָּהֶן; אֶלֶּא מִדְּבָר שֶׁהוּא נִתְּלִית בּוֹ-כְּגֹון פְּשֵׁתָה נְפוּצָה, וּבְגָדֵי שֵׁשׁ, וְצֵמֶר גֶּפֶן, וְכִיּוּצָא בָּהֶן. וְהַמִּדְּלִיק צְרִיךְ שִׁידְלִיק, בְּרֵב הַיּוּצָא מִן הַפְּתִילָה.

ה, טז הַכּוֹרֵךְ דְּבָר שֶׁמִּדְּלִיקִין בּוֹ, עַל דְּבָר שְׂאִין מִדְּלִיקִין בּוֹ-אִם לְהַעֲבוֹת הַפְּתִילָה כְּדֵי לְהוֹסִיף אוֹרָהּ, אָסוּר; וְאִם לְהַקְשׁוֹת הַפְּתִילָה כְּדֵי שֶׁתִּהְיֶה עוֹמֶדֶת וְלֹא תִשְׁתַּלְּשַׁל לְמָטָה, מִתֵּר.

ה, טז נוֹתְנִין גְּרָגֵר שֶׁלְּמַלַּח וְגִרִיס שֶׁלְּפוֹל עַל פִּי הַנֵּר בְּעֶרֶב שַׁבָּת, כְּדֵי שִׁיְהֵא דוֹלֵק בְּלֵילֵי שַׁבָּת. וְכָל הַפְּתִילוֹת שְׂאִין מִדְּלִיקִין בָּהֶן, עוֹשִׂין מֵהֶן מְדוּרָה-בֵּין לְהַתְּחַמֵּם כְּנִגְדָה, בֵּין לְהַשְׁתַּמֵּשׁ לְאוֹרָהּ, בֵּין עַל

ה, טו התינוקות-קורין לפני רבן לאור הַנֵּר, מפני שהרב משמרן; אבל הוא לא יקרא, מפני שאין אימתן עליו. ויש לו לראות בספר לאור הַנֵּר, עד שיראה ראש הפרשה שהוא צריך להקרותו; ואחר כך נותן הספר בידו, והם קוראין לפניו.

ה, טז פלים הדומים זה לזה, ואינן נכרין אלא בעיון הרבה-אסור להקריבן לאור הַנֵּר, ולהבחין ביניהן: שְׁמָא יִשְׁפַח, ויטה. לפיכך שמש שאינו קבוע-אסור לו לבדק פוסות וקערות לאור הַנֵּר, מפני שאינו מכירן, בין בנר שלשמן, בין בנר שלנפט שאורו רב; אבל שמש קבוע-מתר לו לבדק לאור הַנֵּר פוסות וקערות, מפני שאינו צריך עיון הרבה. ואם היה נר שלשמן זית-אין מורין לו לבדק, ואף על פי שהוא מתר: גזרה, שְׁמָא יִסְתַּפֵּק מִמֶּנּוּ.

ה, יז נר שאחורי הדלת-אסור לפתח הדלת ולנעל כדרכו, מפני שהוא מכבהו; אלא יזהר בשעה שפותח, ובשעה שנועל. ואסור לפתח את הדלת כנגד המדורה בשבת, כדי שתהא הרוח מנשבת בה, ואף על פי שאין שם, אלא רוח המצויה. ומניחין הַנֵּר שלשבת על גבי אילן המחבר לקרקע, ואינו חושש.

ה, יח כל מדינות ועירות שלישראל, תוקעין בהן

שש תקיעות בערב שבת; ובמקום גבוה היו תוקעין, כדי להשמיע כל אנשי המדינה, וכל אנשי המגרש שלה.

ה, יט תקיעה ראשונה, נמנעו העומדים בשדות מלחרש ומלעדר ומלעשות מלאכה שבשדה; ואין הקרובין רשאים לפנס לעיר, עד שיבואו רחוקים ויכנסו פלם בבת אחת. ועדין החניות פתוחות, והתריסין מנחין. התחיל לתקע שניה-נסתלקו התריסין, וננעלו החניות; ועדין החמין והקדרות מנחות על גבי פירה. התחיל לתקע תקיעה שלישית-סלק המסלק והטמין המטמין, והדליקו את הנרות. ושונה כדי לצלות דג, או כדי להדביק פת בתנור; ותוקע ומריע, ותוקע ושובת.

ה, כ תקיעה ראשונה, תוקע אותה במנחה; והשלישית, קדם לשקיעת החמה. וכן תוקעין במוצאי שבת אחר צאת הכוכבים, להתיר העם למעשיהן.

ה, כא יום הכפורים שחל להיות בערב שבת, לא היו תוקעין; חל להיות במוצאי שבת, לא תוקעין ולא מבדילין. יום טוב שחל להיות בערב שבת, תוקעין ולא מבדילין; חל להיות לאחר השבת, מבדילין ולא תוקעין.

הלכות שבת פרק ו

וכבש, הואיל ועשה בשביל עצמו, נהנה אחריו ישראל בשבת-ואף על פי שהוא מכירו. נר הדלוק במסבה בשבת-אם רב ישראל, אסור להשתמש לאורה, שהמדליק, על דעת הרב מדליק; ואם רב גויים, מתר להשתמש לאורה; מחצה למחצה, אסור. נפלה דלקה בשבת, ובא גוי לכבות-אין אומרין לו כפה ואל תכבה, מפני שאין שביתתו עלינו; וכן כל פיוצא בזה.

ו, ה מת שעשו לו גויים ארון, וחפרו לו קבר בשבת, או הביאו לו חלילין לספד בהן-אם בצנעה-ימתין בכדי שיעשו למוצאי שבת, ויקבר בו. ואם היה הקבר בסרטיה גדולה, והארון על גביו, וכל העוברין והשבין אומרים שזה שהנכרים עושין עכשו בשבת, לפלוני הוא-הרי זה לא יקבר בו אותו ישראל עולמית, מפני שהוא בפרהסייה. ומתו לקבר בו ישראל אחר-והוא, שימתין בכדי שיעשה. וכן כל פיוצא בזה.

ו, ו גוי שהביא חלילין בשבת למת-אף על פי שהביאן מצד החומה-ימתין למוצאי שבת כדי שיבואו ממקום קרוב, ואחר כך יספדו בהן: שְׁמָא בלילה הביאום ממקום אחר עד החומה, ובבקר נכנסו בהן. ואם ידע בודאי שממקום פלוני הביאום בשבת, ימתין כדי שיבואו מאותו מקום אחר

ו, א אסור לומר לגוי, לעשות לנו מלאכה בשבת-אף על פי שאינו מצוה על השבת, ואף על פי שאמר לו מקדם השבת, ואף על פי שאינו צריך לאותה מלאכה, אלא לאחר השבת; ודבר זה, אסור מדברי סופרים, כדי שלא תהיה שבת קלה בעיניהן, ויבואו לעשות בעצמן.

ו, ב גוי שעשה מלאכה מעצמו בשבת-אם בשביל ישראל עשה אותה-אסור להנות באותה מלאכה עד מוצאי שבת, וימתין בכדי שתעשה: והוא שלא יהא הדבר בפרהסייה, עד שידעו בו רבים שדבר זה בשביל פלוני הוא נעשה בשבת. ואם בשביל עצמו בלבד עשה, מתר להנות בה בשבת.

ו, ג פיצד: גוי שהדליק את הַנֵּר, משתמש לאורו ישראל; ואם בשביל ישראל, אסור. עשה כבש לירד בו מן הספינה, ירד אחריו ישראל; ואם בשביל ישראל, אסור. מלא מים להשקות בהמתו, משקה אחריו ישראל; לקט עשבים להאכיל לבהמתו, מניח ישראל בהמתו לאכל מהן: והוא שלא יהא הגוי מכיר לאותו ישראל-שְׁמָא ירבה במלאכתו בשבילו, ונמצא עושה בשביל ישראל. וכן כל דבר שאפשר להרבות בו-לא ינהה בו בשבת, אלא אם כן אינו מכירו.

ו, ד אבל דבר שאין בו להרבות ולמעט, כגון נר

השבת-והוא שלא יהא הדבר בפרהסייה גדולה, כמו שאמרנו.

ו, עיר ישראל וגויים דרין בתוכה, והיתה בה מרחץ המרחצת בשבת-אם רב גויים, מתר לרחץ בה למוצאי שבת מיד; ואם רב ישראל, ימתין בכדי שיחמו חמיו: שבשביל הרב הוחמו. מחצה למחצה, ימתין בכדי שיחמו חמיו. וכן כל פיוצא בזה.

ו, ח ישראל שאמר לגוי לעשות לו מלאכה זו בשבת-אף על פי שעבר ומפין אותו מפת מרדות-מתר לו להנות באותה מלאכה לערב, אחר שימתין בכדי שתעשה. ולא אסרו בכל מקום עד שימתין בכדי שיעשו, אלא מפני דבר זה: שאם תאמר יהא מתר מיד-שמא יאמר לגוי לעשות לו, וימצא הדבר מוכן מיד; וכיון שאסרו עד שימתין בכדי שיעשו, לא יאמר לגוי לעשות לו, שהרי אינו משתכר כלום, מפני שהוא מתעכב לערב בכדי שיעשה דבר זה שנעשה בשבת.

ו, ט דבר שאינו מלאכה, ואין אסור לעשותו בשבת אלא משום שבת-מתר לישראל לומר לגוי לעשותו בשבת: והוא, שיהיה שם מקצת חלי, או יהיה צריך לדבר צרך הרבה, או מפני מצוה.

ו, י פיצד: אומר ישראל לגוי לעלות באילן בשבת או לשוט על פני המים, כדי להביא לו שופר, או ספין למילה; או מביא לו מחצר לחצר שאין ביניהן ערוב, מים חמין להרחיץ בהם קטן או מצטער. וכן כל פיוצא בזה.

ו, יא הלוקח בית בארץ ישראל, מתר לו לומר לגוי לכתב לו השטר בשבת-שאמירה לגוי, אסורה מדברי סופרים, ומשום ישוב ארץ ישראל, לא גזרו בדבר זה. וכן הלוקח בית מהם בסוריה, שסוריה בארץ ישראל לדבר זה.

ו, יב פוסק אדם עם הגוי על המלאכה וקוצץ דמים, והגוי עושה לעצמו; ואף על פי שהוא עושה בשבת מתר. וכן השוכר את הגוי לימים הרבה-מתר, אף על פי שהוא עושה בשבת. פיצד: פגון ששכר הגוי לשנה או לשתיים, שיכתב לו או יארג לו-הרי זה כותב ואורג בשבת, ומתר, כאלו קצץ עמו שיכתב לו ספר או שיארג לו בגד, שהוא עושה בכל עת שירצה. והוא שלא יחשב עמו, יום יום.

ו, יג במה דברים אמורים, בצנעה, שאין הכל מפירים שזו המלאכה הנעשית בשבת, שלישראל היא; אבל אם היתה ידועה וגלויה ומפרסמת, אסורה-שהרואה את הגוי עושה, אינו יודע שקצץ, ואומר שפלוגי שכר הגוי לעשות לו, בשבת.

ו, יד לפיכך הפוסק עם הגוי לבנות לו חצר, או כותלו, או לקצר את שדהו, או ששכרו שנה או

שתיים לבנות לו חצר, או לטע לו פרס-אם היתה המלאכה במדינה, או בתוך התחום-אסור לו להניחן לעשות בשבת, מפני הרואים שאינם יודעים שפסק; ואם היתה המלאכה חוץ לתחום-מתר, שאין שם ישראל שיראה את הפועלין, כשהן עושין בשבת.

ו, טו וכן מתר לאדם להשכיר פרמו או שדהו לגוי, אף על פי שהוא זורען ונוטען בשבת, שהרואה יודע ששכורין הן, או באריסות ירד להן. ודבר ששם ישראל בעליו קרוי עליו, ואין דרך רב אנשי אותו המקום להשכירו, או לתנו באריסות-אסור להשכירו לגוי: מפני שהגוי עושה באותו המקום מלאכה בשבת, והוא נקרא על שם הישראלי בעליו.

ו, טז מתר להשאיל כלים ולהשכירן לגוי, ואף על פי שהוא עושה בהן מלאכה בשבת-מפני שאין אנו מצוים על שביתת הכלים; אבל בהמתו ועבדו, אסור-מפני שאנו מצוין על שביתת בהמה ועבד.

ו, יז המשתתף עם הגוי במלאכה, או בסחורה, או בחנות-אם התנו בתחלה שיהיה שכר השבת לגוי לבדו אם מעט אם הרבה, ושכר יום אחד פנגד יום השבת לישראל לבדו-מתר. ואם לא התנו מבתחלה-כשיבואו לחלק, נוטל הגוי שכר השבתות כולן לבדו, והשאר חולקין אותו; ואינו מוציא לו כלום פנגד יום השבת, אלא אם כן התנה בתחלה. וכן אם קבלו שדה בשתפות, דין אחד הוא.

ו, יח אם לא התנו, ובאו לחלק השכר, ולא היה שכר שבת ידוע-יראה לי שהגוי נוטל לבדו שביע השכר, והשאר חולקין. הנותן מעות לגוי להתעסק בהן-אף על פי שהגוי נושא ונותן בשבת, חולק עמו שכר בשווה; וכן הורו כל הגאונים.

ו, יט לא יתן אדם בערב שבת כלים לאמן גוי לעשותו, אף על פי שפסק עמו-אלא בכדי שיצא בהן מביתו, קדם שחשכה; וכן לא ימכר אדם חפצו לגוי, ולא ישאילנו, ולא ילונו, ולא ימשכנו, ולא יתן לו במתנה-אלא בכדי שיצא באותו חפץ מפתח ביתו, קדם השבת: שכל זמן שהוא בביתו, אין אדם יודע אימתי נתן לו; וכשיצא הגוי מביתו בשבת, וחפץ ישראל בידו, יראה כמי שהלוהו לגוי או משפנו או פסק עמו או מכר לו, בשבת.

ו, כ הנותן אגרת לגוי להוליקה לעיר אחרת-אם קצץ עמו שכר הולקה-מתר, ואפלו נתנה לו ערב שבת עם חשכה: והוא שיצא בה מפתח ביתו, קדם השבת. ואם לא קצץ-אם יש במדינה אדם קבוע שהוא מקבץ האגרות ושולח אותם לכל מדינה ומדינה עם שלוחיו, מתר לתן לגוי האגרת: והוא שיהיה שהות ביום כדי שייגיע לבית הסמוך לחומה, קדם השבת-שמא זה שמקבץ האגרות ושולחן, ביתו סמוך

לחומה הוא. ואם אין שם אדם קבוע לפיך, אלא הגוי שנותנין לו האגרת, הוא שמוליכה לעיר אחרת- אסור לשלח ביד גוי האגרת לעולם, אלא אם פן קצץ לו דמים.

וכא גוי שהביא חפציו בשבת, והכניסן לבית ישראל- מתר; ואפלו אמר לו הניחן בזוית זו, הרי זה מתר. ומזמנין את הגוי בשבת, ונותנין לפניו מזונות לאכלן; ואם נטלן ויצא- אין נזקקין לו, מפני שאין שביתתו עלינו. וכן נותנין מזונות לפני הכלב בחצר; ואם נטלן ויצא, אין נזקקין לו.

וכב מי שהיה בא בדרך, וקדש עליו היום, והיה עמו מעות- נותן פיסו לנכרי להוליכו לו, ולמוצאי שבת לוקחו ממנו. ואף על פי שלא נתן לו שכר על זה, ואף על פי שנתנו לו משחשכה- מתר: מפני שאדם בהול על ממונו, ואי אפשר שישליכו; ואם לא תתיר לו דבר זה, שאין אסורו אלא מדברי סופרים- יבוא להביאו בידו, ועובר על מלאכה שלתורה.

וכג במה דברים אמורים, בכיסו; אבל מציאה, לא

יתן לנכרי, אלא מוליכה, פחות פחות מארבע אמות. וכד ישראל שעשה מלאכה בשבת- אם עבר ועשה בזדון, אסור לו להנות באותה מלאכה לעולם; ושאר ישראל, מתר להם להנות בה למוצאי שבת מיד: שנאמר "ושמרתם, את- השבת, כי קדש היא" - היא קדש, ואין מעשיה קדש. כיצד: ישראל שבשל בשבת במזיד, למוצאי שבת יאכל לאחרים; אבל לו, לא יאכל עולמית. ואם בשל בשגגה- למוצאי שבת יאכל, בין הוא בין אחרים, מיד. וכן כל כיוצא בזה.

וכה פרות שיצאו חוץ לתחום, וחזרו- בשוגג, יאכלו בשבת, שהרי לא נעשה בגופן מעשה, ולא נשתנו; במזיד, לא יאכלו עד מוצאי שבת.

וכו השוכר את הפועל לשמר לו את הפרה ואת התינוק, לא יתן לו שכרו שלשבת- לפיכך אין אחריות שבת עליו; ואם היה השכיר שכיר שבת או שכיר שנה, נותן לו שכרו משלם- לפיכך אחריות שבת עליו. ולא יאמר לו, תן לי שכרי שלשבת, אלא אומר לו תן לי שכרי שלשנה, או שלעשרה ימים.

הלכות שבת פרק ז

שאר האבות.

זה התולדה, היא המלאכה הדומה לאב מאלו האבות. כיצד: המחיתך את הירק מעט מעט לבשל, הרי זה חיב- שזו המלאכה תולדת טחינה, שהטוחן לוקח גוף אחד ומחלקו לגופים הרבה; וכל העושה דבר הדומה לזה, הרי זה תולדת טוחן. וכן הלוקח לשון שלמתכת, ושף אותו כדי לקח מעפרו כדרך שעושים צורפי הזהב- הרי זה תולדת טחינה.

זו וכן הלוקח חלב, ונתן בו קבה כדי לחבצו- הרי זה חיב משום תולדת בורר, שהרי הפריש הקוס מן החלב; ואם גבנו ועשהו גבנה, חיב משום בונה- שכל המקבץ חלק אל חלק ודבק הכל עד שיעשו גוף אחד, הרי זה דומה לבנין. וכן לכל מלאכה ומלאכה מאלו האבות, יש להן תולדות על דרך זו שאמרנו; ומגוף המלאכה הנעשית בשבת, תדע מעין איזה אב היא, ותולדת איזה אב היא.

ז, אחד העושה אב מאבות מלאכות, או תולדה מן התולדות- במזיד, חיב פרת, ואם באו עדים, נסקל; בשוגג, חיב חטאת קבועה. אם פן, מה הפרש יש בין האבות והתולדות: אין ביניהן הפרש, אלא לענין הקרבן בלבד- שהעושה בשוגג- אם עשה אבות הרבה בהעלם אחד, חיב חטאת על כל אב ואב; ואם עשה אב ותולדותיו בהעלם אחד, אינו חיב אלא חטאת אחת.

זח, כיצד: הרי שחרש, וזרע, וקצר בשבת בהעלם

ז, א מלאכות שחיבין עליהן סקלה וכרת במזיד, או קרבן חטאת בשגגה- מהן אבות, ומהן תולדות; ומנין כל אבות מלאכות, ארבעים חסר אחת. ואלו הן- החרישה, והזריעה, והקצירה, והעמור, והדישה, והזריה, והברירה, והטחינה, וההרקדה, והלישה, והאפיה, והגזיזה, והלבון, והנפוץ, והצביעה, והטויה, ועשית הנירון, והנסכת המשכה, והאריגה, והבציעה, והקשירה, וההתרה, והתפירה, והקריעה, והבנין, והסתירה, וההכיה בפטיש, והצידה, והשחיטה, וההפשטה, וההעבדה, ומחיקת העור, וחתוכו, והכתיבה, והמחיקה, והשרטוט, וההבערה, והכפוי, וההוצאה מרשות לרשות.

זב, כל אלו המלאכות וכל שהוא מענינו, הן הנקראין אבות מלאכות. כיצד הוא ענינו: אחד החורש, או החופר, או העושה חריץ- הרי זה אב מלאכה: שכל אחת ואחת מהן חפירה בקרקע, וענין אחד הוא.

זג, וכן אחד הזרע זרעים, או הנוטע אילנות, או המבריך אילנות, או המרביב, או הזומר- כל אלו אב אחד הן מאבות מלאכות, וענין אחד הוא: שכל אחת מהן לצמח דבר הוא מתפון.

זד, וכן אחד הקוצר תבואה או קטנית, או הבוצר ענבים, או הגודר תמרים, או המוסק זיתים, או האורה תאנים- כל אלו אב מלאכה אחת הן: שכל אחת מהן לעקר דבר מגדוליו מתפון. ועל דרך זו,

אחד-חיב שלוש חטאות; ואפלו עשה הארבעים חסר אחת בשגגה, כגון ששכח שאלו המלאכות אסורות לעשות בשבת-חיב על כל מלאכה ומלאכה חטאת אחת. אבל אם טחן, וחתך הירק, ושף לשון שלמתכת בהעלים אחד-אינו חיב אלא חטאת אחת, שהרי לא עשה אלא אב אחד ותולדותיו. וכן כל כיוצא בזה.

הלכות שבת פרק ח

ז, ט העושה מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת בהעלים אחד, אינו חיב אלא חטאת אחת. כיצד: הרי שזרע, ונטע, והבריך, והרפיב, וזמר בהעלים אחד-אינו חיב אלא חטאת אחת, שכלן אב אחד הן. וכן כל כיוצא בזה.

ח, א החורש כל שהוא, חיב. המנפש בעיקרי האילנות, והמקרסם עשבים, או המזרד את השריגים, כדי ליפות הקרקע-הרי זה תולדת חורש; ומשיעשה כל שהוא, חיב. וכן המשוה פני השדה-כגון שהשפיל התל ורדדו, או מלא הגיא-חיב משום חורש; ושעורו, כל שהוא. וכן כל המשוה גמות, שעורו כל שהוא.

והגררת, אחד משלושה בביצה. ואין עמור, אלא בגדולי קרקע. המקבץ דבלה ועשה ממנה עגול, או שנקב תאנים והכניס החבל בהן עד שנתקבצו גוף אחד-הרי זה תולדת מעמר, וחיב. וכן כל כיוצא בזה.

ח, ב הזרע כל שהוא, חיב. הזמר את האילן, כדי שיצמח-הרי זה מעין זרע. אבל המשקה צמחין ואילנות בשבת-הרי זה תולדת זרע, וחיב; וכן השורה חטין ושעורין וכיוצא בהן במים-הרי זה תולדת זרע, וחיב.

ז, ה הדש כגררת, חיב; ואין דישה, אלא בגדולי קרקע. והמפרק, הרי הוא תולדת הדש. החולב את הבהמה, חיב מפני שהוא מפרק. וכן החובל בחי שיש לו עור, חיב משום מפרק-והוא, שיהיה צריך לדם שיצא מן החבורה; אבל אם נתפון להזיק בלבד-פטור, מפני שהוא מקלקל. ואינו חיב, עד שיהיה בדם או בחלב שהוציא, כגררת.

ח, ג הקוצר כגררת, חיב. ותולש, תולדת קוצר הוא; וכל העוקר דבר מגדוליו, חיב משום קוצר. לפיכך צרור שעלו בו עשבים, וכשות שעלת בסנה, ועשבים שצמחו על גב החבית-התולש מהן, חיב: שזה הוא מקום גדולו. אבל התולש מעציץ שאינו נקוב-פטור, מפני שאין זה מקום גדולו. ועציץ נקוב בכדי שרש קטן, הרי הוא פארץ; והתולש ממנו, חיב.

ח, ח במה דברים אמורים, בחובל בבהמה וחייה וכיוצא בהן. אבל החובל בחברו-אף על פי שנתפון להזיק-חיב, מפני נחת רוחו: שהרי נתקרה דעתו ושככה חמתו, והרי הוא כמתקן; ואף על פי שאינו צריך לדם שהוציא ממנו, חיב.

ח, ד כל זרע שקצירתו מצמחת אותו ומגדלתו, כגון אספסתא וסלקא-הקוצרו בשגגה, חיב שתי חטאות: אחת מפני שהוא קוצר, ואחת מפני שהוא נוטע. וכן הזמר, והוא צריך לעצים-חיב משום קוצר, ומשום נוטע. גבשושית שלעפר שעלו בה עשבים-הגביהה מעל הארץ והניחה על גבי יתדות, חיב משום תולש; היתה על גבי יתדות והניחה על הארץ, חיב משום זרע. תאנים שיבשו באפיהן, וכן אילן שיבשו פרותיו בו-התולש מהן בשבת חיב, אף על פי שהן פעקורין לענין טמאה.

ח, ט שמונה שרצים האמורים בתורה, הן שיש להן עורות לענין שבת כמו חיה ובהמה ועוף. אבל שאר שרצים ורמשים, אין להן עור; לפיכך החובל בהן, פטור. ואחד החובל בבהמה חיה ועוף, או בשמונה שרצים, ועשה חבורה ויצא הדם, או שנצרר הדם אף על פי שלא יצא-חיב.

ח, ה התולש עלשין, והמזרד זרדין-אם לאכילה, שעורו כגררת; ואם לבהמה, שעורו כמלוא פי גדי; ואם להסקה, שעורו כדי לבשל ביצה.

ח, י הסוחט את הפרות, חיב משום מפרק; ואינו חיב, עד שיהיה במשקין שסחט כגררת. ואין חיבים מן התורה, אלא על דריכת זיתים וענבים בלבד. ומתר לסחט אשכול שלענבים, לתוך האכל-שמשקה הבא לאכל אכל הוא, ונמצא כמפרק אכל מאכל; אבל אם סחט לכלי שאין בו אכל-הרי זה דורף, וחיב. והחולב לתוך האכל, או היונק בפיו-פטור, ואינו חיב עד שיחלב לתוך הכלי.

ח, ו המעמר אכלין, שעורו כגררת; ואם עמר לבהמה, שעורו כמלוא פי גדי; ואם להסקה, שעורו כדי לבשל ביצה. וביצה האמורה בכל מקום, היא ביצה בינונית שלתרנגולין; וכל מקום שנאמר כדי לבשל ביצה, הוא כדי לבשל כגררת מביצה;

ח, יא הזורה או הבורר כגררת, חיב; והמתבץ, הרי הוא תולדת הבורר. וכן הממחה שמרים מתוך המשקין-הרי זה תולדת בורר או תולדת מרקד, וחיב: שהזורה והבורר והמרקד, דומין עניניהם זה לזה; ומפני מה מנו אותן בשלושה-מפני שכל מלאכה שהיתה במשכון, מונין אותה בפני עצמה.

ח, יב הבורר אכל מתוך פסלת, או שהיו לפניו שני

מיני אכלין וברר מין ממין אחר-בנפה ובכברה, חיב; בקנון ובתמחוי, פטור; ואם ברר ביזו לאכל לאלתר, מתר.

ח, יג והבורר פסלת מתוך האכל, אפלו ביזו-חיב. והבורר תרמוסין מתוך פסלת שלהן, חיב-מפני שהפסלת שלהן ממתקת אותן, כשישלקו עמה, ונמצא כבורר פסלת מתוך אכל, וחיב.

ח, יד הבורר אכל מתוך פסלת ביזו להניחו, אפלו לבו ביום-נעשה כבורר לאוצר, וחיב. היו לפניו שני מיני אכלין מערבין-בורר אחד מאחד, ומניח לאכל מיד; ואם ברר והניח לאחר זמן, אפלו לבו ביום-כגון שברר בשחרית, לאכל בין הערבים-חיב.

ח, טו המשמר יין או שמן או מים, וכן שאר המשקין, במשמרת שלהן-חיב: והוא, שישמר כגרגרת. אבל מסנין יין שאין בו שמרים, או מים צלולין, בסודרין ובכפיפה מצרית, כדי שיהא צלול ביותר. ונותנין מים על גבי שמרים, בשביל שיצלו. ונותנין ביצה טרופה למסננת שלחרדל, כדי שיצלו;

הלכות שבת פרק ט

וחרדל שלשו מערב שבת-למחר ממחו, בין ביזו בין בכלי. וכן יין מגתו, כל זמן שהוא תוסס-טורף חבית בשמריה, ונותן לתוך הסודרין: שעדין לא נפרשו השמרים מן היין יפה יפה, וכל היין כגוף אחד הוא. וכן החרדל, וכל פיוצא בו.

ח, טז הטוחן כגרגרת, חיב. וכל השוחק תבלין וסמנין במכתשת-הרי זה טוחן, וחיב. המחית ירק תלוש, הרי זה תולדת טוחן. וכן הנוסר עצים להנות בנסרת שלהן, או ששף לשון שלמתכת-חיב, משישוף כל שהוא; אבל המחית עצים, אינו חיב עד שידקדק מהן כדי לבשל כגרגרת מביצה. והמרקד כגרגרת, חיב.

ח, יז הלש כגרגרת, חיב. והמגבל את העפר, הרי זה תולדת לש; וכמה שעורו, כדי לעשות פי כור שלצורפי זהב. ואין גבול באפר, ולא בחול הגס, ולא במרסן, ולא בכיוצא בהן. והנותן זרע שמשמן או זרע פשתן וכיוצא בהן במים-חיב משום לש, מפני שהן מתערבין ונתליון זה בזה.

ובא אחר והגיס-שנים האחרונים בלבד, חיבין משום מבשל.

ט, ה הניח בשר על גבי גחלים-אם נצלה בו כגרגרת, אפלו בשנים ושלשה מקומות-חיב; לא נצלה בו כגרגרת, אבל נתבשל פלו חצי בשול-חיב. נתבשל חצי בשול מצד אחד, פטור-עד שיהפך בו, ויתבשל חצי בשול משני צדדיו. שכח והדביק פת בתנור בשבת, ונזכר-מתר לו לרדותה, קדם שתאפה ויבוא לידי מלאכה.

ט, ו המתין אחד ממיני מתכות כל שהוא, או המחמם את המתכת עד שתעשה גחלת-הרי זה תולדת מבשל. וכן הממסס את הדונג, או את החלב, או את הזפת, והכפר, והגפרית, וכיוצא בהם-הרי זה תולדת מבשל. וכן המבשל כלי אדמה עד שיעשו חרס, חיב משום מבשל. כללו שלדבר: בין שרפה גוף קשה באש, או שהקשה גוף רך-הרי זה חיב, משום מבשל.

ט, ז הגוזז צמר או שער-בין מן הבהמה בין מן החיה, בין מן החי בין מן המת, אפלו מן השלח שלהן-חיב. כמה שעורו, כדי לטוות ממנו חוט שארכו פרחב הסיט כפול; וכמה רחב הסיט-כדי למתח מן בהן שליד עד האצבע הראשונה, כשיפתח ביניהן בכל כוחו, והוא קרוב לשני שלישי זרת. התולש כנף מן העוף, הרי זה תולדת גוזז. הטווה את הצמר מן החי, פטור-שאין דרך גזיזה בכף, ואין דרך נפוץ בכף, ואין דרך טויה בכף.

ט, ח הנוטל צפרניו, או שערו, או שפמו, או זקנו-

ט, א האופה כגרגרת, חיב. אחד האופה את הפת, או המבשל את המאכל או את הסממנין, או המחמם את המים-הכל ענין אחד הוא. שעור המחמם את המים, כדי לרחץ בהן אבר קטן; ושעור מבשל סממנין, כדי שיהיו ראויין לדבר שמבשלין אותו לו.

ט, ב הנותן ביצה בצד המחם בשביל שתתגלגל, ונתגלגלה-חיב: שהמבשל בתולדת האור, כמבשל באור עצמה. וכן המדיח בחמין מליח הישן, או קוליס האספנין והוא דג דק ורך ביותר-הרי זה חיב: שהדחתו בחמין, זה הוא גמר בשולו. וכן כל פיוצא בהן.

ט, ג המפקיע את הביצה בבגד חם, או בחול ובאבק דרכים, שהן חמים מפני השמש-אף על פי שנגלת, פטור: שתולדות חמה, אינם כתולדות האש; אבל גזרו עליהן, מפני תולדות האור. וכן המבשל בחמי טבריה וכיוצא בהם, פטור. המבשל על האור דבר שהיה מבשל כל צרכו, או דבר שאינו צריך בשול כלל-פטור.

ט, ד אחד נתן את האור, ואחד נתן את העצים, ואחד נתן את הקדרה, ואחד נתן את המים, ואחד נתן את הבשר, ואחד נתן את התבלין, ובא אחר והגיס-כלם חיבים משום מבשל: שכל העושה דבר מצרפי הבשול, הרי זה מבשל. אבל אם שפת אחד את הקדרה תחלה, ובא אחר ונתן את המים, ובא אחר ונתן את הבשר, ובא אחר ונתן את התבלין, ובא אחר ונתן את האור, ובא אחר ונתן עצים על האור,

הרי זה תולדת גוזז, וחיב: והוא, שיטל בכלי; אבל אם נטלן בידו, בין לו בין לאחר-פטור. וכן החותך יבלת מגופו, בין ביד בין בכלי-פטור, בין לו בין לאחר. ומתוך לחתך יבלת במקדש ביד, אבל לא בכלי; ואם היתה יבשה-חותכה אף בכלי, ועובד.

ט, ט הנוטל שערו בכלי, כמה יטל ויהיה חיב-שתי שערות; ואם לקט לבנות מתוך שחורות, אפלו אחת-חיב.

ט, י צפרן שפרש רפה, וציצין שלעור שפרש רבן-אם פרשו כלפי מעלה, ומצערות אותו-מתוך לטל אותו בידו, אבל לא בכלי; ואם נטלן בכלי, פטור. ואם אינן מצערות אותו, אפלו בידו אסור. ואם לא פרש רבן-אפלו מצערות אותו, אסור לטלן בידו; ואם נטלן בכלי, חיב.

ט, יא המלבן את הצמר, או את הפשתן, או את השני, וכן כל פיוצא בהן ממה שדרך להתלבן-חיב. וכמה שעורו-כדי לטוות ממנו חוט אחד, ארפו כמלוא רחב הסיט כפול, שהוא ארך ארבעה טפחים. והמכבס בגדים-הרי הוא תולדת המלבן, וחיב. והסוחט את הבגד עד שיוציא המים שבו-הרי זה מכבסו, וחיב: שהסחיטה מצרפי פבוס היא, כמו שההגסה מצרפי הבשול. ואין סחיטה בשער; והוא הדין לעור, שאין חיבין על סחיטתו.

ט, יב המנפץ את הצמר, או את הפשתן, או את השני, וכיוצא בהן-חיב. וכמה שעורו-כדי לטוות ממנו חוט אחד, ארפו ארבעה טפחים. והמנפץ את הגידים עד שיעשו כצמר, כדי לטוות אותן-הרי זה תולדת מנפץ, וחיב.

ט, יג הצובע חוט שארפו ארבעה טפחים, או דבר שאפשר לטוות ממנו חוט כזה-חיב. ואין הצובע חיב, עד שיהא צבע המתקים; אבל צבע שאינו מתקים כלל, כגון שהעביר סרק או ששר על גפי ברזל או נחשת וצבעו-פטור: שהרי אתה מעבירו לשעתו, ואינו צובע פלום; וכל שאין מלאכתו מתקיימת בשבת, פטור.

ט, יד העושה עין הצבע-הרי זה תולדת צובע, וחיב. פיצד: כגון שנתן קלקנתוס לתוך מי עפצא, שנעשה הכל שחור; או שנתן אסטיס לתוך מי פרסם, שנעשה הכל ירק; וכן כל פיוצא בזה. וכמה שעורו, כדי לצבע בו חוט שארפו ארבעה טפחים.

ט, טו הטווה ארך ארבעה טפחים מפל דבר הנטוה, חיב: אחד הטווה את הצמר, או את הפשתן, או את השער, או את הנוצה, או את הגידיו, וכן כל פיוצא בהן. העושה את הלבד-הרי זה תולדת טווה, וחיב: והוא, שילבד דבר שאפשר לטוות ממנו ארך ארבעה טפחים בעבי בינוני.

ט, טז העושה שני בתי נירין, חיב. העושה נפה, או כברה, או סל, או סבכה, או שסרג מטה בחבלים-הרי זה תולדת עושה נירין; ומשיעשה שני בתים כאחד מפל אלו, חיב. וכן כל העושה שני בתים בדבר שעושין אותו בתים בתים כגון אלו, חיב.

ט, יז דרך האורגין, שמותחין החוטין תחלה בארך היריעה וברחבה; ושנים אוחזין זה מכאן וזה מכאן, ואחד שובט בשבט על החוטין ומתקן אותן זה בצד זה, עד שתעשה כלה שתי בלא ערב. ומתיחת החוטין בדרך האורגין, היא הנסכת המסכה; וזה המותח, נקרא מסך. וכשפולין אותה ומתחיל להכניס הערב בשתי, נקרא אורג.

ט, יח המסך חיב, והיא מלאכה מאבות מלאכות. והשובט על החוטין עד שיתפרקו ויתקנס, הרי זה תולדת מסך. וכמה שעורו, משיתקן רחב שתי אצבעות. וכן האורג שני חוטין ברחב שתי אצבעות, חיב. בין שארג בתחלה, בין שהיה מקצת הבגד ארוג וארג על האריג-שעורו שני חוטין; ואם ארג חוט אחד, והשלים בו הבגד-חיב. ארג בשפת היריעה, שני חוטין ברחב שלושה בתי נירין-חיב: הא למה זה דומה, לאורג צלצול קטן ברחב שלושה בתי נירין.

ט, יט המדקדק את החוטין, ומפריזן בעת האריגה-הרי זה תולדת אורג. וכן הקולע את הנימיו, הרי זה תולדת אורג; ושעורו, משיעשה קליעה בארך שתי אצבעות.

ט, כ הבוצע שני חוטין, חיב; ובוצע, הוא המפריד את האריג. בין שהוציא הערב מן השתי או שהעביר השתי מעל הערב, הרי זה בוצע וחיב-והוא, שלא יהא מקלקל, אלא יתפון לתקו, בדרך שעושין אלו שמאחין את הבגדים הקלים ביותר: שבוצעין, ואחר כך מאחין, וחוזרין ואורגין חוטין שבצעו, עד שיעשו שני הבגדים או שני הקרעים אחד. והסותר את הקליעה לתקו, הרי זה תולדת בוצע; ושעורו, כשעור הבוצע.

הלכות שבת פרק י

מעשה אמן-פטור; וקשר שאינו שלקימה, ואינו מעשה אמן-מתוך לקשרו לכתחלה.

י, ב פיצד: נפסקה לו רצועה וקשרה, נפסק החבל וקשרו, או שקשר חבל בדלי, או שקשר רסן

י, א הקושר קשר שלקימה, והוא מעשה אמן-חיב: כגון קשר הגמליו, וקשר הספניו, וקשרי רצועות מנעל וסנדל שקושרין הרצעניו בשעת עשייתו, וכן כל פיוצא בזה. אבל הקושר קשר שלקימה, ואינו

בהמה-הרי זה פטור; וכן כל פיוצא באלו הקשרים, שהן מעשה הדיוט וכל אדם קושר אותן לקימה. וכל קשר שאינו שלקימה-אם קשרו קשר אמן, הרי זה אסור.

י, ג קושרת אשה מפתחי החלוק, אף על פי שיש לו שני פתחים; וחויטי סבכה, אף על פי שהוא רפוי; ורצועות מנעל וסנדל שקושרין אותן על הרגל, בשעת מלבוש; ונודות יין ושמון, אף על פי שיש לו שתי אזנים; וקדרה שלבשר, אף על פי שיש לה להוציא הבשר ולא תתיר הקשר. וקושרין דלי במשיחה, או באבנט, וכיוצא בו-אבל לא בחבל. וקושרין לפני בהמה או ברגלה, בשביל שלא תצא, אף על פי שיש לה שני איסרות. וחבל שהיה קשור בפרה, קושרו באבוס; היה קשור באבוס, קושרו בפרה. אבל לא יביא חבל מתוך ביתו, וקשר בפרה ובאבוס; ואם היה חבל גרדי שמתר לטלטלו, הרי זה מביא וקושר בפרה ובאבוס. מפני שכל אלו הקשרים, מעשה הדיוט הן, ואינן לקימה, אלא פעם קושר ופעם מתיר; ולפיכך מתר לקשר אותן, לכתחלה. חותלות שלתמרים ושלגרורות-מתיר, ומפקיע, וחותר, ונוטל ואוכל.

יד, כל שראוי למאכל בהמה, מתר לקשר אותו בשבת; לפיכך אם נפסקה רצועות סנדלו בכרמלית-נוטל גמי לח הראוי למאכל בהמה, וכורף עליו וקושר הגמי. נשמטה לו רצועות מנעל וסנדל, או שנשמט רב הרגל-מתר להחזיר הרצועות למקומן, ובלבד שלא יקשר.

יה, העניבה מתרת, לפי שאינה מתחלפת בקשירה; לפיכך החבל שנפסק-מקבץ שני קצותיו, וכורף עליו משיחה, ועונב עניבה.

יז, מתר לקשר קשר שאינו שלקימה, לדבר מצוה-כגון שיקשר למדד שעור, משעורי התורה. נימת כנור שנפסקה-קושרין אותה במקדש, אבל לא במדינה; ולא יקשר נימה לכתחלה, אפלו במקדש.

יח, כל קשר שחיבין על קשרו, כד חיבין על התרו; וכל קשר שהקושר אותו פטור, כד המתיר אותו פטור; וכל קשר שמתר לקשרו, כד מתר להתירו.

יט, הפותל חבלים מן ההוצין, ומן החלף, או מחויטי צמר, או מחויטי פשתן, או חויטי שער, וכיוצא בהן-הרי זה תולדת קושר, וחייב. ושעורו, כדי שיעמד החבל בפתילתו בלא קשירה-שנמצאת מלאכתו מתקימת. וכן המפריד את הפתיל-הרי זה תולדת מתיר, וחייב: והוא, שלא יתפון לקלקל בלבד. ושעורו, כשעור הפותל.

כ, ט התופר שתי תפירות, חייב-והוא שקשר ראשי החוט מכאן ומכאן, כדי שתעמד התפירה ולא

תשטט. אבל אם תפר יתר על שתי תפירות-אף על פי שלא קשר, חייב: שהרי מתקימת התפירה. והמותח חוט שלתפירה בשבת-חייב, מפני שהוא מצרכי התפירה.

יא, הקורע כדי לתפר שתי תפירות, על מנת לתפר שתי תפירות-חייב; אבל הקורע להפסדה-פטור, מפני שהוא מקלקל. הקורע בחמתו, או על מת שהוא חייב לקרע עליו-חייב: מפני שמישב את דעתו בדבר זה, וינוח יצרו; והואיל וחמתו שוככת בדבר זה, הרי הוא כמתקן וחייב. והפותח בית הצואר בשבת, חייב.

יב, המדבק ניירות או עורות בקלן שלסופרים, וכיוצא בו-הרי זה תולדת תופר, וחייב. וכן המפרק ניירות דבוקין או עורות דבוקין, ולא נתפון לקלקל בלבד-הרי זה תולדת קורע.

יג, הבונה כל שהוא, חייב. המשוה פני הקרקע בבית, כגון שהשפיל תל, או מלא גיא-הרי זה בונה, וחייב. אחד נתן את האבן, ואחד נתן את הטיט-הנותן את הטיט, חייב; ובנדבך העליון, אפלו העלה את האבן והניחה על גבי הטיט-חייב, שהרי אין מניחין עליה טיט. והבונה על גבי פלים, פטור.

יד, יג העושה אהל קבוע-הרי זה תולדת בונה, וחייב. וכן העושה פלי אדמה, כגון תנור וחבית קדם שישרפו-הרי זה תולדת בונה, וחייב. וכן המגבן את הגבנה, הרי זה תולדת בונה; ואינו חייב, עד שיגבן פגרגרת. המכניס יד הקרדס בתוך העין שלו, הרי זה תולדת בונה; וכן כל פיוצא בו. וכן כל התוקע עץ בעץ-בין שתקע במסמר, בין שתקע בעץ עצמו עד שנתאחד-הרי זה תולדת בונה, וחייב.

יז, יד העושה נקב כל שהוא בלול שלתרנגולים, כדי שיכנס להן האור-חייב משום בונה. המחזיר דלת שלבור, ושלדות, ושלציע-חייב משום בונה.

יח, טו הסותר כל שהוא, חייב: והוא, שיסתר על מנת לבנות; אבל אם סתר דרך השחתה, פטור. הסותר אהל קבוע, או שפרק עץ תקוע-הרי זה תולדת סותר, וחייב: והוא, שיתפון לתקן.

יט, טז המכה בפטיש הפיה אחת, חייב. וכל העושה דבר שהוא גמר מלאכה-הרי זה תולדת מכה בפטיש, וחייב. פיצד: המנפח בכלי זכוכית, והצר בכלי צורה אפלו מקצת הצורה, והמגרד כל שהוא, והעושה נקב כל שהוא בין בעץ בין בבנין בין במתכת בין בכלים-הרי זה תולדת מכה בפטיש, וחייב. וכל פתח שאינו עשוי להכניס ולהוציא, אין חיבין על עשיתו.

כ, יז המפיס שחין בשבת, כדי להרחיב פי המפה, כדרך שהרופאין עושין, שהן מתפניין ברפואה

להרחיב פי המפה-הרי זה חיב משום מפה בפטיש, שזו היא מלאכת הרופא; ואם הפיסה להוציא ממנה הלחה שבה, הרי זה מתר.

י, יח המסתת את האבן כל שהוא, חיב משום מפה בפטיש; המצדד את האבן ביסוד הבנין, ותקנה בידו והושיבה במקום הראוי לה-חיב משום מפה בפטיש. הלוקח יבלת שעל הבגדים בידו, כגון אלו היבולות שבכלי צמר-חיב משום מפה בפטיש: והוא, שיקפיד עליהן; אבל אם הסירו דרך עסק, הרי זה פטור. המנער טלית חדשה שחורה, כדי לנאותה ולהסיר הצהוב הלבן הנתלה בה, בדרך שהאמנין עושין-חיב חטאת; ואם אינו מקפיד, מתר.

י, יט הצד דבר שדרך מינו לצוד אותו-חיב, כגון חיה ועופות ודגים: והוא שיצוד אותן, למקום שאינו מחסר צידה. פיצד: כגון שרדף אחר צבי עד שהכניסו לבית או לגנה או לחצר, ונעל עליו, או שהפריח את העוף עד שהכניסו למגדל, ונעל עליו, או ששלה דג מן הים, בתוך ספל שלמים-הרי זה חיב. אבל אם הפריח צפור לבית, ונעל עליו, או שהבריש דג ועקרו מן הים, לברכה שלמים, או שרדף אחר צבי עד שנכנס לטרקלין רחב, ונעל עליו-הרי זה פטור: שאין זו צידה גמורה-שאם יבוא לקחתו, צריך לרדף אחריו, ולצוד אותו משם. לפיכך הצד ארי, אינו חיב עד שיכניסנו לכיפה שלו שהוא נאסר בה.

י, כ כל מקום שאם ירוץ בו, יגיע לחיה בשחיה אחת, או שהיו הכותלים קרובין זה לזה, עד שיפל צל שניהם לאמצע כאחד-הרי זה מקום קטן; ואם הבריש הצבי וכיוצא בו לתוכו, חיב. ומקום שהוא גדול מזה-המבריש חיה לתוכו, פטור.

י, כא אחד שמונה שרצים האמורין בתורה, ואחד

הלכות שבת פרק יא

שאר שקצים ורמשים שיש למינו צידה-הצד אחד מכלן, בין לצרף בין שלא לצרף אלא לשחק בהן-חיב, הואיל ונתפון לצוד וצד: שמלאכה שאינה צריכה לגופה, חיב עליה. הצד את הישן, ואת הסומה-חיב.

י, כב המשלח כלבים כדי שיצודו צבאים וארנבים וכיוצא בהן, וברח הצבי מפני הכלב, והיה הוא רודף אחר הצבי או שעמד בפניו והבהילו, עד שהגיע הכלב ותפס-הרי זה תולדת הצד, וחיב. וכן העושה בדרך הזו, בעופות.

י, כג צבי שנכנס לבית, ונעל אחד בפניו-חיב. נעלוהו שנים, פטורין; אם אין אחד יכול לנעל, ונעלוהו שנים-חיבין. יושב אחד על הפתח ולא מלאהו, וישב השני ומלאהו-השני חיב; יושב הראשון ומלאהו, ובא השני וישב בצדו-אף על פי שעמד הראשון והלך לו, הראשון חיב; והשני לא עשה כלום, ומתו לו לישוב במקומו עד הערב ולקח הצבי. למה זה דומה-לנועל ביתו לשמרו ונמצא צבי שמור בתוכו, שלא עשה כלום. נכנסה לו צפור תחת כנפיו-יושב ומשמרה עד שתחשך, ומתו.

י, כד הצד צבי זקן, או חגר, או חולה, או קטן-פטור. המפרק בהמה חיה ועוף מן המצודה, פטור. הצד חיה ועוף שברשותו, כגון אוזין ותרנגולין ויוני עליה-פטור. הצד דבר שאין במינו צידה, כגון חגבים חזיזין צרעין ויתושין ופרעושין וכיוצא באלו-הרי זה פטור.

י, כה רמשים המזיקין, כגון נחשים ועקרבים וכיוצא בהן-אף על פי שאינן ממיתין-הואיל ונושכין, מתו לצוד אותם בשבת: והוא, שיתפון להנצל מנשיכתן. פיצד הוא עושה: כופה כלי עליהן, או מקיף עליהן, או קושרן-כדי שלא יזיקו.

שלבשר, ותולעים שבתוך הקטניות-ההורגן, פטור. יא, ג המפלה כליו בשבת-מולל את הפנים, וזורקן; ומתו להרג את הפנים בשבת, מפני שהן מן הזיעה.

יא, ד חיה ורמש שהן נושכין וממיתין ודאי-כגון זבוב שבמצרים, וצרעה שבנינוה, ועקרב שבחדיב, ונחש שבארץ ישראל, וכלב שוטה בכל מקום-מתו להרגן בשבת, כשיראו. ושאר כל המזיקין-אם היו רצין אחריו, מתו להרגן; ואם היו יושבין במקומן או בורחין מלפניו, אסור להרגן; ואם דרסו לפי תמו בשעת הלוכו והרגן, מתו.

יא, ה המפשיט מן העור כדי לעשות קמיע, חיב. וכן המעבד מן העור כדי לעשות קמיע, חיב. ואחד המעבד, ואחד המולח-שהמליחה, מין עבוד היא.

יא, א השוחט, חיב. ולא שוחט בלבד, אלא כל הנוטל נשמה לאחד מכל מיני חיה ובהמה ועוף ודג ושרץ-בין בשחיטה, בין בנחירה או בהפיה-חיב. החונק את החי עד שימות, הרי זה תולדת שוחט; לפיכך אם העלה דג מספל שלמים, והניחו עד שמת-חיב משום חונק; ולא עד שימות, אלא כיון שיבש בו כסלע בין סנפיריו-חיב, שעדין אינו יכול לחיות. הושיט ידו למעי הבהמה, ודלדל עבר שבמעיה-חיב.

יא, ב רמשים שהן פרוין ורבין מזכר ונקבה, או נהיון מן העפר כמו הפרעושין-ההורג אותן, חיב כהורג בהמה וחייה; אבל רמשים שהויתן מן הגללים, ומן הפרות שהבאישו, וכיוצא בהן-כגון תולעים

ואין עבוד באכליו. וכן המוחק מן העור כדי לעשות קמיע, חיב. ואיזה הוא מוחק-זה המעביר השער או הצמר מעל העור אחר מיתה, עד שיחליק פני העור.

יא, המפרק דוכסוסטוס מעל הקלף-הרי זה תולדת מפשיט, וחיב. הדורס על העור ברגלו עד שיתקשה, או המרפכו בידו ומושכו ומשוה אותו בדרך שהרצענין עושין-הרי זה תולדת מעבד, וחיב. המורט נוצה מן האברה-הרי זה תולדת מוחק, וחיב. וכן הממרח רטיה כל שהוא, או שעוה, או זפת, וכיוצא בהן מדברים המתמרחין, עד שיחליק פנים-חיב משום מוחק. וכן השף בידו על העור המתוח בין העמודים, חיב משום מוחק.

יא, המחתך מן העור כדי לעשות קמיע, חיב: והוא שיתפנו למדת ארכו ומדת רחבו, ויחתך בכונה-הוא שהיא מלאכה; אבל אם חתך דרך הפסד, או בלא כונה למדתו, אלא כמתעסק, או כמשחק-הרי זה פטור. והקומט את הפנף-הרי זה תולדת מחתך, וחיב. וכן המגרד ראשי פלנסות שלארז, חיב משום מחתך. וכן כל חתפה שיחתך חרש העץ מן העצים, או חרש מתכת מן המתכות-חיב משום מחתך. הנוטל קיסם שלעץ מלפניו וקטמו לחצות בו שניו, או לפתח בו את הדלת-חיב.

יא, ח כל דבר שהוא ראוי למאכל בהמה-כגון תבן, ועשבים לחים, והוצין, וכיוצא בהן-מתר לקטם אותן בשבת, מפני שאין בהן תקון כלים. ומתר לקטם עצי בשמים להריח בהן, ואף על פי שהן קשים ויבשין; ומפשח מהן כל שירצה, בין שפשח עץ גדול, בין שפשח עץ קטן.

יא, ט הכותב שתי אותות, חיב. והמוחק כתב על מנת לכתב במקום המחק שתי אותות, חיב. הכותב אות אחת גדולה פשטים, פטור; מחק אות אחת גדולה, ויש במקומה כדי לכתב שתיים-חיב. כתב אות אחת והשלים בה את הספר, חיב. הכותב על מנת לקלקל העור, חיב-שאינו חיבו על מקום הפתב, אלא על הפתב; אבל המוחק על מנת לקלקל, פטור. נפלה דיו על גבי ספר, ומחק אותה, נפלה שעוה על גבי הפנקס, ומחק אותה-אם יש במקומה כדי לכתב שתי אותיות, חיב.

יא, הכותב אות כפולה פעמים, והוא שם אחד כגון רת גג-חיב. והכותב בכל כתב ובכל לשון-חיב, ואפלו משני סמיונות. הכותב אות אחת סמוך לכתב, או כתב על גבי כתב, המתפון לכתב חת וכתב שני זנין, וכן כל כיוצא בזה משאר אותיות, הכותב אות אחת בארץ ואות אחת בקורה שהרי אין נהגין זה עם זה, או שכתב שתי אותיות בשני דפי פנקס ואין נהגין זה עם זה-פטור; כתבן בשני כותלי זוית, או בשני דפי פנקס, והן נהגין זה עם זה-חיב.

יא, לא לקח גויל וכיוצא בו, וכתב עליו אות אחת במדינה זו, והלך באותו היום, וכתב אות שניה במדינה אחרת במגלה אחרת-חיב: שבזמן שמקרבן, נהגין זה עם זה, ואין מחסרין מעשה לקריבתו.

יא, יב הכותב אות אחת-אף על פי שקורים ממנה תבה שלמה, פטור. כיצד: כגון שכתב מים, והכל קורין אותה מעשר, או שכתבה במקום מנין, שהרי היא כמי שכתב ארבעים-הרי זה פטור. המגיה אות אחת, ועשה אותה שתיים-כגון שחלק גג החית, ונעשת שני זנין-חיב. וכן כל כיוצא בזה.

יא, יג הכותב בשמאלו, או לאחר ידו, ברגלו, בפיו, ובמרפקו-פטור. אטר שכתב בימינו, שהיא לו כשמאל כל אדם-פטור; ואם כתב בשמאלו, חיב. והשולט בשתי ידיו בשווה, וכתב בין בימינו בין בשמאלו-חיב. קטן או חזו בקלמוס, וגדול או חזו בידו וכותב-חיב; גדול או חזו בקלמוס, וקטן או חזו בידו וכותב-פטור.

יא, יד אין הכותב חיב-עד שיכתב בדבר הרושם ועומד, כגון דיו, ושחור, וסקרה, וקמוס, וקלקנתוס, וכיוצא בהם; ויכתב על דבר שמתקים הכתב עליו, כגון עור, וקלף, וניר, ועץ, וכיוצא בהם. אבל הכותב בדבר שאין רשומו עומד, כגון משקין ומי פרות, או שכתב בידו וכיוצא בו על עלי ירקות, ועל כל דבר שאינו עומד-פטור. אינו חיב-עד שיכתב בדבר העומד, על דבר העומד; וכן אין המוחק חיב-עד שימחק כתב העומד, מעל דבר העומד.

יא, טו הכותב על בשרו-חיב, מפני שהוא עור: אף על פי שחמימות בשרו מעברת הפתב לאחר זמן, הרי זה דומה לכתב שנמחק. אבל המשרט על בשרו צורת פתב, פטור. הקורע על העור כתבניית פתב, חיב משום פתב; הרושם על העור כתבניית פתב, פטור.

יא, טז המעביר דיו על גבי סקרה, חיב שתיים-אחת משום פתב, ואחת משום מוחק. העביר דיו על גבי דיו, וסקרה על גבי סקרה, או סקרה על גבי דיו-פטור.

יא, יז רושם, תולדת פתב הוא. כיצד: הרושם רשמים וצורות בכחל ובשטר וכיוצא בהן, בדרך שהצירין רושמים-הרי זה חיב משום פתב; וכן המוחק את הרשום לתקן-הרי זה תולדת מוחק, וחיב.

יא, יח המשרטט כדי לכתב שתי אותיות תחת אותו שרטוט, חיב. חרשי העצים שמעבירין חוט שלסקרה על גבי הקורה, כדי שינסר בשווה-הרי זה תולדת משרטט; וכן הגבלים שעושים כן באבנים, כדי שיפצל האבן בשווה. ואחד המשרטט בצבע, או בלא צבע-הרי זה חיב.

<p>13</p>	<p>ראשון Sunday</p>	<p>כו 26</p>	<p>6:05 _____ נץ החמה 9:32 _____ סו"ז קר"ש - גר"א 10:41 _____ סו"ז תפלה - גר"א 9:09 _____ צה"כ לשיטת ר"ת 7:56 _____ שקיעה בבלי: גיטין פט • ירושלמי: תרומות נח • תוספתא: פרה ו נ"ך: מלכים ב כה - ישעיה א • רמב"ם: שבת ה</p>
<p>14</p>	<p>שני Monday</p>	<p>כז 27</p>	<p>6:06 _____ נץ החמה 9:32 _____ סו"ז קר"ש - גר"א 10:41 _____ סו"ז תפלה - גר"א 9:08 _____ צה"כ לשיטת ר"ת 7:55 _____ שקיעה בבלי: גיטין צ • ירושלמי: תרומות נט • תוספתא: פרה ז נ"ך: ישעיה ב-ג • רמב"ם: שבת ו</p>
<p>15</p>	<p>שלישי Tuesday</p>	<p>כח 28</p>	<p>6:07 _____ נץ החמה 9:33 _____ סו"ז קר"ש - גר"א 10:42 _____ סו"ז תפלה - גר"א 9:06 _____ צה"כ לשיטת ר"ת 7:53 _____ שקיעה בבלי: קידושין ב • ירושלמי: מעשרות א • תוספתא: פרה ח נ"ך: ישעיה ד-ה • רמב"ם: שבת ז</p>
<p>16</p>	<p>רביעי Wednesday</p>	<p>כט 29</p>	<p>יום כפור קטן 6:08 _____ נץ החמה 9:33 _____ סו"ז קר"ש - גר"א 10:42 _____ סו"ז תפלה - גר"א 9:05 _____ צה"כ לשיטת ר"ת 7:52 _____ שקיעה בבלי: קידושין ג • ירושלמי: מעשרות ב • תוספתא: פרה ט נ"ך: ישעיה ו-ז • רמב"ם: שבת ח</p>
<p>17</p>	<p>חמישי Thursday</p>	<p>ל 30</p>	<p>א' דראש חודש אלול Rosh Chodesh Elul 6:09 _____ נץ החמה 9:33 _____ סו"ז קר"ש - גר"א 10:42 _____ סו"ז תפלה - גר"א 9:04 _____ צה"כ לשיטת ר"ת 7:51 _____ שקיעה בבלי: קידושין ד • ירושלמי: מעשרות ג • תוספתא: פרה י נ"ך: ישעיה ח-ט • רמב"ם: שבת ט</p>
<p>18</p>	<p>ששי Friday</p>	<p>א 1</p>	<p>ב' דראש חודש אלול Rosh Chodesh Elul 6:10 _____ נץ החמה 9:34 _____ סו"ז קר"ש - גר"א 10:42 _____ סו"ז תפלה - גר"א 9:02 _____ צה"כ לשיטת ר"ת 7:49 _____ שקיעה בבלי: קידושין ה • ירושלמי: מעשרות ד • תוספתא: פרה יא נ"ך: ישעיה י-יא • רמב"ם: שבת י</p>
<p>19</p>	<p>שב"ק Shabbos</p>	<p>ב 2</p>	<p>שופטים, פרק א 6:11 _____ נץ החמה 9:34 _____ סו"ז קר"ש - גר"א 10:42 _____ סו"ז תפלה - גר"א 9:01 _____ צה"כ לשיטת ר"ת 7:48 _____ שקיעה בבלי: קידושין ו • ירושלמי: מעשרות ה • תוספתא: פרה יב נ"ך: ישעיה יב-יג • רמב"ם: שבת יא</p>

Candle Lighting 7:31 הדלקת הנרות

Shabbos Ends 9:01 זמן מוצש"ק

ווען א מענטש טוט א מצוה, אפילו עס איז נאר א קליינע מצוה, אויב אבער העלפט דאס ארויס אנדערע אידן, איז דאס פילפאכיג מער חשוב ווי ווען א מענטש טוט נאר א גרויסע מצוה, אבער עס איז נאר פאר זיך אליין.
(ספר המדות אות תשובה סימן נ"ה)